

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Klasik Arkeoloji Bilim Dalı

Doktora Tezi

ALLIANOI TIP ÂLETLERİ

Daniş Baykan
2502020022

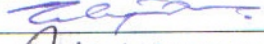
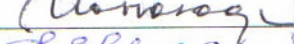

Tez Danişmanı
Prof. Dr. Elif Tül Tulunay

İstanbul 2009

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **ARKEOLOJİ ANABİLİM** Dalında **2502020022** numaralı **DANIŞ BAYKAN'IN** hazırladığı "**ALLİANOİ TIP ALETLERİ**" konulu **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 35. Maddesi uyarınca **21.05.2009 PERŞEMBE** günü saat 14,00'de yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **.....KABULÜ.....**'ne* **OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF. DR. ELİF TUL TULUNAY	Kabul	
PROF. DR. HALUK ABBASOĞLU	KABUL	
PROF. DR. İNCİ DELEMEN	KABUL	
PROF. DR. VEDAT ÇELGİN	KABUL	
YRD. DOÇ. DR. AHMET YARAŞ	KABUL	

Yazar / Autor: Daniş Baykan

Konu / Subject: Allianoı Tıp Âletleri / Surgical Instruments from Allianoı

ÖZ

İzmir ili, Bergama ilçesinin kuzeydoğusunda, Paşa Ilıcası mevkiine konumlandırılan Allianoı, Yortanlı Sulama Barajı'nın gölet alanında kaldığı için yok edilme tehdidi altındadır. Bu tez çalışmasında, 1998 - 2006 yıllarında Allianoı'da yapılan kazılarda bulunan tıp âletleri incelenmiştir. Antik tıp âletlerinin tipolojisi ve teknolojisi, tıp tarihi ve yerleşimin sağlıkla ilişkisi açılarından önemli bilgiler veren Allianoı tıp âletleri, diğer kontekstlerle karşılaştırıldığında, çeşitlilik ve sayı yönlerinden üstün oldukları için, Anadolu tıp âletlerinin, tip, dağılım ve köken sorunlarına da ışık tutmakta, sayısal verilerine katkı sağlamaktadır. Bu çalışma ile ilk kez bir Anadolu yerleşiminin tıp âleti envanteri yapılmıştır. Tez kapsamında, Roma Dönemi'ndeki hastalıklar ve tıbbî müdahale yöntemleri incelenmiş, Allianoı kazılarında ele geçen tıp âletleri hem tipolojik hem de işlevsel açılardan sınıflandırılmış, yeni bulgular vurgulanmış ve değerlendirilen 365 adet eser tez sonunda katalog halinde düzenlenmiştir.

ABSTRACT

Allianoı is located in Paşa Ilıcası, close to Bergama (Pergamon) in Izmir. Allianoı is under the threat of disappearing by the Yortanlı Dam. In this thesis, surgical tools which were unearthed in Allianoı between years 1998 - 2006 are studied. The surgical instruments of Allianoı provide significant and considerable information about typology and technology of ancient surgical instruments, history of medicine and the relationship between settlement and health. If compared with other contexts Allianoı medical instruments are superior in variations and quantity so they enlighten us about the medical instruments used in Anatolia in terms of type, variation and origin and make an important contribution to quantitative data. This is the first study which has made an inventory of surgical instruments of an Anatolian settlement. In this thesis, first of all, diseases and their methods of treatment in Roman Period are studied and then medical instruments, which were obtained in Allianoı Excavations are classified according to their functions and forms, finally new results are emphasized. The catalogue of 365 items is presented at the end of the thesis.

ÖNSÖZ

Allianoi yerleşiminde, 1998 - 2006 yıllarındaki kazılarda ele geçen tıp âletlerinin tipolojik ve işlevsel açılardan incelenmesi amaçlanan bu çalışmada, ilk kez, bir Anadolu yerleşiminde gün ışığına çıkan tıp âletlerinin toplu kataloğu yapılmıştır. Kontekstin korunabilmesi için hem envanterlik hem de etütlük buluntular çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma sırasında karşılaşılan en büyük güçlük; yerleşim alanı kazılarında metal eserlerin genellikle göz ardı edilerek incelenmemesi ve müzelerdeki birçok tıp âletine ait kontekstin bilinmemesi olmuştur. Antik Çağ tıbbına ilişkin makaleler, arkeologlardan daha çok doktorlar tarafından ve arkeoloji değil, tıp dergilerinde yayınlandığından, tez için gerekli görülen çok sayıdaki tıbbî ve cerrahî yayına ulaşılması, araştırma sürecini uzatmıştır.

Zorluğunun üstesinden ilginçliğiyle gelen, disiplinler arası konudaki bu çalışmamda, benden yardımlarını esirgemeyen ve Allianoi'a emek vermiş herkese teşekkürü borç bilirim. Öncelikle, Allianoi metal eserlerinden tıp âletlerini konu olarak seçmemi, sağlayan, tezin her aşamasında beni destekleyen, bilgi ve görüşleriyle tezime yön veren, Tez İzleme Komitemin öğretim üyeleri, Prof. Dr. Elif Tül Tulunay, Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş'a tüm içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım.

Bu tezin ortaya çıkmasına sabırla büyük emek veren, tez danışmanım Prof. Dr. Elif Tül Tulunay başta olmak üzere, İstanbul Üniversitesi'ndeki öğrenimim süresince ve tez aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, Prof. Dr. İnci Delemen, Prof. Dr. Vedat Çelgin ve Prof. Dr. Sümer Atasoy'a çok teşekkür ederim. Hem Allianoi'un gün ışığına kavuşmasına yadsınamaz çaba gösteren hem de metal buluntularını çalışmamı 1999 yılında bana teklif ederek "Allianoi Tıp Âletleri" konusunda Doktora Tezi hazırlamama ve Allianoi Kazı Arşivini kullanmama izin veren, Allianoi için yıllarca birlikte çalıştığım Kazı Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Dokuz yıl sürdürdüğümüz Allianoi kazılarında, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş yanı sıra, Arş. Gör. (M.A.) Ergün Karaca; metal eserlerin, konservasyonunu büyük bir sabırla gerçekleştiren restoratörler Öğr. Gör. Ceren Baykan, Uğur Alanyurt ve Sinem Köstak; fotoğraf çekimlerini yapan Mehmet Güngör, Firdevs Sayılan ve Erdal Eryılmaz ile ele geçen buluntuları mimari çizime aktaran Restoratör Arzu İşgören, Ark. (M.A.)

Filiz Karabacak ve Ark. Esra Kayıkçı ile diğerk tüm çalışma arkadaşlarıma Allianoı'un var oluşuna sağladıkları katkıları için ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tıp konusundaki sorularımı cevapsız bırakmayan Prof. Dr. şakire Pöğün, Prof. Dr. Gönül Peker, Prof. Dr. Erdal Apaydın ile fikir danıştığım konularda verdikleri bilgiler veya ulaşamadığım yayınların temini konusundaki yardımları için Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal, Yrd. Doç. Dr. Sedef Çokay Kepçe, Arş. Gör. Dr. Müjde Türkmen, Arş. Gör. Dr. Aşkım Özdizbay, Öğr. Gör. Candan Yaraş, Arş. Gör. (M.A.) Ergün Karaca, Arş. Gör. (M.A.) Özgür Turak, Arş. Gör. (M.A.) Fatih Erhan, Arş. Gör. (M.A.) Aliye Erol, Ark. (M.A.) Ayça Polat, Ark. (M.A.) Dinçer Savaş Lenger, Ark. Ayşe Çolak, Ark. Göknur Bektaş, Ark. Sedat Öztopbaş, Ark. Gülbahar Baran Çelik'e ve verdiği bursla çalışmalarımı büyük ölçüde kolaylaştıran ARİT - Türk Amerikan İلمي Araştırmalar Derneği'nin yöneticilerine de çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasını kolaylaştırmaya çalışan, beni sabırla destekleyen, tezimdaki eserlerin çizimini tüm çalışmaları gibi emek vererek özenle yapan sevgili eşim Restoratör Öğr. Gör. Ceren Baykan'a ve beni daima özveriyle destekleyen tüm aileme minnettarım.

Daniş Baykan
İstanbul, Mart 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLoların LİSTESİ.....	viii
LEVHALARIN LİSTESİ.....	ix
KISALTMALARIN LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1
1. ESKİ ÇAĞ TIBBI VE KULLANILAN ÂLETLER.....	4
1.1. Yazılı Kaynaklar, Arkeolojik Betimler ve Buluntular	7
1.2. Tıp Âletlerinin Malzemeleri ve Yapımı	17
1.3. Roma Dönemi'nde Tedavi.....	21
2. ALLIANOI (PAŞA ILICASI).....	33
2.1. Yazılı Kaynaklar ve Araştırmalar.....	35
2.2. Tarihçesi ve Yapıları.....	37
3. ALLIANOI'DA BULUNAN TIP ÂLETLERİNİN BİÇİMSEL VE İŞLEVSEL DEĞERLENDİRMESİ	40
3.1. Muayene ve Müdahale Gereçleri: Sondalar / <i>MHAH</i> / <i>specillum</i> (So.)...	41
3.1.1. Kaşık Uçlular (KSo., Kat. Nu. 1 - 111).....	41
3.1.1.1. Küçük Dairesel Kaşıklılar (KSo., Kat. Nu. 1 - 71).....	42
3.1.1.2. Yaprak Biçimli Kaşıklılar (KSo. Tip II, Kat. Nu. 72 - 90) ..	44
3.1.1.3. Oval Kaşıklılar (KSo. Tip III, Kat. Nu. 91 - 104)	45
3.1.1.4. Büyük Armudî Kaşıklılar (KSo. Tip IV, Kat. Nu. 105 – 107)	46
3.1.2. Çengel Uçlular (ÇSo., Kat. Nu. 112 - 181)	47
3.1.3. Yassı Uçlular (YSo., Kat. Nu. 182 - 235)	49
3.1.3.1. Kalem (<i>Stylus</i>) Uçlular (YSo. Tip I, Kat. Nu. 182 - 205)	49
3.1.3.2. Küçük Dairesel Uçlular (YSo. Tip II, Kat. Nu. 206 - 220)	50
3.1.3.3. Ispatula Uçlular (YSo. Tip III, Kat. Nu. 221 - 228)	51
3.1.3.4. Kıvrık Uçlular (YSo. Tip IV, Kat. Nu. 229 - 234).....	53
3.1.4. Gözlü İğneler (GSo., Kat. Nu. 236 - 257)	54
3.1.5. Tüpler (TSo., Kat. Nu. 258 - 268)	55

3.1.5.1. Basit Tüpler (TSo. Tip I, Kat. Nu. 258 - 263).....	55
3.1.5.2. Delikli Tüpler (TSo. Tip II, Kat. Nu. 264 - 268).....	56
3.1.6. Diğer Sondalar (Kat. Nu. 269 - 298)	58
3.2. Tutucular / <i>ΛΑΒΙΣ</i> / <i>forceps</i> (Tu., Kat. Nu. 299 - 311).....	63
3.2.1. Düz Tutucular (DTu., Kat. Nu. 299 - 307).....	64
3.2.2. Çapraz Tutucular (ÇTu., Kat. Nu. 308 - 311).....	65
3.3. Kesiciler (Kat. Nu. 312 - 337)	68
3.3.1. Neşter ve/veya Sapları / <i>ΣΜΙΑΗ</i> / <i>scalpellus</i> (Ne., Kat. Nu. 312 - 323) ..	68
3.3.2. Makaslar / <i>ΦΑΛΙΣ</i> / <i>forfex</i> (Ma., Kat. Nu. 324 - 336)	72
3.4. Diğer Âletler.....	72
3.4.1. Dağlayıcılar / <i>ΚΑΥΤΗΡΙΟΝ</i> / <i>ferrum candens</i> (Kat. Nu. 338 - 351)	72
3.4.2. Kaldırıcılar / <i>ΑΝΑΒΟΛΕΥΣ</i> / <i>elevatorium</i> (Kat. Nu. 352 - 359)	74
3.4.3. Sonda Mahfazaları / <i>ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ</i> / <i>egxeiridion</i> (Kat. 360 - 364)	74
3.4.4. Hacamat Kabı / <i>ΣΙΚΥΑ</i> / <i>cucurbitula</i> (Kat. Nu. 365)	75
4. ALLIANOI TIP ÂLETİ KONTEKSTLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ	76
5. ALLIANOI'DA BULUNAN TIP ÂLETLERİNİN KATALOĞU	82
5.1. Katalogla İlgili Açıklamalar.....	82
5.2. Katalog.....	84
SONUÇ	206
TEZDE GEÇEN TIP TERİMLERİNE İLİŞKİN SÖZLÜK	209
KAYNAKÇA	212
ÖZGEÇMİŞ	239
TABLolar	1-3
LEVHALAR	1-85

TABLolarIN LİSTESİ

- Tablo 1** Kronoloji Tablosu
(C. A., Behr, **Aelius Aristides and the Sacred Tales**, Amsterdam, Adolf M. Hakkert Yay., 1968, b.a.; Ş., Karagöz, **Eskiçağ'da Depremler**, İstanbul, TEBE Yay., 2005, b.a.; W. Radt, **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2002, b.a.)
- Tablo 2** Kataloglanan Eserlerin Numara Uyum Listesi
(Allianoı Kazı Arşivi; A. Yaraş, **Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa İhcası - Allianoı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul, 2002, b.a.)
- Tablo 3** Antik Tıp Âletlerine verilen (Türkçe, Grekçe, Latince, Arapça / Farsça, İngilizce, Almanca, Fransızca ve Tıp Dilinde) İsimlerin Karşılaştırmalı Tablosu
(L. J. Bliquez, "Roman Surgical Spoon-probes and Their Ancient Names (μήλη, μηλωτρίς, specillum)", **JRA** **16**, 2003, s. 322-330; L. J. Bliquez, "Two List of Surgical Instruments and the State of Surgery in Byzantine Times", **DOP** **38**, Symposium on Byzantine Medicine, 1984, s. 187-204; L. J. Bliquez, "Liquolkos, Kirsoukos", **AJPh** **106-1**, 1985, s. 119-121; S. Geroulanos, v.d., "Byzantine Surgical Instruments for Specific Procedures", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 191-193. Ayrıca bkz.: Kaynakça / Antik Kaynaklar)

LEVHALARIN LİSTESİ*

- Lev. 1** Batı Anadolu Arkeolojik Yerleşimleri (R. Duyuran, **Batı Anadolu Arkeoloji Haritası**, İzmir, Ege Turizm Cemiyeti Yay. Nu. 5., 1952).
- Lev. 2** Pergamon ve Yakın Çevresi (R. J. A. Talbert (Haz.), **Barrington Atlas of the Greek and Roman World**, Oxford, Princeton Üniversitesi Yay., 2000, s. 52).
- Lev. 3** 2006 Yılı Allianoi Genel Planı (Allianoi Kazı Arşivi).
- Lev. 4** Allianoi'da Bulunan Deniz Kabukluları (Allianoi Kazı Arşivi).
- Lev. 5** Allianoi'da Bulunan Havaneleri (Allianoi Kazı Arşivi).
- Lev. 6** Sağlık Kültüne İlişkin Allianoi Buluntuları.
1) (A. Yaraş, E. Erten, "Allianoi. Zwei neue Asklepios-Inschriften", **Studien zum antiken Kleinasien VI**, AMS 55, 2008, Lev. 25.1).
2) (A.e., Lev. 25.3).
3) (A. Yaraş, "Tanrıçanın Hüznü Allianoi", **Atlas 97**, 2001, s. 50).
4) (A. Yaraş, Allianoi -Kazı Broşürü-, İstanbul, b.y., 2000, s. 6).
- Lev. 7** Gövde, Ayak / Bacak ve El / Kol Adakları.
1)(M. Lang, **Cure and Cult in Ancient Corinth. A Guide to the Asklepieion**, Corinth Notes 1, Princeton, 1977, s. 21, Res. 20).
2) (A.e., s. 25, Res. 25).
3) (A.e., s. 24, Res. 24).
4) (A.e., s. 26, Res. 26).
- Lev. 8** Göz, Kulak ve Cinsiyet Organı Adakları.
1) Lang, **a.g.e.**, s. 20, Res. 19).
2) (A.e., s. 19, Res. 18b).
3) (Bergama Arkeoloji Müzesi, Fot.: D. Baykan)
4) (Bergama Arkeoloji Müzesi, Fot.: D. Baykan)
5) (Lang, **a.g.e.**, s. 19, Res. 18c).
6) (A.e., s. 19, Res. 18a).
7) (A.e., s. 22, Res. 22).
8) (A.e., s. 23, Res. 23).
- Lev. 9** Allianoi'da Bulunan Sağlık Kültüne İlişkin Metal Eserler.
1) M.02 - 115 (Allianoi Kazı Arşivi).
2) M.02 - 10 (Allianoi Kazı Arşivi, Çiz.: C. Baykan).
3) All.Mb.639 (Fot.: D. Baykan).
4) All.Mb.116 (Fot.: D. Baykan; Çiz.: C. Baykan).
5) All.Mb.50 (Fot.: D. Baykan; Çiz.: C. Baykan).

* Allianoi Kazı Arşivi fotoğrafları, 1998 yılında Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş, 1999 - 2000 yıllarında Firdevs Sayılan, 2001 - 2003 yıllarında Mehmet Güngör, 2004 - 2006 yıllarında Erdal Eryılmaz tarafından çekilmiştir. Bu tez için fotoğraf çekimleri, Bergama Müzesi'nde Mehmet Güngör, Kazı Evi Deposunda Öğr. Gör. Ceren Baykan, Arş. Gör. Ergün Karaca, Erdal Eryılmaz ve yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Levhalarda aksi belirtilmediği sürece, Allianoi'da bulunan tıp âletlerinin altında bu çalışmanın katalog numaraları yer almaktadır. Tüm eserlerde (siyah / beyaz ve 2 cm'lik) çizgi ölçek kullanılmıştır. Görsel malzemenin alındığı yayın, kişi veya arşiv parantez içerisinde belirtilmiştir.

- Lev. 10** Tıp Âleti Betimleri, Kom Ombo Tapınağı, M.S. 2. yüzyıl (Fot.: R. Watermann, **Ärztliche Instrumente aus Novaesium**, Köln, 1970, s. 21, Res. 15; Çiz.: H. Matthäus, **Der Arzt in römischer Zeit. Medizinische Instrumente und Arzneien. Archäologische Hinterlassenschaften in Siedlungen und Gräbern**, Stuttgart, Limes Müzesi Yay., 1989, s. 95, Res. 44).
- Lev. 11** Cerrahî Âlet Kutusu ve Hacamat Kapları, Mezar Steli (Atina), M.S. 2. yüzyıl (Fot.: G. Majno, **The Healing Hand, Man and Wound in the Ancient World**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1991, s. 357, Res. 9.9; Çiz.: A. Anagnostakis, “Bas-Reliéf Représentant une Trousse”, **BCH 1**, 1877, s. 212-214, Lev. IX).
- Lev. 12** Tıp Âleti Betimleri, Mezar Steli (Malta), M.S. 1-2. yüzyıl (P. Cassar, “Surgical Instruments on a Tomb Slab in Roman Malta”, **Med Hist 18-1**, 1974, s. 90, Res. 1).
- Lev. 13** 1) Savaş Anında Tıbbî Müdahale, Traianus Sütunu (Roma), M.S. 2. yüzyıl (Majno, **a.g.e.**, s. 391, Res. 9.43).
2) Doğum Sahnesi, Pişmiş Toprak Levha (Ostia), M.S. 2. yüzyıl (R. Jackson, **Roma İmparatorluğu’nda Doktorlar ve Hastalıklar**, Çev. Ş. Mumcu, İstanbul, Homer Yay., 1999, s. 94, Res. 24).
- Lev. 14** Çapraz Tutucu Kullanımı, Duvar Resmi (Pompei), M.S. 1. yüzyıl (Jackson, **a.g.e.**, s. 125, Res. 33).
- Lev. 15** 1) Muayenehane ve Hacamat İşlemi, Aryballos (Louvre Müzesi), M.Ö. 5. yüzyıl (Çevrimiçi: <http://www.mlhanas.de/Greeks/LX/MedicineAryballosLouvreCA19892183.html>, 10.01.2009, Louvre Müzesi Nu. CA 2138).
2) Akhilleus’un Patroklos’un Kolundaki Yarayı Sarması, Kyliks (Berlin Eski Müze Antik Derlemi / Altes Museum Antikensammlung), M.Ö. 5. yüzyıl (Çevrimiçi: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Akhilleus_Patroklos_Antikensammlung_Berlin_F2278.jpg, 21.07.2007, Env. Nu. F 2278).
- Lev. 16** Roma Dönemi’ne ait Hekim Mezarlarının Buluntu Yerleri (E. Künzl, **Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit**, Bonn, Rheinland Yay., 1983, s. 2).
- Lev. 17** Bingen Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: E. Künzl, “Forschungsbericht zu den antiken medizinischen Instrumenten”, **ANRW II 37.3**, Berlin / New York, 1996, s. 2586-2590; Çiz.: İ. Uzel, **Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Ankara, TTKY, 2000, Lev. XXIX-XXXVII).
- Lev. 18** Ephesos St. Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: E. Künzl, “Die Instrumente aus Ephesos und Kos”, **JbRGZM 38**, 1995, Lev. 40-41, 43-47; Çiz.: Uzel 2000, Lev. LIX-LXVI).
- Lev. 19** Ephesos Hy. Hekim Mezarı Konteksti (E. Künzl, **Medizinische Instrumente der römischen Kaiserzeit im Römisch-Germanischen Zentralmuseum**, Mainz-Bonn, RGZM Yay., 2002, Lev. 1-7).
- Lev. 20** Kolophon Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: R. Caton, “Notes on a Group of Medical and Surgical Instruments Found Near Kolophon”,

- JHS 34**, 1914, s. 116, Lev. X-XII; Çiz.: **Uzel 2000**, Lev. CV-CXIII).
- Lev. 21** Çağış Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: N. Atakan, “Anadolu’da Tıp Aletleri ve Araç - Gereçleri”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 13-15; Çiz.: **Uzel 2000**, Lev. LXXXVII, XCII).
- Lev. 22** İstanbul S-Y Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: Atakan, **a.g.e.**, s. 10-13; Çiz.: **Uzel 2000**, Lev. LXXXVIII, XCV, XCVI).
- Lev. 23** Cerrahpaşa Hekim Mezarı Konteksti (**Uzel 2000**, Lev. XL-XLII).
- Lev. 24** Kepsut Hekim Mezarı Konteksti (Fot.: Atakan, **a.g.e.**, s. 15; Çiz.: **Uzel 2000**, Lev. CII-CIII).
- Lev. 25** Calvert Hekim Mezarı Konteksti (?) (Fot.: Prof. Dr. Elif Tül Tulunay; Çiz.: **Uzel 2000**, Lev. XLIII-XLV).
- Lev. 26** Adana VK Hekim Mezarı Konteksti (**Uzel 2000**, Lev. CXIV-CXVI).
- Lev. 27** İzmit Hekim Mezarı Konteksti (**Uzel 2000**, Lev. LXXXIV, CI, CIV).
- Lev. 28** Kyzikos Hekim Mezarı Konteksti (H. Heres, “Ein römisches Arztkästchen aus Kyzikos”, **PACT 34**, 1992, s. 159, Res. 1).
- Lev. 29** Kataloglanan Tıp Âleti Malzemelerinin Sayısal ve Yüzdellik Dağılımları.
- Lev. 30** Kataloglanan Demir Tıp Âletlerinin Sayısal ve Yüzdellik Dağılımları.
- Lev. 31** Allianoî’da Bulunan Kemik Eser Örnekleri (E. Karaca, **Allianoî Kemik Eserleri**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2009, s. 145, 174, 183, 195-196, 199-201, Lev. XIIIa).
- Lev. 32** Metal Atölyesi Betimleri, Pişmiş Toprak Levhalar (Ostia Müzesi), M.S. 2. yüzyıl
1) (W. Gaitzsch, “Werkzeuge und Geräte in der römischen Kaiserzeit Eine Übersicht”, **ANRW II**, Berlin / New York, 1985, Lev. IV.2).
2) (**A.e.**, s. 190, Res. 1.B).
3) (**A.e.**, Lev. IV.1).
4) (**A.e.**, s. 190, Res. 1.A).
- Lev. 33** 1) Demirci İşliği, Gravür (Domitilla Katakompı), M.S. 4. yüzyıl (F. Kretschmer, **Antik Roma’da Mimarlık ve Mühendislik**, Çev. Z. Z. İlkelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay., 2000, s. 14, Res. 1).
2) Çilingir İşliği, Stel (Aquileia Müzesi), M.S. 2. yüzyıl (**A.e.**, s. 15, Res. 12).
- Lev. 34** Diokles Kaşığı.
1) Diokles Kaşığının Varsayımsal Çizimi (Majno, **a.g.e.**, s. 361, Res. 9.14).
2) Ephesos St. Hekim Mezarında Bulunan Diokles Kaşığının Fotoğrafları (S. Zimmerman, E. Künzl, “Die Antiken der Sammlung Meyer-Steineg in Jena I”, **JbRGZM 38**, 1995, Lev. 41).
3) Ephesos St. Hekim Mezarında Bulunan Diokles Kaşığının Çizimi (Mathäus, **a.g.e.**, s. 74, Res. 21).
4) Ephesos St. Hekim Mezarında Bulunan Diokles Kaşığının

- Restitüsyonu (Zimmerman, Künzl, **a.g.e.**, Lev. 42).
5) Diokles Kaşığının Kullanımı (Majno, **a.g.e.**, s. 361, Res. 9.15).
- Lev. 35** Etrüsk Takma Dişleri, M.Ö. 6 - 3. yüzyıl.
1) (M. J. Becker, "Etruscan Gold Dental Appliances: Three Newly Discovered Examples", **AJA** **103**, 1999, s. 110, Res.5).
2) (P. Lewis, **Tıp Tarihi**, Çev. N. Güdücü, İstanbul, Khalkedon Yay., 1998, s. 32).
- Lev. 36** Allianoi Yerleşim Planı (Taraftımdan yalınlaştırılmıştır).
- Lev. 37** 1) Ernst Künzl'in İğne Kabzası Tipolojisi (**Künzl 2002c**, s. 8, Res. 4).
2) Ralph Jackson'ın Staphylagra / Staphylocaustes Tipolojisi (R. Jackson, "Staphylagra, Staphylocaustes, Uvulectomy and Haemorrhoidectomy: the Roman Instruments and Operations", **PACT** **34**, 1992, s. 173, Tablo 1).
- Lev. 38** İlyas) Çayı'nın Kuzeyinde Bulunan Tıp Âleti Konteksti (Allianoi Kazı Arşivi).
- Lev. 39** Kataloglanan Tıp Âleti Gruplarının Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları.
- Lev. 40** Âletlerin Tanımlarında Kullanılan Türkçe Terminoloji.
- Lev. 41** Kataloglanan Sonda Tiplerinin Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları.
- Lev. 42** Kataloglanan Sonda Malzemelerinin Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları
- Lev. 43** Kataloglanmayan Sonda ve Parçaları.
- Lev. 44** Kataloglanan KSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları.
- Lev. 45** 1) Kat. Nu.: 111.
2) Kat. Nu.: 110.
3) Kat. Nu.: 108.
4) Kat. Nu.: 109.
5) All.Mb.648 (Fot.: D. Baykan).
6) All.Mb.643 (Fot.: D. Baykan).
7) All.Mb.23 (Fot.: D. Baykan; Çiz.: C. Baykan).
- Lev. 46** Kataloglanan Küçük Dairesel Kaşıklı (KSo. Tip I) Sondalar.
- Lev. 47** Kataloglanan Küçük Dairesel Kaşıklı (KSo. Tip I) Sondaların Bezemeleri.
- Lev. 48** Kataloglanan Yaprak Biçimli Kaşıklı (KSo. Tip II) Sondalar.
- Lev. 49** Kataloglanan Oval Kaşıklı (KSo. Tip III) Sondalar.
- Lev. 50** Kataloglanan Oval Kaşıklı Bazı Sondaların Karşılaştırılması.
- Lev. 51** Kataloglanan Büyük Armudî Kaşıklı (KSo. Tip IV) Sondalar.
- Lev. 52** Kataloglanan *Kovanlı* Çengel Uçlu (ÇSo.) Sondalar.
- Lev. 53** Kataloglanan YSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzdalık Dağılımları.
- Lev. 54** Kataloglanan Kalem (*Stylus*) Uçlu (YSo. Tip I) Sondalar.
- Lev. 55** Kataloglanan Küçük Dairesel Uçlu (YSo. Tip II) Sondalar.

- Lev. 56** Kataloglanan İspatula Uçlu (YSo. Tip III) Sondalar.
- Lev. 57** Kataloglanan Kıvrık Uçlu (YSo. Tip IV) Sondalar.
- Lev. 58** Kataloglanan Gözlü İğneler (GSo.).
- Lev. 59** Kataloglanan TSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.
- Lev. 60** Kataloglanan Basit Tüp (TSo. Tip I) Sondalar.
- Lev. 61** Kataloglanan Delikli Tüp (TSo. Tip II) Sondalar.
- Lev. 62** 264 Katalog Numaralı Ürolojik Sondanın Ayrıntıları.
- Lev. 63** 266 ve 267 Katalog Numaralı Eserlerin Ayrıntıları.
- Lev. 64** 268 Katalog Numaralı Tüp Sondanın Ayrıntıları.
- Lev. 65** 268 Katalog Numaralı Tüp Sondanın Restitüsyonu.
1) (Majno, **a.g.e.**, s. 160, Res. 4.16).
2) Tüp sonda restitüsyonu.
3) Kat. Nu. 268.
- Lev. 66** Kataloglanan Diğer Sonda ve Parçaları ile Tepeli İğne Örnekleri.
- Lev. 67** 275 Katalog Numaralı İğne Kabzasının Ayrıntıları.
- Lev. 68** 1) Tepeli İğnelerin Cerrahî Dikiş / *Sütürde* Kullanılışı (Majno, **a.g.e.**, s. 366, Res. 9.22).
2) Ambroise Paré'nin Tepeli İğne Yerine Kullandığı Gözlü İğne Betimi (**A.e.**, s. 367, Res. 9.23).
- Lev. 69** Kataloglanan Düz Tutucular (DTu.).
- Lev. 70** Kataloglanan Çapraz Tutucular (ÇTu.).
- Lev. 71** Ahşap Saplı (?) Kat. Nu. 309'un Restitüsyonu.
- Lev. 72** Kat. Nu. 310'un Ayrıntıları.
- Lev. 73** Kat. Nu. 310'un Bezeme Açısından Diğer Tıp Âletleriyle Karşılaştırılması.
1) (B. Vulpes, **Illustrazione di tutti gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano e in Pompeie che ora conservansi nel R. Museo Borbonico di Napoli**, Napoli, 1847, Lev. VI.2).
2) (R. Jackson, "Roman Doctors and their Instruments. Recent research into Ancient Practice", **JRA** 3, 1990, s. 15, Res. 2.6).
3) (**A.e.**, s. 15, Res. 2.7).
4) (**A.e.**, s. 15, Res. 2.4).
5) (**A.e.**, s. 16, Res. 3.1).
6) (**A.e.**, s. 15, Res. 3.8).
7) (E. Künzl, "Forschungsbericht zu den antiken medizinischen Instrumenten", **ANRW II** 37.3, Berlin / New York, De Gruyter Yay., 1996, s. 2620-2621, Res. XXV).
8) (**Vulpes 1847**, Lev. VI.1).
9) (B. Vulpes, "Gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano ed in Pompei raccolti nel Real Musea Borbonic di Napoli", **Real Museo Borbonico di Napoli XIV**, 1846, s. 1-17, Lev. XXXVI.1).

- Lev. 74** Kataloglanan Kesicilerin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.
- Lev. 75** 337 Katalog Numaralı Küçük Cerrahî Testerenin Restitüsyonu.
- Lev. 76** Kataloglanan Neşter ve / veya Sapları (Ne. Tıp I-IV).
- Lev. 77** Kataloglanan Makaslar (Ma.).
- Lev. 78** Kataloglanan Dağlayıcılar.
- Lev. 79** 345 Katalog Numaralı Dağlayıcının Restitüsyonu.
- Lev. 80** Kataloglanan Kaldırıcılar.
- Lev. 81** Kataloglanan Sonda Mahfazası Parçaları.
- Lev. 82** Kataloglanan Tıp Âletlerinin Çizimleri (Kat. Nu. Sırasına Göre).
- Lev. 83** Kataloglanan Etütlük ve Envanterlik Tıp Âletlerinin Sayısal / Yüzdelik Dağılımları.
- Lev. 84** Allianoî Tıp Âletlerinin Katalog Numaralarına Göre Buluntu Yerleri.
- Lev. 85** J/K XI-XII Plan Karelerindeki Hastane Yapısında (?) Bulunan Tıp Âleti Kontekstleri.

KISALTMALARIN LİSTESİ*

Akt. / akt.	: Aktaran
All.Mb.	: Allianoi Kazısı'nın Etütlük Defterine Kayıtlı Bronz Eser
All.Md.	: Allianoi Kazısı'nın Etütlük Defterine Kayıtlı Demir Eser
ArST	: Arkeometri Sonuçları Toplantısı
AY. Kat. Nu.	: Yaraş 2002b 'deki Katalog Numarası
Bul. Y. / K.	: Eserin Buluntu Yeri ve Buluntu Kodu
b.y.	: Basımevi / Yayınevi Yok
ÇaSo.	: Çatal Uçlu Sonda
Çiz.	: Çizim / Çizimi Yapan / Çizimin Alındığı Yer
ÇSo.	: Çengel Uçlu Sonda
ÇTu.	: Çapraz Tutucu
Dn.	: Dipnot
DSo.	: Delgi / Matkap Uçlu Sonda
DTu.	: Düz Tutucu
EK. Kat. Nu.	: Karaca, a.g.e. 'deki Katalog Numarası
Env. Nu / env. nu	: Envanter Numarası
Fot.	: Fotoğraf / Fotoğrafı Çeken / Fotoğrafın Alındığı Yer
Gen. / gen.	: Genişlik
GSo.	: İğne Uçlu Gözlü Sonda
Haz.	: Yayına Hazırlayan / Editör
K.	: Kod / Kodu
Kal. / kal.	: Kalınlık
Kat. Nu.	: Katalog Numarası

* Dipnotlarda yayınlara yapılan atıflar, ilk kullanımda açık şekilde verildikten sonra, ikinci ve sonraki kullanımlarında yazar soyadı ve yayın tarihi ile kısaltılmıştır. Yazarın aynı yıl içerisindeki birden çok yayınından yararlanıldığında, tarihten sonra "a, b, c" kodları; yazarın tek yayınından yararlanıldıysa, yazar soyadı ve "a.g.e." kısaltması kullanılmıştır. Aynı kurallar levhaların listesi ve kataloğun analogi satırında da geçerlidir. Ayrıca bu tezde yukarıda verilmeyen, "İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Hazırlama Yönergesi"nde önerilen ulusal kısaltmalar; "Der Kleine Pauly, Lexikon der Antike 1, Deutscher Taschenbuch, Münih, 1979, s. XXI-XXVI"de verilen antik kaynak kısaltmaları; "List of abbreviations for journals, series, lexica and frequently cited works", (Çevrimiçi) http://www.dainst.org/medien/de/richtlinien_abbreviations_english.html, Ocak 2006'da yer alan Arkeoloji ile ilgili süreli / seri yayın kısaltmaları ile **Index Medicus: List of Journals Indexed for Medline 2008**, *National Library of Medicine* (Çevrimiçi) <http://ftp://nlmpubs.nlm.nih.gov/online/journals/ljiweb.pdf>'deki tıp/cerrahî ile ilgili süreli / seri yayınların kısaltmaları kullanılmıştır. Yazım kuralları için, Şükrü Halûk Akalın v.d., **Yazım Kılavuzu**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2005, kullanılmıştır.

Kayıt Nu.	: Eserlerin Kazı / Müze Envanteri / Kazı Etütlüğü Kayıt Numaraları
K.Env.Nu.	: Allianoi Kazısı Envanter Defteri Numarası
K.Etüt.Nu.	: Allianoi Kazısı Etütlük Eser Numarası
KSo.	: Kaşık Uçlu Sonda
Lev.	: Levha
M.	: Metal
M. Env. Nu.	: Bergama Müzesi Envanter Numarası
MKKS	: Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sonuçları
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
Nu. / nu.	: Numara / Numarası
Ör. / ör.	: Örnek / Örnekleri
Prç. / prç.	: Parçası / Parçaları
Res. / res.	: Resim
RGZM	: Römisch-Germanisches Zentralmuseum (Roma-Germen Merkezi Müzesi)
So.	: Sonda
TEBE	: Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü
TSo.	: Tüp / Kanül Sonda
Uz. / uz.	: Uzunluk
vdd.	: ve devamında
Y.	: Yer / Yeri
Yay.	: Yayını / Yayınları / Yayıncılık / Press / Publishing / Verlag / Publication / Edition
YSo.	: Yassı Uçlu Sonda
ZSo.	: Ucu Zeytin Çekirdeği Biçimli Sonda

GİRİŞ

Antik Çağ tıp âleti araştırmaları, çoğunlukla hekim mezarı kontekstleriyle sınırlı kalmıştır. Yerleşimlerde ele geçen tıp âletlerinin en iyi bilinenleri, 19. yüzyılın ilk yarısından beri sıkça yayınlanan Pompei eserleridir. Anadolu'da yapılan kazılarda, Allianoi buluntularına dek, yerleşim içinde kapsamlı tıp âleti kontekstine rastlandığı bildirilmemiřtir¹.

Tezin Konusu: 1999 yılından, çalışmaların durdurulduğu 2006 yılına dek katıldığım Allianoi kazılarında bulunan tıp âletleri konusunda doktora tezi hazırlama önerim, danışmanım Prof. Dr. Elif Tül Tulunay (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klâsik Arkeoloji Ana Bilim Dalı), Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı) ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş'tan (Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü) oluşan tez izleme komitesinin 22 Haziran 2005 tarihli toplantısında, henüz bu konuya ilişkin bir çalışma yapılmamış olduğundan uygun görülmüştür.

Tezin Amacı: Mimarî ve heykeltıraşî yanı sıra küçük eserlerin de buldukları yörenin kültürel sorunlarını çözmeye yardımcı olacakları kuşkusuzdur. "Allianoi Tıp Âletleri" isimli tezimde, ilk kez bir Anadolu yerleşiminin tıp âleti konteksti belirlenmiş ve toplanan veriler burada yapılan tıbbî - cerrahî uygulamaların saptanması da amaçlanarak, incelenmiştir. Tez kapsamında değerlendirilen Allianoi tıp âletleri, hem sayıca hem de tip çeşitliliği açasından, sağlıkla ilişkili diğer merkezlerde bulunanlardan daha zengindir ve Anadolu'da ilk yerleşime bağlı tıp âleti kontekstini oluşturması nedeniyle önemlidir. Bu çalışmayla, Antik Çağ Anadolu tıp âletlerinin köken, tipoloji, teknoloji ve dağılımı sorunları irdelenerek, "Tıp Tarihi"ne bir nebze katkı sağlanması öngörülmektedir.

Tezin Kapsamı: Allianoi yerleşiminde ele geçen ve Roma Dönemi kaplıcasında tıbbî - cerrahî müdahalelerin de yapıldığını kanıtlayan buluntular değerlendirilirken, kontekstin korunabilmesi için envanterlik eserlerle birlikte etütlük eserler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Tıp âletlerinin alışılmış yapım malzemesi olan

¹ Bu durum, kazılarda bulunan metal eserlerin genellikle incelenmemesi ve yayınlanmamasından da kaynaklanabilir.

bronzun yanı sıra, Allianoî'da gün ışığına çıkan demir âletlerin de tez kapsamına alınmasıyla, yalnızca bu malzemeden yapılan ve örneği az bulunan tıp âletlerinin tipolojisini belirleme çalışmalarına katkı sağlanacağı düşünülmüştür. Bu çalışmada arazi, depo tasnif ve müze çalışmaları sonucunda incelenen **2692** adet metal eser içinden, tıp ile ilişkilendirerek seçtiğim **365** adedi kataloglanmıştır.

Tezin Bölümleri: Giriş bölümünde, konu, amaç, kapsam ve yöntem anlatılmıştır. Birinci bölümde, Eski Çağ tıbbının tarihçesi, tıbbî uygulamalardaki farklı görüşler, yazılı kaynaklar, arkeolojik betimler, tıp âleti kontekstleri ve âletlerin malzemeleri ile imalât şekillerinden sonra, hastalıklar ve tedavilerine değinilmiştir. İkinci bölümde, Allianoî yerleşimine ilişkin araştırmalar, kaynaklar, tarihçe ve yapılar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Allianoî'da bulunan tıp âletlerinin sınıflandırması, tanımı, tipolojisi ve analogisi yapılmış, kullanım amaçları belirlenmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde, Allianoî'daki buluntu yerleri ve kontekstlerine göre yorumlanan tıp âletleri ölçütünde mekânların işlevlerinin belirlenmesine uğraşılmıştır. Beşinci bölümde 365 eserin fotoğraflı ve çizimli kataloğu yapılmıştır. Sonuç, genel bir değerlendirme ve önemli bulguları içermektedir. Ardından, tez metninde geçen tıbbî terimlerin açıklandığı sözlük yer almaktadır. Tablo ve levhalar tezin sonundadır.

Tezin Yöntemi: Tezin veri toplama ve değerlendirme aşamalarında aşağıdaki çalışma planı izlenmiştir:

Arazi ve Müze / Depo Çalışmaları: Kazı deposunda ve Bergama Müzesi'ndeki belgelenmelerimin yanı sıra, kazıda bazı tıp âletlerinin gün ışığına çıkarılışı ve kontekstlerinin belirlenmesi de tarafımdan yapılmıştır.

Kitaplık Çalışması: Roma Dönemi tıp âletleri hakkındaki antik kaynaklar² ve modern yayınlar taranmış, çalışmada yer alan tıp âletlerinin tipolojisi ve analogisi yapılmış; fonksiyonları belirsiz âletler, İslamî tıp kaynakları ve 17. - 19. yüzyıl tıp

² Türkçeleri tırnak içinde italik verilen antik kaynak alıntıları Fransızca ve İngilizce çevirileri ile orijinallerinin karşılaştırması sonucunda tarafımdan yapılmıştır. John Milne'deki antik kaynak alıntıları İlder Uzel; Ralph Jackson'dakiler Şenol Mumcu tarafından Türkçeleştirilmiş olsa da kullandıklarım tekrar düzenlenmiştir. Bkz.: John S. Milne, **Surgical Instruments in Greek and Roman Times**, Chicago, Ares Yay., 1976, b.a.; İlder Uzel, **Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Ankara, TTKY, 2000, b.a.; Ralph Jackson, **Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar**, Çev. Ş. Mumcu, İstanbul, Homer Yay., 1999, b.a.

kitaplarındaki âletler ile karşılaştırılıp, antik kaynakların da yardımıyla, kullanım amaçlarının belirlenmesine çaba gösterilerek yorumlanmıştır.

Değerlendirme Çalışmaları: Kitaplık çalışmaları süresince düzenlenen eser fişleri, tüm âletler tiplerine göre gruplandıktan sonra numaralandırılmış ve tezin katalog bölümünü oluşturmuştur. Ayrıca, katalogda yer alan eserlerin “Allianoî Kazısı 2006 Yılı Genel Arazi Planı” üzerine buldukları koordinatlara göre yerleştirilmesiyle, kazılan mekânların işlevini saptama konusuna ışık tutulmuştur. Eldeki verilerin değerlendirilmesi ve tezin yazımı aşamalarında, cerrahlarla da görüşülmüş, modern tıp âletlerinin biçim ve kullanımına ilişkin bilgiler edinilmiştir. Birçok tıp âletinin ilk kez oluşturulan tipolojisi, ilerdeki çalışmalar için bir veri tabanı sağlamak amacıyla.

1. ESKİ ÇAĞ TIBBİ VE KULLANILAN ÂLETLER

İnsanlar, en erken dönemlerden¹ itibaren, hastalıklar konusunda bilgi ve deneyimleriyle tedavi yöntemlerini geliştirmeye çabalamışlardır. Yöntemleri farklı olsa da tedaviyi uygulayan iyileştirici kişi yani *hekim*², Mezopotamyalılarda³ *Asû*, Mısırlılarda⁴ *Swnw*, Hititlerde⁵ *Lu A.ZÛ*, Çinlilerde⁶ *Yang Yi*, Hindularda⁷ *Vaidiyya*, Yunanlarda⁸ *Iatros*, Romalılarda *Medici / Medicae* olarak adlandırılmıştır. Bu kültürlerin hepsini kapsayan tıp tarihi; deneyimsel tıp, mistik tıp, felsefi tıp ve bilimsel tıp olarak bölümlendirilebilir. Ayrıca, acı tatlardan uzak

- ¹ İlkel tıbbî girişimler için bkz.: Guido Majno, **The Healing Hand, Man and Wound in the Ancient World**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1991, s. 1-28; Metin Özbek, **Çayönü'nde İnsan**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay., 2004; İlter Uzel, **Anadolu Tıp Tarihi'ne Giriş**, İstanbul, TEBE Yay., 2008, s. 1-21.
- ² Tedavi eden / iyileştiren kişi anlamına gelen, doktor, tabip, kökçü, otacı, lâvta, müdavi, sağaltan, sıhhiyeci, sağlık memuru gibi sözcükler yerine, bu çalışmada Türkçeye Arapçadan geçen, “*bilgi sahibi, bilge, filozof, tabip*” anlamlarındaki “hekim” kelimesi seçilmiştir. Bkz.: (*Arapça Hakîm*) Recep Toparlı v.d., “Hekim”, **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2005, s. 874.
- ³ Mezopotamya tıbbi için bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 29-68; Aydın Sayılı, **Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp**, Ankara, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yay. 47, 1991, s. 411-442; Burton Andersen, Joann Scurlock, “Ancient Mesopotamian Medicine: The Undervalued Profession”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 9-12; Julio Cesar Pangas, Abel L. Agüero, Alfredo Kohn Loncarica, “La Médicalisation du comportement deviant en Babylone et Assyrie”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 13-24; Veysel Donbaz, “Yazılı Belgeler Işığında Mezopotamya ve Anadolu’da Tıp”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 23-37. Mezopotamya kültürünün Yunan tıbbına etkileri hakkında bkz.: Philip J. Van Der Eijk, **Medicine and Philosophy in Classical Antiquity: Doctors and Philosophers on Nature, Soul, Health and Disease**, New York, Cambridge Üniversitesi Yay., 2005. Mezopotamya’da eczacılık için bkz.: Bedi N. Şehsuvaroğlu, **Eczacılık Tarihi Dersleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yay. Nu. 1582, İstanbul, 1970, s. 31-52; Ümit Serdaroğlu, **Eskiçağ’da Tıp**, TEBE Yay. Nu. 5, İstanbul, 1996, s. 5-8.
- ⁴ Mısır tıbbi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 69-140; T. Wingate Todd, “Egyptian Medicine: A Critical Study of Recent Claims”, **American Anthropologist** **23**, 1921, s. 460-470; Robert K. Ritner, “Innovations and Adaptation in Ancient Egyptian Medicine”, **JNES** **59-2**, 2000, s. 107-117; Nevzat Eren, **Çağlar Boyunca Toplum Sağlık ve İnsan**, Ankara, Gelişim Dizgi Yay., 1996; Sayılı, **a.g.e.**, s. 115-157; Zeynep Kızıltan, “Mezopotamya ve Mısır’da Tıp”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 38-60; Richard Sullivan, “The Identity and Work of the Ancient Egyptian Surgeon”, **J R Soc Med.** **89**, 1996, s. 467-473; Richard Sullivan, “A Brief Journey into Medical Care and Disease in Ancient Egypt”, **J R Soc Med.** **88**, 1995, s. 141-145; James T. Willerson, Rebecca Teaff, “Egyptian Contributions to Cardiovascular Medicine”, **Tex Heart Inst J** **23**, 1996, s. 191-200; Serdaroğlu, **a.g.e.**, s. 4-5; Ilene Springer, “Eski Mısır’da Doktor Reçeteleri”, **Asklepios** **3**, 2003, s. 13-17.
- ⁵ Hitit tıbbi için bkz.: Gaye Şahinbaş Ergingöz, **Hititlerde Anatomi ve Tıp**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. Nu. 4218, 1999, b.a.; Uzel **2008**, s. 37-49; Zeynep Kızıltan, “Hititler’de Tıp”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 18-22.
- ⁶ Çin tıbbi / eczacılığı için bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 229-259; Serdaroğlu, **a.g.e.**, s. 8-9; Şehsuvaroğlu, **a.g.e.**, s. 77-82.
- ⁷ Hindu tıbbi ve eczacılığı için bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 261-312; Nasim H. Naqvi, “Surgical Instruments in the Taxila Museum”, **Med Hist.** **47**, 2003, s. 89-98; M. Tewari, H. S. Shukla, “Sushruta: The Father of Indian Surgery”, **Indian Journal of Surgery** **67**, 2005, s. 229-230; Şehsuvaroğlu, **a.g.e.**, s. 73-76.
- ⁸ Yunanlarda sağlık için bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 141-206; Hellen King, **Greek and Roman Medicine**, Bristol, Classical World Yay., 2001, b.a.; James Longring, **Greek Medicine from the Heroic to the Hellenistic Age a Source Book**, Eastbourne, Duckworth Yay., 2001, b.a.; Iain M. Lonie, “Hippocrates the Iatromechanist”, **Med Hist** **25**, 1981, s. 113-150; Serdaroğlu, **a.g.e.**, s. 9-20. İyileştirici / hekim anlamındaki **ΙΑΤΡΟΣ** **Hom.II.** xi.505-515 ve **Hdt.** iii.129-130’da da geçmektedir.

durma, kanamaya karşı basınç uygulama gibi yalnızca insanlara özgü olmayan davranışlara da *içgüdüsel tıp* denilmiştir.

Deneyimsel Tıp: Doğanın insan üzerindeki etkilerinin gözlem ve deneme yanılma yöntemiyle öğrenilerek tedavide kullanılmasıdır. Tıbbın eczacılık da içeren bu dalında, gerek hastalıkların gerekse tedavi şekli ve sürecinin, iklim ve kişilere göre değişebileceği savunulmuştur. Bazı hekimler, tehlikesiz gördükleri diyet, masaj, hidroterapi ve ilaç tedavisi⁹ yöntemlerini yeğlemiştir. Antik Çağ eczacılığı için önemli bilgiler içeren Anazarboslu Pedanius Dioskorides'in M.S. 1. yüzyılda¹⁰ kaleme aldığı *De Materia Medica*¹¹ (*ΠΕΡΙ ΥΛΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ*), bazıları resimlenerek kataloglanmış, 375'i¹² bitkisel 500'e yakın ilaç hammaddesi içeren son derece ayrıntılı bir kaynaktır¹³. Eserdeki çeşit zenginliğinin nedeni, Dioskorides'in orduyla birlikte İspanya, Kuzey Afrika ve Suriye'ye giderek¹⁴ incelemeler yapmasıdır. Pedanius Dioskorides haricinde Gaius Plinius Secundus da, *Naturalis Historia*¹⁵'da farmakolojik malzemelerden bahsetmiştir. Marcellus Empiricus (Burdigalensis)¹⁶, Antik Çağ'da günümüz eczanelerinin görevini üstlenen, ilaç, zehir ve kozmetik karışımlarının (*medicamenta*) bulundurulduğu, Pompei ve Perge¹⁷ kazılarında saptanan *tabernae medicae* isimli küçük dükkânlardaki malzemeleri ele almıştır. Allianoî'da da (Lev. 1 - 3) *tabernae medicae*'nin olası örnekleri¹⁸ ve ilaç

⁹ Antik Çağ ilaç biliminde kullanılan bitkisel, mineral veya hayvansal hammaddeler binlerce yıl değişmemiştir. 20. yüzyılda dahi kullanılan bu hammaddeler ve etkileri için bkz.: İzzet Kantemir, **Tedavinin Esası Farmakoloji**, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay. Nu. 83, 1960, b.a.

¹⁰ Lydia Mez-Mangold, **De L'Histoire du Médicament**, Bâle, 1971, s. 30; ayrıca Dioskorides'in eserinin İstanbul'daki bir kopyası için bkz.: İsmail Hakkı Konyalı, "Kitab'ül Haşayiş (Materia Medica)" **Sanat 3**, 1977, s. 19-29.

¹¹ *De Materia Medica* = *tıbbın hammaddeleri (üzerine)*.

¹² Dagfinn Moe, "The Greek Herbal of Dioscurides Illustrated by a Byzantine A.D. 512", **PACT 42**, 1994, s. 37.

¹³ Julius Berendes, **Des Pedanios Dioskurides aus Anazarbos Arzneimittellehre**, Stuttgart, b.y., 1902; Robert Gunther, **The Greek Herbal of Dioscorides, Illustrated by a Byzantine, A.D. 512**, Çev. J. Goodyear, New York, Hafner Yay., 1933; Tesse Anne Osbaldeston, **Dioscorides, de Materia Medica**, Johannesburg, Ibdis Yay., 2000; Max Wellmann, **Pedanii Dioscuridis Anazarbei de Materia Medica**, Berlin, Cnoblochii Yay., 1958.

¹⁴ Mez-Mangold, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁵ **Plin. nat.** xx-xxxii ilaç hammaddeleriyle ilgilidir.

¹⁶ Marcellus, **De Medicamentis**, Çev. J. Kollesch / D. Nickel, Berlin, b.y., 1968, b.a.

¹⁷ Dükkânın konteksti daha sonraki bir kullanıma ait olsa da fonksiyonu ve sahibinin adı mozaikteki yazıttan bilinmektedir. Bkz.: Jale İnan, "Perge Kazısı 1984 Çalışmaları", **VII. KST**, Ankara, 1985, s. 397-420.

¹⁸ Daniş Baykan, "Allianoî'da Bulunan Pişmiş Toprak Ecza Kapları", **III. Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri Bildiriler Kitabı**, Eskişehir, 2005, s. 447-452.

yapımında kullanılan deniz kabukluları (Lev. 4) ile ezme gereçleri¹⁹ (Lev. 5) ele geçmiştir.

Mistik Tıp: Tören, müzik, tapınma ve tılsım gibi unsurların tedavi amaçlı kullanımınıdır. Hastalıkların, tanrıların laneti ya da cezası olarak yorumlandığı dönemlerdeki tedaviler, din ve büyüye dayanıyordu. M.Ö. 3. ve 2. binyıl kültürlerinin tıbbî uygulamaları, Yunan ve Roma Dönemleri'nde Asklepios kültüründe varlığını sürdürmüştür²⁰. Asklepieionlar, sağlık tanrısı Asklepios'un yurdu / evi olarak tanımlanan, tapınak tıbbının uygulandığı, hastanenin, rüya odalarının, su yapılarının ve açık alanların bulunduğu yapı topluluklarıdır²¹. Teşhis (*diagnosis*) ve tedavi (*therapeia*), rahip hekimler (*Asklepiades*) tarafından gerçekleştirilirdi. Psikoterapi ve telkin ağırlıklı bu tedavi merkezlerinde rüya / *inkubasyon (incubare)* odaları önemli rol üstlenmiştir; hasta, temizlik ardından, bu odalarda istihareye yatırılır; rahip hekimler, hastanın gördüğü rüyaları yorumladıktan sonra, tedavi yöntemine karar verirlerdi. Asklepieionlar Epidauros, Pergamon, Kos, Knidos, Korinthos ve Atina'da bilinmektedir. Erken dönemlerde uygulanan kafatası delme (*trepanasyon*),

¹⁹ Alliano' da ilaç hazırlığında kullanıldığı düşünülen 40 havan (*mortarium*) ve 13 havaneli (*pestillum*) bulunmuştur. Bu eserler için bkz.: Bülent Türkmen, **Alliano' da Bulunmuş Ezme ve Öğütme Taş Aletleri ile Taş Kaplar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Edirne, 2009.

²⁰ Mısır Papirüsleri için bkz.: Herman Grapow, "Untersuchungen über die altägyptischen medizinischen Papyri I", **Mitteilungen der vorderasiatisch-ägyptischen Gesellschaft** 40, Leipzig, 1935; Kahun (M.Ö. 1900), Edwin-Smith (M.Ö. 1650), Ebers (M.Ö. 1550) ve Londra Papirüsleri (M.Ö. 1350); Georg Ebers, **Papyrus Ebers**, Leipzig, S. Hirzel Yay., 1889; Eren, **a.g.e.**, s. 24-30; Mehryar Mashouf, "The Edwin Smith Surgical Papyrus", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 25-32; tıp konusuna değinen erken antik kaynaklar için bkz.: **Hom. II.** i.46-53, v.114-122, v.445-448, xvi.527-531, xxiv.605-607 ve xxiv.758-759; **Hom. Od.** v.394-398, ix.407-411, xi.171-173 ve xix.455-458; **Hes. erg.** 100-104 ve 238-245. Asklepios kültüründe sağlık uygulamaları için bkz.: Jeffrey B. Pettis, "Earth, Dream and Healing: The Integration of Materia and Psyche in the Ancient World", **Journal of Religion and Health** 45, 2006, s. 113-129; Adnan Ataç, Nuray Aras, Muharrem Uçar, "Türkiye'de Asklepios Adına Yapılmış Sağlık Merkezleri", **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi**, İstanbul, Türk Tıp Tarihi Kurumu Yay., 2006, s. 13-20; Zeynep Koçel Erdem, "Arkeolojik Bulguların Işığı Altında Antik Çağ'da ve Anadolu'da Asklepios Hekimliği", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 59-66; Charles Kerényi, **Le Médecin Divin: Promenades Mythologiques aux Sanctuaires D'Asclépios**, Bâle, Ciba Yay., 1947.

²¹ Ayrıca Geç Roma ve Bizans Dönemi hastaneleri için bkz.: Semavi Eyice, "Bizans Hastanelerine Dair", **Taç** 173, 1986, s. 5-15.

iyileştirmeye yönelik olmayan dinsel bir girişimdir²². Sünnet²³ ve hadım etme²⁴ (*kastrasyon*) de dinsel amaçlı cerrahî müdahalelerdir.

Felsefî Tıp: Uygulamaların sonuçlarını ve bulgularını göz ardı edilerek teorik neden - sonuç ilişkilerine dayandırılan tıp görüşüdür; “*vücut sıvılarının dengesi kuramı*”yla²⁵ tıbaa bir katkı sağladığı söylenebilir.

Bilimsel Tıp: Belli kurallara ve deney sonuçlarına dayanan, cerrahîyi (*chirurgia*) gerçek tedavi kabul eden ve deneyimsel tıbbî tamamen reddeden bir görüştür. Bilimsel tıbbî savunarak tedavi ve eğitim konusunda ünlenen İskenderiye Okulu’nda, doğru sonuca varmak için kadavra, hatta canlı üzerinde çalışmaktan kaçınılmamış, anatominin daha iyi öğrenilmesiyle de tıbbî bilgi ve uygulamalar artmıştır.

Cerrahîde başarılı sonuçların elde edilmesinde, tıp âletlerinin çok iyi tasarlanmış ve çeşitlendirilmiş olmasının büyük katkısı vardır. Temelinde Doğu, Etrüsk ve Yunan öncelleri olan Roma tıp geleneği, yüzlerce yıl geliştirilme gereksinimi duyulmadan, benzer uygulama ve âletlerle 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.

1.1. Yazılı Kaynaklar, Arkeolojik Betimler ve Buluntular

Anadolu’da ele geçen bazı yazıtlardan, hekimlerin isimleri öğrenilmekte, tedavi ücretleri, hekim hakları, düzenlenen tıp yarışmaları ve günümüze ulaşmamış

²² Ayrıntılı bibliyografya için bkz.: Yılmaz Selim Erdal, “İkiztepe Erken Tunç Çağı İnsanlarında Trepanasyon: Olası Nedenleri”, **20. ArST**, 2005, s. 101-110; erken uygulamaların Hippokrates sonrası tıbaa etkileri ve trepanasyonun kökeni konusunda doğu örnekleri göz ardı edilerek yapılan bir değerlendirme için bkz.: Graham Martin, “Was Hippocrates a beginner at trepanning and where did he learn”, **J Clin Neurosci** 7, 2000, s. 500-502; Boleslav Lichterman, “Opening and Closing the Windows: Some Remarks on the Evolution of Instruments for Cranial Trepanation”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 129-138.

²³ Sünnet uygulaması için bkz.: Joly P. Rubin, “Celsus’s Decircumcision operation”, **Urology** XVI, 1980, s. 121-124; ayrıca Roma Dönemi’nde Mısır’da uygulanan kadın ve erkek sünneti için bkz.: Mary Knight, “Curing Cut or Ritual Mutilation?: Some Remarks on the Practice of Female and Male Circumcision in Graeco-Roman Egypt”, **Isis** 92, 2001, s. 317-338.

²⁴ Hadım etme için tasarlanan özel bir âlet için bkz.: Alfred G. Francis, “On a Romano-British Castration Clamp used in the Rights of Cybele”, **Proceedings of the Royal Society of Medicine** 19, 1926, s. 95-110.

²⁵ “*Vücut sıvılarının dengesi kuramı*”; kan, balgam, sarı ve kara safra olmak üzere dört vücut salgısının, hastalık veya dış etkenler nedeniyle değişimi esasına dayanır. Teşhis, tedavi ve kan alımı bu kurama göre gerçekleşiyordu. Bkz.: Majno, **a.g.e.**, s. 417-418.

tıpla ilgili antik kaynaklar konusunda bilgi edinilmektedir²⁶. Tıp yarışmaları²⁷ kapsamında tıp âleti tasarımı kategorisinin bulunması, Anadolu’da tıp âletlerinin gelişmesini ve çoğalmasını sağlamıştır. Ephesos’ta düzenlendiğini bildiğimiz bu tür yarışmaların sonuçlarını duyuran yazıtlar²⁸ Batı Anadolu’da tıp âletlerine ne kadar önem verildiğine işaret etmektedir. Asklepieionlarda ele geçen²⁹ veya yerleşimlerin sağlıkla ilişkisini kanıtlayan adak yazıtları³⁰, sağlık ve inanç ilişkisini göstermektedir.

Antik Çağ hekimliği hakkında en kapsamlı bilgiyi antik kaynaklar vermektedir. Koslu Hippokrates’e (M.Ö. 460 - 370) atfedilen *Corpus Hippocraticum*³¹ (Corp. Hipp.),

²⁶ Smyrnalı hekim Asiatikos için bkz.: Pinar Özlem Ayaçlar, **Yazıtlar ve Antik Kaynaklar Işığında Batı Anadolu’da Entelektüeller**, İstanbul, Ege Yay., 2006, s. 88; yetmişten çok tıp kitabı yazan hekim Hermogenes için bkz.: Ayaçlar, **a.g.e.**, Nu. 90. **A.e.**, Nu. 40: “...eğer para düşkününü hekimler, alınan bu karara aldırış etmezlerse, ...derhal uygun bir ceza ile cezalandırılacaklardır. Ve eğer biri daha tekrar hak ettiğinden fazlasını isterse, hekimlikten men edilecek...”. **A.e.**, Nu. 119’da, hekimlerin vergi muafiyetinin genişletilerek, yalnızca tıbbî malzemenin değil, diğer malların alımını da kapsamaması gerektiği vurgulanmaktadır.

²⁷ Bu yarışmalar, “Büyük Asklepieia oyunları” dâhilinde düzenlenmekteydi. Bkz.: **A.e.**, Nu. 50: “Büyük Asklepieia oyunlarının yöneticiliğini...; hekimlerin yöneticiliğini...”

²⁸ Bkz.: **A.e.**, Nu. 42: “... hekim yarışmalarını kazananlar: tıbbî yazı dalında Publius Aelius Glukon; cerrahî dalında: başhekim Publius Aelius; sorunların çözümü dalında...”; **A.e.**, Nu. 43: “...en iyi tıbbî yazı ödülünü genç Publius Veditus Rufinus; cerrahî ödülünü başhekim Publius Aelius Menandros; sorunların çözümü ödülünü başhekim Publius Aelius Menandros (kazandılar) Hayırlı olsun!”; **A.e.**, Nu. 44: “Tıbbî âlet yarışmasını: başhekim Menandros’un oğulları genç Publius Aelius Menandros ve Publius Aelius Secundus (kazandılar)...”; **A.e.**, Nu. 45: “Başhekim Aelius Menandros’un oğulları. Hekimlerin gymnasiarkhosluğunu Lucius Iulius Myron’un yaptığı yarışmaların ikinci gününde tıbbî âlet yarışmasını başhekim Publius Veditus Rufinus (kazandı). Hayırlı olsun!”; **A.e.**, Nu. 46: “... tıbbî âlet dalında Publius Aelius Secundus galip geldi”; **A.e.**, Nu. 47: “Publius Aelius... tıbbî âlet yarışmasını... hekimlerin gymnasiarkhosu iken...”; **A.e.**, Nu. 48: “Tıbbî yazı yarışmasını Publiu... tıbbî âlet yarışmalarını Publius Aelius... Damarion, cerrahî yarışmasını...(kazandılar)”; **A.e.**, Nu. 49: “...tıbbî âlet yarışmasını başhekim Aelius (kazandılar)”; **A.e.**, Nu. 51: “...hekimlerin gymnasiarkhosu Publius Aelius Secundus iken düzenlenen yarışmalarda tıbbî âlet dalında...”

²⁹ Paul Frédéric Girard, Jules Martha, “Inventaires de L’Asklépieion”, **BCH 2**, 1878, s. 419-445.

³⁰ Alliano’da ele geçen sağlıkla ilgili yazıtlar için bkz.: Ahmet Yaraş, Emre Erten, “Alliano. Zwei Neue Asklepios-Inschriften”, **Studien zum antiken Kleinasien VI**, AMS 55, 2008, s. 83-91; bu iki yazıt ve yine Alliano’da ele geçen Asklepios heykellerine ait başlar için bkz.: Lev. 6 ve Ahmet Yaraş, “1998-1999 Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı”, **XI. MKKS**, Ankara, 2001, s. 105-118.

³¹ Charles Daremberg, **Hippocrate, Le Serment la Loi de L’art du Médecin Prorrhétique le Pronostic Prenotions de Cos des Aires des Eaux et des Lieux, Épidèmes Livres I et III du Régime dans les Maladies Aigués Aphorismes, Fragment de Plusieurs Autre Trétés**, Paris, Bailliére Yay., 1844, b.a.; Marie-Paule Duminil, **Hippocrate**, Paris, Les Belles Lettres Yay., 1998, b.a.; Robert Joly, **Hippocrate : Des Lieux dans L’homme, du Système des glandes, des Fistules, des Hémorroïdes, de la Vision, des Chairs, de la dentition**, Paris, Bailliére Yay., 1978; Émile Litree, **Oeuvres Complètes d’Hippocrate**, Paris, Bailliére Yay., I 1839, II 1840, III 1841, IV 1844, V 1846, VI 1849, VII 1851, VIII 1853, IX 1861, b.a.; Jullien Émile Petrequin, **Chirurgie D’Hippocrate**, Paris, Bailliére Yay., I 1877, II 1878, b.a.; Ludov Verhoofd, **Hippocratis Aphorismi**, Paris, b.y., 1784, b.a.; Edward Theodore Withington, **Corpus Hippocraticum**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1984, b.a.

İskenderiye kütüphanesinde toplanarak³² derlenmiş tıp konulu Yunanca ruloların kopyasıdır. Bu eserin, hem bilimsel hem de mistik tıp unsurları içermesi, Hippokrates'in kaleminden çıkmadığını kanıtlamaktadır. Anatomi biliminin öncüsü Khalkedon (Kadıköy) doğumlu Herophilos (M.Ö. 330 - 250), insan kadavraları üzerinde çalışarak en az dokuz eser yazmış, fakat bunlar günümüze ulaşmamıştır. Fizyolojinin kurucularından Keoslu Erasistratos (M.Ö. 315 - 240) gibi Herophilos da *İskenderiye Okulu*'ndandır. Tıbbî terminolojide halen esas alınan *Corpus Hippocraticum*, Mısır, Sümer, Asur ve diğer doğu dillerinden sözcükler içermektedir³³.

ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ (Vücutun Kullanımı Üzerine) adlı eserin yazarı Galenos (M.S. 129 - 216), Pergamon (Bergama)'da doğmuş, Smyrna (İzmir) ve Aleksandria (İskenderiye) kentlerinde Hippokrates öğretilerine sadık kalarak mesleğini geliştirmiştir³⁴. Bazı hataları bulunmasına karşın eseri, bin yılı aşkın bir süre tıpta en önemli başvuru kaynağı idi³⁵.

Hekim olmadığı halde, *De Medicina (Hekimlik Üzerine)* isimli bir ansiklopedi yazan Aulus Cornelius Celsus (M.S. 1. yüzyıl), tıp konusunda önemli bilgiler vermektedir. Celsus, Latince karşılığını bulamadığı terimlerin Yunancalarını kullanmıştır. Deneyimsel tıp anlayışını da barındıran *De Medicina*, dönemin entelektüel okuyucusuna ve hekimlere hitap etmiştir³⁶. Marcus Gavius Apicius³⁷ eserinde, tarifini yaptığı yemeğin hangi rahatsızlıklara iyi geleceğinden de bahsetmiştir.

³² Mez-Mangold, a.g.e., s. 30.

³³ Arslan Terzioğlu, "Tıbbî Terminolojinin Tarihine ve Esaslarına Kısa Bir Bakış", **Belleten** 198, 1986, s. 637; Sümerceden Türkçeye geçen tıbbî terimler için bkz.: Murat Yurdakök, "Sümerce'deki Türkçe Tıbbî Sözcükler", **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi** 49, 2006, s. 76-77.

³⁴ Paul Lewis, **Tıp Tarihi**, Çev. N. Güdücü, İstanbul, Khalkedon Yay., 1998, s. 40.

³⁵ Galenos, **On The Natural Faculties**, Çev. A. J. Brock, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1991; Charles Daremberg, **Oeuvres Anatomique Physiologique et Médicales de Galien**, Paris, b.y., 1854 - 1856; Carolus Gottlob Kühn, **Claudii Galeni Opera Omnia**, Leipzig, 1821-1833 ve (Çevrimiçi) <http://web2.bium.univ-paris5.fr/livanc/?p=5&cote=45674x01&do=page>, 03.09.2007.

³⁶ Celsus, **De Medicina (On Medicine)**, Çev. W. G. Spencer, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1953; Charles Daremberg, **A. Cornelii Celsi de Medicina Libri Octo**, Leipzig, Aedibus Teubnerl Yay., 1859; James Greive, **A. Corn. Celsus of Medicine in Eight Books**, Edinburgh, Edinburgh Üniversitesi Yay., 1814; Fridericus Marx, **A. Corneii Celsi Quae Supersunt**, Corpus Medicorum Latinorum, Leipzig, b.y., 1915.

³⁷ Apicius, **De Re Coquinaria Libri Decem (L'art culinaire)**, Çev. J. André, Paris, Klincksieck Yay., 1965; Apicius, **Apici Caeli de Re Coquinaria Libri Decem**, Haz. S. Theophil, Heidelberg, Caroli Winter Yay., 1867; Apicius, **Apicius Revdivivus or, The Cook's Oracle**, Haz. Anonim, Londra, b.y., 1817.

Ayrıca Aetios Amidenos (Amidalı)³⁸, Aleksandros Trallianos (Tralleisli)³⁹, Oreibasios⁴⁰, Paulus Aegineta (Aiginalı)⁴¹, Rufus Ephesius (Ephesoslu)⁴², Scribonius Largus⁴³ ve Soranos⁴⁴ gibi yazarlar günümüze gelebilmiş eserlerinde dönemlerindeki tıbbî uygulamaları aktarmışlardır.

Antik Çağ edebiyatı⁴⁵ da bazen tıbbî bilgiler yansıtır; olaylara alaycı yaklaşımıyla tanınan Martialus, hastalıklara⁴⁶ ve vücut özürlerine⁴⁷ sıklıkla değinmiştir. Orta Çağ'da çoğu kaybolan veya kullanılmayan tıbbî kaynaklar, Emevî ve Abbasi Dönemleri'nde Arapçaya, 11. ve 12. yüzyıllarda bu dillerden tekrar Latinceye çevrilmiştir⁴⁸.

Kült alanlarına bırakılan hasta uzuv veya iç organ modellerinden oluşan adaklar⁴⁹, hastalıklar hakkında bilgi vericidir. Ayak, bacak, el, kol ve gövde adakları (Lev. 7), romatizmayla; göz⁵⁰, kulak ve cinsiyet uzvu adakları (Lev. 8) ise cerrahî müdahale gerektiren rahatsızlıklar ile ilgili olmalıdır. Allianoî'da ele geçen ayak formundaki bronz bir adak (Lev. 9.1), kaplıca tedavisini ve romatizma ile ilgili rahatsızlıkları hatırlatmaktadır. Adaklar, bazen de Asklepios, Hygieia veya Telesphoros betimlerinden oluşuyordu. Allianoî'da bulunan bronz bir Telesphoros heykelciği (Lev. 9.2) bu tip adaklara örnektir. Tıp simgesi yılan motifi de

³⁸ Julius Hirschberg, *Die Augenheilkunde des Aëtius aus Amida*, Leipzig, Veit Yay., 1899.

³⁹ Félix Brunet, *Médecine et Thérapeutique Byzantines. Oeuvres Médicales d'Alexandre de Tralles*, Paris, Geuthner Yay., 1933 - 1937; Theodor Puschman, *Alexander von Tralles*, Amsterdam, Adolf M. Hakkert Yay., 1963.

⁴⁰ Charles Daremberg, *Oeuvres D'Oribase*, Ballière Yay., Paris, I 1851, IV 1862, VI 1876 ve (Çevrimiçi) <http://remacle.org/bloodwolf/erudits/oribase/index.htm>, 11.03.2009.

⁴¹ Francis Adams, *The Seven Books of Paulus Aegineta*, Londra, Sydenham Society Yay., I 1844, II 1846, III 1847.

⁴² Charles Daremberg, Émile Ruelle, *Oeuvres de Rufus d'Ephése*, Paris, Bailliére Yay., 1879.

⁴³ Sergio Sconocchia, *Scribonii Largi Compositiones*, Leipzig, 1983.

⁴⁴ Valentino Rose, *Sorani Gynaeciorum*, Leipzig, Teubner Yay., 1882.

⁴⁵ Latin şairlerin tıbbî tanımlamaları hakkında bir araştırma için bkz.: Prosper Menière, *Études Médicales sur Les Poètes Latins*, Paris, Bailliére Yay., 1858.

⁴⁶ Patricia A. Watson, "Martial's Fascination with Luscii", *Greece & Rome* 29, 1982, s. 74-75.

⁴⁷ *A.e.*, s. 73-74.

⁴⁸ Bu kez terminolojiye Arapça terimler de girmiştir; Terzioğlu, *a.g.e.*, s. 639-640. Ayrıca M.S. 3 - 15. yüzyıllardaki tıbbî kaynaklar için bkz.: Auguste Corlieu, *Les Médecins Grecs depuis la Mort de Galien Jusqu'à La Chute de L'Empire D'Orient (210-1453)*, Paris, Bailliére Yay., 1885.

⁴⁹ Mabel Lang, *Cure and Cult in Ancient Corinth*, Corinth Notes 1, Princeton, 1977, b.a.; Rahmi Asal, "Sağlık ile ilgili Adak Eşyaları", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi*, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 73-82; Gülcan Kongaz, "Bazı Hastalıkları Gösteren Eserler", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi*, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 83-87.

⁵⁰ Allianoî'da ele geçen adak yazıtlarından birinde göz betimi bulunmaktadır bkz.: Yaraş, Erten, *a.g.e.*, s. 83-91.

Allianoi'da bulunan bronz bir adak eşyası üzerinde (Lev. 9.3) ve iki tıp âletinin bezemesinde (Lev. 9.4 - 5) karşımıza çıkmaktadır.

Mısır'daki Kom Ombo Tapınağı'nın⁵¹ M.S. 1. yüzyıla ait betimleri (Lev. 10), farklı coğrafyada kullanılan tıp âletlerini göstermesi açısından önemlidir. Bazı hekim mezar taşları (Lev. 11 - 12) tıp âletlerini görsel olarak tanıtmaktadır⁵². Çeşitli kabartmalar (Lev. 13), fresk (Lev. 14) ve vazıo resimleri (Lev. 15) üzerinde de tıbbî müdahale anı betimlenmiştir.

Avrupa'da altmış aşkın hekim mezarı (Lev. 16) tespit edilmesine rağmen, yayınlara göre Anadolu'da Roma Dönemi'ne ait yalnızca ikisi Ephesos, biri Kolophon'dan üç hekim mezarına rastlanmaktadır. İlk kez 1771'de Pompei ve Herculaneum kentlerinde bulunmaya başlayan antik tıp âletlerine duyulan merakla, araştırmalar başlamış⁵³; fakat Pompei buluntularının ilk bilimsel yayınının gerçekleşebilmesi ancak 1994 yılında mümkün olmuştur⁵⁴. Yerleşimde ele geçen Antik Çağ tıp âletleri konusunda, ilk akla gelen örnek olan Pompei buluntuları, Lawrence J. Bliquez tarafından ayrıntılı değerlendirilmiş; 223'ü Pompei'den, 7'si Herculaneum'dan ve 152'si buluntu yeri belirsiz toplam 382 adet eser kataloglanmıştır⁵⁵. Pompei'de, kaşık, çengel ve yassı uçlu sondalar, tüp sondalar, tutucular ve neşterler ele geçmiş, mesane taşı kırma (*lithotomi*), katarakt, trepanasyon ve küçük dil kesme (*staphylotomi*) âletlerine rastlanmamıştır. Herculaneum buluntularının azlığı, Vezüv patlamasında, kentin boşaltılması için Pompei'den daha çok zamana sahip oluşuyla açıklanmaktadır⁵⁶.

Metal buluntuları kısmen yayınlanan, Arykanda⁵⁷, Delos⁵⁸, Isthmia⁵⁹,

⁵¹ Tapınak hakkında bilgi için bkz.: Mounir Basta, **The Temple of Kom Ombo**, Utah, Simpkins Yay., 1983, b.a.

⁵² Bkz.: Paul Cassar, "Surgical Instruments on a Tomb Slab in Roman Malta", **Med Hist** 18-1, 1974, s. 89-93; Andreas Anagnostakis, "Bas-relief Représentant une Trousse", **BCH** 1, 1877, s. 212-214; Antje Krug, **Das Berliner Arztreliet**, Berlin, Walter de Gruyter Yay., 2008.

⁵³ Pompei tıp âletleri ve "Cerrah evi" hakkında 18. yüzyılda başlayan yayınların bibliyografyası için bkz.: Ernst Künzl, "Instrumentenfunde und Arzthäuser in Pompeji: Die medizinische Versorgung einer römischen Stadt des 1. Jhs. n. Chr.", **Sartonia** 11, 1998, s. 71-152.

⁵⁴ Lawrence J. Bliquez, **Roman Surgical Instruments and other Minor Objects in The National Archaeological Museum of Naples**, Mainz, Philipp von Zabern Yay., 1994; **Jackson 1994**, s. 200-218.

⁵⁵ **Bliquez 1994**, b.a.; **Jackson 1994**, s. 200-218.

⁵⁶ Ernst Künzl, "Lawrence J. Bliquez und die medizinischen Instrumente aus Pompeji: Die medizinische Versorgung einer römischen Stadt im 1. Jh. n. Chr.", **JRA** 12, 1999, s. 585.

⁵⁷ Alptekin Oransay, **Arykanda Madenciligi ve Madeni Buluntuları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000, s. 186-189.

Korinthos⁶⁰, Lindos⁶¹, Murabba'ât⁶², Nicopolis ad Istrum⁶³, Olynthos⁶⁴, Pergamon⁶⁵ gibi yerleşimlerde; askeri garnizonlarda⁶⁶, kaplıcalarda⁶⁷ ve batıklarda⁶⁸ tıp âletleri tespit edilmiştir⁶⁹. Rimini'de⁷⁰, ele geçen 150 parçalık kontekst, özellikle demir âletler ve kesici tipleri için çok önemlidir.

Yunan ölü gömme geleneğinde mezar hediyesi olarak tıp âletlerine rastlanmamaktadır; Roma Dönemi'nde ise özellikle M.S. 1. ila 4. yüzyıllar arasında, ölen hekimlerin tedavi gereçleriyle gömülme geleneği⁷¹ bağlamında, tıp âletleri daha iyi bilinir. Bu âletler, özellikle yukarıda sözü edilen tasarım yarışmalarının da yardımıyla, M.S. 1. yüzyıl boyunca çeşitlendirilmiştir. M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmiş Poyracık Mezarı, hem

⁵⁸ Waldemar Deonna, **Délos XVIII Le Mobilier Délien**, Paris, De Boccard Yay., 1938, s. 221-225.

⁵⁹ Isabelle K. Raubitschek, **Isthmia VII, The Metal Objects (1952-1989)**, New Jersey, Athens Yay., 1998, s. 109-117.

⁶⁰ Gladys R. Davidson, **Corinth XII. The Minor Objects**, New Jersey, Meriden Stinehour Yay., 1952, s. 187-188.

⁶¹ Charles Blinkenberg, **Lindos. Fouilles de L'Acropole 1902-1914 I. Les petits Objects**, Berlin, Walter de Gruyter Yay., 1931.

⁶² Kazimierz Majewski, "Medical (Surgical?) Instruments Found at Wadi Murabba'ât Caves", **ArcheologiaWarsz XX**, Varşova, Zakład Narodowy Imienia Ossolinskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1969, s. 191-194.

⁶³ Andrew G. Poulter, **Nicopolis ad Istrum, a Late Roman and Early Byzantine City. The Finds and Biological Remains**, Londra, Oxbow Yay., 2007, s. 21-30.

⁶⁴ David M. Robinson, **Olynthus X. Metal and Minor Miscellaneous Finds**, Londra, 1941, s. 345-365.

⁶⁵ Oskar Ziegenaus, Goioia de Luca, **Das Asklepieion, AvP XI 2**, Berlin, Walter de Gruyter Yay., 1975, s. 136-137; Goioia de Luca, **Das Asklepieion IV, Via Tecta und Hallenstraße. Die Funde**, Berlin, Walter de Gruyter Yay., 1984, s. 59; Wolfgang Gaitzsch, **Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen**, Pergamenische Forschungen 14, Berlin / New York, Walter de Gruyter Yay., 2005.

⁶⁶ Rembert Watermann, **Ärztliche Instrumente aus Novaesium**, Köln, 1970; Grace Simpson, **Roman Weapons, Tools, Bronze Equipment and Brooches from Neuss-Novaesium Excavations 1955-1972**, BARIntSer 862, Oxford, 2000; Antje Krug, **Heilkunst und Heilkult. Medizin in der Antike**, Berlin, Staatliche Museen Yay., 1984, s. 204-208.

⁶⁷ Mercedes Tendero, Gabriel Lara, "Materiales higiénico-sanitarios de Ilici (La Alcudia, Elche, Alicante)", **Bolskan 20**, 2003, s. 201-214; Ernst Künzl, "Operationsräume in römischen Thermen, Zu einem chirurgischen Instrumentarium aus der Colonia Ulpia Traiana, Mit einem Auswahlkatalog römischen medizinischen Instrumente im Rheinischen Landesmuseum Bonn", **BJb 186**, 1986, s. 491-509.

⁶⁸ David Gibbins, "Surgical Instruments from a Roman Shipwreck of Sicily", **Antiquity 62**, 1988, s. 294-297; Colin Edge, David Gibbins, "Underwater Discovery of Roman Surgical Equipment" **British Medical Journal 297**, 1988, s. 1645-1646; David Gibbins "More Underwater Finds of Roman Medical Equipment", **Antiquity 71**, 1997, s. 457-459.

⁶⁹ Bazı tıp âletlerinin adak olarak kullanılabileceği hakkındaki farklı bir bakış açısı için bkz.: Patricia Baker, "Roman Medical Instruments: Archaeological Interpretations of their Possible 'Non-functional' Uses", **Soc Hist Med 17**, 2004, s. 3-21; ayrıca İstanbul Belgratkapı'da bulunan define ile birlikte ele geçen tıp âletleri için bkz.: Turan Gökyıldırım, "Belgratkapı Definesi - 1987", **Türk Nümismatik Derneği Bülten 31**, İstanbul, 1992, s. 8-20.

⁷⁰ Ralph Jackson, "The Domus 'del chirurgo' at Rimini: An Interim Account of the Medical Assemblage", **JRA 16**, 2003, s. 312-321 ve (Çevrimiçi) <http://www.domusrimini.com/eng>, 05.04.2008.

⁷¹ **Künzl 1999**, s. 575.

konteksti pişmiş toprak bir hacamat kabı içermesi hem de Pergamon'a yakın olması nedeniyle son derece önemlidir ve buluntularına göre bir kadına aittir. Mezarda, aralarında pişmiş toprak hacamat kabı yanı sıra on adet unguentarium ile iki merhem kutusu da bulunan çeşitli kaplar ve figürinler ele geçmiştir. Mezar, sahibinin hastalığından kurtulmak için kullandığı sanılarak yorumlanan bu hacamat kabı nedeniyle, bence bir kadın eczacı / hekime aittir ve M.Ö. 2. yüzyılda Batı Anadolu'da tıp bağlamında yeni sonuçlar verebileceğinden, araştırılarak yeniden yorumlanmalıdır. Böylece, hem pişmiş toprak kapların da hacamatta kullanıldığı, hem de bu erken örnekle bronz benzerlerinin Geç Roma Dönemi'ne ait zannedilmesinin hata olduğu kanıtlanacaktır⁷².

Hekim mezarlarının kontekstleri, en kapsamlı biçimde Ernst Künzl tarafından yayımlanmıştır⁷³. Bunlardan en zengini olan Bingen'dekiyle⁷⁴ (Lev. 17) birlikte toplam 68 kontekstin (Lev. 6) incelendiği araştırmada, Anadolu'da sadece üç mezardan bahsedilmektedir⁷⁵. Yayın araştırmasında ben, Anadolu'dan toplam 11 hekim mezarı saptadım; mevcut verileri bir arada görebilmek ve Alliano eserlerinin analogisinde kullanmak amacıyla, öncelikle bunların tümüne topluca bir göz atalım:

Ephesos St.⁷⁶ **Hekim Mezarı Konteksti** (Lev. 18): 1905 yılında, Theodor Meyer-Steineg Batı Anadolu seyahatinde, Ephesos veya yakın çevresinde ele geçen buluntuları satın alarak Almanya'ya götürür ve 1912 yılında yayınlar⁷⁷. Eserler, Jena

⁷² Bkz.: Otto Deubner, "Poyracıktaki Mezar / Der Grabfund von Poyracık", Çev. S. Dirvânâ, **Türk Tarih, Arkeolojya ve Etnografya Dergisi IV**, 1940, s. 33-48. **Yaraş 2000b**, s. 68-69'da bu eserin malzemesinden dolayı kan alma kabı değil, nadir rastlanılan bir kap olabileceği söylemiştir. Sık rastlanmasa da kan almak için pişmiş toprak malzemenen kaplar kullanılabilir, bkz.: aş. s. 31-32. Lawrence J. Bliquez, **Roman Surgical Instruments and Minor Objects in The University of Mississippi**, Göteborg, Paul Aströms Yay., 1988, s. 65'de benzer bronz hacamat kaplarının (a.e., Res. 12.96) Geç Roma Dönemi'ne ait olduğunu söylemektedir.

⁷³ Ernst Künzl, "Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit", **BJb 182**, 1982, s. 1-131; Ernst Künzl, **Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit**, Bonn, Rheinland Yay., 1983.

⁷⁴ J. Como, "Das Grab eines römischen Arztes in Bingen", **Germania 9**, 1925, s. 152-162.

⁷⁵ **Künzl 1983a**, s. 45-53. Bu kaynakta geçen Anadolu'dan üç hekim mezarı, tezimin metnindeki sıralamada ilk üçüdür. Konteksti belli olmasa da kaçak kazılarda Anadolu'da bulunduğu bilinen ve yurt dışına kaçırılarak Roma-Germen Merkezî Müzesi'ne satılan 182 adet tıp âleti için bkz.: Ernst Künzl, **Medizinische Instrumente der römischen Kaiserzeit im Römisch-Germanischen Zentral Museum**, Mainz-Bonn, 2002, s. 28-43 ve Lev. 17-45.

⁷⁶ Theodor Meyer-Steineg tarafından muhtemelen Ephesos'da satın alındığı için bu isim verilmiştir.

⁷⁷ Theodor Meyer-Steineg, **Chirurgische Instrumente des Altertums. Ein Beitrag zur antiken Akiurgie, Jenaer medizin-historische Beiträge**, Jena, Gustav Fischer Yay., 1912. Bu yayında, "Ephesos St. hekim mezar konteksti" haricinde, Kos'tan satın alınan bir başka hekim mezar konteksti ve Priene'den bir kozmetik takımı (a.e., Lev. V-1) mevcuttur. Bu buluntular için ayrıca bkz.: Susanne Zimmermann, Ernst Künzl, "Die Antiken der Sammlung Meyer-Steineg in Jena I", **JbRGZM 38**, 1995, s. 515-540.

Friedrich Schiller Üniversitesi Tıp Tarihi Müzesi'ndedir⁷⁸. 38 parçanın 13 adedi 2. Dünya Savaşı sırasında kaybolmuştur. Özellikle “*Diokles kaşığı*” ve kayıp eserler arasındaki “*cenin çıkartma âleti*”nin bilinen ilk örnekleri bu mezarda bulunmuştur⁷⁹. Mezarın, kontekstine bakılarak, jinekoloji, üroloji ve genel cerrahî alanlarında çalışan bir hekime ait olduğu anlaşılmaktadır.

Ephesos Hy.⁸⁰ **Hekim Mezarı Konteksti** (Lev. 19): Ephesoslu rahip hekim Hygeinos Kanpylos'a aittir⁸¹. Yeri kesin bilinmeyen bir mezarın, 1980 yılında yayınlanan kaçak kazı buluntularıdır⁸². Yurt dışına kaçırılan eserlerin 36 adedi Roma-Germen Merkezî Müzesi (*Römisch - Germanisches Zentralmuseum*) - Mainz'da⁸³, 1 adedi de Britanya Müzesi (*British Museum*) - Londra'dadır⁸⁴. Kontekstten, hekimin mesane taşı kırarak çıkararak bir cerrah olduğu anlaşılmaktadır.

Kolophon Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 20): 1912 yılında kaçak kazı sonucunda Kolophon'da (Değirmendere) bulunan ve yurt dışına çıkartılarak Johns Hopkins Üniversitesi tarafından satın alınan⁸⁵ 36 eser, günümüzde bu üniversitenin Tıp Tarihi Enstitüsü'ndedir⁸⁶. Kontekste hiç demir eser bulunmaması, sadece bronz

⁷⁸ Uzel 2000, s. 26.

⁷⁹ Bilinen tek “*cenin çıkartma âleti*” ve bir “*Diokles kaşığı*”nın Ephesos'ta Roma Dönemi'ne ait bir hekim mezarında bulunmuş olması, bence, tıp âleti tasarımı yarışmalarında antik kaynaklardaki (ör.: **Corp. Hipp.**) tanımların yorumlanması sonucunda bu âletlerin imal edildiğini düşündürmektedir. “*Diokles kaşığı*” ile bu mezarda ele geçen âletin aynı olduğuna her ne kadar şüpheyle yaklaşılmışsa da, bence aynıdır; çünkü hekim mezarındaki örnek bulunmadan önce, sadece antik kaynaklardaki tanımlara dayanarak yapılan hipotetik çizim ile buluntu büyük benzerlik göstermektedir; Rimini *Cerrah Evi*'nde de benzer bir âlet ele geçmiştir. Ayrıca Bkz.: **Cels.** vii. 5.3 “*Yaralayan silah genişse, çıkarmak için büyük kesik açmak gerekmez. Bunun için Yunanların Diokles kaşığı kullanılır. Bunu, büyük tıp adamlarından Diokles geliştirmiştir. Âlet iki demir veya bronz parçadan oluşur, birinin tepesinde kenarlarından aşağıya dönen çengeller vardır; diğerinin kenarları oluk oluşturacak şekilde yukarıya dönüktür, kıvrık ucunda bir delik vardır. Deliğe silahın sivri ucu girecek şekilde döndürülür... dışarı çekilir*”.

⁸⁰ Mezar sahibi Ephesoslu hekimin adı Hygeinos Kanpylos olduğu için bu isim verilmiştir.

⁸¹ Bkz.: Franz Josef Hassel, Ernst Künzl, “Ein römisches Arztgrab des 3. Jahrhunderts n. Chr. aus Kleinasien. Einschließlich eines vorläufigen Verzeichnisses von Arztgräbern mit Beigaben aus dem Imperium Romanum (1. Jahrhundert v. Chr. bis 3. Jahrhundert n. Chr.)”, **Med. Hist.** 15, 1980, s. 403-421.

⁸² *Ephesos St.* ile *Ephesos Hy.* kontekstinin bulunuşları arasında geçen 75 yılda Anadolu hekim mezarlarının akıbeti değişmemiştir. Anadolu'da bilimsel yöntemle kazılmış hekim mezarı konteksti halen bilinmemektedir.

⁸³ Müze Env. Nu.: 0.37829-0.37864.

⁸⁴ Müze Env. Nu.: 1909-6-20-3.

⁸⁵ Richard Caton, “Notes on a Group of Medical and Surgical Instruments found Near Kolophon”, **JHS** 34, 1914, s. 114-118 ve William Hepburn Buckler, Richard Caton, “Account of a Group of Medical and Surgical Instruments found at Kolophon”, **Proceedings of the Royal Society of Medicine** 7, 1914, s. 235-242.

⁸⁶ Uzel 2000, s. 26.

eserlerin alındığını göstermektedir. Örneğin trepanasyonda kullanılan modiolusun çevirme yayı varken, kendisi yoktur. Hekimin, trepanasyon, hacamat, kemik cerrahîsi ve genel cerrahî yanı sıra eczacılık da yaptığı anlaşılmaktadır. Bingen buluntularına çok benzeyen kontekst, sayıca değilse de çeşitlilik açısından en zenginidir.

Çağış Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 21): Balıkesir / Çağış'ta kaçak kazılarda ele geçen 11 âlet bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunmaktadır⁸⁷. Eserler arasında kaşık, çengel ve yassı sondalar, iğne kabzası, tutucular ve neşter sapları vardır. Tutuculardan biri (Lev. 21.6) burun polipleri için özel tasarlanmıştır.

İstanbul S-Y⁸⁸ Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 22): Anadolu'daki buluntu yeri bilinmeyen kontekst, kaşık, çengel, yassı ve zeytin sondalar ile kesici sapları içeren 20 eserden oluşur. Kontekste 10 neşter sapı olması dikkat çekicidir. Bingen hekim mezarı kontekstinde 9 neşter sapı haricinde otuzu aşkın sayıda diğer âletlerden bulunması, bence, İstanbul S-Y hekim mezarı kontekstinin eksik olduğunu, mezar buluntularının sadece bir kısmının yakalanarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne kazandırıldığını göstermektedir.

Cerrahpaşa Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 23): Buluntu yeri ve zamanı bilinmeyen, 13 parçadan oluşan kontekst, 1932 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Müzesi'ne hediye edilmiştir. Kaşık, çengel, yassı ve iğne sondalar, tutucular ve neşter saplarından oluşan kontekstin en önemli iki parçası (Lev. 7 - 8) nadir görülen çift taraflı tutuculardır.

Kepsut Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 24): Balıkesir'in Kepsut ilçesi, Akçaköy'de, bir mezarda ele geçtiği bildirilen 3 demir eser, İbrahim Ataman tarafından İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne⁸⁹, kaçak kazıda ele geçen bronz buluntular da muhtemelen bir başka yere satılmıştır. İki dişçi kerpeteni ve bir makas, demir âlet örnekleri olarak önem taşımaktadır.

Calvert Hekim Mezarı Konteksti (?) (Lev. 25): Çanakkale Arkeoloji Müzesi envanterine giren Frank Calvert koleksiyonundaki eserlerin buluntu yeri ve

⁸⁷ Uzel 2000, s. 29; Nilüfer Atakan, "Anadolu'da Tıp Aletleri ve Araç-Gereçleri", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 1-17.

⁸⁸ Peter Sturm ile Atilla Yanık tarafından yurtdışına kaçırılırken el konularak **İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne** kaydedildiği için bu şekilde adlandırılmıştır. Eserler, (1998'de açılan) dava sonucunda müzeye kazandırılmıştır, bkz.: İlder Uzel, "Anadolu'nun Az Bilinen Zenginliği: Antik Tıp Aletleri", **Toplumsal Tarih** 154, 2006, s. 54; Uzel 2000, s. 29; Atakan, **a.g.e.**, s. 1-17.

⁸⁹ Uzel 2000, s. 258-259, (Müze Env. Nu.: 6796-6798).

şekli bilinmemektedir. Koleksiyondaki 13 tıp âleti⁹⁰, daha önce bir mezar konteksti olarak değerlendirilmemişse de bence, bazı sondaların sap kesit ve bezemelerindeki uyum nedeniyle (en azından bir kısmı) bir takımın parçaları olabilir.

Adana VK Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 26): Adana Arkeoloji Müzesi'ne kayıtlı, Veysel Köse koleksiyonunda yer alan 11 eserin, Adana'dan satın alınan mezar buluntuları olduğu belirtilmiştir⁹¹. Kontekstte, kaşık ve yassı sondalar, tutucu, neşter sapı, kesici ve bir de tamamı demirden hacamat baltası (neşteri) örneği vardır.

İzmit Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 27): Bence, İzmit'ten aynı zamanda satın alınan ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne kaydedilen 4 eser bir hekim mezarı kontekstine aittir. Kontekst, çengel ve yassı uçlu iki sonda, bileşimi bronz, uçları demir olan bir kemik kaldırıcısı ve bir sonda mahfazası içermektedir⁹². Anlaşıldığına göre, kontekst eksiktir ve iyi korunmuş sondalar bir özel koleksiyona verildikten sonra yalnızca satılamayan bu dört parça İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne getirilmiştir.

Kyzikos Hekim Mezarı Konteksti (Lev. 28): 1904 veya 1905 yılında Berlin Antik Eserler Derlemi'ne (*Antiken-Sammlung*) kaydedilen dokuz âlet ve parçalar halinde bir ecza kutusunun buluntu yeri olarak Kyzikos kaydedilmiştir⁹³. Kontekstte kaşık, çengel ve yassı uçlu sondalar, tutucular ve neşter parçaları vardır.

Anadolu'dan belirleyebildiğim bu 11 Hekim Mezarı'nın verileri haricinde, yurtiçi ve yurtdışındaki birçok koleksiyonda⁹⁴, artık konteksti bir araya getirilemediği için, tıp tarihine ve bilinenlere hiçbir katkı sağlayamayan yüzlerce

⁹⁰ A.e., s. 207-209; Lev. XLIII-XLV.

⁹¹ A.e., s. 266-268.

⁹² A.e., s. 239, 258-259, Lev. LXXXIV, CI, CIV.

⁹³ Huberta Heres, "Ein römisches Arztkästchen aus Kyzikos", **From Epidaurus to Salerno, Symposium held at the European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT 34**, 1992, s. 157-165.

⁹⁴ Özellikle tıp âleti biriktiren "Halûk Perk", "Erdoğan Yalav" ve "Ümit Evran" koleksiyonları için bkz.: Halûk Perk, "Halûk Perk Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri", **P Dergisi 27**, 2002, s. 22-33; Haluk Perk, "A selection from the Halûk Perk Collection on the Medical Instruments", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 113-124; Halûk Perk, "Halûk Perk Müzesi Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları", **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi**, İstanbul, Türk Tıp Tarihi Kurumu Yay., 2006, s. 21-35; Ümit Evran, "Bir Özel Koleksiyonda Yer Alan Antik Tıp Aletleri", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 120**, İstanbul, 2005, s. 39-44; Erdoğan Yalav, **Tanrısal Gücün Elçileri Antik Çağda Tıp Aletleri Prof. Dr. Erdoğan Yalav Koleksiyonu / The Emissaries of Divine Power Medical Instruments in Ancient Medicine Prof. Erdoğan Yalav M.D. Collection**, İstanbul, Amerikan Hastanesi Yay. 2, 2008. Ayrıca sosyal yaşam içerisinde tıba değinen rehber ve kataloglar için bkz.: Cecil Smith, **A Guide to the Exhibition Illustrating Greek and Roman Life**, Londra, Britanya Müzesi Yay., 1908, s. 176-183; Ian Jenkins, **Greek and Roman Life**, Milano, Britanya Müzesi Yay., 1993, s. 62-63; Demetra Papanikola-Bakirtzi (Haz.), **Everyday Life in Byzantium**, Atina, Kapon Yay., 2002, s. 87-99.

Anadolu buluntusu tıp âleti vardır. Daha da vahimi, özel koleksiyonların talebi yüzünden, aranan ticari bir meta halini alan Roma Dönemi tıp âletlerini bulabilmek için kaçak kazılar artmaktadır. Ayrıca, yeri ve konteksti bilinmeyen mezarlardan çıkarılmış eserler arasına uzun zamandır karıştırılan sahte tıp âletleri, bilimsel çalışmaları olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırmacılar, sahte eserleri, bazen tespit edebilmişler⁹⁵, bazen de orijinal gibi yayınlamışlardır.

1.2. Tıp Âletlerinin Malzemeleri ve Yapımı

Roma Dönemi tıp âletlerinin malzemesi büyük çoğunlukla demir⁹⁶ ve bronzdur⁹⁷. Antik Çağ'da demirin daha çok kullanıldığını bilmekteyiz. Sadece demirden yapılan dağlayıcılar ile genellikle demirden yapılan neşter, makas, bazı iğne ve dişçi kerpetenlerinden bugüne kadar sınırlı sayıda örnek bildirilmiştir⁹⁸. Örneklerin azlığı, genellikle demirin iyi korunamamasına dayandırılrsa da başlıca neden, genellikle kazılarda bronz buluntular kadar demir eserlere ilgi gösterilmemesidir. Alliano tıp âletleri kataloğunda demirden 55 adet eserin (Lev. 29) bulunması, aslında örneklerin çok da sınırlı olmadığını kanıtlamaktadır. Kat. Nu. 25, bir kaşık uçlu sondanın; Kat. Nu. 309 ise bir *staphylogranın* demir olabileceğini gösteren ilk örneklerdir. Bugüne kadar tanımlanan az sayıdaki demir dağlayıcılara ek olarak, Alliano'dan 14 örnek daha teklif edilmiştir (Lev. 30). Bakır ve kalay alaşımı bronz ve bazen de bakır çinko alaşımı pirinç âletlerin günümüze ulaşan birçok örneği vardır. Tüp sonda, ilaç kabı ve iğnelerde kurşun, bazı kaşık ve yassı uçlu sondalarda gümüş kullanılmıştır.

Tıp âletlerinin yapımında metalden sonraki en yoğun malzeme, kemiktir. Çok nadiren fildişi de kullanılmıştır; yayınlardan, kemik ve fildişinin ayırt edilemediği anlaşılmaktadır⁹⁹. Kemikten, kaşık uçlu, yassı uçlu, gözlü iğne ve tüp sondalar, kesicilerin

⁹⁵ Sahteliği kanıtlanan tıp âletleri için bkz: Ernst Künl, Dietrich Ankner, "Eine Serie von Fälschungen römischer medizinischer Instrumentarien", **AKorrBl** 16, 1986, s. 333-339; Ernst Künl, "Vor Fälschungen sei gewarnt!", **Medizinhist J** 21, 1986, s. 356-359.

⁹⁶ Antik Çağ'da demirin elde edilmesi ve teknolojisi için bkz.: R. J. Forbes, **Studies in Ancient Technology IX**, Leiden, 1964, s. 175-290.

⁹⁷ Antik Çağ'da bakırın elde edilmesi ve teknolojisi için bkz.: Forbes, **a.g.e.**, s. 1-123, bronz teknolojisi için bkz.: **a.e.**, s. 124-174.

⁹⁸ Ernst Künl, "Eski Çağ'da Tıp", **Öğleden Sonra Ölüm Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., 2002, s. 49-52.

⁹⁹ Çoğunluğu Antik Çağ öncesine ait, tıp âleti oldukları tartışmalı bir grup eser için bkz.: İter Uzel, "Anadolu'da Bulunan Kemik - Fildişi Tıp Aletleri", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi** 60-61, İstanbul, 1993, s. 25-31.

sapları ve tepeli iğneler imal edilmiştir ve Allianoî'da her birinin örnekleri ele geçmiştir¹⁰⁰ (Lev. 31). Ayrıca, cerrahî uygulamaların farklı aşamalarında, boynuz, tahta, doğal sünger, iplik ve tekstil gibi organik malzemeler de kullanılmıştır. Ecza gereçleri arasında, havan, havaneli ve karışım tablaları gibi taş malzemedeki yapılar da vardır.

Antik Çağ'da sağlam ve ergonomik tıp âletleri, hekimlerin istekleri doğrultusunda biçimlendirilmişlerdir. Tıp âletlerinin imalâtı konusunda bilgi verici yazılı kaynaklar yetersizse de Anadolu'da tıp âleti tasarımı yarışmaları düzenlendiğini yazıtlardan bilmekteyiz¹⁰¹.

Âletlerin ayrıntıları bu işi yapan usta atölyelerin olduğunu göstermektedir. Pompei'de bulunan tıp âletlerinin büyük bölümünün yerel atölyelerde, ör., Herakles büstlü neşter saplarının *Surus Atölyesi*'nde üretildiği önerilmiştir¹⁰². Âletlerin çoğunda üretim mührü kullanılmaması, atölyelerin saptanmasını zorlaştırır. *Agathangelus*¹⁰³ damgası taşıyan âletlerin dağılımına göre, tutucularıyla tanınan bu atölye, Galya ya da Ren Nehri havzasına yerleştirilmektedir¹⁰⁴.

Ephesos başta olmak üzere, Batı Anadolu'da tıp âleti imal eden birçok işliğin varlığı düşünülmektedir. Ephesos'ta düzenlenen tıp yarışmalarındaki âlet kategorisine katılan hekimler, üretimi, Ephesoslu ustalara yaptırıyorlardı. Öte yandan, sadece tıp âleti üreten bir merkez imalâthanenin var olmadığı daha akla yatkındır; çünkü malzemeleri farklı âletlerin tek bir atölye çatısı altında üretilmesi pek mümkün değildir. Olasılıkla, kılıç ve günlük kullanım bıçaklarını yapan demir işlikleri, kesici tıp âletlerini; bronz döküm atölyeleri de diğer tıp âletlerini yapıyorlardı (Lev. 32.1 - 4). Aslında daha zahmetli olan dövme tekniği (Lev. 32.5 - 6, 33), yalnızca birkaç âlet ile ateş gerektirdiğinden, gezgin ustalar tarafından, her yerde uygulanabilirdi. Allianoî'da saptanan yerel üretimlere¹⁰⁵, bulunan demir /

¹⁰⁰ Allianoî'da bulunan 996 adet kemik eser için bkz.: Ergün Karaca, **Allianoî Kemik Eserleri**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2009. Allianoî'da kemikten yapılmış 4 kaşık uçlu sonda, 36 ecza kaşığı, 2 tüp sonda, 61 gözlü iğne, 9 kesici âlet ve sapı, 842 adet tepeli iğne ve parçası ele geçmiştir.

¹⁰¹ Bkz.: yuk. s. 7-8.

¹⁰² **Künzl 1999**, s. 586.

¹⁰³ Kordula Gostenčnik, "Agathangelus the Bronzesmith: The British Finds in their Continental Context", **Britannia** 33, 2002, s. 227-256.

¹⁰⁴ **Künzl 1999**, s. 587.

¹⁰⁵ Allianoî'da (pişmiş toprak) yerel üretim için bkz.: Ahmet Yaraş, "Allianoî Geç Antik Çağ Seramik Fırınları", **III. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Eskişehir, 2003; Hande Yeşilova, **Allianoî Antik İlcası Erken Bizans Dönemi Seramikleri (Kırmızı Astarlı**

bronz cürufları ve tavlama - dövme aşamalarında kullanılan araç gereçler nedeniyle metal üretimi de dâhil edilmelidir. Allianoî'da gün ışığına çıkan bezemesiz birçok sondanın ve basit âletin burada üretildiği düşünülebilir.

Antik Çağ tıp âletlerinin imalâtına yönelik araştırmalar yetersizdir¹⁰⁶. Bronz döküm tekniğine ilişkin yayınlar, genellikle heykelciliği konu alır¹⁰⁷. Geleneksel el sanatlarından ve etnolojik araştırmalardan da Antik Çağ üretimleriyle ilgili ipuçları elde edilebilir¹⁰⁸. Bir grup Roma Dönemi tıp âletinde yapılan metalürjik incelemenin¹⁰⁹, hammadde kaynağının belirlenmesinde başarı sağlaması için, daha çok örnekle tekrarlanması gerekmektedir. Öte yandan, tıp âletlerinde kullanılan hammadde kaynağını saptamanın, üretim yerinin belirlenmesine her zaman katkıda bulunacağı da düşünülmemelidir, birçok tıp âleti, ticaretinde çubuk şekline getirilen malzemenin dövülmesiyle yapılıyordu; yani imalât, hammadde kaynağının kilometrelerce uzağında gerçekleştirilebiliyordu. Metal tıp âletlerinin üretiminde, döküm ve tavlama-dövme teknikleri kullanılmıştır. Yapımlarına ilişkin bilgilerimizin yetersizliği nedeniyle ve üretim tekniklerine yeni teklifler sunulacağı için, *sondalar*, *tutucular*, *kesiciler* ve *diğer âletler* ayrı ayrı incelenecektir.

Sonda İmalâtı: Masif bronz çubuklardan, dövme tekniğinde yapılan sondaların yerel üretimlerinde, ticareti ince çubuk şeklinde yapılan hammaddeler kullanılmış olabilir¹¹⁰. İmal edilecek âlete göre dövme işlemi bazen önceden

Kaplar ve Günlük Kullanım Kapları, 1999-2005), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara, 2007.

¹⁰⁶ Bkz.: Milne, **a.g.e.**, s. 10-16; Uzel 2000, s. 32-40; ayrıca 17 - 19. yüzyıl tıp âleti imalâtçılarından bahsedilirken Antik Çağ imalâtı hakkında verilen kısa bilgi için bkz.: W. H. Weston-Davies, "The surgical instruments maker: an historical perspective", **Journal of the Royal Society of Medicine** 82, 1989, s. 40-43.

¹⁰⁷ Tamer Başoğlu, **Bronz Döküm**, İstanbul, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yay. Nu. 63, 1979; Peter C. Bol, **Antike Bronzetechnik**, Münih, C. H. Beck Yay., 1985; Carol C. Mattusch, **Bronze Workers in the Athenian Agora**, Princeton, Athens Yay., 1982; Gerhard Zimmer, **Antike Werkstattbilder**, Berlin, Berlin Devlet Müzesi Yay., 1982; ayrıca, heykel dışındaki objelerin döküm tekniği için bkz.: Önder Bilgi, **Anatolia Cradle of Castings / Anadolu Dökümün Beşiği**, Graphis Matbaa, İstanbul, 2004, s. 144'de Roma Dönemi'ne ait tıp âletlerinin fotoğrafları vardır, ama üretimle ilgili ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir.

¹⁰⁸ Etnolojik araştırmalardan, üretimde kullanılan âletler ve yardımcı malzemeler hakkında bilgi edinebiliyoruz. Bu konuda bkz.: Mustafa Arlı, **Beypazarı'nda Dövme Bakırcılık**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. Nu. 54, 1984; Doğan Kaya, Uğur Mesci, **Sivas'ta Bıçakçılık**, Sivas, Sivas İli Sanat Kültür ve Araştırmaları Vakfı Yay. Nu. 6, 2002.

¹⁰⁹ Kathrine E. Jakielski, Michael R. Notis, "The Metallurgy of Roman Medical Instruments", **Materials Characterization** 45, 2000, s. 379-389.

¹¹⁰ Uzel 2000, s. 38.

hazırlanmış bir kalıpta da gerçekleştirilebiliyordu. Sapları bezemeli ve birden çok kesit şekline sahip sondalar ancak kalıp tekniğinde yapılabilmıştır; örneğin, bir bilezikle ayrılmış dairesel ve dörtgen kesit, aynı sonda sapında bulunuyorsa, eserin dövme tekniği ile imalâtı mümkün değildir. Kovanlı çengel uçlu sondalar ince bir bronz plakanın tavlansak ve dövölerek şekillendirilmesiyle meydana getirilmiştir. Ürolojik sonda yapılırken, ince bir çubuk üzerine sarılarak yuvarlanan bronz levha, birleşim yerinin belirsizleşmesi için tavlansak dövölümüş; sonra tekrar tavlansak eğimi verilmiş, son ısıtmada da uçlar ve delikler şekillendirilmiş olmalıdır. Daha basit tüp sondaların imalâtı da ürolojik sonda yapımı gibi zahmetlidir. Zeytin çekirdeği formlu ve çatal uçlu sondaların Allianoı’da bulunan örnekleri döküm tekniğinde imal edilmiştir.

Tutucu İmalâtı: Basit düz tutucular, tavlansak tel veya dar levhanın şekillendirilmesiyle imal edilmiştir. Demirden nadir bir düz tutucu (Kat. Nu. 304), tepeden uca doğru incelen kollarıyla iyi bir dövme örneğidir. Omuzlu ve tepeleri bezemeli olanlar ise kalıp üretimidir. Döküm tekniğinde yapılan iki çapraz tutucu kolunun birleşiminde perçinleme tercih edilmiştir; birbirine oturtulan her iki kol ortasındaki delikten geçirilen pim, iki tarafından çekiçlenerek yassılaştırılmış ve çıkması engellenmiştir. Kat. Nu. 311 ise dövölerek şekillendirilen iki kolun perçinlenmesi ile oluşturulmuştur.

Kesici İmalâtı: Kesicilerin bronz sapları döküm, demir kesici uçları dövme tekniğinde imal edilmiştir. Bronz sapa, kesici uç köreldiğinde çıkartılarak yenisinin takılması için, kesici yuvası yapılmıştır. Kesici sapları kemikten de olabilmektedir (Lev. 31.10 - 12).

Âletler, üretim sonrasında kullanılmadan önce, ince işlenerek perdahlanmıştır; üzerindeki bezemeler, kalıpta biçimlendiği gibi, kakma, elde veya tornada kazıma ya da bükme tekniği ile de oluşturulabilir. Bunlar, bazen fonksiyonel bazen de salt bezeme amaçlıdır. Sonda ve tutuculardaki çizgi bezek ve boncuk ile bilezik profilleri, âletin elde tutulma sırasında kaymasını engelleme amacı taşır. Bezemede, Asklepios ve Apollon Smintheus ile Herakles’in¹¹¹ belirteçleri gibi unsurlar da kullanılmıştır. Bugüne kadar ele geçmeyen tıp âleti üretim kalıpları, Antik Çağ’da kullanıldığını bildiğimiz¹¹² alçı malzemededen olabilir.

¹¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Lawrence J. Bliquez, “The Hercules Motif on Greco-Roman Surgical Tools”, *From Epidaurus to Salerno, Symposium Held at The European University Centre for Cultural Heritage*, Haz. A. Krug, PACT 34, 1992, s. 35-50.

¹¹² Bilgi, a.g.e., s. 141.

1.3. Roma Dönemi'nde Tedavi

Savaşlar ile salgın hastalıklar, tıp ve tedavi yöntemlerinin gelişimini hızlandırmıştır. Önceleri, hekimliğe dair belge ya da diploma alınabilecek resmî kurum bulunmadığı için, herkes kendisine “hekim” diyerek ortaya çıkabilirdi. Roma Dönemi'nde, köleleri¹¹³, saray mensuplarını, askerleri, gladyatörleri ve görevlendirmeyeyle¹¹⁴ yoksulları tedavi eden ayrı hekimler vardı. Bu hekimlerin uygulamaları, ilaç tedavisi, hidroterapi, cerrahî, diyet, psikoterapi gibi farklı dallardaydı.

Antik Çağ'da, tedavi şekli ve yeri, hastanın sosyal konumuna göre değişiyordu. Zenginler, nadiren evde kendisine özel mekân ayrılmış bir aile hekimi veya çağırılan bir hekim tarafından tedavi ediliyordu. Orta halli kişilere ise, belirlenmiş bir kamu mekânında veya hekimin evindeki bir odada tedavi hizmeti verilebiliyordu. Küçük yerleşimlerde, tedavi ihtiyacı gezici hekimlerle karşılanıyordu. Yaptıkları muayene ve cerrahî müdahale, yardım gerektiren zahmetli bir iş olduğu için, hekimler genellikle asistanlar ile çalışırdı. Antik kaynaklarda, tedavinin, geniş, aydınlık mekânlarda, yardımcıları eşliğinde gerçekleştirilmesi önerilmiştir¹¹⁵. Asistanlar, hastayı hazırlar, tıbbî âletleri getirir, müdahale edilecek yeri açıkta bırakarak, vücudun kalanını örtüp kimildamaması için sabitler, sessizce hekimin emirlerini beklerlerdi. En azından, hasta, hekim ve asistan olmak üzere üç kişiyi alacak yeterli büyüklükte bir mekân operasyon odası olarak kullanılırdı. Roma kentinde, çoğunluğu Yunan, birçok sağlıkçı bulunuyordu. Hekimlik sadece erkeklere özgü bir meslek dalı değildi. Kadın hekimlerin (*medicae*) varlığı, mezar kontekstlerinden bilinmektedir¹¹⁶. Yunanca konuşan hekimlerin daha çok tercih edilmesi, Yunan tıp ve uygulayıcılarına olan güveni gösterse de hekimlik, Erken Roma Dönemi'nde güvenilir ve saygı uyandıran bir meslek konumuna ulaşamamıştı.

Roma Dönemi'nde askerler, *valetudinarium* denilen askeri hastanelerde tedavi edilebiliyordu. Roma Dönemi'nde yaygınlaşan askeri tedaviye¹¹⁷, ordunun yüksek sınıfı rahatça ulaşabilirken, normal askerlerin bu şansı daha azdı. Savaş

¹¹³ Bkz.: Ayaçlar, **a.g.e.**, Nu. 65.

¹¹⁴ **A.e.**, Nu. 61'de devlet hizmetinden muaf ayrıcalıklı bir hekimden bahsedilmektedir.

¹¹⁵ **Corp. Hipp.** *KAT IHTPEOIN*, ii-iv; **Cels.** vii. 7.14.

¹¹⁶ Bkz.: Ernst Künzl, Helmut Engelmann, “Römische Ärztinnen und Chirurginginnen. Beiträge zu einem antiken Frauenberufsbild”, **AW 28**, 1996, s. 375-379.

¹¹⁷ Lindsay Allason-Jones, “Health Care in the Roman North”, **Britannia 30**, 1999, s. 133-146.

zamanlarında, işleyişi kolaylaştırmak için, yaralıları arazideki askerler iyileştirmeye çalışır, ancak hasta veya ağır yaralılar *valetudinariuma* yerleştirilirdi.

Manipülatif cerrahî ve batan nesnelerin (ok, diken vs.) elle çıkarılması gibi uygulamalar kapsamında tıbbî âlet kullanılmamıştır. Minör cerrahîde¹¹⁸ (ör. kulağın delinmesi, vücuda dövme yapılması), günlük kullanımda mevcut bazı âletlerden faydalanılmıştır. Majör cerrahîde, özel tasarlanmış ayrı işlevlere sahip tıp âletleri kullanılmıştır. Tedavi, batıl inançları ayrı tutarsak, gözlem ve teşhise dayanmaktaydı. Roma Dönemi'nde damar ve kan dolaşım sisteminin¹¹⁹ bilinmesi ve patolojik uygulamalar, tedavi yöntemlerinin gelişimini kolaylaştırmıştır¹²⁰.

Yaraların Tedavisi ve Organ Kesilmesi (Ampütasyon): Hastanın müdahale sonrasında kaybedilme ihtimali nedeniyle karmaşık karın cerrahîsinden kaçınılsa da, askeri hekimlerin başarılı uygulamaları bilinmektedir¹²¹. Celsus¹²² bağırsaklardaki renk değişimi ve parçalanmalara dikkat edilmesini, yaralı en büyük bağırsağın dikilmesini, kuru olanların yağlı suyla ıslatılarak yerleştirilmelerini önermiştir; ayrıca cerrahî müdahalelerden sonraki bandajlamayı da ayrıntılarıyla açıklamıştır¹²³. Yaralanmaların çoğunluğu savaşla ilişkilidir¹²⁴. Celsus'un bahsettiği¹²⁵ ok / mızrak yaralanmalarında kullanılan ok ucu çıkarıcısı "*Diokles kaşığı*"nın tek örneği (Lev. 34) Ephesos'ta bir hekim mezarında (Lev. 18) bulunmuştur¹²⁶. İç yaralanma olarak değerlendirebileceğimiz fitıklar da Roma Dönemi'nde başarıyla tedavi edilmiştir¹²⁷.

¹¹⁸ Uzel 2008, s. 9-11.

¹¹⁹ Donald Fleming, "Galen on the Motions of the Blood in the Heart and Lungs", *Isis* 46, 1955, s. 14-21.

¹²⁰ Roma Dönemi'nde sağlık ve hastalıklar için bkz.: John Scarborough, **Roman Medicine Aspects of Greek and Roman Life**, Londra, 1969, b.a.; Jackson 1999, b.a.; Ernst Künzl, **Medizin in der Antike** Aus einer Welt ohne Narkose und Aspirin, Stuttgart, Thesis Yay., 2002, b.a.

¹²¹ Jackson 1999, s. 123.

¹²² Cels. vii. 16.1-5.

¹²³ Cels. v. 26.24 "...keten bandaj, bir defada yaranın tamamını ve kenarını örtecek kadar geniş olmalıdır. Kesiğin bir kenarı dokulardan daha çok ayrılmışsa o kenardan çekilerek yoksa kenarlar yaklaştırılarak çapraz bağlanır... Yazın bu yeterlidir ama kışın bandaj birkaç kez sarılmalıdır. Dügüm yarayı zedeleyebileceğinden bandajın ucu alt katlara iğne ile tutturulur".

¹²⁴ Antik Çağ savaş yaralanmaları için bkz.: Bernd Karger, "Arrow Wounds: Major Stimulus in the History of Surgery", **World J Surg** 25, 2001, s. 1550-1552; Richard D. Forrest, "Early History of Wound Treatment", **J R Soc Med.** 75, 1982, s. 198-205; Julius Rocca, "The Treatment of War Wounds in Graeco-Roman Antiquity", **Med Hist.** 46, 2002, s. 134 -135.

¹²⁵ Cels. vii. 5.3 Bkz.: yuk. Dn. 79.

¹²⁶ Bu âlet, Roma Dönemi'nde mevcut yazılı kaynaklardaki tıp âleti tanımlarının yorumlanması sonucunda (belki de Ephesos'taki tıp âleti yarışmaları için) tasarlanan bir örnek olabilir.

¹²⁷ Gennaro Rispoli, Carla Serarcangeli, Mariano F. Armellino, "Ancient Herniotomy Surgical Instruments: from Celsus to Eighteenth Century", **Hernia** 4, 2000, s. 171-174.

Yaralanmalarda, kanamanın durdurulması, pıhtılaşmanın hızlandırılması ve iltihabın önlenmesi önemlidir. Antik Çağ'da şarap, sirke, zift ve neftyağının antiseptik özellikleri biliniyordu¹²⁸. Yaralanmalarda tedavinin başarısızlığı kangrene¹²⁹, ilerlemesi önlenemeyen kangren de organın kesilmesine yol açabiliyordu. Baston ve koltuk değneğiyle kolayca giderilebilen bacak eksikliğinde, ücretini karşılayabilenler için, mezar buluntularından bilinen bronz kaplı tahtadan takma uzuvlar (*protez*) da mevcuttu¹³⁰. Yaralı ve delik kulakların tedavisi, gözkapaklarının kaldırılması, dudak ve burnun düzeltilmesi plastik cerrahinin ilk uygulamaları sayılabilir¹³¹.

Kemik ve Diş Rahatsızlıkları: Corpus Hippocraticum'da kırık - çıkıklar için yazılan ve Celsus'un tekrarladığı uygulamalar günümüzden çok farklı değildir; oynayan kemiklerin yerleştirilmesinde ve kırılanların oturtulmasında kullanılan âletlerden metal kaldırıncılar¹³² ve tutucular kazılarda ele geçmişse de, ahşap olanlar hakkındaki bilgilerimiz antik kaynaklarla sınırlıdır¹³³. Antik Çağ insan iskeletlerinde yapılan araştırmalarda¹³⁴ bazı hasarlı kemikler tespit edilmiştir¹³⁵. Açık cerrahî müdahale gerektirmeyen omurga kaymaları¹³⁶ gibi rahatsızlıklar da tedavi edilebilmekteydi. Kemik cerrahisinde özel bir uygulama olan trepanasyon¹³⁷, kafatasının kesilerek bir parçasının çıkarılması olarak özetlenebilir. Amacı tam anlaşılamayan prehistorik trepanasyonun, büyüsel içerik taşıdığı düşünülen

¹²⁸ Jackson 1999, s. 63.

¹²⁹ Corp. Hipp. ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ, lxi; Cels. vii. 33.1-2.

¹³⁰ Jackson 1999, s. 63; ayrıca Plin. nat. vi. 28.105'de demirden takma elden bahsedilmiştir.

¹³¹ Jackson 1999, s. 121.

¹³² Bu tip âletler için kullanılan “*elevatör / elevataurium*” yerine, Türkçe karşılığı olan “*kaldırıcı*” sözcüğü yeğlenmiş ve çalışmanın tamamına uygulanmıştır.

¹³³ Jackson 1999, s. 114.

¹³⁴ Ephesoslu gladyatörlerin iskeletleri üzerinde yapılan incelemelerde saptanan yaralanma ve silah izleri için bkz.: Karl Grosschmidt, Fabian Kanz, “Kemiğin Belliliği: Antropolojik Rapor”, **Öğleden Sonra Ölüm Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., 2002, s. 19-24; Fabian Kanz, Karl Grosschmidt, “Silahların Etkileri ve Yaralanmalara Bağlı İzler: Travmatoloji Raporu”, **Öğleden Sonra Ölüm Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., 2002, s. 43-48; Karl Grosschmidt, Fabian Kanz, “Gladyatör'ün Yaşamı, Acısı ve Ölümü”, **Öğleden Sonra Ölüm Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., 2002, s. 59-74.

¹³⁵ Kemiklerde oluşan kırılmalarda iyileşen ve iyileşmeyen örneklerin arkeolojik buluntuları ve bronz protez uygulaması için bkz.: Manfred Kunter, “Knochenverletzungen und Frakturen an mittelalterlichen Skelettfunden aus Hessen”, Haz. A. Krug, **Pact 34**, 1992, s. 245-258.

¹³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: James Tait Goodrich, “History of Spine Surgery in the Ancient and Medieval Worlds”, **Neurosurg. Focus 16**, 2004, s. 1-13.

¹³⁷ Corp. Hipp. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΗ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ, xxxi.

uygulamaları bilinmektedir¹³⁸. Anadolu'daki Antik Çağ trepanasyon örneklerinin incelenmesine son yıllarda başlanmıştır. Perge nekropolisi iskeletlerinde yapılan antropolojik incelemelerde, uygulama sonrası iyileşmiş, belki de eğitim amaçlı trepanasyon örnekleri saptanmıştır¹³⁹. Bu tip bir deliğin örneğine Alliano'i'da da rastlanmıştır¹⁴⁰. Trepanasyon, neşterle gerçekleştirilebilecek basit bir operasyon gibi görünse de iltihaplanma büyük bir riskti ve beyin zarının zedelenmesi ölümle sonuçlanabilirdi¹⁴¹. En sık rastlanılan trepanasyon deliği, neşterlerle yapılan dörtgen şekilli kesimlerdir. Delici / matkap uçlu âletle (*tereбра*) açılan bir dizi delik, bıçakla birleştirilerek geniş dairesel açıklıklar da elde edilmiştir. Terebra ile açılmış trepanasyon deliklerine sahip kafataslarına arkeolojik kazılarda rastlanmıştır¹⁴². Trepanasyonda daha farklı bir uygulama ise Celsus'un anlattığı *modiolus* (taç testere) ile yapılırdı: “...alt kenarı dişli, silindir formulu, demirden bir âlettir, ortasındaki küçük çividen sabitlenerek kayışla döndürülür... Biraz kestikten sonra çivi alınıp *modiolus* ile kesmeye devam edilir”¹⁴³. Celsus'un tanımladığı ve benzerleri 18. yüzyıla kadar kullanılan¹⁴⁴ bu taç testerenin bir benzeri Niederbieber'de¹⁴⁵ ve iki bronz örneği Bingen hekim mezarında¹⁴⁶, bu âletleri döndürmeye yarayan yay ile birlikte (Lev. 17.34) ele geçmiştir. Taç testereyi aynı yerde döndüren ve aşındırarak kemiğin delinmesini sağlayan yayın bir benzeri, Kolophon hekim mezarında¹⁴⁷ da (Lev. 20.31) bulunmuştur.

¹³⁸ Ayrıntılı bibliyografya için Bkz.: yuk. Dn. 22.

¹³⁹ Yılmaz Selim Erdal, “Perge'den bir Trepanasyon: Olası Nedenleri”, Prof. Dr. **Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı Euergetes, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag I**, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 421-434.

¹⁴⁰ Alliano'i'da bulunan iskeletleri Antropolog Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal incelemektedir. YRT.02 / G X - c2 M1 numaralı mezarda, bir erkeğe ait kafatasında trepanasyon deliği tespit edilmiştir. Alın (*frontal*) kemiğinin solunda 0,45 cm çapında bir trepanasyon deliği açılmış, ancak müdahale sonrası birey yaşamamıştır (Antropolog Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal ile özel görüşme, Kasım 2008).

¹⁴¹ **Jackson 1999**, s. 114.

¹⁴² **Erdal 2008**, Res. 1-7.

¹⁴³ **Cels.** viii. 3.3-4.

¹⁴⁴ **Jackson 1999**, s. 115. Ayrıca 18. yüzyılda devam eden geleneksel uygulamalar için bkz.: Melville William Hilton-Simpson, “Some Arab and Shawia Remedies and Notes on the Trepanning of Skull in Algeria”, **The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland** **43**, 1913, s. 706-721, Lev. XXXIX.

¹⁴⁵ Wolfgang Gaittich, “Ein chirurgisches Instrument aus Niederbieber”, **AW** **12**, 1981, s. 59.

¹⁴⁶ Como, **a.g.e.**, s. 60.

¹⁴⁷ Caton, **a.g.e.**, s. 116, Res. 2, Lev. XI.23.

Kemik cerrahisinde uzmanlaşanlar, çoğunlukla dişçilikle de ilgileniyorlardı¹⁴⁸. Etrüsklerin kullandığını bildiğimiz diş köprülerine¹⁴⁹ (Lev. 35) Roma Dönemi'nde rastlanmamıştır. Arkeolojik kazılarda bulunan takma dişlerin erken örnekleri¹⁵⁰, Anadolu'nun da diş tedavisindeki önemini ortaya koymaktadır. Kökü kesilmiş diş, kemik veya fildişinden takma diş yapılabilirdi¹⁵¹. Çürük dişin çekilmesini, tüm yollar denendikten sonra uygun gören Celsus, "*cerraha uygun bir tıp dalı*" dediği diş çekimini şöyle açıklamıştır¹⁵²: "...diş, ilaç ağrıyla azaltmadığı için çekilecekse; önce etrafı kazınır, etten ayrılması sağlanır ve buna diş sallanıp gevşeyene kadar devam edilir çünkü sıkı tutunan dişi çekmek tehlikelidir... diş, mümkünse elle, değilse tutucuyla çekilir. Çürük dişi çekerken parçalamamak için, oyuğun keten tiftiği veya kurşunla doldurulması gerekir. Tutucu yukarıya düz çekilmezse, eğilen kök zorlanarak kemiği kırabileceğinden, bu işlem kısa dişlerde tehlikelidir. Tutucu, kısa dişi iyi kavramazsa diş eti altındaki kemiği yakalayarak kırar. Kanamanın artmasıyla kırıldığı anlaşılan kemik parçasını sondayla bulup, küçük tutucuyla çıkarmak gerekir...". Diş çekiminde kullanılan büyük demir tutucu¹⁵³ ve kemik parçalarını çıkarmakta kullanılan daha incelerinin örnekleri mevcuttur. Dişçilikte kullanılan ince âlet setleri¹⁵⁴ ise arkeolojik olarak henüz saptanamamıştır. Antik Çağ'ın diş tedavi imkânları, günümüzdekilerle karşılaştırıldığında yetersiz gibi görünse de çürümenin Roma Dönemi'nde daha az olduğu incelemelerle ortaya çıkmıştır¹⁵⁵. Sert besinler tüketimi sonucu dişlerde oluşan tartar ve hızlanan yüzey

¹⁴⁸ Jackson 1999, s. 117.

¹⁴⁹ Eksik dişi her iki yanındaki sağlam dişlere altın telle tutturarak Etrüsk diş köprüleri için bkz.: Gaspare Baggieri, Giovanni Ettore Gigante, Claudio Giardino, "High Technology in Etruscan Dentistry", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, 2005, s. 41-46; Marshall Joseph Becker, "Etruscan Gold Dental Appliances: Three Newly "Discovered" Examples", **AJA** **103**, 1999, s. 103-111; Lawrence J. Bliquez, "Prosthetics in Classical Antiquity: Greek, Etruscan and Roman Prosthetics", **ANRW** **37**, 1996, s. 2640-2676; ayrıca genel Etrüsk tıbbi için bkz.: **Krug 1984**, s. 31-36.

¹⁵⁰ Klazomenai'de M.Ö. 6. yüzyılda uygulanmış diş tedavisi ile ilgili veriler için bkz.: Gül Atilla "A Rare Find in Anatolia a Tooth Implant (Mid-Sixth Century B.C.)", **J Oral Implantol** **XIX**, 1993, s. 54-57.

¹⁵¹ Jackson 1999, s. 116.

¹⁵² Cels. vii. 12.1.

¹⁵³ Balıkesir / Kepsut hekim mezarında bu tip tutuculardan iki adet ele geçmiştir. Bkz.: Lev. 24.2 - 3.

¹⁵⁴ Bu konuda bkz.: Gwennlian Mod Longfield-Jones, "A Set of Silver Dental Instruments from The New Milton Collection", **Med Hist** **28**, s. 42-48. Ancak bu setin gümüş oluşu ve işçiliği nedeni ile gerçekliği tartışılmalıdır.

¹⁵⁵ Roma Dönemi'ne ait İngiltere / Cirencester iskeletlerinin %5,1'inde diş çürüğü saptanmıştır. Yine İngiltere'de 18. yüzyılda bu oranın beş kat arttığı görülmüştür. Bu sonuç, çok az bal ve kuru meyve tüketilmesine, şeker ve ince öğütülmüş unun neredeyse hiç yenmemesine bağlanabilir. **Jackson 1999**, s. 117.

aşınması, apselerin başlıca nedeniydi. Diş temizlemede, kürdan, kuş tüyü, sakız¹⁵⁶, kuyumcu zımparası (*smuris lithos*), köpek dişi külü ile bal karışımı ve sünger taşı gibi bazı diş ovma karışımları kullanılmıştır¹⁵⁷. Hastalıkların teşhis ve tedavisi üzerine dört ciltlik bir eser yazan Kapadokyalı Aretaeus¹⁵⁸ görünmeyen organizma tanısıyla¹⁵⁹ ilk mikrop tanımını yapana dek, dişte görünmeyen kurtçukların yaşadığı¹⁶⁰, bunların çürümeye neden olduğu inancı hâkimdi.

Göz Hastalıkları: Göz hastalıklarında yaygın olarak, Antik Çağ eczacılığında önemli bir yer tutan merhemler kullanılmıştır. İsimlerini, bulan kişiden¹⁶¹ veya içerdiği etken maddeden alan merhemler, kuzeybatı Avrupa ülkelerinde kurutulmuş olarak, diğer bölgelerde ise sıvı halde özel merhem kaplarında¹⁶² saklanıyordu¹⁶³. Kısa rulolar halinde yuvarlanan merhem hamurları kurutulurken, basıldığında okunabilmeleri için, yüzeylerine ters yazı kazınmış, kibrit kutusundan küçük dikdörtgen¹⁶⁴ taşlarla mühürleniyorlardı¹⁶⁵. Üç grup yazı¹⁶⁶ içeren bu mühürlere üç yüz kadarı günümüze ulaşmıştır¹⁶⁷. Mühür ve baskılarının incelenmesi sonucunda göz hastalıkları ve kullanılan merhemlerle ilgili ayrıntılı bilgi edinilmiştir¹⁶⁸. Mühürlü kuru tabletler, su, süt veya yumurta akı ile kolayca merhem

¹⁵⁶ Sakız ağacından (*pistacia lentiscus*) elde edilen reçine, çiğnenerek ağız kokusunun giderilmesinde kullanılıyordu.

¹⁵⁷ Jackson 1999, s. 117.

¹⁵⁸ Emine Atabek, **Kapadokyalı Aretaeus**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Kürsüsü Yay., 1973.

¹⁵⁹ A.e., s. 6.

¹⁶⁰ Jackson 1999, s. 118.

¹⁶¹ A.e., s. 78. Donanma göz hekimi olan Axius'un gözdeki ülser, yanma ve kaşınma için kullandığı, bakır, çinko, hidroksit, çinko karbonat, afyon ve sülfür içeren merhem, Galenos'un dikkatini çekmiştir.

¹⁶² Bu tip tıbbî kaplar için bkz.: Erik Sjöquist, "Morgantina: Hellenistic Medicine Bottles", **AJA** 64, 1960, s. 78-83; Alliano'i'da bulunan benzerleri için bkz.: **Baykan 2005a**, s. 447-452.

¹⁶³ Jackson 1999, s. 80. Mühür buluntularının Galya, Germania ve Britanya'da yoğunlaşması, gümrük sistemiyle ilişkilerini akla getirmektedir. Doğu Akdeniz'deki endemik *trahoma* karşın, Anadolu'da hiç mühür ele geçmemesi, Kuzeybatı Avrupa ülkeleriyle arasındaki ilacın saklanmasıdaki farktan kaynaklanmaktadır.

¹⁶⁴ Çoğunluğu bu tipte olan mühürlerin, farklı tipte örnekleri için bkz.: Robert Rutson James, "Roman Oculist-Stamps in Britain", **Br J Ophthalmol** 10, 1926, s. 124.

¹⁶⁵ İlki 1650'de Hollanda'da bulunan mühürlere, İngiltere'de bulunan 19 örnek için bkz.: a.e., s. 111-131.

¹⁶⁶ Mühürlere, merhem adı, kullanılacağı hastalığın ne olduğu ve mühür sahibinin adı belirtilmiştir.

¹⁶⁷ Jackson 1999, s. 79.

¹⁶⁸ A.e., otuz aşkın hastalıkta kullanılan yüzden çok merhem saptanmıştır; en sık rastlanılan hastalıklar trahom ve kronik göz iltihabıdır; iyileştirmede kullanılan merhemler çoğunlukla safran tozu (*crocodes*), bakır oksit (*dialepidos*) ve sülfürden (*diamisus*) yapılıyordu. Ayrıca bkz.: Raymond Boyer, "Découverte de la Tombe d'un Oculiste à Lyon (Fin du IIème Siècle ap. J.C.). Instruments et Coffrets avec Collyres", **Gallia** 47, 1990, s. 216-249.

haline getiriliyordu.

Göz merhemleri ile tedavi edilemeyen trahom¹⁶⁹, katarakt¹⁷⁰ ve içe bükülen kirpikler gibi rahatsızlıklarda cerrahî müdahale zorunluluğu doğmuştur. Haddinden fazla uzayan kirpiklerin içe dönerek gözü tahriş etmesi en sık rastlanan göz rahatsızlığıdır. Bu durumda göz kapağı dışa çevrilerek batmış kirpikler tutucu yardımıyla çıkartılıp, ince bir demir iğne ile dağlanıyordu. Martialis, bükülen kirpiklere müdahalede Hyginus'un ünlü olduğunu söyler¹⁷¹. Göz cerrahisinde en önemli âletler dağlayıcı, ayırıcı (*perforatör*) ve katarakt tümörünün çıkarılmasında kullanılan iğneler¹⁷² ile küçük kesicilerdir¹⁷³.

Göz cerrahisinde hekim, kararlı, hızlı ve dikkatli hareket etmelidir. Celsus gibi tıp konusunda eser vermiş birçok antik yazar¹⁷⁴, göz rahatsızlıkları için bölüm ayırmıştır. Hekimin iki elini birden kullanması göz müdahalelerinde bir zorunluluk olduğu gibi, uyuşturulmadığı için hastanın tutulması da yaşamsal önem taşır¹⁷⁵. Kataraktı çıkarmak, iterek yerinde müdahaleden daha tehlikelidir ve nadiren uygulanmıştır. Uzman bir hekim, bu hassas işlemi, birkaç özel âletle gerçekleştirebiliyordu. Görme yetisini tekrar kazandıran katarakt tedavisi, iltihaplanma ihtimalinin düşük olmasıyla göz hekimlerine

¹⁶⁹ Emilie Savage-Smith, "Hellenistic and Byzantine Ophthalmology: Trachoma and Sequelae", **DOP 38**, Symposium on Byzantine Medicine, 1984, s. 169-186.

¹⁷⁰ Göz merceğinden kaynaklanan bir hastalık olan katarakt tedavisi için bkz.: Greg Munton, "A Short History of Cataract Surgery", **Clin Exp Optom 4**, 2001, s. 45-88; H.T. Swan, "An Ancient Record of Couching for Cataract", **J R Soc Med 88**, 1995, s. 208-211.

¹⁷¹ "Cascellius çürük dişleri tedavi eder; gözü yaralayan kirpikleri ise Hyginus, sen de dağlarsın; Fannius iltihaplanan küçük dili bıçaksız iyileştirir; kölelerdeki alçaltıcı izleri Eros düzeltir; fitiklarsa Podalirius'un işidir" Akt. **Jackson 1999**, s. 121. **Plin. nat.** xxi. 117'de Pitaneli bir göz hekimi (*ophthalmiatros*) olan Apollonios'tan bahsedilir.

¹⁷² Cam ilaç kapları, gözde muhtemel mercek kullanımı ile özel göz iğne ve kancaları (*kateterion*) için bkz.: John Lascaratos, Spyros Marketos, "Unknown Ancient Greek Ophthalmological Instruments and Equipment", **Doc Ophthalmol 94**, 1997, s. 151-159; değişik formda muhtemel katarakt iğne kabzaları için bkz.: Jan Jilek, "Jehlicoviti Lékařski Nástroj z Mušovska v Kontextu Středního Podunají", **Přehled vizkumů 45**, 2003, s. 33-38; Palmyra'dan bulunan ve muhtemelen M.S. 8. yüzyıl ve sonrasında ait olan iğne kabzası için bkz.: Soren Holth, "An Arabic Bronze Needle from Antiquity for Depression of Cataract", **Br J Ophthalmol 8**, 1924, s. 266-268.

¹⁷³ İğne kabzalarının, kesici - iğne kombinasyonlu çift taraflı kullanımına nadir bir örnek için bkz.: Jörn Schuster, "Ein Augenmedizinisches Instrument von der Feddersen Wierde, LDKR. Cuxhaven (Niedersachsen)", **AKorrBl 26**, 1996, s. 307-309.

¹⁷⁴ **Cels.** vii. 7.14'de katarakt tümörüne müdahale betimlenir: "...hasta, aydınlık odada ışığa dömük daha yüksekteki cerrahın karşısına oturur; asistan da hastanın kafasını arkadan sıkıca tutar... Müdahale edilecek gözün oynamaması için diğeri yünle kapatılıp sarılır. Sol göze, sağ, sağ göze sol elle müdahale edilmelidir. Göz bebeğiyle şakak ortasındaki dış zardan geçirilen ve katarakt merkezinden uzağa batırılan sivri iğne döndürülerek, katarakt göz bebeğinin altına gönderilir. Sertlik hissedildiğinde müdahale durdurulur; iğne dönmeye devam ederse katarakt parçalanarak çıkarılmalıdır...İşlem sonunda iğne düz çekilir ve yumurta akına batırılan yumuşak yünle kapatılıp... bandajlanır". M.S. 7. yüzyılda yaşadığı düşünülen Meletius'un göz hastalıklarıyla ilgili söyledikleri için bkz.: Robert Renehan, "Meletius' Chapter on the Eyes: An Unidentified Source", **DOP 38**, Symposium on Byzantine Medicine, 1984, s. 159-168.

¹⁷⁵ **Jackson 1999**, s. 118.

saygınlık ve para kazandırmıştır.

Kulak, Burun ve Boğaz Hastalıkları: Antik tıp âletleri terminolojisinde en çok “*kulak kaşığı*” bilinir. İsimlendirilirken Antik Çağ’daki kullanım yerlerinden yalnızca biri olan kulak göz önünde bulundurulmuş ve kulak temizliğinde kullanıldığı kesinlikle belirlenen bu âletin benzerleri, çok yakın dönemlere kadar bu amaçla kullanılmaya devam edilmiştir. Aslında âlet, kaşık uçlu sonda, ölçek, muayene sondası, sivri uçlu sonda, kazıyıcı sonda olarak kozmetik, eczacılık ve tıp alanlarında farklı fonksiyonlarda da kullanılmıştır. Kulağa kaçan nesnelere çıkarılmasında, kulağın temizliğinde ve kulak içindeki yaraların muayenesinde de kullanıldığı söylenebilir. Antik Çağ’da kulak temizliğinde, lavman tekniği ve bu iş için özel âletlerin kullanıldığı bilinmektedir¹⁷⁶. Sakız ağacının (*Pistacia lentiscus*) gövdesinden alınan reçinenin kulak yaralarındaki iyileştirici etkisinden bahsedilmiştir¹⁷⁷.

Antik Çağ’da en önemli burun rahatsızlığı poliplerdir. Bunlar, yumuşak mukozada oluşan, genellikle iyi huylu, nadiren kanserleşen tümörlerdir¹⁷⁸. En sık burunda görülürler, fakat mesanede de oluşabilirler. Roma Dönemi’nde burun poliplerinin çıkartılması için özel bir tutucu tasarlanmıştır¹⁷⁹. Arkasına geride kalan polipleri çekebilmek için yassı çengel ilave edilen tutucuların mevcut iki örneğinden biri Balıkesir / Çağış hekim mezarında ele geçmiştir¹⁸⁰. Burnun, alınan darbe sonucundaki incinme ve kırılmalar nedeniyle bandajlanması gerektiğinde Hippokrat’ten beri bilinen kurallar¹⁸¹ uygulanıyordu.

Cerrahî kapsamındaki kulak, burun ve boğaza kaçan yabancı maddelerin çıkarılmasında genellikle uygun tipte bir tutucu kullanılmaktaydı¹⁸². İlaçlar

¹⁷⁶ Kulak şırıngası için bkz.: **Paulus**, vi. 7; vi. 59.

¹⁷⁷ **Jackson 1999**, s. 117.

¹⁷⁸ Bizans Dönemi’nde Hippokratik teknikle devam eden polip tedavisi için bkz.: John G. Lascarratos, John V. Segas, Dimitros A. Assimakopoulos, “Treatment of Nasal Polyposis in Byzantine Times”, **Ann Otol Rhinol Laryngol** **109**, 2000, s. 871-876.

¹⁷⁹ Milne, **a.g.e.**, s. 93-94.

¹⁸⁰ **Uzel 2000**, s. 96, Şekil 24, Lev. LXXXVII.

¹⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: John G. Lascarratos, v.d., “From the Roots of Rhinology: The Reconstruction of Nasal Injuries by Hippocrates”, **Ann Otol Rhinol Laryngol** **112**, 2003, s. 159-162.

¹⁸² Boğaza kaçan balık kılıçığının çıkartılması konusunda bkz.: Robert Renehan, “A Rare Surgical Procedure in Plutarch”, **CIQ** **50**, 2000, s. 223-229.

yardımıyla tedavi edilen solunum yolları hastalıkları¹⁸³ ve soğuk algınlığı haricinde bademcikler de cerrahî müdahale¹⁸⁴ gerektiriyordu. Cerrah çantalarında bulundurulmuş uzun saplı kancalar, cerrahî müdahalede kesilen derinin kenarlarını ayırık tutmak, ufak dokuları tutup kesmek gibi işlemlerin yanında bademciğe yapılan müdahalelerde de kullanılmıştır.

Antik Çağ'ın yetersiz sağlık koşullarından kaynaklanan ateşli hastalıklarından biri de, erizipel ya da yılcık denilen bakteriyel bir yumuşak doku iltihabıdır. Bu bağlamda iltihaplanan ve yapışkanlaşan küçük dil dokuları uzadığında, çoğunlukla cerrahî müdahale gerekiyordu¹⁸⁵ çünkü küçük dilin uzaması konuşma zorluğu yaratabiliyordu. Bu işlem sırasında kullanılan *staphylagra* (ΣΤΑΦΥΛΑΓΡΑ) isimli âlet, uzun kollarıyla küçük dile ulaşabiliyor, dişli ağzıyla hastalıklı dokuyu sıkıştırarak kopartıyor, böylece neşterle kesimden daha az kanama oluyordu¹⁸⁶. Kanamanın çok daha aza indirildiği *kostikle* yakmada ise, *staphylokaustes* (ΣΤΑΦΥΛΟΚΑΥΣΤΗΣ) adlı özel bir âlet kullanılmıştır.

Hemoroidektomi ve Üroloji: Kötü beslenme, sağlıksız şartlar ve ata binme nedenleriyle oluşan *hemoroit*, *anal ülser* ve *fistüllerde*, *rektuma* ulaşmak için *rektal* sonda; *hemoroitlerin* kesilmesinde *staphylagra* ve sabitleştirici halkalı düz tutucular kullanılmıştır¹⁸⁷.

Sıhhî koşullar ve beslenmeyle doğrudan ilişkili idrar yolu hastalıklarında, idrara çıkma güçleşiyor, yavaşlıyor ve ağrılı bir hal alıyordu¹⁸⁸. İdrar zorluğunun giderilmesi ile mesaneyi tıkayan taşların oynatılmasında, M.Ö. 3. yüzyılda Erasistratus'un geliştirdiği¹⁸⁹, kadın ve erkek için iki ürolojik kateter tipi

¹⁸³ Böyle bir durumda Aristeides boğazına tarçın ezmesi sıvıdığından bahsetmiştir (André Jean Festugière, **Discours Sacrés, Rêve, Religion, Medicine au IIème siècle après J.C.**, Paris, Macula Yay., 1986, s. 69). Bizans Dönemi'nde çocuklarda solunum zorluğuna yol açan ve ilaçla tedavi edilen astım ve akut hastalıklar için bkz.: Ioanna A. Ramoutsaki, v.d., "Management of Childhood Diseases During the Byzantine Period: III- Respiratory Diseases of Childhood", **Pediatr Int** 44, 2002, s. 460-462.

¹⁸⁴ **Cels.** vi. 10.; çocuklarda da görülebilen gırtlak ülseriyle ilgili olarak bkz.: Ioanna A. Ramoutsaki, v.d., "Aspects of Childhood Cancer During the Byzantine Period", **Pediatr Hematol Oncol** 18, 2001, s. 163.

¹⁸⁵ **Jackson 1999**, s. 121.

¹⁸⁶ **A.y.**

¹⁸⁷ **A.e.**, s. 121-122.

¹⁸⁸ Üroloji tarihi için bkz.: Max Neuburger, David Riesman, "The Early History of Urology", **Bulletin of the Medical Library Association** 25, 1937, s. 147-165; John Lascaratos, G. Lascaratos, A. Kostakopoulos, "Surgical Confrontation of Urolithiasis in Byzantium", **Urology** 63, 2004, s. 806-809.

¹⁸⁹ **Jackson 1999**, s. 122.

kullanılmıştır. Celsus, ürolojik setin, üç erkek, iki kadın kateterinden oluşmasını önermiştir¹⁹⁰. Günümüzde kullanılanlarla benzerlik gösteren az sayıdaki Roma Dönemi'ne ait ürolojik kateterler arasında Alliano'i'da ele geçen üç örnek önemli yer tutmaktadır¹⁹¹. Çoğunlukla erkeklerde rastlanılan mesane taşının, zor bir müdahale ile kırılıp çıkarılmasındaki (*lithotomi*)¹⁹² amaç, tıkanıklığın giderilerek rahat idrar akışının sağlanmasıdır¹⁹³.

Kadın Hastalıkları: Antik Çağ'da erkeklerin hastalıklarından daha farklı görülen jinekoloji dalını, genelde kadın hekimler tercih etmiştir¹⁹⁴. Kadın hekimler sayıca az oldukları için Ephesoslu Soranos¹⁹⁵ gibi erkek hekimler de bu dalda çalışmıştır. Kadınların, hekimler yerine ebelere başvurduklarını söyleyen¹⁹⁶ Soranos, okuryazar olmalarını zorunlu gördüğü ebeler¹⁹⁷ ve meslektaşları için bir kitap¹⁹⁸ yazmıştır. Soranos ve Galenos, karın içinde serbest hareket ettiği sanılan rahim yani "gezgin rahim" kavramını yıkmayı başarmışlardır. Kadın hastalıkları; diyet, ilaç tedavisi, buhar banyosu¹⁹⁹, lavman²⁰⁰ ve cerrahî müdahaleyle tedavi edilmeye çalışılmıştır. Muayenede, doğumda²⁰¹ ve cerrahî müdahalede, ilk kez Soranos'un bahsettiği vajina *speculasi*²⁰², mesane sondası²⁰³, ölü ceninin çıkartılması için

¹⁹⁰ Cels. vii. 26.1. Ayrıca Celsus'un eserinin üroloji yönünden değerlendirmesi için bkz.: Georges Androutsos, "L'Urologie dans L'Oeuvres de Re Medica d'Aulus-Cornelius Celsus (1ère Siècle Après J.C.)", **Progrès en Urologie** 15, 2005, s. 344-352.

¹⁹¹ Bkz.: a.ş.: s. 56-57.

¹⁹² Arkeolojik olarak saptanmış Antik Çağ lithotomi âletleri için bkz.: Ernst Künzl, "Eine Spezialität römischer Chirurgen: Die Lithotomie", **AKorrBl** 13, 1983, s. 487-493.

¹⁹³ Jackson 1999, s. 123.

¹⁹⁴ A.e., s. 82.

¹⁹⁵ Soranos, Ephesos'ta doğmuş, İskenderiye'de öğrenim görmüş, Roma'da çalışmıştır. Bkz.: Owsei Temkin, **Soranus Gynaecology**, Baltimor, John Hopkins Yay., 1956, b.a.

¹⁹⁶ Soran. iii.3. "...kadınlar, erkeğinkine benzemeyen garip hastalıklarda, genelde ebelere başvurur".

¹⁹⁷ Jackson 1999, s. 83.

¹⁹⁸ Eserin ilk iki bölümü, ebelerin nitelikleri, kadın, doğum ve çocuk; diğer iki bölümü diyet ve cerrahî üzerinedir. Eserde, halk tıbbi uygulamaları dışındaki mistik tıp reddedilmiştir. Acı veren yöntemlerden kaçınılan eserde, kadın anatomisi ve rahim doğru açıklanmıştır. Akt. Jackson 1999, s. 84.

¹⁹⁹ A.e., s. 87. Bir tüple vajinaya ulaştırılan kaynatılan karışımların buharı, *gezgin rahim* tedavisinde kullanılmıştır.

²⁰⁰ Bkz.: a.ş. s. 32.

²⁰¹ Antik Çağ'da doğum hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Donald Toldman, "Childbirth in Ancient Rome: From Traditional Folklore to Obstetrics", **Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology** 47, 2007, s. 82-85; Gülcan Kongaz, "Eskiçağlarda Kadın-Doğum", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., 2002, s. 88-95.

²⁰² Bkz.: Jackson 1999, s. 89; Gwenllian Mod Longfield-Jones, "A Graeco-Roman Speculum in the Wellcome Museum", **Med Hist** 30, 1986, s. 81-89; Martin S. Spink, "Arabian Gynaecological, Obstetrical and Genito-Urinary Practice illustrated from Albucasis", **Proceedings of the Royal Society of Medicine** XXX, 1937, s. 653-670.

tasarlanmış âletler ve genel cerrahî gereçleri kullanılmıştır. Çocuğun, doğumundan gelişimini tamamlayana dek geçirdiği rahatsızlıklar pediatriinin alanına girmektedir²⁰⁴.

Hacamat ve Lavman: Vücut sıvılarının dengesi kuramına bağlı hacamat, Antik Çağ'da sık uygulanan, kanın vakumlanarak vücuttan atılması yöntemidir. Hippokrates'in, kendinden sonra uzun süre reddedilen, vücut sıvılarındaki dengesizliğin, diyet, ilaç ve kan alma ile düzeltileceği esasına dayanan sıvılar kuramını Galenos benimseyerek kendi uygulamalarında kullanmıştır²⁰⁵. Celsus hacamatı savunanlardandır²⁰⁶. Gerek uygulama, gerekse zamanlama açısından belli kurallara bağlı bu yöntemde, deride oluşturulacak kesik için bir kesiciye ve kanın vakum yoluyla²⁰⁷ içine toplanması için bir kaba ihtiyaç duyulmuştur. Vakumlama esasına dayanan uygulama için özel hacamat kapları, kesici olarak da her türden kesici ve delici âletin yanı sıra bu işe özel *flebotom* kullanılmıştır. Aynı işlem, kesici ve kap kullanmaksızın sülük (*hirudinea*) ile de yapılabilmektedir²⁰⁸. Şekli su kabağına benzeyen "hacamat kapları"na Romalılar, küçük su kabağı anlamına gelen *cucurbitae* demiştir. Dar boyunlu, küresel gövdeli bu kabın ağzı deriye rahat oturması için yuvarlatılmıştır. Celsus, bu kapların bronz veya boynuzdan da yapıldığını; ama yerine, içki

²⁰³ Norfolk'da bulunan Roma Dönemi'ne ait bir rahim sondası için bkz.: Calvin Wells "A Roman surgical instrument from Norfolk", **Antiquity** 41, 1967, s. 139-141, Lev. XVIIb.

²⁰⁴ Kısa pediatri tarihi ve Antik Çağ'da görülen çocuk hastalıkları için bkz.: Murat Yurdakök, "Bizanslılarda Pediatri", **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi** 48, 2005, s. 93-99.

²⁰⁵ Jackson 1999, s. 59.

²⁰⁶ Cels. ii. 10.1-17 "Tuhaflı olan, damarı keserek kan akıtmak değil, aksine bunun iyileştiremeyeceği bir hastalık olduğunu zannetmektir... hastanın yaşı ve gebe olması değil yalnızca gücü önemlidir... yüksek ateş, deride kızarıklık, damarlarda şişlik varsa kan almak gerekir; iç organ hastalıkları, felç, kas sertleşmesi ve kasılması, nefes zorluğu, ses kısıklığı, dayanılmaz ağrılar, organları tahrip eden her şey; kısacası vücuda zarar veren tüm kötülüklerde ve ilerlemiş hastalıklarda kan alınmalı... bunlar güçsüzlükten değil, aşırı yükten ortaya çıkarlar... bütün vücut etki altında ise, koldan, bir bölüm etkilendiyse, oradan ya da en yakınından kan alınmalıdır; kan gelişi güzel değil, şakaklardan, kollardan ve eklem yakınlarından alınır. ...deneyimler, kafa kırıklarında koldan alınması gerektiğini göstermiştir. Bir kolda ağrı varsa diğerinden alınır... deneyimliler için kan alma, çabuk yapılacak bir işlemken, deneyimsizler için zordur. Çünkü kol toplardamarı, bir atardamar ve iki kirişe (tendon) komşudur. Neşter kirişe çarparsa hasta kasılır bu da sonu demektir; atardamar kesilirse, kapanmaz, kan fişkırmasına yol açar... Yarısı kesilen toplardamardan akan kanın rengi ve niteliği yazılmalıdır. Kan, koyuysa bozuktur, akıtılması iyidir; berrak kırmızı ise sağlamdır, zararlı olabileceğinden hemen durdurulmalıdır".

²⁰⁷ Vakumun oluşması için içteki havanın ısıtılması, günümüzdeki *kupa çekme* / *kuru hacamat* uygulamasındaki gibidir.

²⁰⁸ Soran. iii. 11; iii. 23. 15 gr. kan emebilen sülüklerden 10 adedi hacamat için yeterlidir. Günümüzde de sağlık amaçlı sülükler Çiçek Pazarı / Eminönü - İstanbul ve Hisarönü / Kemeraltı - İzmir'de satılmaktadır.

kaplarının ve dar ağızlı çanakların da kullanılabileceğini söylemiştir²⁰⁹. M.S. 3. yüzyılda camdan olanlar da önerilmiştir²¹⁰. Yunan Dönemi'nde mezar taşlarında betimlenen²¹¹ hacamat kapları, Roma Dönemi'ndekilerden farksızdır. Günümüz tıbbında kalp yetmezliği, yüksek tansiyon, beyin şişmesi ve akciğer ödemi gibi rahatsızlıklarda damardan şırınga ile kan alma yöntemi uygulanmaktadır. Antik Çağ'da hacamat işlemine, diş, göz ve beyin hastalıkları yanı sıra, kısırlık, cüzam, delilik ve baş ağrısı gibi rahatsızlıklarda da başvuruluyordu. Celsus (ii. 10.1-17) bu işlemi geniş bir şekilde anlatmış ve hacamatın tüm hastalıklara iyi geldiğini savunmuştur. Bazen de bu metot yaralanmalarda, yaraya sürülen kanı durdurucu bir maddeden sonra kanın akıtılacağı yeni bir kesik açılarak uygulanmıştır²¹². Bu yöntem Avrupa ülkelerinde 19. yüzyıla kadar kullanılmış, Anadolu'da ise halen devam etmektedir.

Sıvı ilacın vücuttaki doğal bir açıklıktan içeri verilmesi esasına dayanan lavman, kulak, burun, mesane, üretra, *rektum*, kalın bağırsak, vajina ve rahim için uygulanıyordu. Hippokrates, alt ucu delikli, üst ucunda deriden bir kese takılı metal tüpü, lavman olarak tanımlamıştır²¹³. Hasta, delikli ucu içeriye yerleştiriyor, hekim de keseyi sıkarak ilacı vücuda veriyordu.

²⁰⁹ Cels. ii. 11.1-2 “*Biri bronz, diğeri boynuzdan iki tür vardır. Bronz kabın bir ucu açık, diğeri kapalıdır; boynuzun da bir ucu açık, diğeri ucunda ise bir delik vardır. Bronz kaba yanan kumaş parçası atılarak ağız vücuda bastırılarak yapışana kadar tutulur. Boynuz kap vücuda yapıştırılır ve havası diğeri ucundaki delikten ağız ile emilir, sonra bu delik bir mum parçası ile kapatılır, böylece kap vücuda yapışmış olur*”. Bkz.: yuk. s. 13. Ayrıca; Ernst Künlz, “*Ventosae cucurbitae romanae? Zu einem angeblich antiken Schröpfkopftypus*”, *Germania* 60, 1982, s. 513-532; Ernst Künlz, “*Der Schröpfkopf vom Limeskastell Zugmantel*”, *Saalburg-Jahrbuch* 40-41, 1985, s. 30-33.

²¹⁰ Jackson 1999, s. 67.

²¹¹ Bazı betimlerin hacamat kabı olmadığını gösteren bir araştırma için bkz.: Antje Krug, “*Eukarposkein Arzt!*”, *Medizinhist J* 22, 1987, s. 263-270.

²¹² Jackson 1999, s. 67.

²¹³ A.e., s. 88. Âletin, biri bronz (Kat. Nu. 268), ikisi kemik (EK. Kat. Nu. 429 - 430) üç örneği Alliano'i'da bulunmuştur. Bkz.: aş. s. 57-58.

2. ALLIANOI (PAŞA ILICASI)

Allianoi¹, İzmir ili, Bergama (Pergamon) ilçesinin kuzeydoğusunda (Lev. 1), Bakırçay (Kaikos) Havzası'ndaki² Paşa Ilıcası mevkiindedir³ (Lev. 2). Kuzeyde Adatepe, güneyde Abdaltepe ile Bağtepe arasında kalan⁴, İlya(s) (Karkasos)⁵ Çayı vadisindedir. Pergamon - Hadrianothrai (Balıkesir) yol güzergâhında ve akarsu kenarında olması bir yana, Allianoi yerleşiminin kurulmasındaki en önemli etken kuşkusuz ılıcadır. Karkasos Çayı'nın akım düzensizliğinden kaynaklanan taşkınlar ve Paşaköy fay hattı nedenleriyle yerleşime elverişsiz bir alan üzerinde, ılıcaya yakınlığı gözetilerek, oldukça düzgün bir planlama (Lev. 3) ile kurulmuştur⁶. Allianoi, 2001 yılında İzmir I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'nca, I. Derece Arkeolojik Sit⁷ ilan edilmesine rağmen, Yortanlı Sulama Barajı'nın gölet alanı içinde yer aldığından, su altında kalma tehlikesindedir⁸.

Doğal kaynak suları ve bunlarla ilişkili yapılarının isimlendirilmesi konusunda bazı karışıklıklar mevcuttur. Termal, ılıca, kaplıca ve hamam kelimeleri birbirinin yerine anlam farkı gözetmeden kullanılmaktadır. Bu çalışmada, *ΘΕΡΜΑΙ* / *thermai* kelimesinden gelen ve ısıyla ilişkilendirme sıfatı olarak (termal kaynak, termal yapı gibi) kullanılan

¹ Allianoi'un Paşa Ilıcası'nda lokalizasyonu, 1999 kazı sezonunda H. Müller tarafından teklif edilmiş; ilk kez **Yaraş 2001a**, s. 105-118'de duyurulmuş ve Helmut Müller, "Allianoi. Zur Identifizierung eines antiken Kurbades im Hinterland von Pergamon", **IstMitt 54**, 2004, s. 215-225'de gerekçeleriyle ayrıntılı yayımlanmıştır. Burada gerçekleştirilen kazının ismi de 2000 yılına kadar Bergama Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı, 2000 yılı ve sonrasında Allianoi Kazısı olarak geçmektedir.

² Bakırçay Havzası'nın tarihi coğrafyası ve ayrıntılı bilgi için bkz.: Ahmet Yaraş, **Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa Ilıcası - Allianoi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı, 2002, b.a.

³ **Yaraş 2002b**, s.71'de verilen GPS koordinatları: N 39° 13' 59.3" / E 27° 18' 16".

⁴ Ahmet Yaraş, "İzmir'de Yeni bir Örenyeri, Allianoi", **İzmir Kent Kültürü Dergisi 5**, 2002, s. 166.

⁵ Wolfgang Radt, **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2002, s. 19. İlya / İlyas isminin, Allianoi→Allia→Alya→İlya şeklindeki bir dönüşümden gelmesi olasılığı üzerinde de ayrıca durulmalıdır.

⁶ Mimari planlama ve yapılar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: **Yaraş 2002b**, s. 98 vdd. Allianoi Kazı Arşivi'nden alınan 2006 yılı genel planı (Lev. 3), tezde sadeleştirilerek ve merkez yerleşim odaklı büyütülerek (Lev. 36) kullanılacaktır. Allianoi ile ilgili olabilecek tarihler kronoloji tablosunda (Tablo 1) gösterilmiştir. Tablo oluşturulurken; Şehrazat Karagöz, **Eskiçağ'da Depremler**, İstanbul, TEBE Yay., 2005; Charles Allison Behr, **Aelius Aristides and The Sared Tales**, Amsterdam, Adolf M. Hakkert Yay., 1968 ve **Radt 2002**'den faydalanılmıştır.

⁷ 28.09.1998 gün / 1123 sayılı yazı ile kazısı yapılan alanının önemi ve sit istemi, 12.09.2000 gün / 1171 sayılı yazı ile yinelenmiş, 29.03.2001 tarihinde I. Derecede Arkeolojik Sit ilan edilmiştir.

⁸ Bkz.: Vedat Çelgin, **İhanetin Darağacındaki Allianoi**, İstanbul, Arkeoloji Sanat Yay., 2008, b.a. Ahmet Yaraş, "Yortanlı (Bergama) Baraj Havzasındaki Tarihsel Miras", **Zeugma Yalnız Değil! Türkiye'de Barajlar ve Kültürel Miras**, İstanbul, 2000, s. 109-115.

termal yerine, doğal sıcak su kaynağı için *ılıca*, bu kaynak için inşa edilen yapı için de *kaplıca*⁹ kelimeleri seçilmiştir. *Hamam* sözcüğü ise doğal sıcak su kaynağı olmayan yapay ısıtmalı yapıları tanımladığından Allianoi için geçersizdir.

Allianoi’da günümüzde de varlığını sürdüren doğal sıcak su kaynağı yakın geçmişe kadar çevre halkı tarafından sağlık amaçlı kullanılmıştır. Antik Çağ’da uygulanan tedavi çeşitlerini psikoterapi¹⁰, hidroterapi¹¹, fizik tedavi¹² ve tıbbî müdahaleler¹³ olarak bölümleyebiliriz. Allianoi’da hidroterapi ve tıbbî müdahale uygulandığı kesindir. Pergamon Asklepieionu’nda içme suyu tedavisi, çamur banyosu ve açık hava banyosu biliniyorsa da¹⁴ hidroterapi amaçlı bir hamam veya kaplıcadan bahsetmek mümkün değildir. Psikoterapi amaçlı Pergamon Asklepieionu’nda, kaplıca¹⁵ tedavisi yerine en az su kullanımının tercih edilmesi¹⁶ belki de Allianoi kaplıcasının varlığı ile açıklanmalıdır. Allianoi doğal sıcak su kaynağının, ölçüm ve tahlillerle saptanan tedavi gücü¹⁷, Antik Çağ’da da keşfedilmiş olmalıdır.

Antik Çağ’da suyun seçimine ve taşınmasına önem verilmiştir¹⁸. Doğal sıcak

⁹ Bazı sözlüklerde *ılıca* ile eşanlamlı verilen *kaplıca*, *kapalı* + *ılıca* birleşiminden geldiği için ılıca üzerine inşa edilen yapı anlamı taşımaktadır.

¹⁰ Tedavi; telkin, müzik dinletileri, tiyatro oyunları ve kitap okuma ile destekleniyor, dinsel tedavi ve inkübasyondan (istihareye yatma) yardım alıyordu.

¹¹ Şifalı olduğuna inanılan su, vücudun yaralı yerlerine kompres yapılır ya da hastaya içirilirdi. Ürolojik ve romatizmal rahatsızlıklarda hastalıklı bölge suya daldırılıyordu. Bkz.: Francesco Di Capua, “L’Idroterapia ai Tempi dell’Impero Romano”, **La Scienze e la Tecnica ai Tempi di Roma Imperiale Quaderni dell’Impero IX-X**, Roma, Istituto di Studi Romani Yay., 1940, s. 3-60.

¹² Vücudun hareket etmesi esasına dayalı bu tedavi yönteminde, gerektiğinde soğuk ve sıcak tedavisi su, çıplak ayakla yürüme, spor, çamur ve güneş banyosu uygulanmaktaydı.

¹³ Bu müdahaleler arasında, ilaç tedavisi, hacamat, diyetler ve cerrahî sayılabilir.

¹⁴ Osman Bayatlı, **Bergama Tarihinde Asklepiyon**, İzmir, Doğanlar Yay., 1947, s. 79-83.

¹⁵ Roma Dönemi kaplıcaları, giriş / bekleme / soyunma (*apodyterium*), soğukluk (*frigidarium*), ılıklik (*tepidarium*), sıcaklık (*caldarium*), terleme (*laconicum*), yüzme havuzu (*natatio*) gibi bölümler ve yakın çevresindeki yürüyüş, eğitim, spor, toplantı ve tören alanlarından oluşan yapılar bütünüdür, bkz.: Garrett G. Fagan, **Bathing in Public in The Roman World**, Londra, 1999, s. 27. Kaplıca ve hamamlar için bkz.: Fikret Yegül, **Antik Çağ’da Hamamlar ve Yıkanma**, Çev. E. Erten, İstanbul, Homer Yay., 2006, b.a.; Fikret Yegül, **Baths and Bathing in Classical Antiquity**, New York, Mit Yay., 1992, b.a.; Erika Brödner, **Die römischen Thermen und das antike Badewesen**, Darmstadt, 1983, b.a.; Janet De Laine, “Recent Research on Roman Bath”, **JRA** 1, 1988, s. 11-32; Janet De Laine, “Roman Baths and Bathing” **JRA** 6, 1993, s. 348-358.

¹⁶ Asklepieion’nun yakınında kaynak olmadığı için su dışarıdan taşınmıştır. En yakın ılıca *Güzellik Kaplıcaları*dır.

¹⁷ 7,4 - 12,7 eman radyoaktiviteli, hafif karbonik asitli, sodyum bikarbonatlı, kalevi özelliktedir, 39 - 43,5 santigrat ısıyla romatizma ve cilt hastalıklarına iyi geldiği saptanmıştır. Bkz.: Ali Özunal, **Bergama Tarihinde Su Yolları ve Çesmeler**, İzmir, Bergama Belediyesi Kültür Yay. Nu. 37, 1997, s. 73-74.

¹⁸ Kullanılacak suyun tespit edilmesi, suyun özellikleri, taşınması ve depolanması hakkında bkz.: **Vitr.** viii.

su kaynakları, zamanla kutsal¹⁹ sayılmaya başlanan tedavi mekânları haline gelmiştir²⁰. Asklepieionlarda şifalı olduğuna inanılan kutsal çeşmeler de bulunmaktaydı²¹. Antik Çağ'da sıklıkla sağlık amaçlı olarak doğal sıcak su kaynaklarından yararlanılmıştır²². Özellikle Roma Dönemi'nde sıcak su kaynakları daha çok değer kazanmıştır²³ ve askeri kamp yerleri için tercih nedeni olmuştur.

2.1. Yazılı Kaynaklar ve Araştırmalar

Allianoi ismi, antik yazarlardan yalnızca P. Ailios Aristeides (M.S. 117 - 180)'in *Kutsal Sözler (IEPOI ΛΟΓΟΙ / Hieroi Logoi)* adlı eserinde geçmektedir²⁴. Aristeides, rahatsızlığı nedeniyle tanrının kendisini Allianoi'a gönderdiğinden²⁵, buradan ılıcada iyileşerek ayrıldığından, sonra buraya tekrar geldiğinden ve Allianoi ile Pergamon arasındaki mesafenin gidiş - dönüş 240 stadya olduğundan bahseder²⁶.

¹⁹ Pierre Aupert, "Les Thermes Comme Lieux de Culte", *Les Thermes Romains (Actes de la table Ronde organisée par l'école française de Rome)*, Haz. M. Lenoir, Roma, 1991, s. 185-192; Raymond Chevallier (Haz.), *Les Eaux Thermales et les Cultes des Eaux*, Turin, 1992, b.a.; J. H. Croon, "Hot Springs and Healing Gods", *Mnemosyne* 4, 1967, s. 225-246.

²⁰ Suyun sağlıkla ilişkili kullanımı için bkz.: Marie-Thérèse Fontanille, "Les Bains dans la Médecine Gréco-Romaine", *Revue Archéologique* 21, 1982, s. 12-130; Gilbert Argoud, "L'utilisation Médicale de l'eau en Grèce et le plan des Sanctuaires d'Asclépios", *Archéologie et médecine VIIèmes Rencontres internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes*, Juan-les-Pins, 1987, s. 531-536; René Ginouvés, *Balnéotiké: Recherches sur le Bain dans L'Antiquité Grecque*, Paris, De Boccard Yay., 1962; Sidney Licht (Haz.), *Medical Hydrology*, Baltimor, 1963; Roy Porter (Haz.), *The Medical History of Waters and Spas*, Londra, 1990, b.a.

²¹ René Ginouvés, "L'Eau Dans Les Sanctuaires Médicaux", *L'Eau, La Santé et Maladie dans Le Mond Grec*, *BCH Supp. XXVIII*, Haz. R. Ginouvés, A. M. Guimer-Sorbets, J. Jouanna, L. Villard, Paris, 1994, s. 237-246.

²² Estée Dvorjetski, "Medicinal Hot Springs in the Greco-Roman World", *The Roman Baths of Hammat-Gader*, Haz. Y. Hirschfeld, Kudüs, 1997, s. 463-476.

²³ Alain Malissard, *Les Romains et L'Eau*, Les Belles Lettres, Paris, 1994, s. 103-133; Marinella Pasquinucci, Donatella Alessi (Haz.), *Terme Romane e Vita Quotidiana*, Modena, 1987; Werner Heinz, "Antike Balneologie in späthellenistischer und römischer Zeit, Zur medizinischen Wirkung römischer Bäder", *ANRW II*, 1996, s. 2411-2432.

²⁴ *Yaraş 2001a*, s. 111; Müller, *a.g.e.*, s. 215-225; *Yaraş 2002b*, s. 73-79. P. Ailios Aristeides'in eserinin Yunanca metni için bkz.: Wilhelm Dindorf, *Aristides*, Leipzig, Wedmannia Yay., 1829. Ayrıca bkz.: André Boulanger, *Aelius Aristide*, Paris, De Boccard Yay., 1923.

²⁵ *Aristeid.* Hieroi Logoi, iii.1: "Kendimi Allianoi'da buldum; tanrı gönderdi. Devamlı acılarım vardı; beslenemiyor ve tattığım besinleri içimde barındıramıyordum. Bu ağır ateşe yol açarak gırtlakımı yurtarcasına nefesimi engelliyor ve başımın üzerinde sancıya neden oluyordu. Kusmayı denediğimde, kusamıyor, boğazıma takılan bir lokma nefes almamı engelliyordu. Büyük bir ceza olan, bu düzensizlik ve moralsizlikle yediklerimden hacamatla kurtuldum. Yorgunluğum, güçten düşmem ve vücudumun tahribatı tamamen birbiri ardına açılan bu kesiklerdendi".

²⁶ *Aristeid.* Hieroi Logoi, iii. 2, 6 "... rejim sonucu sağlığıma kavuştum... Yazın şifalı sulara ikinci yolculuğu yaptım... 240 stadiyalık gidiş dönüşü, nefes almayı engelleyen inanılmaz bir sıcakta kat etmeme rağmen, susuzluğa banyolardan evine dönen birinden daha dayanıklıydım. Daha sonra yeniden Tanrı beni sulara gönderdi, sonra soğuk su içme düzenim sağlandı, hepsini içtim ...".

Ayrıca anlattığı bir rüyasında²⁷ da iki kez Allianoi ismi geçmektedir.

Klaros'ta bulunan, Apollon Klarios'un Aristeides'e kehanetini aktaran (bir heykel kaidesindeki) yazıttaki, “*Telephos'un ünlü kentinin olduğu Kaikos vadisindeki Asklepios kür merkezine değil, şifalı suları olana gideceksin*” ifadesine göre Aristeides'in Allianoi'a gittiği düşünülmüştür²⁸. Diğer bazı yazıtlarda²⁹ da “*ΑΛΙΑΝΩΝ*” ve “*ΑΛΙΑΝΗ*” ifadelerine rastlanmıştır. Bu yazıtların Kula civarında ele geçmesi, yerleşimin bu yakınlarda olması ihtimalini düşündürmüştü de, buradan Pergamon'a olan uzaklık, Aristeides'in verdiği Pergamon Allianoi mesafesine uymamaktadır.

Paşa Ilıcası, eski Aydın İli Yıllığı'nda (*Salname-i Vilayet-i Aydın*) Bergama Kasabası'nın Ilıca-i Bergama nahiyesine dâhildir³⁰. 19. yüzyılda yazılan bir seyahat rehberinde³¹, İlya(s) (Karkasos) Çayı³² üzerindeki taş köprüden geçilerek, Bergama'ya varılacağı yazmaktadır. Sözü edilen köprü Allianoi'dadır ve Roma Dönemi'ne aittir. Ilıcadan ya da kaplıcadan bahsedilmemesi o tarihte köprü haricindeki kalıntıların sel dolgusu altında olduğunu gösterir. 1904'de, dönemin Bergama kaymakamı Kemal Bey³³, Roma Dönemi kaplıcasının, kuzeyinde temizlik ve sondajlar yaptırarak, bir bölümünü kullanıma açmış,³⁴ fakat kısa süre sonra gelen

²⁷ **Aristeid.** Hieroi Logoi, iii. 3.

²⁸ Bkz.: (Çevrimiçi) <http://edebiyat.ege.edu.tr/bolumler/arkeoloji/KlasikWEB/Projeler/klaros.htm>, 20.05.2008. *Ünlü olan Pergamon Asklepieionu'na değil daha az bilinen şifalı suları olana gideceksin* şeklinde de yorumlanabilir ve iki yerin karıştırılması yakın olduklarını gösterir. Aristeides, eserinin *Allianoi sularına yolculuk* adını verdiği üçüncü bölüme “*beni buraya Tanrı gönderdi*” sözleriyle başlar.

²⁹ Işık Şahin, **Lydia'da Küçük Yerleşimler**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1998, s. 68-69. Yazıtlarda geçen ifadeler: “*Η ΑΛΙΑΝΟΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ, ΜΗΤΡΙ ΑΛΙΑΝΗΕΥΧΗΝ, ΘΕΑ ΑΛΙΑΝΗ ΕΥΧΗΝ*”.

³⁰ **Yaraş 2002b**, s. 81.

³¹ Charles Wilson (Haz.), **Murray's Handbook for Travellers in Asia Minor**, Londra, 1895, s. 61. Burada anlatılan yol güzergâhı Balıkesir Bergama arasındadır. Susurluk - Balıkesir - Soma - Bergama hattının diğer bir seçeneği olan ikinci güzergâh Balıkesir - İvrindi - Kayapa - Yenice - Bergama olarak verilmiştir. Bu ikinci yol Paşa Ilıcası'ndan geçmektedir ve seyahatnamenin yazıldığı sırada, Roma Dönemi'ne ait köprü İlya(s) Çayı'ndan geçişi sağlamaktadır.

³² **A.e.**, s. 61'de İlya(s) Çayı için “*İli Çai*” denilmiştir.

³³ **Yaraş 2002b**, s. 87.

³⁴ Bu esnada Pergamon kazı heyetinin çizdiği plan ve çekilen fotoğrafların yayını için bkz.: Akt.: **Yaraş 2002b**, s. 84-86, ayrıca bkz.: Carl Schuchardt, “Historische Topographie der Landschaft”, **Stadt und Landschaft, AvP 1.1**, Haz. A. Conze, Berlin, 1912, s. 61-143. Bu başlık altında s. 131'de Paşa Ilıcası, Eski Bergama ve Parthenion birlikte ele alınmıştır. Köprü ve kaplıcanın fotoğraflarından (s. 132) sonra, “*küçük hamam*” olarak adlandırılan bölümün çizimleri (s. 133) ve kaplıca planı verilmiştir (s. 134). Paşa Ilıcası'nın anılmadığı seyahatname ve araştırmalar için bkz.: **Yaraş 2002b**, s. 81-84.

sel kaplıcaıı yeniden alüvyonla örtmüştür. 1974 yılında, sadece yaz aylarında ulaşım sağlanabilen Paşa Ilıcası'nda, 40 adet konaklama yapılabilen oda bulunduğu kaydedilmiştir³⁵.

Yortanlı Sulama Barajı'nın gölet alanı içinde yer aldığından, ilk kurtarma kazıları, Bergama Müze Müdürlüğü tarafından 1994 - 1997 yıllarında, baraj gövdesinin inşaat alanında ve yakın çevresinde gerçekleşmiştir³⁶. Paşa Ilıcası yanı sıra tüm baraj gölet alanında sürdürülen³⁷ kurtarma kazıları, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş başkanlığında 1998 – 2006 yıllarında gerçekleştirilmiş, 2007 yılında kazı ruhsatı verilmediği için tamamlanamadan durdurulmuştur.

2.2. Tarihçesi ve Yapıları

Allianoi'da 1998 - 2006 yıllarında yapılan kazılarda ele geçen bazı eserler³⁸, Prehistorik Çağ'da, buraya ya da yakın çevresine yerleşildiğini düşündürmektedir. Küçük buluntularla Klasik ve Helenistik Dönemlerinin de varlığı saptanan Allianoi'da, Roma Dönemi'nde büyük bir bayındırlık faaliyetinin yaşandığı mimari kalıntılardan anlaşılmaktadır. Roma Dönemi yapıları, Bizans Dönemi'nde

³⁵ Tahsin Okyay, **İzmir İli Termal Turizmi**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1975, s. 30-31.

³⁶ Allianoi merkez yerleşimi dışında yapılan bu kazıların 1994 ve 1995 sonuçları yayınlanmamıştır; 1996 ve 1997 kazıları için bkz.: Ercan Nalbantoğlu, "Bergama Müzesi 1996 Yortanlı Kurtarma Kazısı", **MKKS VIII**, 1998, s. 13-24; Sevgi Soyaker, v.d., "1997 Yılı Yortanlı Kurtarma Kazısı", **MKKS IX**, 1999, s. 11-20; 1997 yılında Paşa Ilıcası güneyinde bazı sondajlar açılmıştır.

³⁷ Ahmet Yaraş 1998 - 2000 yıllarında Bergama Müzesi müdürüyken Kurtarma Kazı Başkanlığını; 2001 - 2006 yıllarında T.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nde Yrd. Doç. Dr. Olarak da kazının Bilimsel Heyet Başkanlığını üstlenmiştir. 1998 - 2006 yılları kazı sonuçları için bkz.: Ahmet Yaraş, "1998 Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı" **Bergama Belleten 9**, 1999, s. 44-49; **Yaraş 2001a**, s. 105-118; Ahmet Yaraş, "2000 Yılı Allianoi Kazısı", **23. KST I**, Ankara, 2002, s. 463-478; Ahmet Yaraş, "2001 Allianoi Kazısı", **24. KST II**, Ankara, 2003, s. 373-384; Ahmet Yaraş, "2002 Yılı Allianoi Kazısı", **25. KST II**, Ankara, 2004, s. 217-228; Ahmet Yaraş, Daniş Baykan, "2003 Yılı Allianoi Kazısı", **26. KST II**, Ankara, 2005, s. 51-62; Ahmet Yaraş, "2004 Yılı Allianoi Kazısı", **27. KST II**, Ankara, 2006, s. 297-310; Ahmet Yaraş, "Allianoi: Chronique des Fouilles de 2004", **Anatolia Antiqua XIII**, IFEA, 2005, s. 365-370; Ahmet Yaraş, "Allianoi: Chronique des Fouilles de 2005", **Anatolia Antiqua XIV**, IFEA, 2006, s. 363-367; Ahmet Yaraş, Daniş Baykan, Ergün Karaca, "2006 Yılı Allianoi Kazısı", **29.KST II**, Ankara, 2008, s. 71-84. Ayrıca bkz.: Ahmet Yaraş, "Bergama'da İkinci Antik Sağlık Merkezi: Allianoi", **Yapı 217**, 1999, s. 35-37; Daniş Baykan, "Suyla Gelen Kültür, Suya Gömülen Allianoi", **Toplumsal Tarih 137**, 2005, s. 46-51 ve (Çevrimiçi) <http://www.allianoi.org/main/tr/tarihce.asp>, 21.11.2007. Allianoi merkez yerleşimi haricinde, Kocakoru Tepesi, Çakmak Tepe, Maymun Sekizi Tepesi ve Örenli nekropollerinde, Devlet Ormanı ve Çeltikçi'de saptanan antik yerleşimlerde kazı ve gölet alanı içinde yüzey araştırmaları yapılmıştır. Kocakoru Tepesi Nekropolü için bkz.: Ahmet Yaraş, "Die Koca Koru Tepe-Nekropole-Nekropole bei Bergama", **IstMitt. 54**, 2004, s. 227-235.

³⁸ Allianoi merkez yerleşiminin batısında, Devlet Ormanı Sektörü kazılarında, Erken Tunç II' ye ait pişmiş toprak bir kap ve İlya(s) (Karkasos) Çayı güney dolgusundan iki adet taş balta bulunmuştur.

kullanılmaya devam edilirken, devşirme malzemelerle basit mekânlara dönüştürülmüş, kilise ve şapeller inşa edilmiştir. Ele geçen az sayıda Osmanlı eseri Paşa Ilıcası'nın, Osmanlı Dönemi'nde yoğun kullanılmadığını göstermektedir.

Kaplıcada, 1992 yılında İzmir Valiliği İl Özel İdaresi tarafından koruma kurulu kararı alınmaksızın açılan onarım ihalesi sonucu iş makineleri ile yapılan tesviye ve sondaj çalışmalarında çıkan tarihi eserler belgelenmeden tahrip edilerek, yeni inşaat yapılmıştır. Aynı zamanda halen kullanılmakta olan Roma Köprüsü de Bölge Karayolları Müdürlüğü tarafından, yine koruma kurulu kararı olmaksızın, ihale edilmiş ve aslına uygun olmayan biçimde onarılmıştır. 1993 yılında işletmeye açılan kaplıca Şubat 1998'de sel baskını ile tekrar kullanılamaz duruma gelmiştir. Ahmet Yaraş'ın, İzmir Valiliği İl Özel İdaresi'ne başvurusu üzerine bu tesis Bergama Yortanlı Kurtarma Kazısı'na tahsis edilmiş, 1998 - 2002 yıllarında kazı evi olarak kullanıldıktan sonra, 2003 yılında, kazı alanı genişletme çalışmaları kapsamında büyük bölümü yıkılmıştır.

Ele geçen mimari ve küçük buluntular Allianoi'un özellikle Roma Dönemi'nde önem kazandığını gösterir. Depremler ve sel taşkınları nedeniyle tüm yapılar birden çok evrelidir. Allianoi'un en geniş yapı grubunu oluşturan kaplıca, İlya(s) (Karkasos) Çayı'nın kuzey ve güney kenarlarına yayılmıştır. Kazılarda soğukluk, ılıklik, sıcaklık, terleme, soyunma, bekleme, dinlenme ve geçiş mekânları saptanmış; 9700 m² yüzölçümü ile Anadolu'nun bilinen en büyük ve korunmuş kaplıcası ortaya çıkarılmıştır³⁹.

Yerleşim planı, *decumanus*⁴⁰, *cardo*⁴¹ ve *insula* esasındadır. *Decumanus*un

³⁹ Anadolu'nun bilimsel kazılan tek kaplıca yerleşimi olan Allianoi, gerek plan, gerekse konteksti açısından arkeoloji için büyük önem taşımaktadır. Tespit edilebilen diğer kaplıcaların çoğu modern yerleşimlerin altında kalmıştır. Allianoi kaplıcası, büyük ölçüde, sellerin getirdiği toprak altında kalarak korunmuştur. Bkz.: Ahmet Yaraş, "Die Therme Allianoi", *AA* 2004, 2005, s. 71-74; Ahmet Yaraş, "Wasser in der Heiltherme von Allianoi", *Cura Aquarum in Ephesos XII*, 2006, s. 453-462; *Yegül* 2006, s. 152-154. Ahmet Yaraş, "Allianoi Nymphesi", *60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan Anadolu'da Doğdu Festschrift für Fahri Işık zum 60. Geburtstag*, Haz. T. Korkut, İstanbul, Ege Yay., 2004, s. 803-815.

⁴⁰ Doğu - Batı doğrultusunda 210 m. uzunluğunda ve 6,5 m. genişliğindeki caddenin (*decumanus*), kuzey ve güneyi stoalar ve arkasındaki dükkânlarla sınırlanmaktadır.

⁴¹ Kuzey - Güney doğrultusunda 35 m. uzunluğundaki cadde (*cardo*) 9,5 m. genişliğindedir. *Cardonun* güneyindeki *eksedra* formlu tek katlı *nymphaion* ile kuzeyindeki *propylon* karşılıklı tasarlandığı için *cardo decumanus*tan daha geniştir.

batı ucundaki andezit bloklardan inşa edilmiş *Geçiş Yapısında*⁴², at arabalarının ve yayaların geçmesi için kapılar bulunmaktadır⁴³. Geçiş yapısı, kuzeyindeki köprü⁴⁴ ile bağlantılıdır. Güney kaplıca ile *insula III*'ün doğusunda *decumanus*tan güneye dönen sokağın sonunda doğu köprü'nün rampası ve kemer ayağı tespit edilmiştir. *Insula I* ve *II*, *cardo*nun batısındadır. 1200 m² alanda kurulu, planı iyi korunmuş *insula III*, *cardo* ile *decumanus*un kesiştiği köşenin doğusunda, iki küçük sokakla sınırlandırılmıştır. 4 x 4 sütunlu avlusunun, güney cephesi kapalı, diğer kenarlarında portik bulunmaktadır. *Insula IV*, *insula III*'ün doğusundadır. Batı köprü'nün güneydoğusunda, tadilat nedeniyle plan değişikliğine uğrayan *peristyl*li yapının doğusunda da 4 x 7 sütunlu bir diğer *peristyl*li yapı saptanmıştır.

*Decumanus*un doğu ucunda, üç nefli kilise ile kilisenin güneydoğusunda üç nefli bir yapı⁴⁵; biri Alliano merkez yerleşiminde, iki küçük mezarlık şapeli, mezarlarıyla birlikte tespit edilmiştir. Yakın çevrede Helenistik ve Roma Dönemleri'ne ait Maymun Sekizi Tepesi, Koca Kuru Tepesi⁴⁶, Örenli Köyü, Çitahmetbeyler Köyü, Çakmak Tepe nekropollerini saptanmıştır. Roma Dönemi sonrasında merkez yerleşimin de bazı bölümleri nekropol alanına dönüştürülmüştür.

⁴² *Geçiş yapısı, decumanus ve cardo* adlandırmaları ile *insulaların* numaraları Alliano Arşivi'ndeki şekliyle kullanılmıştır.

⁴³ *Decumanusa* karşılık gelen kapı açıklığında tekerleklerin aşınma izleri tespit edilmiştir. Ana açıklığın kuzey ve güneyindeki iki yaya kapısı ise *decumanus* stoalarına denk gelmektedir.

⁴⁴ Ayakları alüvyon dolgu altındaki iki kemerli köprü'nün kuzey bağlantısı 1992 yılında değiştirilmiştir.

⁴⁵ Yapı, içinde bulunan anıtsal heykel parçalarına dayanılarak *Kült Yapısı* olarak adlandırılmıştır.

⁴⁶ **Yaraş 2004b**, s. 227-235.

3. ALLIANOI'DA BULUNAN TIP ÂLETLERİNİN BİÇİMSEL VE İŞLEVSEL DEĞERLENDİRMESİ

Genellikle, Antik Çağ tıp âletleri konusundaki yayınlarda¹, tipolojik çalışmalar sınırlıdır (Lev. 37)². Âletlerin, form ve kullanımını aynı anda ve antik isimleriyle birlikte sınıflandırılmaya çalışılması, içinden çıkılmaz bir tablo ortaya koymaktadır³. Bu tezde, Alliano yerleşiminde kazılan mekânlarda bulunan (Lev. 38)⁴ toplam 365 metal (bronz, demir ve gümüş) tıp aleti, önce, forma bağlı işlevlerine göre *sonda*, *tutucu* ve *kesici* olarak gruplandırılmış⁵ (Lev. 39), sonra ayrıntılı isimlendirilerek (KSo., DTu., Ne. gibi) tipleri (KSo. Tip I gibi ile antik isimleri belirlenmeye çalışılmıştır; *diğer âletler* ise⁶, ya yeterince tanımlanamadıkları ya da yeni teklif olduklarından tipoloji dışında tutulmuştur. Yabancı dillerdeki karşılıklarının Türkçe çevirisiyle ve yeni önerilerle kullanılacak terminoloji belirlenmiş (Lev. 40); tıbbî terimleri açıklayan bir sözlük⁷ ile antik

¹ Bkz.: Ernst Künzl, "Forschungsbericht zu den antiken medizinischen Instrumenten", **ANRW II** 37.3, 1996, s. 2433-2639. Roma Dönemi'ne ait tıp âletlerinin (tipoloji haricindeki) sınıflandırma çalışmaları için bkz.: Milne, **a.g.e.**, b.a.; Hartmut Matthäus, **Der Arzt in römischer Zeit. Medizinische Instrumente und Arzneien. Archäologische Hinterlassenschaften in Siedlungen und Gräbern**, Stuttgart, Limes Müzesi Yay., 1989; Künzl **2002c**, b.a.; Ralph Jackson, "Roman Doctors and their Instruments. Recent Research into Ancient Practice", **JRA** 3, 1990, s. 5-27; Ralph Jackson, "Roman Medicine: the Practitioners and their Practices", **ANRW II** 37.1, 1993, s. 80-101. Ayrıca 19. yüzyıl tıp âletlerinin sınıflandırmaları için bkz.: C.J.S. Thompson, **Guide to the Surgical Instruments and Objects in the Historical Series with their History and Development**, Londra, Museum Royal College of Surgeons of England Yay., 1929; James Edmonson, **Nineteenth Century Surgical Instruments a Catalogue of The Gustav Weber Collection at The Howard Dittrick Museum of Historical Medicine**, Ohio, The Cleveland Health Sciences Yay., 1986; Keith Wilbur, **Antique Medical Instruments**, Pennsylvania, Schiffer Yay., t.y.; Elisabeth Bennion, **Antique Medical Instruments**, Londra, California Üniversitesi Yay., 1979, b.a.

² Ernst Künzl ve Ralph Jackson tarafından tipolojisi yapılan 2 âlet için bkz.: Künzl **2002c**, s. 8, Res. 4; Ralph Jackson, "Staphylagra, Staphylocaustes, Uvulectomy and Haemorrhoidectomy: The Roman Instruments and Operations", **From Epidauros to Salerno. Symposium Held at the European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** 34, 1992, s. 173, Tablo 1.

³ Aynı âlet, ör., kulak kaşığı, kulak sondası, küçük kaşık, kaşık sonda, kaşık küret gibi isimlerle tanımlanmıştır.

⁴ Kontekst buluntularla ilgili haber için bkz.: Daniş Baykan, "Alliano Tıp Aletleri", **Bilim ve Ütopya** Eylül, 2002, s. 76.

⁵ Âletlerin işlevlerinin belirlenmesi sırasında kullandığım 20. yüzyıl tıp âleti katalogları için bkz.: Helmut Kapczynski, **Surgical Instruments** 101, New Jersey, Kmedic Yay., 1997; **Bahadır Genel Katalog**, Samsun, Güven Ofset, t.y. Ayrıca bkz.: M. Adelon v.d., **Dictionnaire des Sciences Médicales**, Paris, Panckoucke Yay., 1814; M. Bégin v.d., **Dictionnaire des Termes de Médecine**, Chirurgie, Paris, Bailliére Yay., 1823, b.a.; Samuel Cooper, **A Dictionary of Practical Surgery**, New York, Harper Yay., 1854, b.a.; İsmet Dökmeçi, **Büyük Tıp Sözlüğü**, İstanbul, Nobel Yay., 2003, b.a.; Galtier Boissière (Haz.), **Nouveau Larousse Medical Illustré**, Paris, Larousse Yay., 1952, b.a. Âletlerin antik kaynaklardaki isimlendirilmeleri hakkında bkz.: Milne, **a.g.e.**, b.a.; Lawrence J. Bliquez, "Two List of Surgical Instruments and the State of Surgery in Byzantine Times", **DOP** 38, Symposium on Byzantine Medicine, 1984, s. 187-204; Lawrence J. Bliquez, "Liçoulkos, Kirsoulkos", **AJPh** 106, 1985, s. 119-121 ve Lawrence J. Bliquez, "Roman Surgical Spoon-probes and their Ancient Names (*μήλη, μήλοσπις, specillum*)", **JRA** 16, 2003, s. 322-330.

⁶ Diğer âletler grubunda, hacamat kabı, dağlayıcı, kaldırıcı ve sonda mahfazaları mevcuttur.

⁷ Bkz.: aş. s. 209 vdd.

isimlerin diğer dillerle karşılaştırmalı listesi (Tablo 3) ileriki araştırmalara da ışık tutması açısından düzenlenmiştir.

3.1. Muayene ve Müdahale Gereçleri Sondalar /*MHAH/ specillum* (So.)

Muayene ve müdahale işlevindeki *sonda* (So.), farklı uçlara sahip çubuk şeklindeki âletlere verilen genel isimdir⁸. Celsus⁹, sonda kullanımının doğru teşhis için önemini vurgulamıştır. Özellikle cerrahî müdahalelerde önem taşıyan sondaların, çok ince ve rahatlıkla bükülebilenlerinin yanı sıra kalınları da vardır. Allianoî'da bulunan¹⁰ (Lev. 41), 272 bronz, 24 demir, 2 gümüş toplam 298 adet sonda ve parçasına (Lev. 42), eksik ve / veya belirsiz 9 âlet (Kat. Nu. 277 - 285) ve 13 *tepeli iğne*¹¹ örneği (Kat. Nu. 286 - 298) de dâhildir. Lev. 43'de görülebilecek, birden çok âlete ait olabilecek, eksik ve / veya belirsiz 33 sonda parçası bu sayının ve kataloğun dışında tutulmuştur.

3.1.1. Kaşık Uçlular (KSo., Kat. Nu. 1 - 111)

Allianoî'da bulunan, *kazıyıcı / küret, ayırıcı / ekartör, delici / perforatör, ölçek, muayene sondası ve kozmetik / ilaç çubuğu gibi işlevlerde*¹² kullanılabilen kaşık uçlu sondaların (Lev. 44), 107 adedi 4 tipe ayrılmış, Kat. Nu. 108 - 111 (Lev. 45.1 - 4) tipoloji dışında tutulmuştur. Allianoî'da bulunan 36 kemik kaşık¹³ (Lev. 31.5) ile Lev. 45. 5 - 7'de görülenler, ölçek ve ecza kaşığı olmalıdır.

⁸ Günümüzde genellikle ürolojik bağlamda kullanılan sonda terimi, tıpta, *iç organların muayenesinde bir boşluk, kanal ya da yara içine sokulan çubuk* anlamı taşır.

⁹ **Cels.** v. 28.12: "...yaranın yönü, derinliği, kuru veya nemli olduğu sondayla anlaşılabilir... Sondanın dokunduğu yer yumuşaksa, yara henüz dokudadır, sertse kemiğe ulaşmıştır; sonda hafifçe kayarsa çürüme yoktur, kaymaz ve kemiğe çarparsa çürüme başlamıştır; kemik yüzeyi pürüzlüyse tahribat başlamıştır".

¹⁰ Allianoî'da 111 kaşık (KSo.), 70 çengel (ÇSo.), 54 yassı (YSo.), 3 zeytin çekirdeği benzeri (ZSo.), 2 delici (DSo.), 1 yivli (YiSo.) ve 1 çatal (ÇaSo.) uçlu sonda ile 22 gözlü iğne (GSo.), 11 tüp (TSo.) sonda ve 1 iğne kabzası bulunmuştur.

¹¹ Bu çalışmada, *tepeli iğne*, topuzlu veya tepesinde genişleme ile belli edilmiş iğneler, *gözlü iğne* ise, ip geçirme deliği olan iğneler için kullanılmıştır.

¹² Kaşıkların kullanım amaçları kontekstleriyle belirlenebilmektedir. Mezar kontekstlerinde sık rastlanılan tümülüs buluntusu kaşıklar için bkz.: Somay Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, Ankara, TTKY, 1988, s. 95, Şekil 47-48. Muhtemelen kaçak kazı sonucunda tahrip edilen bir mezarın kontekstinde ele geçtikten sonra bölgedeki araştırmacılara teslim edilen grup içerisindeki örnek için bkz.: Hasan Bahar, "Isauria Bölgesi'nin Antik Çağdaki Yerleşim Merkezleri", **AnadoluAraş. XIV**, 1996, s. 85, 89, Res. 14, 21.

¹³ Lev. 31.5'in benzeri 36 adedin dışında, formu tam anlaşılmayan bir başka kemik kaşık örneği Lev. 31.42'dedir. Ayrıca bkz.: Karaca, **a.g.e.**, Lev. XIIIa.

3.1.1.1. Küçük Dairesel Kaşıklılar (KSo. Tip I, Kat. Nu. 1 - 71)

Allianoi'da tespit edilen 71 adet KSo. Tip I'in (Lev. 46) kaşık derinliğine sahip 68 adedi KSo. Tip IA, içi dolu yarım küre biçimli kaşıklı 3 adedi KSo. Tip IB'dir. KSo. Tip IA, sapı sivri uçtan kaşık birleşimine doğru, karın yapmadan kalınlaşan / düz gelen (KSo. Tip IA1) veya sapı karınlı (KSo. Tip IA2) olması ile kaşığın sapa açılı (KSo. Tip IA1a / 2a) veya düz (KSo. Tip IA1b / 2b) birleşmesi¹⁴ kıstaslarına göre sınıflandırılmıştır.

Kazı ve müze kayıtlarında, kulak kaşığı olarak adlandırılan, sivri uçlu¹⁵ KSo. Tip IA'nın benzerlerine, Arykanda¹⁶, Delos¹⁷, İstanbul Saraçhane¹⁸, Isthmia¹⁹, Korinthos²⁰, Kos²¹, Nicopolis ad Istrum²², Novaesium²³, Olynthos²⁴, Pergamon²⁵, Pompei²⁶, Vindonesia²⁷ kazıları; Afyon Arkeoloji²⁸, Ankara Anadolu Medeniyetleri²⁹, Burdur Arkeoloji³⁰, Efes Arkeoloji³¹, İstanbul Arkeoloji³², Roma-Germen Merkezi³³, Tire³⁴ ve

¹⁴ Kaşığın sapa açılı veya düz oturmasının, ilk ayırım kıstası olarak tercih edilmemesinin nedeni, kaşık açılarının, kullanıldığı ve toprak altında kaldığı sürede de değişebilmesidir.

¹⁵ Bu tipin zeytin çekirdeği biçimli topuzla biten örneklerinden Allianoi'da ele geçmemiştir. Ör. bkz.: Ernst Künzl, "Medizinische Instrumente aus Trier und Umgebung im Rheinischen Landesmuseum Trier" *TrZ* 47, 1984, s. 227, Lev. 23.L1-3.

¹⁶ Oransay, *a.g.e.*, s. 186, Lev. XXIV.214-215.

¹⁷ Deonna, *a.g.e.*, s. 223-224, Res. 602.5-11.

¹⁸ Martin Harrison, *Excavation at Saraçhane in İstanbul I 'The Excavation Structures Architectural Decoration Small Finds Coins Bones and Molluscs'*, New Jersey, Princeton Üniversitesi Yay., 1986, s. 256-257, Fot. 344-345.

¹⁹ Raubitschek, *a.g.e.*, s. 114, Lev. 60.377, Lev. 61.378.

²⁰ Davidson, *a.g.e.*, s. 181-184, Lev. 82-83.

²¹ Şehrazat Karagöz, "Eskiçağ'da Sağlık Merkezleri", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi*, İstanbul, 2002, s. 72.

²² Poulter, *a.g.e.*, s. 25, Res. 2.6-2.72.

²³ Watermann, *a.g.e.*, s. 15-16, Res.7-8.

²⁴ Robinson, *a.g.e.*, s. 354-355, Lev. CXIII.1705-1710.

²⁵ De Luca, *a.g.e.*, s. 59, Lev. 22.660-666.

²⁶ **Bliquez 1994**, s. 154-157; **Jackson 1994**, s. 202-205.

²⁷ Alfred Stückelberger, *Bild und Wort, Das illustrierte Naturwissenschaft, Medizin und Technik*, Mainz, 1994, s. 89, Res. 40.5-6.

²⁸ **Uzel 2000**, Lev. I.4.

²⁹ **A.e.**, Lev. XI.20, 21, Lev. XIV.35.

³⁰ **A.e.**, Lev. XXXIX.5.

³¹ **A.e.**, Lev. XLVI.1-7; Ümran Yüğrük, "Yaralı Gladyatörlerin Tedavisinde Kullanılan Tıp Aletleri", *Öğleden Sonra Ölüm Efes Gladyatörleri*, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do - Gü Yay., 2002, s. 90, 92.

³² **Uzel 2000**, Lev. XCIII-XCIV.

³³ **Künzl 2002c**, Lev. 36.B101-B107, Lev. 52-53.

³⁴ Binnur Gürlü, *Tire Müzesi Bronz Eserleri*, İstanbul, Ege Yay., 2004, s. 61-66.

Trier³⁵ Müzeleri ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi³⁶, Mississippi Üniversitesi³⁷, Erdoğan Yalav³⁸, Haluk Perk³⁹, İlter Uzel⁴⁰, Nidai Ergun⁴¹, Ümit Evran⁴² özel koleksiyonlarında rastlanmıştır. Geniş kullanım alanına⁴³ sahip KSo. Tip IA'nın, kaplıca kazılarında⁴⁴; Ephesos St. (Lev. 18.1 - 3), Ephesos Hy. (Lev. 19.1 - 6), Kolophon (Lev. 20.1), İstanbul S-Y (Lev. 22.1), Cerrahpaşa (Lev. 23.1), Kyzikos (Lev. 28) ve Köln⁴⁵ hekim mezarı kontekstlerinde benzerlerine rastlanması tıbbî amaçlı kullanımını kanıtlar. 7,3 - 15,8 cm uzunluğundaki KSo. Tip IA'nın kaşık çap (0,3 - 0,8 cm) ve derinlikleri (0,05 - 0,2 cm) farklılık gösterir. Bazılarında, bel ve kaşık arkasında bezeme görülmekle (Lev. 47) birlikte, örneklerini bildiğimiz gövdesi bezemelilerden⁴⁶ Alliano'i'da tespit edilmemiştir. Bezemeli tüm örneklerin kalıba döküm yöntemi ile imal edildiği anlaşılmaktadır.

Antik kaynaklarda “*ΜΗΛΩΙΣ, ΜΗΛΩΙΔΟΣ, ΜΗΛΩΤΡΙΣ, ΩΤΟΓΛΥΦΥΣ, ΜΗΛΗΝ ΕΞΩΤΙΔΑ, oricularium specilla, auriscalpia*”ya karşılık gelen KSo. Tip IA, Celsus (ör. vii. 26) ve Aetios Amidenos'un⁴⁷ eserlerinde kulak sondası (*oricularium specilla*) adıyla geçer. KSo. Tip IA'nın çekirdeksiz / *ΥΠΑΛΕΙΠΤΡΟΥ*, sivri ucu, *delici / perforatör* (Gal. xiv. 787) ve ilaç tatbikinde (yün vs. sarılarak) kullanılmıştır. Alliano'i'da tespit edilen diğer KSo. tipleri (KSo. Tip II, III ve IV), sivri uçlu değildir. Kaşık uç, ölçek, karıştırıcı, *çekici / retraktör* (Cels. vii. 21-22), *parçalayıcı / dissektör* (Paulus. vi. 88) ve *ayırıcı / ekartör* (Cels. vii. 27) olarak da kullanılmıştır. KSo. Tip IA, merhem kaplarından (*unguentaria*) merhem alınması için en uygun

³⁵ Ernst Künzl, “Medizinische Instrumente aus Trier und Umgebung im Rheinischen Landesmuseum Trier” **TrZ** 47, 1984, s. 227-231, (L1-L66). Ayrıca Trier'deki mezar buluntuları için bkz.: Rossemarie Cordie-Hackenberg, Alfred Haffner, **Das keltisch-römische Gräberfeld von Wenderath-Belginum, Trierer Grabungen und Forschungen VI-4**, Mainz, Philipp von Zabern Yay., 1991, b.a.

³⁶ Uzel 2000, Lev. XVIII.17, 18, 21.

³⁷ Bliquez 1988, s. 59-63, Res. 11.78-87.

³⁸ Yalav 2008, s. 101-102, 111, 167-169, 171, 189-195, 218-220, 256.

³⁹ Perk 2002, s. 31.

⁴⁰ Uzel 2000, Lev. CXL.15, 20.

⁴¹ A.e., Lev. LXVIII.6-11.

⁴² Evran, a.g.e., s. 40-42.

⁴³ KSo. Tip IA olarak adlandırdığım eserler, tıp haricinde kozmetik, ecza, ölçek ve karıştırma çubuğu olarak da kullanılabilir.

⁴⁴ Diğer kaplıcalarda bulunan benzer eserler için bkz.: Künzl 1986b, s. 496-497.

⁴⁵ Künzl 1983a, s. 98-99, Res. 78-79.

⁴⁶ Gövdesi bezemeli örnekler için bkz.: Künzl 2002c, Lev. 35.B95, B98; Lev. 36.B101; Lev. 52.C46, C50, C54.

⁴⁷ Aet. lxxxii, lxxxiii (Hirschberg, a.g.e., s. 189, 193).

kaşıktır. Celsus, *aniüs* müdahaleleri (**Cels.** vii. 30) ve mesane taşının kırılmasının (**Cels.** vii. 26) yanı sıra kulak kurtlarının ve duymayı engelleyen diğer nesnelere çıkarılmasında (**Cels.** vi. 7) bu âletin kullanıldığını aktarır.

Bugüne kadar saptanmış ilk ve tek demir KSo. Tip IA örneği Kat. Nu. 25'in, antik kaynaklardan (**Paulus.** vi. 13) öğrenilen nadir bir kullanımı da dağlamadır. Uzayarak göze giren kirpiklerin neden olduğu *kornea yıpranması / trikiasis* tedavisinde, yakılacak kıl kökü için *oricularium specilla* tavsiye edilmiştir. Kat. Nu. 25 bu amaçla kullanılmış olmalıdır.

Derinliği olmayan / içi dolu yarım küre biçimli kaşığı korunmuş Kat. Nu. 69 ile Kat. Nu. 70 - 71'in sap / gövde ve kesit benzerlikleri sonucunda, 3 KSo. Tip IB saptanmıştır. En yakın benzeri⁴⁸ Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndedir. Celsus'a göre (**Cels.** vii. 26) mesanede tıkanıklık yaratan hareketli bir taş, *oricularium specilla* veya *başka bir âletle* çıkarılmalıdır. İnce uzun yapısı ve sağlam kaşık ucuyla KSo. Tip IB, taş çıkarma ve yerinde kırılacak mesane taşına sert zemin oluşturmada kullanılabilir.

3.1.1.2. Yaprak Biçimli Kaşıklılar (KSo. Tip II, Kat. Nu. 72 - 90)

“V” kesitli yaprak biçimli (orta damarından kıvrık) kaşıklı 19 KSo. Tip II'nin (Lev. 48) uzunlukları 13,2 - 18,8 cm ve kaşık genişlikleri 0,7 - 1,4 cm arasındadır. Kaşık sap birleşimi bezemeliler kalıba döküm, bezemesizler kalıpta dövme / kalıba çakma tekniğinde üretilmişlerdir.

KSo. Tip II'nin benzerlerine, Arykanda⁴⁹, Delos⁵⁰, İstanbul Saraçhane⁵¹, Korinthos⁵², Nicopolis ad Istrum⁵³, Novaesium⁵⁴, Pompei⁵⁵, Vindonesia⁵⁶ ve

⁴⁸ 127.50.69 envanter numaralı eser 18 cm uzunluktadır ve tümdür. Bkz.: **Uzel 2000**, s. 183, Lev. XI.20. Ancak tanımından ve çiziminden kaşığın içi dolu yarım küre biçimli olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

⁴⁹ Oransay, **a.g.e.**, s. 187-188, Lev. XXIV.218-219.

⁵⁰ Deonna, **a.g.e.**, s. 223, Res. 602.4.

⁵¹ Harrison, **a.g.e.**, s. 256, Fot. 366.

⁵² Davidson, **a.g.e.**, s. 184, Lev. 82.1334.

⁵³ Poulter, **a.g.e.**, s. 26, Res. 2.69, 2.71.

⁵⁴ Watermann, **a.g.e.**, s. 12-19, Res. 4, 13; Simpson, **a.g.e.**, s. 58, Lev. 18.8.

⁵⁵ **Bliquez 1994**, s. 147.

⁵⁶ Stückelberger, **a.g.e.**, s. 88-89, Res. 40.7.

kaplıca⁵⁷ kazıları; Alanya⁵⁸, Ankara Anadolu Medeniyetleri⁵⁹, Efes Arkeoloji⁶⁰, İstanbul Arkeoloji⁶¹, Roma-Germen Merkezi⁶² ve Trier⁶³ Müzeleri ile Erdoğan Yalav⁶⁴, Haluk Perk⁶⁵, İter Uzel⁶⁶ özel koleksiyonları ile Calvert (?) (Lev. 25.4), Almanya⁶⁷ ve Avusturya'daki⁶⁸ hekim mezarı kontekstlerinde rastlanmıştır⁶⁹. KSo. Tip II'nin, M.S. 3. ve 4. yüzyıllara ait kontekstlerde rastlanması⁷⁰, standart tipleri M.S. 2. yüzyılda oluşan diğer KSo.'lardan daha sonra şekillendiğini düşündürür.

KSo. Tip II ve III, antik kaynaklarda kaşık / *cyathus* veya sonda / *specilla* ismiyle geçse de, Lawrence J. Bliquez yaptığı yayınlara⁷¹, John Milne'nin⁷² *cyathus* ve *MHAH* birleşiminin yanlışlığını kanıtlayana dek, tıp literatüründe *cyathiscomele* olarak kullanılmıştır. KSo. Tip II'nin kaşığı toz ilaçların yaraya serpilmesinde, zeytin çekirdeği şeklindeki ucu, tıbbî ve cerrahî amaçlı muayene ve müdahale⁷³ için kullanılmış olmalıdır. Ayrıca zeytin çekirdeği şeklindeki uç, deri dağlanırken alt dokunun zarar görmemesi için iki dokunun ayrılmasında da işlevseldir⁷⁴.

3.1.1.3. Oval Kaşıklılar (KSo. Tip III, Kat. Nu. 91 - 104)

Kalıba döküm tekniğinde üretilen 14 KSo. Tip III'ün (Lev. 49), kaşıkları "U" kesitli ve oval; sapları zeytin çekirdeği biçiminde topuzludur. Kat. Nu. 91 - 99'un

⁵⁷ Diğer kaplıcalarda bulunan benzer eserler için bkz.: **Künzl 1986b**, s. 497, Res. 5, s. 502, Res. 8c, s. 508, Res. 16.

⁵⁸ **Uzel 2000**, Lev. IV.2-4.

⁵⁹ **A.e.**, Lev. XII.25.

⁶⁰ **A.e.**, Lev. LII.36.

⁶¹ **A.e.**, Lev. LXXXIX.27, Lev. C.105.

⁶² **Künzl 2002c**, Lev. 34.B77, Lev. 35.B91, Lev. 52.C45.

⁶³ **Künzl 1984**, s. 173-175, (K1, K2, K4, K7, K10, K13, K15, K16).

⁶⁴ **Yalav 2008**, s. 161.

⁶⁵ **Perk 2002**, s. 30.

⁶⁶ **Uzel 2000**, Lev. CXXXVII.4.

⁶⁷ **Künzl 1983**, s. 89-90, Res. 68.8, s. 93-94, Res. 75.14.

⁶⁸ **A.e.**, s. 114-16, Res. 90.4.

⁶⁹ Ayrıca, Kudüs'ten Amerika'ya kaçırılan eserler arasındaki benzerleri için bkz.: Lawrence J. Bliquez, "Two "Sets" of Roman Surgical Tools from the Holy Land", **Saalbjb 49**, 1998, Nu. 12.

⁷⁰ M.S. 4. yüzyıl ve sonrasına tarihlenen benzerleri için bkz.: Ernst Künzl, "Spätantike und byzantinische medizinische Instrumente", **PACT 34**, 1992, s. 201-244.

⁷¹ Bu konuda bkz.: **Bliquez 2003**, s. 322-330.

⁷² Milne, **a.g.e.**, s. 61.

⁷³ **A.e.**, s. 62.

⁷⁴ Majno, **a.g.e.**, s. 164-166.

sapları, ortaya yakın çift bilezikten kaşığa doğru kare, topuza doğru daire kesitlidir (Lev. 50)⁷⁵. Benzerleri, Pompei⁷⁶, Pergamon⁷⁷, Nicopolis ad Istrum⁷⁸, Novaesium⁷⁹, Samaria⁸⁰ kazıları; Anadolu⁸¹, Almanya⁸², Belçika⁸³, İtalya⁸⁴ ve Bulgaristan'daki⁸⁵ hekim mezarı kontekstleri; Ankara Anadolu Medeniyetleri⁸⁶, Efes Arkeoloji⁸⁷, İstanbul Arkeoloji⁸⁸, Roma-Germen Merkezi⁸⁹, Trier⁹⁰ Müzeleri ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi⁹¹, Mississippi Üniversitesi⁹², Erdoğan Yalav⁹³, Haluk Perk⁹⁴ ve Nidai Ergun⁹⁵ özel koleksiyonlarındadır⁹⁶. KSo. Tıp III, KSo. Tıp II'nin işlevleri⁹⁷ yanı sıra açık yaralar için *kazıyıcı / küret* olarak da kullanılmış olmalıdır.

3.1.1.4. Büyük Armudî Kaşıklılar (KSo. Tıp IV, Kat. Nu. 105 - 107)

Kalıba döküm tekniğinde üretilmiş “U” kesitli büyük armudî kaşıklı KSo. Tıp IV'ün tüm korunamamış 3 örneği Allianoî'da tespit edilmiştir (Lev. 51). Kaşık derinliği, sap birleşiminden akıtacak biçimli açık uca doğru azalmaktadır. Kat. Nu. 107'nin, bir KSo.

⁷⁵ Bunlar iki farklı uzunlukta imal edilmiştir (Kat. Nu. 91 - 92, 96, 98 - 99 uzun; 93 - 95 ve 97 kısa). 9 eser arasında tek tüm korunagelmış olan Kat. Nu. 91, 15,4 cm uzunluğundadır.

⁷⁶ **Bliquez 1994**, Nu. 145-154, Nu. 157-181.

⁷⁷ Doris Pinkwart, Wolf Stammnitz, **Peristylhäuser westlich der unteren Agora**, AvP. XIV, 1984, Lev. 35. M7.

⁷⁸ Poulter, **a.g.e.**, s. 26, Res. 2.67.

⁷⁹ Watermann, **a.g.e.**, s. 12-19, Res. 4, 13.

⁸⁰ J. W. Crowfoot, G. M. Crowfoot, Kathleen Kenyon, **Samaria-Sebaste III: The Objects from Samaria**, Londra, Palestine Exploration Fund Yay., 1957, Res. 100.24.

⁸¹ Calvert (?) (Lev. 25.2 - 3) ve Cerrahpaşa (Lev. 23.2) hekim mezarı kontekstleri.

⁸² **Künzl 1983**, s. 91, Res. 69.2, s. 98, Res. 78.

⁸³ **A.e.**, s. 72-73, Res. 46.4; Hubert Heymans, “Eine Hülse mit Arzteinstrumenten aus Maaseik (Belgien)”, **AKorrBl 9**, 1979, s. 97-100, Res. 2.1.

⁸⁴ **Künzl 1983**, s. 103-104, Res. 83.6, s. 107, Res. 85.5.

⁸⁵ **A.e.**, s. 112-114, Res. 88.3; Tatyana Kancheva-Ruseva, Krasimir Velkov, Veselin Ignatov, **Prouchvaniya na Nadgrobni Mogili v Novozagorsko / Investigation of Tumuli in the Region of Nova Zagora**, N. Koichev ve M. Kanchev Memoriam, Bulgaristan, Geo Yay., 1996, Lev. VIII.12-14.

⁸⁶ **Uzel 2000**, Lev. XIII.33.

⁸⁷ **A.e.**, Lev. LIII.38-40.

⁸⁸ **A.e.**, Lev. LXXXVI.12-15, Lev. LXXXVII.17, Lev. LXXXVIII.23, Lev. LXXXIX.28-29.

⁸⁹ **Künzl 2002c**, Lev. 33.B70, Lev. 34.B81-B83, B85, Lev. 35.B87, B89.

⁹⁰ **Künzl 1984**, s. 155, Lev. 3.A2d, s. 174, Lev. 22.K5.

⁹¹ **Uzel 2000**, Lev. XXIII.42, Lev. XXIV.46-47.

⁹² **Bliquez 1988**, s. 44-45, Res. 5.36-38.

⁹³ **Yalav 2008**, s. 162.

⁹⁴ **Perk 2002**, s. 30.

⁹⁵ **Uzel 2000**, Lev. LXVII.1-3.

⁹⁶ Ayrıca bkz.: **Bliquez 1998**, Nu. 15-16.

⁹⁷ Bkz.: yuk. s. 45 ve Dn. 73-74.

Tip IV olduğunun saptanması, sapların zeytin çekirdeği biçimli topuzla son bulunduğunu gösterir. KSo. Tip IV'ün yakın benzerlerine sadece, Kıbrıs Nea Paphos'ta bir hekim mezarı konteksti⁹⁸, Olynthos⁹⁹ kazıları ve Efes Arkeoloji¹⁰⁰ Müzesi'nde rastlanmıştır. Ölçek gibi görülen bu kaşık tipi, içinde hazırlanan sıvı ilacı açık ucundan kulak, burun gibi vücut açıklıklarına damlatmaya uygundur. Diğer KSo. tipleri gibi özel bir adına antik kaynaklarda rastlamadığım, KSo. Tip IV'ün benzeri Abûl Kasım Al Zahravi'nin¹⁰¹, eserinde¹⁰² tespit edilmiştir. Zahravi benzer bir kaşığı, *istenirse saplı olabilecek yağ kandili gibi ucu açık, bir burun damlalığı şeklinde tanımlamıştır*¹⁰³. Gerek işlev, gerekse tarifin Kat. Nu. 105 - 107'ye uyduğu görülmektedir.

3.1.2. Çengel Uçlular (ÇSo., Kat. Nu. 112 - 181)

Çengel uçlu sondalar (ÇSo.), işlev açısından aldıkları isimle *ekartörler*, bademcik operasyonlarında, deri altındaki küçük parçaların yakalanmasında, göz kapaklarının açık tutulmasında, doku yaralanması ve cerrahî amaçla kesilen kenarların çekilerek ayrılmasında kullanılmıştır. Küçük çengellerin ince sapları, tutuculuğunu arttırmak için bazen bezemelidir. Hemen hemen tüm cerrahî müdahalelerde kullanılan, ÇSo.'ların en yaygın tipi, Ephesos St. (Lev. 18.9), Ephesos Hy. (Lev. 19.12), Kolophon (Lev. 20.2, 3), Çağış (Lev. 21.2, 3), İstanbul S-Y (Lev.

⁹⁸ Demetrios Michaelides "A Roman Surgeon's Tomb from Nea Paphos Part I", **Report of the Department of Antiquities of Cyprus**, 1984, s. 315-332, Res. 1.13, Lev. LXXXIII.11. Ayrıca a.e., Lev. LXXIV.3, formu benzemeyen ama aynı işlevdeki bir âlettir.

⁹⁹ Robinson, a.g.e., s. 346, Lev. CIX.1653.

¹⁰⁰ Uzel 2000, Lev. XLVII.8, 9.

¹⁰¹ Zahravi (930-1013), Kordoba (Kurtuba / Cordova) yakınlarındaki *Ez-Zehra*'da doğduğu için bu ismi almıştır. Kurtuba Üniversitesinde öğrenim gördü. Endülüs Emevi halifelerinden 3. Abdurrahman'ın ve 2. Hakem Devri'nde saray doktoru olarak çalıştı. İslam bilginleri arasında cerrahinin babası olarak bilinir. Birçok cerrahî operasyon ve dağlama uygulamaları yapmış, zamanının büyük kısmını kanser araştırmalarına ayırmıştır. *Kitab al-Tasrif* adlı eserini oluştururken zamanında Kordoba Üniversitesi'ne toplanan (antik) kaynaklardan da yararlanmış. Eseri ilk olarak *Gerard de Cremona* tarafından 1519'da Latinceye çevrilirken o sırada Amasya Hastanesi başhekimi *Sabuncuzade Şerefeddin bin Ali* de bu kitabın cerrahî kısmını biraz değiştirerek Türkçeye tercüme eder (*Cerrahîyyetü'l Hâniyye / Han'ın Cerrahîsi*) ve Fatih Sultan Mehmet'e armağan eder. Bu çeviri için bkz.: Şerefeddin bin Ali, **Cerrahîyyetü'l Hâniyye**, Çev. İ. Uzel, K. Süveren, Ankara, TTKY, 1992. Kitab al-Tasrif'in Latince çevirisi için bkz.: Octavius Horatianus, **Octavii Horatiani Rerum Medicarum Libri Quatuor**, Çev. I. Argentorati, Strasbourg, b.y, 1532.

¹⁰² Bu çalışmada, batı ülkelerinde "*Concessio ei Data Qui Componere Haud Valet*" isimli Latince çevirisiyle Abulcasis ismiyle tanınan Zahravi'nin el yazmaları (التأليف عن عجز لمن التصريف كتاب / *Kitab al-Tasrif / Kural Kitabı*) ve çizimleri haricinde kullanılan Fransızca tercümesi için bkz.: Aboul Kasim Al Zahravi (Abulcasis), **La Chirurgie D'Albucasis**, التأليف عن عجز لمن التصريف كتاب, Çev. L. Leclerc, Paris, Baillièere Yay., 1861. Ayrıca İngilizce çevirisi için bkz.: Aboul Kasim Al Zahravi (Abulcasis), **Albucasis On Surgery and Instruments**, Çev. M. S. Spink, and G. L. Lewis, Londra, Wellcome Institute of the History of Medicine Yay., 1973.

¹⁰³ Bkz.: **Zahravi** ii. xxiv, (Leclerc) s. 94-95.

22.4 - 6), Cerrahpaşa (Lev. 23.3), İzmit (Lev. 27.1), Kyzikos (Lev. 28) ve Bingen (Lev. 17.4 - 7) mezar kontektstlerindeki, bir ucu çengel, diğeri (genelde) topuzla son bulan örneklerdir.

Sık rastlanılan bu ÇSo.'lardan Allianoi'da hiç ele geçmemesine karşın, *kovanlı çengel uçlu sonda* olarak adlandırdığım tipin 69 örneği ele geçmiştir (Lev. 52)¹⁰⁴. Haluk Perk¹⁰⁵ özel koleksiyonunda da benzerleri olan bu tip, önceki çalışmalarda İstanbul Saraçhane¹⁰⁶, Isthmia¹⁰⁷, Korinthos¹⁰⁸, Lindos¹⁰⁹ ve Olynthos¹¹⁰ kazılarında dokuma kancası olarak değerlendirilmiştir¹¹¹.

Allianoi'da bulunan kovanlı çengel uçlu bronz (1,2 - 5,4 cm) ve demir (2,7 - 6,8 cm) sondaların boyları farklılık göstermektedir. Bir çubuğa sarılarak külâh formuna getirilen bronz levha, tavlanaarak dövüldükten sonra, sivri ucu kıvrılarak kancası yapılmış; çubuğun çıkarılmasıyla da (sapa geçirmek için) boş kovan oluşmuştur.

Bu tip çengellerin tıp âletleri içinde değerlendirilmesi, benzerlerinin Pompei'de¹¹² bir sonda mahfazasında ve Bulgaristan'daki¹¹³ bir hekim mezarında ele geçmesiyle kesinlik kazanmıştır. Allianoi'dakilerin ve benzerlerinin, sap amaçlı kullanılacak çubukla (?) bulunmaması ve Kat. Nu. 171'deki sabitleme deliği ahşap saplı olabileceklerini düşündürür¹¹⁴. Sabitleme deliği görmediğimiz diğer örneklerin, sapa sıkıştırılarak kullanılması mümkün olup KSo. Tip I'in sivri ucuna takılabilir. Yapımı tamamlanmamış 3 kovanlı çengel (Kat. Nu. 159, 160, 164) ile isteğe bağlı değişiklikleri (?) gösteren, geniş çengelli Kat. Nu. 157 ve gövdeye 90 derece açılı, yassı çengelli Kat. Nu. 158, yerel üretimi kanıtlar niteliktedir.

Diğer ÇSo.'lar gibi *kovanlılar* da ayırıcıdır (*ekartör*). Kat. Nu. 146 - 149 gibi küçükleri, göz gibi hassas alanlarda kullanılanlar olmalıdır. Allianoi'da bulunanlar

¹⁰⁴ Çengel genişlikleri 0,3-1,2 cm arasında değişen bu ÇSo.'ların 62'si bronz, 7'si demirdir.

¹⁰⁵ Perk 2002, s. 28; Perk 2005, s. 118, Res. 4.3.

¹⁰⁶ Harrison, a.g.e., s. 250, Fot. 352.

¹⁰⁷ Raubitschek, a.g.e., s. 116, Lev. 63.404, s. 140, Lev. 77.498.

¹⁰⁸ Davidson, a.g.e., s. 176, Lev. 78.1223-1228.

¹⁰⁹ Blinkenberg, a.g.e., s. 136, Lev. 13.343.

¹¹⁰ Robinson, a.g.e., s. 376-377, Lev. CXIX.1884, 1886-1892.

¹¹¹ Ayrıca bkz.: Papanikola, a.g.e., s. 365, Nu. 434.

¹¹² Bkz.: Bliquez 1994, Nu. 82 Pompei'de bir sonda mahfazasında başka âletlerle birlikte bulunmuştur.

¹¹³ Künzl 1983a, s. 112-113, Res. 88.4.

¹¹⁴ Ümit Evran özel koleksiyonunda bulunan, saplarıyla bütün döküm iki kovansız örnek için bkz.: Evran, a.g.e., s. 44, Res. 57-58.

arasındaki 2 cm'den kısa olanların, dokuma amaçlı kullanımı imkânsızdır. Bence alışılmış ÇSo. tipinin Allianoî'da bulunmaması, *kovanlı*ların, en azından burada tıbbî amaçlı kullanıldığını göstermektedir¹¹⁵. Sivri uçlu, delme veya kopartma işlevindeki bu tip çengeller antik kaynaklarda, *ΑΛΚΙΣΤΡΟΥ / ΑΛΚΙΣΤΡΟΜΗΛΗ / hamus / hamus acutus* adıyla geçmektedir. Büyük ve kör çengel uçlu bir sonda olabilecek Kat. Nu. 181 de bu başlık altında ele alınmış, ancak bu tek örnek tipoloji dışında tutulmuştur. Birebir benzerine rastlamadığım eserin, kalın doku ve kaslarda *ayırcı / ΤΥΦΛΑΓΚΙΣΤΡΟΥ / hamus retusus* olması mümkündür.

3.1.3. Yassı Uçlu Sondalar (YSo., Kat. Nu. 182 - 235)

4 ana tipe ayrılan Kat. Nu. 182 - 234 ve tipoloji dışında tutulan Kat. Nu. 235 olmak üzere toplam 53 YSo. tespit edilmiştir (Lev. 53). Allianoî'da tek örneği bulunan Kat. Nu. 235, genelde bir halkayla birleştirilmiş kozmetik takımlarından bilinen ve deriye batan nesnelere çıkarılmasında kullanılan bir âlettir¹¹⁶.

3.1.3.1. Kalem (*Stylus*) Uçlular (YSo. Tip I, Kat. Nu. 182 - 205)

21 bronz, 3 demir toplam 24 YSo. Tip I'in (Lev. 54), dörtgen yassı uçlu 11 adedi¹¹⁷ YSo. Tip IA, üçgen yassı uçlu 13 adedi¹¹⁸ YSo. Tip IB olarak sınıflandırılmıştır. YSo. Tip IA kendi içinde, yassı uçlarının dikdörtgen veya bir ucu kesik üçgen / YSo. Tip IA1¹¹⁹, mahmuzlu / YSo. Tip IA2¹²⁰ ve kare / YSo. Tip IA3¹²¹; YSo. Tip IB, üçgen yassı uçlarının dar ve belirsiz / YSo. Tip IB1¹²² veya geniş ve belirgin / YSo. Tip IB2¹²³ oluşuna göre ayrılmıştır. Bu âletler, yazmak için de kullanılan bronz veya demir âletlerden farksız, hatta onlarla birebir aynıdır. Stylusun silgi ucunun yassılaştırılmış ve kalem ucunun sivri olması, hekimler

¹¹⁵ Allianoî genelinde dokumaya yönelik diğer âletlerden (ör. ağırşak, öreke vs.) 69 adet kancayı karşılayabilecek kadar ele geçmemiştir.

¹¹⁶ Üst ucu eksik olduğu için bir halka ile sabitlendiği kesin olmayan Kat. Nu. 235'in benzerleri için bkz.: **Bliquez 1994**, Nu. 316; **Yalav 2008**, s. 209-210; **Bliquez 1988**, s. 67, Res. 11, 13.99; Robinson, **a.g.e.**, Nu. 1706; Papanikola, **a.g.e.**, s. 91, Nu. 61.

¹¹⁷ Kat. Nu. 182-185 ve Kat. Nu. 199-205.

¹¹⁸ Kat. Nu. 186-198. YSo. Tip IA'nın Allianoî'daki örnekleri Tip IB'den sayıca az olmasına karşın stylusun alışılmış tipi olduğu için ilk sıraya alınmıştır.

¹¹⁹ Kat. Nu. 182-185 ve Kat. Nu. 203-205 (7 adet).

¹²⁰ Kat. Nu. 200-202 (3 adet).

¹²¹ Bu tipte sadece Kat. Nu. 199 bulunmaktadır.

¹²² Kat. Nu. 188-196 (9 adet).

¹²³ Kat. Nu. 186-187 ve Kat. Nu. 197-198 (4 adet).

tarafından da tercih edilmiştir. Benzerleri, Ephesos St. (Lev. 18.14), Ephesos Hy. (Lev. 19.14) ve İtalya'daki iki¹²⁴ hekim mezarı kontektleri; Pompei¹²⁵, Pergamon¹²⁶, Delos¹²⁷, Isthmia¹²⁸, Korinthos¹²⁹, Nicopolis ad Istrum¹³⁰, Novaesium¹³¹, Olynthos¹³², Tarsus / Gözlu Kule¹³³ kazıları; Afyon Arkeoloji¹³⁴, Alanya¹³⁵, Efes Arkeoloji¹³⁶, İstanbul Arkeoloji¹³⁷, Roma-Germen Merkezî¹³⁸ Müzeleri¹³⁹ ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi¹⁴⁰, Erdoğan Yalav¹⁴¹, Haluk Perk¹⁴² ve Nidai Ergun¹⁴³ özel koleksiyonlarındadır. Antik kaynaklarda *ΓΡΑΦΙΟΥ*, *ΓΡΑΦΕΙΟΥ*, *ΓΡΑΦΙΣ*, *stylus*, *stilus* adlarıyla geçen YSo. Tip I'in sivri ucu *delici*, yassı ucu *keski*, *kaldırıcı* ve *ıspatuladır*. Demir YSo. Tip I'ler *dağlayıcı* olmalıdır.

3.1.3.2. Küçük Dairesel Uçlular (YSo. Tip II, Kat. Nu. 206 - 220)

Tespit edilen 15 bronz YSo. Tip II'nin (Lev. 55), uzunlukları 9,6 - 17,2 cm, yassı uçlarının genişlikleri 0,5 - 0,8 cm arasındadır. Yayınlarda KSo. gibi değerlendirilen bu tip, yassı uca kaşık demenin yanıtıcı olacağı ve yaptığım tipoloji form esasına dayandığı için YSo.'lar arasında ele alınmıştır. Benzerleri, Arykanda¹⁴⁴,

¹²⁴ Ralph Jackson, "A set of Roman Medical Instruments from Italy", **Britannia** 17, 1986, s. 128, Res. 3.26; **Künzl 1983a**, s. 106-107, Res. 85.13-14.

¹²⁵ **Bliquez 1994**, Nu. 214-215.

¹²⁶ Pinkwart, Stammnitz, **a.g.e.**, Lev. 35.M6.

¹²⁷ Deonna, **a.g.e.**, s. 253-254, Res. 675.

¹²⁸ Raubitschek, **a.g.e.**, s.115, Lev. 62.388, 390.

¹²⁹ Davidson, **a.g.e.**, s. 186, Lev. 83.1348, 1349, 1353.

¹³⁰ Poulter, **a.g.e.**, s. 29, Res. 2.82.

¹³¹ Watermann, **a.g.e.**, Res. 4, 11; Simpson, **a.g.e.**, s. 64, Lev. 21.16, s. 104, Lev. 37.21.

¹³² Robinson, **a.g.e.**, s. 358-359, Lev. CXIV.1726, 1727, 1731.

¹³³ Hatty Goldman, **Excavation at Gözlu Kule, Tarsus I 'Hellenistic and Roman Periods'**, New Jersey, Princeton Üniversitesi Yay., 1950, Lev. 264.18-23.

¹³⁴ **Uzel 2000**, Lev. II.6.

¹³⁵ **A.e.**, Lev. V.8.

¹³⁶ **A.e.**, Lev. XLVIII.14, Lev. L.25, Lev. LII.34.

¹³⁷ **A.e.**, Lev. C.106-109.

¹³⁸ **Künzl 2002c**, Lev. 32.B61, Lev. 33.B69.

¹³⁹ Ayrıca bkz.: Papanikola, **a.g.e.**, s. 95, Nu. 70c, s. 491, Nu. 668, 670, 671.

¹⁴⁰ **Uzel 2000**, Lev. XVIII.19.

¹⁴¹ **Yalav 2008**, s. 108, 253.

¹⁴² **Perk 2002**, s. 27.

¹⁴³ **Uzel 2000**, Lev. LXIX.19.

¹⁴⁴ Oransay, **a.g.e.**, s. 186, Lev. XIV.215.

Korinthos¹⁴⁵, Nicopolis ad Istrum¹⁴⁶, Novaesium¹⁴⁷ ve bazı kaplıca¹⁴⁸ kazıları; Ephesos Hy.¹⁴⁹, Almanya¹⁵⁰, Belçika¹⁵¹, Bulgaristan¹⁵² ve İtalya'daki¹⁵³ hekim mezarı kontekstleri; Efes Arkeoloji¹⁵⁴, İstanbul Arkeoloji¹⁵⁵, Roma-Germen Merkezi¹⁵⁶, Trier¹⁵⁷ Müzeleri ile Erdoğan Yalav¹⁵⁸ ve Ümit Evran¹⁵⁹ özel koleksiyonlarındadır. KSo. Tip IA ile aynı kullanımdaki YSo. Tip II'nin, antik kaynaklardaki ad(lar)ı ayırt edilememektedir.

3.1.3.3. İspatula Uçlular (YSo. Tip III, Kat. Nu. 221 - 228)

YSo. Tip III'ün ispatulasını, önceki çalışmalarda¹⁶⁰ tarif eden ifadeler (yaprak biçimli, oval, balık ve kürek gibi) Türkçeleştirilerek kullanılmıştır. İstanbul Arkeoloji¹⁶¹, Tire¹⁶², Roma-Germen Merkezi¹⁶³ ve Trier¹⁶⁴ Müzelerinde sıkça rastlanan bir veya iki ucu geniş ve yassı 8 YSo. Tip III, Alliano'i'da tespit edilmiştir (Lev. 56).

Çift ispatula uçlu Kat. Nu. 221'in (YSo. Tip IIIA) sınırlı örnekleri, Kolophon (Lev. 20.5) ve Bingen (Lev. 17.7) hekim mezarları ile Pompei¹⁶⁵ ve Vindonisia¹⁶⁶ kazılarında bilinmektedir. Bademcik ve küçük dil müdahalelerinde dili sabit

¹⁴⁵ Davidson, **a.g.e.**, s. 185, Lev. 83.1342.

¹⁴⁶ Poulter, **a.g.e.**, s. 26, Res. 2.73-76.

¹⁴⁷ Simpson, **a.g.e.**, s. 147, Lev. 21.15.

¹⁴⁸ **Künzl 1986**, s. 497, Res. 4.L50, Res. 5; Tendero, Lara, **a.g.e.**, Res. 1.1.

¹⁴⁹ Bkz.: Lev. 19.18-20.

¹⁵⁰ **Künzl 1983a**, s. 98-99, Res. 79.

¹⁵¹ Heymans, **a.g.e.**, s. 97-100, Res. 2.2, 3.

¹⁵² Kancheva-Ruseva, **a.g.e.**, Lev. VIII.10, 11, Lev. XVI.2.

¹⁵³ **Jackson 1986**, s. 128, Res. 4.28.

¹⁵⁴ **Uzel 2000**, Lev. XLVI.4, 7; Yüğük, **a.g.e.**, s. 90, Nu. 2.

¹⁵⁵ **Uzel 2000**, Lev. XCIII.57.

¹⁵⁶ **Künzl 2002c**, Lev. 35.B97, B100, Lev. 52.C48-51.

¹⁵⁷ **Künzl 1984**, s. 177, Lev. 24.L6, L8, L9.

¹⁵⁸ **Yalav 2008**, s. 102-103, 109.

¹⁵⁹ Evran, **a.g.e.**, s. 42, Res. 38-39.

¹⁶⁰ Ör. bkz.: **Bliquez 1994**, b.a.; **Jackson 1986**, b.a.; **Künzl 2002c**, b.a.; **Künzl 1983a**, b.a.

¹⁶¹ İter Uzel, "İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Antik Tıp ve Cerrahlik Aletleri", **VIII. AST**, Ankara, 1991, s. 33, Res. 4.

¹⁶² Gürlü, **a.g.e.**, Nu. 50-51.

¹⁶³ **Künzl 2002c**, Nu. B36-B60.

¹⁶⁴ **Künzl 1984**, Nu. J6-J22.

¹⁶⁵ **Bliquez 1994**, Nu. 139-143.

¹⁶⁶ Stückelberger, **a.g.e.**, Res. 40.10.

tutmanın yanı sıra bir yüzü düz yassı ucuyla ayna işlevindeki YSo. Tip IIIA, bir *dil baskısı*dır (ΓΛΩΣΣΟΚΑΤΟΧΟΣ)¹⁶⁷.

Diğer YSo. Tip III'lerinin tek tarafı yassı uçludur. Sık rastlanan tiplerinden biri ucu sivriltilmiş yaprak biçimli YSo.'lardır. Tıpkı YSo. Tip IIIA'nın yassı uçları gibi bir yüzü düzdür. Allianoî'da 2 örneği (Kat. Nu. 222 - 223) ele geçen tipin (YSo. Tip IIIB) benzerlerine, Afyon¹⁶⁸, Efes Arkeoloji¹⁶⁹, İstanbul Arkeoloji¹⁷⁰, Roma-Germen Merkezi¹⁷¹ ve Trier¹⁷² Müzeleri; Fransa¹⁷³ ve Makedonya'daki¹⁷⁴ hekim mezarı kontekstleri ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi¹⁷⁵ koleksiyonunda rastlanmıştır.

Sap birleşiminden önce iki yana *balık kuyruğu* gibi genişleyen yassı uçlu (*yassı ucu balık biçimli* / YSo. Tip IIIC) tek örnek Kat. Nu. 224'tür. Benzerleri, Novaesium¹⁷⁶, Olynthos¹⁷⁷, Pompei¹⁷⁸ ve bazı kaplıca¹⁷⁹ kazıları; Roma-Germen Merkezi¹⁸⁰ ve Trier¹⁸¹ Müzeleri; Mississippi Üniversitesi özel koleksiyonu¹⁸²; Adana VK (Lev. 26.6), Bingen (Lev. 17.6) ve Almanya¹⁸³ ile Belçika'daki¹⁸⁴ hekim mezarı kontekstlerinde saptanmıştır.

Oval yassı ucunun iki yüzü de düz olan YSo. Tip IIID'nin Allianoî'da bulunan örneği Kat. Nu. 225'in benzerlerine, Pompei¹⁸⁵, Lindos¹⁸⁶, bazı kaplıca¹⁸⁷ kazıları; Kolophon (Lev. 20.4), Çağış (Lev. 21.4), İstanbul S-Y (Lev. 22.8), Cerrahpaşa (Lev.

¹⁶⁷ Act. xi. iv. 45 ve Paulus. vi. 30'da "...dili, spathomele, veya bir dil baskısı ile aşağı bas" önerisi tekrarlanır.

¹⁶⁸ Uzel 2000, Lev. I.1.

¹⁶⁹ Yüğüük, a.g.e., s. 92, Nu. 10.

¹⁷⁰ Uzel 2000, Lev. LXXXV.7.

¹⁷¹ Künzl 2002c, Nu. B52, B53.

¹⁷² Künzl 1984, Nu. J10.

¹⁷³ Künzl 1983a, s. 74-78, Res. 51.17, 18.

¹⁷⁴ A.e., s. 108-109, Res. 86.2.

¹⁷⁵ Uzel 2000, Lev. XV.1.

¹⁷⁶ Watermann, a.g.e., s. 14, Res. 5.

¹⁷⁷ Robinson, a.g.e., Nu. 1665.

¹⁷⁸ Bliquez 1994, Nu. 120-128.

¹⁷⁹ Künzl 1986b, s. 497, Res. 5.

¹⁸⁰ Künzl 2002c, Nu. B50-B51, C26.

¹⁸¹ Künzl 1984, Nu. A2c.

¹⁸² Bliquez 1988, Nu. 33.

¹⁸³ Künzl 1983a, s. 89-90, Res. 68.6; s. 98, Res. 78.3.

¹⁸⁴ A.e., s. 65, Res. 35.23; s. 72-73, Res. 46.3.

¹⁸⁵ Bliquez 1994, Nu. 107-119.

¹⁸⁶ Blinkenberg, a.g.e., Nu. 3231.

¹⁸⁷ Künzl 1986b, s. 497, Res. 5.

23.4), Adana VK (Lev. 26.4) ile İtalya'daki¹⁸⁸ hekim mezarı kontekstleri; İstanbul Arkeoloji¹⁸⁹, Roma-Germen Merkezi¹⁹⁰ Müzeleri; Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi¹⁹¹, Mississippi Üniversitesi¹⁹², Haluk Perk¹⁹³ ve İlter Uzel¹⁹⁴ özel koleksiyonlarında rastlanmıştır. Bunlara yakın benzer olan Kat. Nu. 226 da YSo. Tip IIID'dir.

Yassı ucu daire biçimli (YSo. Tip III E) Kat. Nu. 227'nin az sayıdaki benzerleri Kolophon hekim mezarı konteksti (Lev. 20.6) ve Erdoğan Yalav¹⁹⁵ özel koleksiyonundadır. Saplarıyla tek parça imal edilmiş analogik örneklere yassı ucu benzeyen Kat. Nu. 227, dikdörtgen şeklindeki sap kovani / yuvasından anlaşıldığı kadarıyla sapından ayrı üretilmiştir. Benzerleriyle birlikte Kat. Nu. 227, *dil baskısı* işlevinde olabilir.

Demir ve bronz malzemeden yapılan Kat. Nu. 228, baklava dilimi kesitli yassı ucu haricinde eksiktir. Benzerine rastlamadığım âlet, YSo. Tip III dâhilinde alt grubu oluşturulmadan değerlendirilmiştir. Ayna yüzü olmayan bir dil baskısı olarak kullanılması mümkün görülmektedir.

YSo. Tip III B, C ve D ΣΠΑΤΟΜΗΛΗ, ΥΠΑΛΕΙΠΤΡΟΝ/ *spathomele* olarak adlandırabileceğimiz zeytin çekirdeği biçimli uçları haricinde cerrahîden çok ilaç hazırlamada kullanılan karıştırıcılardır. Bu tiplerin aynı zamanda dil baskısı işlevindeki kullanımı da olasıdır.

3.1.3.4. Kıvrık Uçlular (YSo. Tip IV, Kat. Nu. 229 - 234)

Allianoi'da ele geçen, dördü yassılaştırılmış gövdelerinden (YSo. Tip IVA), ikisi küçük yassı uçlarından kıvrık (YSo. Tip IVB), 6 eser bu grupta incelenmiştir (Lev. 57).

İşlev açısından, Kat. Nu. 181 ile benzeşen YSo. Tip IVA (Kat. Nu. 231 - 234), ayırıcı (*ekartör*) görevindedir. Benzer âletlere, Pompei¹⁹⁶ ve İngiltere /

¹⁸⁸ Jackson 1986, s. 128, Nu. 34-35.

¹⁸⁹ Uzel 2000, Lev. LXXXIV.1

¹⁹⁰ Künzl 2002c, Nu. B55-B57, C28.

¹⁹¹ Uzel 2000, Lev. XXIV.45.

¹⁹² Bliquez 1988, Nu. 32.

¹⁹³ Perk 2005, s. 122, Res. 13.

¹⁹⁴ Uzel 2000, Lev. CXXXVII.5.

¹⁹⁵ Yalav 2008, s. 175-177.

¹⁹⁶ Jackson 1994, Nu. A53-A55.

Stanway¹⁹⁷ kazıları ile Roma-Germen Merkezi¹⁹⁸ Müzesi'nde rastlanmıştır.

YSo. Tip IVB (Kat. Nu. 229 - 230), KSo. Tip I'den derinliği, YSo. Tip II'den de dairesel formlu olmaması ile ayrılır. Kat. Nu. 229, YSo. Tip II gibi kazıyıcı (*küret*) işlevindedir. Gövdesi itibarıyla KSo. Tip IB'ye benzeyen Kat. Nu. 230, çok küçük kazıyıcı bir uca sahiptir. Bu tip kazıyıcıların benzerlerine sadece Korinthos¹⁹⁹ kazılarında ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi²⁰⁰ özel koleksiyonunda rastlanmıştır.

3.1.4. Gözlu İğneler (GSo., Kat. Nu. 236 - 257)

Dikiş amaçlılardan farklı olmayan (ip geçirme) gözlu iğnelerin benzerleri günümüz cerrahisinde de kullanıldığı için, değişik ebatlarda seçilen 23'ünün²⁰¹ (Lev. 58), olası cerrahî kullanımına değinilecektir.

Gözlu iğnelere, Pompei²⁰², Atina²⁰³, Delos²⁰⁴, Isthmia²⁰⁵, Korinthos²⁰⁶, Lindos²⁰⁷, Nicopolis ad Istrum²⁰⁸, Olynthos²⁰⁹, Samaria²¹⁰ ve Tarsus Gözlu Kule²¹¹ kazıları; Efes²¹² ve İstanbul²¹³ Arkeoloji, Roma-Germen Merkezi²¹⁴ Müzeleri ile Nidai Ergun²¹⁵ ve Ümit Evran²¹⁶ özel koleksiyonlarında rastlanmıştır²¹⁷. Gözlu iğnelerin cerrahî amaçlı kullanımını kanıtlayan en iyi arkeolojik veriler ise; Ephesos St (Lev.

¹⁹⁷ Ralph Jackson, "An Ancient British Medical Kit from Stanway", *Lancet* **350**, 1997, s. 1471-1473, Res. 1.

¹⁹⁸ **Künzl 2002c**, Nu. B23-B25.

¹⁹⁹ Davidson, **a.g.e.**, Nu. 1341.

²⁰⁰ **Uzel 2000**, Lev. XVI.7, Lev. XVIII.20.

²⁰¹ Alliano'i'da ele geçen, 23 metal gözlu iğne haricindeki, 61 adet kemik iğne için bkz.: Karaca, **a.g.e.**, s. 173-177.

²⁰² **Bliquez 1994**, Nu. 219.

²⁰³ Liana Parlama, Nicholas Stampolidis, **The City Beneath the City, Antiquities from the Metropolitan Railway Excavations**, Atina, Yunanistan Kültür Bakanlığı Yay., 2000, s. 178-179, Nu. 166.

²⁰⁴ Deonna, **a.g.e.**, s. 265, Res. 702.

²⁰⁵ Raubitschek, **a.g.e.**, Nu. 415-419.

²⁰⁶ Davidson, **a.g.e.**, Nu. 1234-1247.

²⁰⁷ Blinkenberg, **a.g.e.**, Nu. 407.

²⁰⁸ Poulter, **a.g.e.**, s. 28, Res. 2.85, 2.87.

²⁰⁹ Robinson, **a.g.e.**, Nu. 1750-1752.

²¹⁰ Crowfoot, v.d., **a.g.e.**, Res. 105.2-3.

²¹¹ Robinson, **a.g.e.**, Nu. 1750-1752.

²¹² **Uzel 2000**, Lev. XLIX.20, 22; Yüğük, **a.g.e.**, s. 90, Nu. 1.

²¹³ **Uzel 2000**, Lev. XCIV.64.

²¹⁴ **Künzl 2002c**, Nu. A67.

²¹⁵ **Uzel 2000**, Lev. LXXVIII.35, 38.

²¹⁶ Evran, **a.g.e.**, s. 43, Res. 50.

²¹⁷ Ayrıca bkz.: Papanikola, **a.g.e.**, Nu. 69a-69c.

18.17) ile Yunanistan²¹⁸ ve Almanya'daki²¹⁹ hekim mezarı kontekstlerinde ele geçenlerdir.

Antik kaynaklar, cerrahî amaçlı gözlü iğnelerin köşegen kesitli olduğundan bahsetmektedir²²⁰. Kare kesitli ve günümüz cerrahî iğneleri gibi²²¹ kavisli olan Kat. Nu. 236 (GSo. Tip I), bence Roma Dönemi'ne ait cerrahî iğnelerin ender rastlanan bir örneğidir.

Hekim mezarı kontekstlerinde ele geçenler gibi daire kesitli gözlü iğneler de cerrahî amaçlı düşünülebilir. Allianoî'da bulunan daire kesitli gözlü iğnelere²²² (GSo. Tip II) Kat. Nu. 239 gibi çok küçükleri, günlük hayatta dikişte kullanmak için uygun değildir Tıbbî müdahalelerde gözlü iğneler, cerrahî dikiş / *sütür*, delici iğne (*ΒΕΛΩΝΗ/ acus*), *lâkrimal apse* delicisi (*ΛΕΙΤΤΟΝ ΤΡΥΤΑΝΟΝ*), daha büyük ve demirden yapılanları da iğne dağılayıcı olarak kullanılabilir.

3.1.5. Tüpler (TSo., Kat. Nu. 258 - 268)

Allianoî'da işlevleri birbirinden farklı, 6 *basit* (TSo. Tip I) ve 5 *delikli* (TSo. Tip II) olmak üzere toplam 11 TSo. saptanmıştır (Lev. 59).

3.1.5.1. Basit Tüpler (TSo. Tip I, Kat. Nu. 258 - 263)

Allianoî'da bulunan iki ucu açık ve uzunluklarınca eş genişlikli 6 TSo. Tip I'in (Lev. 60) çapları 0,2 - 1 cm arasındadır. TSo. Tip I'in sınırlı sayıdaki benzerine, Chios²²³ kazıları, Alanya Müzesi²²⁴ ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi koleksiyonunda²²⁵ ve bir ucundan diğerine doğru genişleyenlerine Pompei'de rastlanmıştır²²⁶.

²¹⁸ **Künzl 1983a**, s. 40, Res. 11.10.

²¹⁹ **Goldman 1950**, Lev. 264.35-39.

²²⁰ Tanımlamalar üçgen kesitlidir. Amaç dokuya girecek iğnenin köşeli kesitiyle deliciliğinin artırılmasıdır.

²²¹ Pars Tuğlacı, "Tıp", **Okyanus Ansiklopedik Sözlük VI**, İstanbul, Pars Yay., 1972, s. 2859, Şekil 553.36.

²²² Allianoî'da bulunan gözlü iğnelerin uzunluğu 3,2 -14 cm arasındadır. Tümü yuvarlak veya oval tek gözlüdür. Bazıları ip geçirme gözü için genişletilmiştir (Kat. Nu. 242, 254, 255 ve 257). Gözü için genişletilmemiş ve cerrahîde daha kolay kullanılabilir, Kat. Nu. 237 - 239, 243, 251 - 253, ince ve kısadır.

²²³ Michael Ballance, v.d., **Excavations in Chios 1952-1955, Byzantine Emporio**, Londra, Thames and Hudson Yay., 1989, s. 138, Res. 58.142.

²²⁴ **Uzel 2000**, Lev. V.7.

²²⁵ **A.e.**, Lev. XXVI.56.

²²⁶ **Bliquez 1994**, Nu. 233-234, 238-240.

ΜΟΤΟΣ ΜΟΓΥΒΟΥΣ / Plumbea fistula olarak adlandırılabilir TSo. Tip I, cerrahî müdahalede ve sonrasında, kulak ve burun gibi²²⁷ vücut açıklıklarının yapışmasını engellemek; diş, dudak ve ağız içi gibi lokal dağlamalarda, sıcak demirin diğer alanlara zarar vermemesi için²²⁸ kullanılmıştır. 0,2 cm çapındaki Kat. Nu. 263, bugünkü anlamda şırınga iğnesi olabilecek kadar ince bir tüpün Antik Çağ'a ait saptanabilmiş ilk ve tek örneğidir.

3.1.5.2. Delikli Tüpler (TSo. Tip II, Kat. Nu. 264 - 268)

Allianoi'da, ele geçen 5 TSo. Tip II (Lev. 61), ufak değişikliklerle, farklı kullanım alanları belirlenebileceği için, kapalı ucu yan tarafından tek delikli silindirik tüpler (TSo. Tip IIA), sivri / delici uçlu silindirik tüpler (TSo. Tip IIB) ve açık, dar ucu yan tarafından tek delikli konik tüpler (TSo. Tip IIC) olmak üzere üç grup altında incelenmiştir.

Kapalı ucu yan tarafından tek delikliler (TSo. Tip IIA, Kat. Nu. 264 - 266): eksiksiz bir örnek olan Kat. Nu. 264, tipe ait tüm ayrıntıları göstermektedir (Lev. 62). 264 ve 265 katalog numaralı eserler, tek kavisli Kat. Nu. 266'dan farklı olarak birbirine ters iki kavisle "S" formudur. TSo. Tip IIA, benzerleri 19. yüzyıla kadar kullanılan *ürolojik sonda / kateter*lerdir²²⁹. İdrara çıkma güçlüğünde ağrının giderilmesi ve mesane tıkanıklığının açılmasında kadın ve erkekler için farklı iki tip ürolojik sonda (*KATETHP / kateter, fistula*) kullanılmıştır²³⁰. Kırılgan yapısı nedeniyle, kazılarda oldukça az rastlanan ürolojik sondalara (*kateter*), Pompei²³¹,

²²⁷ Kulak içine yapılan bir müdahalede tüp kullanımı için bkz.: **Zahravi** ii. vii, (Leclerc) s. 69-71.

²²⁸ Lakrimal kanal dağlamasında tüp kullanımı için bkz.: **Zahravi** i. xvii, (Leclerc) s. 25-26; diş dağlamasında tüp kullanımı için bkz.: **Zahravi** i. xxi, (Leclerc) s. 28-29.

²²⁹ Orta Çağ yazarlarınca tarif edilen ürolojik sondalar için bkz.: F. Sezgin, E. Neubauer, **İslam'da Bilim ve Teknik Arap - İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü Aletler Koleksiyonu Kataloğu, IV**, Çev. A. Aliy, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2007, s. 69; ürolojik sondaların 18 - 19. yüzyıl örnekleri için bkz.: Wilbur, **a.g.e.**, s. 74.

²³⁰ M.Ö. 3. yüzyılda, Erasistratus'un geliştirdiği (**Jackson 1999**, s. 122) sanılan kateterlerden Celsus, ürolojik sette üç erkek, iki kadın sondası bulunmasını önerir (**Cels.** vii. 26.1). Âletin tanımlamaları için bkz.: **Cels.** vii. 26. Ayrıca mesane için bkz.: **Gal.** i. xiii. 31-33. Üroloji tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Neuburger, Riesman, **a.g.e.**, s. 147-165; Lascaratos, v.d., **a.g.e.**, s. 806-809; Androutsos, **a.g.e.**, s. 344-352. Ferdinand Moog, Axel Karenberg, Friedrich Moll, "The Catheter and its Use from Hippocrates to Galen", **Journal of Urology** **174**, 2005, s. 1196-1198. Kateter uygulaması dışında kullanılan "*lithotomi*" yöntemine ait âletler Allianoi'da ele geçmemiştir. Bu tip âletler için bkz.: **Künzl 1983b**, s. 487-493.

²³¹ **Bliquez 1994**, Nu. 234.

Baden²³² ve Novaesium²³³ kazılarında; Ephesos St (Lev. 18.21), Kolophon (Lev. 20.32, 33) ve İtalya'dan²³⁴ hekim mezarı kontekstlerinde rastlanmıştır. Kat. Nu. 266'nın tek yakın benzeri İtalya'daki bir hekim mezarı kontekstinde saptanmıştır²³⁵. Kat. Nu. 266 kadın (?) Kat. Nu. 264 ve 265 (Lev. 63.1) erkek ürolojik sondasıdır.

Sivri / delici uçlular (TSo. Tip IIB, Kat. Nu. 267): Benzeri saptanamamış bu tipin (TSo. Tip IIB) maddi varlığı ilk kez, “*yazı kamışına benzer uçlu*”²³⁶ tanımdan yola çıkarak, açık iki ucundan biri sivri Kat. Nu. 267 (Lev. 63.2) ile ispatlanmıştır. Zahravi bu tipi, deri ve kas dokusunu geçerek sıvı biriken bölgeye giremeyecek tüplere alternatif olarak önermiştir²³⁷.

Daralan açık ucu yanından tek delikliler (TSo. Tip IIC, Kat. Nu. 268): Yan(lar)ında delik(ler) olan ve iki uç açıklığının biri hazne biçiminde genişleyen tüpler²³⁸ ile Nea Paphos / Kıbrıs'tan²³⁹ bir hekim mezarı kontekstindeki şırınga²⁴⁰ da bu tipin değişik örnekleridir. TSo. Tip IIC karın (*ampiyem*) ya da ciğerlerde (*ascites*) biriken sıvının (cerahat / su) boşaltımında ve lavman tüpü olarak kullanıma uygundur. TSo. Tip IIC'nin Alliano'i'da bulunan örneği Kat. Nu. 268'in (Lev. 64) tek yakın benzeri, Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'ndedir. Kat. Nu. 268, *ampiyem / ascites* veya Lev. 65'deki canlandırmada görüleceği gibi *lavman tüpü* olarak kullanılmıştır²⁴¹.

²³² Milne, **a.g.e.**, s. 144-145.

²³³ Simpson, **a.g.e.**, Nu. 7645, s. 57.

²³⁴ Jackson 1986, Nu. 20-22.

²³⁵ A.e., Nu. 22. Jackson bu sondayı kadın ürolojik kateteri olarak tanımlamıştır.

²³⁶ Bkz. Paulus. vi. 1; Zahravi, ii. liv, (Leclerc) s. 139. Ayrıca *ampiyem* için bkz.: Corp. Hipp. *ΙΗΤΡΙΚΗΣ*.ii.47.

²³⁷ Zahravi, ii. liv, (Leclerc) s. 138-140.

²³⁸ Bkz.: Bliquez 1994, Nu. 231-232 ve Uzel 2000, Lev. LXX.22. Bu tüplerin yanında delik olmayıp sadece uç açıklığı olan tipi için bkz.: Uzel 2000, Lev. LXX.24.

²³⁹ Michaelides, **a.g.e.**, s. 315-332; Demetrios Michaelides, G. V. Foster, K. Kanada, “A Roman Surgeon's Tomb Part II”, **Report of the Department of Antiquities of Cyprus**, 1988, s. 229-234.

²⁴⁰ Antik Çağ'da şırınga kullanımı üzerine ayrıntılı bilgi için bkz.: Lawrence J. Bliquez, J. P. Oleson, “The Origins, Early History and Applications of the Pyoulkos (Syringe)”, **Science et Vie Intellectuelle à Alexandrie: (Ier-IIème Siècle Après J.C.)**, Haz. G. Argoud, Saint-Etienne, Saint-Etienne Üniversitesi Yay., 1994, s. 83-119.

²⁴¹ Zahmetli imalâtı düşünülürse (bkz.: yuk. s. 20) tüp sondaların, birden çok amaçla kullanımı mümkündür.

Orta Çağ yazarlarının²⁴² tanımladığı kemikten lavman tüplerinden olabilecek Allianoı'da bulunan 2 örneğin²⁴³ (Lev. 31.8 - 9) benzerleri İlici²⁴⁴ ve Korinthos²⁴⁵ kazılarında tespit edilmiştir²⁴⁶. Kemik tüpler bronzlarından farklı olarak ucu kapalı (ama yine yan delikli) tasarlanmıştır. Farklı tipteki bu kemik lavman tüpleri, bence TSo. Tip IID adlandırılarak ayrı değerlendirilmesi gereken *mesane lavmanı* “ΕΥΘΥΡΗΤΟΣ ΚΑΘΕΤΗΡ” olmalıdır. Erkek mesanesine ulaşacak lavmanda uç açıklığı yeterli olmayıp, mutlaka *ürolojik sonda / kateter* gibi bir yan delik gerekir²⁴⁷. TSo. Tip IID bahsedilen işlevi yerine getirebilecek bir âlettir.

3.1.6. Diğer Sondalar (Kat. Nu. 269 - 298)

Allianoı'da bulunan 16 sonda ve parçası ile 13 tepeli iğne bu başlık altında sınıflandırılmıştır (Lev. 66).

Kat. Nu. 269 ve 270 gibi çift ucu zeytin çekirdeği biçimindeki sondalara (ZSo. Tip I), Pompei²⁴⁸ kazılarında, Ephesos Hy. (Lev. 19.23), İstanbul S-Y (Lev. 22.10), Calvert (?) (Lev. 25.8) ile Bulgaristan²⁴⁹ ve İtalya'daki²⁵⁰ hekim mezarı kontekstlerinde rastlanmıştır. İstanbul S-Y (Lev. 22.9) ve Belçika'daki²⁵¹ bir hekim mezarı kontekstinde, bu tipe benzer sondaların zeytin çekirdeği biçimindeki uçlarından birinin ortası deliktir. Az rastlanılan bu sondaları Ernst Künzl²⁵² *çifli ürolojik sonda* olarak adlandırmıştır. Uzunluk ve zeytin çekirdeği biçimindeki uç genişlikleri açısından Kat. Nu. 269, *ürolojik kateter* takılmadan önce, kanalı genişletme amaçlı kullanıma uygundur.

²⁴² Yazarlar tarafından deri / bağırsak gibi keselerle kullanıldığı söylenen tüplerin çizimlere dayanan üç boyutlu restitüsyonları için bkz.: Sezgin, Neubauer, **a.g.e.**, s. 70-71.

²⁴³ Bkz.: Karaca, **a.g.e.**, s. 53.

²⁴⁴ Tendero, Lara, **a.g.e.**, Res. 3.2.

²⁴⁵ Davidson, **a.g.e.**, s. 278, Lev. 148b.

²⁴⁶ **Bliquez 1998**, s. 92, Res. 11'deki çizim de bahsedilenler gibidir.

²⁴⁷ **Uzel 2000**, s. 102.

²⁴⁸ **Bliquez 1994**, Nu. 209-213.

²⁴⁹ Elena Kessyakova, Nadezhda Kirova, “Brickwork Double Grave From The Roman Age From The Village of Scutare, Plovdiv District”, **Universitatis Serdicensis Supplementum IV, Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov**, Sofya, 2005, s. 411-412, Res. 3.5, 9.

²⁵⁰ **Jackson 1986**, Nu. 27; **Künzl 1983a**, s. 106, Res. 85.7.

²⁵¹ Heymans, **a.g.e.**, s. 97-100, Res. 2.4.

²⁵² **Künzl 2002c**, s. 20, Lev. 7.A36.

Kat. Nu. 271'in bir ucu sivri, diğeri zeytin çekirdeği biçimindedir (ZSo. Tip II) ve tek yakın benzeri Ephesos St. (Lev. 18.22) hekim mezarı kontekstindeki sivri ucu gövdeye doğru kıvrılmış sondadır. KSo. Tip I'in sivri ve KSo. Tip II ile III'ün zeytin çekirdeği biçimli uçları haricinde, ZSo. Tip II'ye çok gereksinim duyulmadığı örneklerin azlığından anlaşılmaktadır.

Kat. Nu. 272 bir ucu bileziklerle yivli hale getirilmiş silindirik, diğeri ucu alışılmıştan çok daha büyük ve damla formunu kazanmış zeytin çekirdeği biçimlidir. Tam benzerini saptayamadığım bu sonda, *yivli uçlu sonda* (YiSo.) olarak adlandırılması gereken özel bir tip olmalıdır. John Milne'nin yivli uçlu sondaya verdiği tek örnek bence bir *tepeli iğnedir*²⁵³. Calvert (?) hekim mezarı kontekstindeki (Lev. 25.3) bir sondanın²⁵⁴ yivli ucu Kat. Nu. 272'den farklı olarak zeytin çekirdeği biçimlidir. YiSo.'ların yivli uçlarına, yün gibi lifli malzeme sarılarak²⁵⁵ veya sarılmadan (girintiler sayesinde daha iyi tutunan) merhemini tatbikinde kullanılmıştır.

Kat. Nu. 273 ve 274'ün birer ucu (aşındırmaya dayalı) delgi yapabilecek niteliktedir. Daire kesitli çubuğun ucu Kat. Nu. 273'de iki, Kat. Nu. 274'de tek yerden ince uçlu bir kıstırıcı âletle ezilerek, aşındırıcı / *matkap* uç haline getirilmiştir. Bence Kat. Nu. 273 ve 274 antropolojik çalışmalarla saptanan²⁵⁶ küçük trepanasyon deliklerini açan ve şimdiye kadar tespit edilememiş *delgi / terebradır*. Biçim ve işleyişi uzun süredir tartışılan *terebranın* restitüsyon²⁵⁷ denemelerinden de delgi uçlu olduğu anlaşılmaktadır²⁵⁸. Sivri bir ucun aşındırma gücünün azlığı ve aniden girerek beyin zarına zarar verme tehlikesi nedeniyle, kafatası gibi hassas bir noktada delik açılacaksa, bence çok sivri olmayan çıkıntılı uçlu bir *delgi* kullanılmalıdır. Macaristan Kis Közeg'te²⁵⁹ ele geçen bir âlet, Kat. Nu. 274'e form olarak benzese de ucu farklıdır. Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümünden Prof. Dr. Yılmaz

²⁵³ Milne, a.g.e., s. 68, Lev. XXI.5.

²⁵⁴ Uzel 2000, s. 63.

²⁵⁵ Milne, a.g.e., s. 68.

²⁵⁶ Erdal 2008, Res. 1-7. Trepanasyonun, erken dönemlerden beri Anadolu'da uygulandığını gösteren, örnekleri ve teknikleri için bkz.: Metin Özbek, "Çayönü'nde Kafatası Delgi Operasyonu", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, 1998, s. 109-126. Antik Çağ trepanasyonları için bkz.: Symeon Missios, "Hippocrates, Galen and the Uses of Trepanation in the Ancient Classical World", **Neurosurg. Focus** 23, 2007, s. 1-9.

²⁵⁷ Majno, a.g.e., s. 169, Res. 4.27; Uzel 2000, s. 122, Şekil 35.

²⁵⁸ Restitüsyon çizimlerinde, sivri uca yakın, ağırşak şeklinde bir genişleme görülür. Kat. Nu. 273 ve 274'e takılacak ahşap bir ağırşagın suda şişirilmesi ile sıkışması ve sabit kalması mümkündür.

²⁵⁹ Krug 1984, s. 75, Res. 17.

Selim Erdal'ın Alliano ve yakın çevresinde bulunan 217 iskelette yaptığı incelemelerde, bir kafatasında 0,45 cm çapında trepanasyon deliği saptanmıştır²⁶⁰. 0,45 cm çapındaki bir delik, aşındırma yöntemiyle ancak 0,4 cm genişliğindeki bir uçla açılabilir. Kat. Nu. 273'ün 0,4 cm, Kat. Nu. 274'ün 0,6 cm genişliğindeki uçları benzer deliklerin açımında kullanılmış olmalıdır²⁶¹. Kat. Nu. 273 ve 274'ün uç kesitleri, günümüz kemik cerrahisinde kullanılan elektrikli matkap uçlarına da büyük benzerlik göstermektedir²⁶².

Kat. Nu. 275 (Lev. 67), Ernst Künzl'in yaptığı²⁶³ iğne kabzası tipolojisine göre "Künzl Tip D1" grubuna girmektedir. Alliano'da tek iğne kabzası olması nedeniyle yeni bir tipoloji oluşturulmamıştır. "Künzl Tip D1"nin benzerlerine, Pompei²⁶⁴ ile Kolophon (Lev. 20.7), Çağış (Lev. 21.5), Bingen (Lev. 17.10), Hollanda²⁶⁵ ve İtalya'daki²⁶⁶ hekim mezarı kontekstlerinde rastlanmıştır. İğne kabzalarına, cerrahî, dağlayıcı ve katarakt iğnelerinin yanı sıra bence, iğne kesici ve yuvarlak kovana uygun küçük kesiciler de takılmıştır.

Çiftli çatal sondalara (ÇaSo., Kat. Nu. 276) Delos²⁶⁷, Ilici²⁶⁸, Kıbrıs²⁶⁹, Korinthos²⁷⁰, Lindos²⁷¹ ve Olynthos²⁷² kazıları, Alanya²⁷³, Efes Arkeoloji²⁷⁴ ve Tire²⁷⁵ Müzeleri, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi²⁷⁶ ve Erdoğan Yalav²⁷⁷ özel

²⁶⁰ YRT. 02 G X-c2 M1 numaralı mezarın 1. erkek iskeletindeki trepanasyon deliği, alın (*frontal*) kemiğinin solunda, sol *tuber frontalis*'nin arka dışına açılmış, ancak delik açıldıktan sonra birey yaşamamıştır (Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal ile özel görüşme, 20.12.2008).

²⁶¹ Bu iki eser, ahşap, kemik ve boynuz eserlerin imalatında veya cerrahî amaçla kullanılmış birer matkaptır. Alliano kemik eserlerinde (bkz.: Karaca, **a.g.e.**, b.a.) bu çapta bir delik saptanmaması, her ikisinin de bronz ve ince bir yapıda olması cerrahî amaçlı kullanımlarını destekler niteliktedir.

²⁶² 16 - 20. yüzyıllarda kullanılan elektriksiz manüel örnekler için bkz.: Wilbur, **a.g.e.**, s. 131, ayrıca bkz.: **Bahadır Genel Katalog**, s. 639.

²⁶³ **Künzl 2002c**, s. 8.

²⁶⁴ **Bliquez 1994**, Nu. 221-224, 226-229; **Jackson 1994**, Nu. A2.

²⁶⁵ **Künzl 1983a**, s. 94, Res. 75.13.

²⁶⁶ **Jackson 1986**, Nu. 24.

²⁶⁷ Deonna, **a.g.e.**, Res. 550.

²⁶⁸ Tendero, Lara, **a.g.e.**, Res.1.12.

²⁶⁹ Marie José Chavane, **Salamine de Chypre VI. Les Petits Objets**, Paris, De Boccard Yay., 1975, Nu. 335-336.

²⁷⁰ Davidson, **a.g.e.**, Nu. 1273.

²⁷¹ Blinkenberg, **a.g.e.**, Nu. 406.

²⁷² Robinson, **a.g.e.**, Nu. 1763-1781.

²⁷³ **Uzel 2000**, Lev. IV.1.

²⁷⁴ Yüçrük, **a.g.e.**, Res. 9.

²⁷⁵ Gürler, **a.g.e.**, Nu. 52-54.

²⁷⁶ **Uzel 2000**, Lev. XX.29.

koleksiyonlarında rastlanmıştır. Ağ iğnesi olmasının yanı sıra bir tıp âleti gözüyle bakılan bu âletler, (kesin olmayan Calvert (?) hekim mezarı konteksti (Lev. 25.9) haricinde) hekim mezarı kontekstlerinden ve tıpla ilişkili mekânlardan ele geçmediği için Allianoî'da bulunan örnek önem taşımaktadır²⁷⁸. Zahravi'nin eserinde betimlediği üç (tek tarafı) Çaso'dan ilki, demir olması gereken çatal dağlayıcıdır; diğeri jinekolojide ceninin itilmesinde kullanılan ucu daha açık ve büyüktür; sonuncusu da diş cerrahîsi için düşünülmüş kısa boylu ama sağlam ve kalın uçludur²⁷⁹. Kat. Nu. 277 (?) sağlam ve kalın ucu nedeniyle diş cerrahîsinde kullanılan âletin bir örneği olabilir.

Merhem uygulaması için uygun uçlara (küt) sahip Kat. Nu. 278 ve 279, *merhem çubuğu / basit sonda* (ΑΤΑΥΡΗΝΟΜΗΛΗ, ΑΤΥΡΟΜΗΛΗ) olmalıdırlar²⁸⁰.

Kalın yapısı ve bezemesinin yakın benzeri²⁸¹ nedeniyle Kat. Nu. 280, bir KSo. Tip IA parçası olabilir. Bence damlatma işlevinde kullanılan Kat. Nu. 281 - 282, KSo. Tip IV'den farklı sonda parçalarıdır.

Hiçbir benzeri tespit edilemeyen Kat. Nu. 283, alışılmış çubuk biçimli sondalardan farklı olarak kolları simetrik olmayan "V" şeklindedir. Bu tezde âletin tıpla ilişkisi ve işlevi ilk kez teklif edilmektedir. Celsus, delgi / *terepra* ile yapılan trepanasyonda *meningophylaks* adı verilen beyin zarı koruyucudan (ΜΗΝΙΝΓΟΦΥΛΑΞ / *membranae custos*) bahseder. Çok tartışılmış bu âlet için kemik ıspatula²⁸², bronz parçalar²⁸³ ve kör çengeller²⁸⁴ önerilmiştir. Celsus (viii. 3) çok açık olmayan tanımlamasında "...bronz âletin yukarı kalkık sol ucu dayanıklı, sert ve kısa olduğu için beyin zarına uygundur; bıçakla kesilecek yere sokularak biraz kaldırılırsa ..." demektedir. Bu tanımla, âletin bronz, birbirinden farklı en az iki uçlu ve bir ucun

²⁷⁷ Yalav 2008, s. 188.

²⁷⁸ Bence Kat. Nu. 276 mutlaka kontekstiyle değerlendirilmelidir çünkü küçük bazı örnekler cerrahî amaçlı da olabilir. Bkz.: aş. s. 79.

²⁷⁹ Zahravi, ii. xxxii, (Leclerc) s. 100-101.

²⁸⁰ Gövdesi daire, dörtgen ve altıgen kesitli olan Kat. Nu. 278'in yakın benzeri olmayan merhem çubuğu örnekleri için bkz.: Künzl 2002c, Nu. B124-B126; Uzel 2000, s. 55, Lev. XCIX.101-104; A.e., Lev. CXVII.19-20.

²⁸¹ Künzl 2002c, Nu. C69.

²⁸² Kessyakova, Kirova, a.g.e., s. 410-411.

²⁸³ Perk 2005, s. 123, Res. 15.

²⁸⁴ Ralph Jackson, "Holding on to Health? Bone Surgery and Instrumentation in the Roman Empire", *Health in Antiquity*, Haz. H. King, Londra, Routledge Yay., 2005, s. 102, Res. 5.2/5.

beyin zarına zarar vermeyecek şekilde olduğunu kanıtlamaktadır. Bu küçük âletin kolları simetrik olmayan “V” şeklinde olmalıdır. *Delgi / terebra* ile açılan delikler, kesici ile birleştirilmeden beyin zarını korumak için kullanılan âlet, açılan bir delikten içeri sokularak kafatası kemiği ile beyin zarının arasını açıyor, bu açıklık sayesinde delikler kesilerek daha rahat birleştiriliyor ve (kemik) parça dışarı alınıyor olmalıdır. Demek ki delikten sokulan ucun kalınlığı, *delgi / terebra* ucunun genişliğinden daha az olmalı ve âletin gerekenden daha çok girmesini engellemek için uçtan itibaren bir genişleme gereklidir, diğer uç kaldırıcı işlev üstlenmelidir. Tüm bu veriler göz önüne alınarak değerlendirilen Kat. Nu. 283 bence, kafatası delgisi sırasında kullanılan ve beyin zarını koruyan *meningophylaks* (*ΜΗΝΙΝΓΟΦΥΛΑΞ* / *membranae custos*) isimli âlettir. Paulus (vi. 6), kafatası derisi ile hemen altındaki zarı tahrip etmeden birbirinden ayrılmasını anlatırken *ΥΠΟΣΤΑΘΙΣΤΗΡ* / *hypospathister* adlı âletten *kaldırıcı / elevatör* olarak bahseden tek kaynaktır. Bu âlet de bu güne kadar tespit edilememiştir. Ben, aynı bölgede, benzer cerrahî amaçla kullanılan *meningophylaks* ile *hypospathister* aynı âlet olduğunu veya ikisinin birleşimi sonucunda Kat. Nu. 283’ün oluştuğunu düşünüyorum. Hem tartışmalı bir âletin (*meningophylaks*) farklı bir örneği, hem de hiç tespit edilememiş bir âletin (*hypospathister*) ilk tespiti bence Kat. Nu. 283’tür. Günümüz beyin cerrahisinde kullanılan *dura* (kalın beyin zarı) koruyucunun ucunun da Kat. Nu. 283 gibi “V” şeklinde olması²⁸⁵ bu teklifi desteklemektedir.

Kat. Nu. 284’ün mevcut kısmında görülen kıvrılmanın orijinal veya sonradan olduğu anlaşılamamaktadır. Bu parçanın eğiminin imalâtında tasarlandığı düşünülürse, bir *kör çengel* veya değişik bir *kaldırıcı* olabilir. Gözü açılmamış bir *gözlü iğneye* benzeyen Kat. Nu. 285’in sonda olması tartışmalıdır.

Kıyafetler ve saç tuvaletinde sıklıkla kullanılan²⁸⁶, bronz ve kemikten tepeli iğnelerin, Ephesos St. (Lev. 18.24 - 27) ve Cerrahpaşa (Lev. 23.5) ile Almanya²⁸⁷,

²⁸⁵ Bkz.: **Bahadır Genel Katalog**, s. 640.

²⁸⁶ Erken dönemlerden itibaren kullanılan tepeli iğnelerin bezemeleri ve değişik tipleri için bkz.: Paul Jacobsthal, **Greek Pins and Their Connexions with Europe and Asia**, Oxford, Clarendon Yay., 1956, b.a.; Michel Feugère, **Les fibules en Gaule méridionale de la Conquete à la fin du Vème s. ap. J.C.**, Paris, Centre National de la Recherche Scientifique Yay., 1985, b.a.

²⁸⁷ **Künzl 1983a**, s. 89-90, Res. 68.7; s. 97-98, Res. 77-78.

İtalya²⁸⁸, ve Yunanistan'daki²⁸⁹ hekim mezarı kontekstlerinden ele geçmesi, tıbbî amaçlı da kullanıldıklarını kanıtladığı için Kat. Nu. 286 - 298, örnek olarak incelenmiştir. Celsus (v. xxvi.24) tepeli iğneler ile bandajların tutturulmasından bahseder. Tepeli iğnenin asıl önemli kullanımı, Celsus (v. xxvi.23) tarafından aktarıldığı halde araştırmacılar tarafından yanlış yorumlanan, kastedilenin *Phryg Tipi fibulalar* olduğu sanılan uygulamadır. **Cels.** v. xxvi. 23: “*Yara kenarları iki yöntemle birleştirilir. Yara kulak, burun, alın, göz, kaş, dudak, boğaz, karın gibi yumuşak yerdeyse dikilir. Ama hareketli yerdeki yara esniyorsa ve yara kenarları kolay yaklaşıyorsa, bu durumda Yunanların **ankteras dediği fibulae** kullanılırsa geniş yara izi kalmaz*”. Celsus’un bu aktardığı ve Lev. 68’de verilen bence tepeli iğnenin (*basit fibulae*) asıl cerrahî kullanımınıdır²⁹⁰. Kat. Nu. 286’nın benzerlerine²⁹¹, Nicopolis ad Istrum²⁹² kazılarında ve Erdoğan Yalav²⁹³ özel koleksiyonunda; halka tepeli Kat. Nu. 287 ve 288’in benzerlerine de Pergamon²⁹⁴, Chios²⁹⁵, Kıbrıs²⁹⁶ ve Lindos²⁹⁷ kazılarında rastlanmıştır. Kat. Nu. 290 ve 291 Anadolu hekim mezarı kontekstlerinden (Lev. 18.24 ve 23.5) ele geçen örneklere benzemektedir. Sık rastlanan topuz tepeli iğneler²⁹⁸ arasında Kat. Nu. 294 inceliğiyle, Kat. Nu. 296 bronz gövdesi ve kurşun topuzuyla farklılık göstermektedir.

3.2. Tutucular / *ΛΑΒΙΣ* / *forceps* (Tu., Kat. Nu. 299 - 311)

Genellikle bronzdan yapılan tutucuların çoğu, diğer Roma Dönemi tıp âletlerinin aksine tek fonksiyonludur. Nadiren diğer bir tutucu veya başka bir âletle

²⁸⁸ A.e., s. 105, Res. 84.

²⁸⁹ A.e., s. 40-42, Res. 11.9.

²⁹⁰ Bu kullanım şekli, Alliano’da kemik tepeli iğnelerin tıp âletlerinin yoğun bulunduğu yerlerde ele geçmesinin de açıklamasıdır. İpin geçirilmesinde de bence kemik gözlü iğneler kullanılmış olmalıdır.

²⁹¹ Alliano’da ele geçen 68 adet kemik örnek ve analojisi için bkz.: Karaca, a.g.e., s. 31-34, EK. Kat. Nu. 279-347.

²⁹² Poulter, a.g.e., Res. 2.26.

²⁹³ Yalav 2008, s. 145.

²⁹⁴ De Luca, a.g.e., Nu. 672-673.

²⁹⁵ Ballance, v.d., a.g.e., Lev. 31.65.

²⁹⁶ Chavane, a.g.e., Nu. 496-497.

²⁹⁷ Blinkenberg, a.g.e., Nu. 310.

²⁹⁸ Alliano’da kemikten 443 topuzlu iğne ve 321 iğne parçası ele geçmiştir. Bkz.: Karaca, a.g.e., s. 17-30, EK. Kat. Nu. 1-273. Bronz benzerleri için bkz.: De Luca, a.g.e., Nu. 670-671; Ballance, v.d., a.g.e., s. 137, Res. 55.132; Davidson, a.g.e., Nu. 1353; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 317; Poulter, a.g.e., Res. 2.27; Crowfoot, v.d., a.g.e., Res. 104.12.

birleştirilebiliyordu²⁹⁹. Bu âletler kullanımına göre özel adlarla veya sadece genel tutucu (*ΛΑΒΙΣ/ vulsela*) anlamında ifade edilir. Tutucular *düz* (cımbız türü) ve *çapraz* (makas gibi açılır kapanır kolları) olarak iki tipe ayrılır. Tutucular hakkındaki genel yayımlar sadece düz tutucuları içermektedir³⁰⁰.

3.2.1. Düz Tutucular (DTu., Kat. Nu. 299 - 307)

Allianoi'da 9 adet düz tutucu (DTu.) ele geçmiştir (Lev. 69). Antik kaynaklarda DTu.'lar "*ΛΑΒΙΣ / MYΔΙΟΝ forceps / vulsella / volsella*" isimleriyle geçmektedir. Bazen halka şeklindeki bir kelepçeyle, sıkıştırılarak sabitlenebilen DTu.'lardan Allianoi'da saptanmamıştır. Günümüzde kullanılan cımbız işlevindeki bu tip tutucular, epilasyon ve yara veya vücut açıklıklarındaki ufak nesnelere yakalanmasında kullanılmıştır. Temizlik amaçlı kozmetik setlerinin de bir parçasıdır.

Kat. Nu. 299 - 303 gibi basit düz tutucular (DTu. Tip I), bronz bir levha ikiye katlanarak imal edilmiştir. Benzerlerine Pompei³⁰¹, İstanbul Saraçhane³⁰², Korinthos³⁰³, Nicopolis ad Istrum³⁰⁴, Olynthos³⁰⁵, Samaria³⁰⁶, İngiltere Stanway³⁰⁷, İsviçre Augst³⁰⁸ kazıları; Efes Arkeoloji³⁰⁹, İstanbul Arkeoloji³¹⁰, Roma-Germen Merkezi³¹¹, Shrewsbury³¹², Trier³¹³ Müzeleri; Kolophon (Lev. 20.18), Kyzikos (Lev. 28), Bingen

²⁹⁹ Dişli ağza sahip ve tutma kısmı kör çengel olarak kullanılmış olabilecek bir örnek için bkz.: Ralph Jackson, Kevin Leahy, "A Roman Surgical Forceps from Near Littleborough and a Note on the Type", *Britannia* **21**, s. 271-274, diğer bir benzeri için bkz.: Alexandru Flutur, Liana Flutur, "O Pensetă Chirurgicală Şi Un Bronz Din Castrul Bersobis", *Analele Banatului Arheologie - Istorie* **XV**, 2007, s. 75-83.

³⁰⁰ Bkz.: Ernst Künzl, "Zur Typologie von Klammern und Pinzetten", *SaalbJb* **49**, 1998, s. 76-82; İlder Uzel, "Anadolu'da Bulunan Kozmetik Tıp Aletleri", *XI. ArST*, Ankara, 1996, s. 19-37; Erdoğan Yalav, *Anadolu Medeniyetlerinde Pensetin Gelişimi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay., 1980.

³⁰¹ **Bliquez 1994**, Nu. 271-286.

³⁰² Harrison, **a.g.e.**, s. 251, Nu. 459.

³⁰³ Davidson, **a.g.e.**, Nu. 1465.

³⁰⁴ Poulter, **a.g.e.**, s. 26, Res. 2.65-66.

³⁰⁵ Robinson, **a.g.e.**, Nu. 1713-1719.

³⁰⁶ Crowfoot, v.d., **a.g.e.**, Res. 104.1-2.

³⁰⁷ **Jackson 1997**, s. 1471-1473, Res. 1.

³⁰⁸ **Künzl 1998b**, Res. 6.

³⁰⁹ Yüğüük, **a.g.e.**, s. 91, Nu. 7-8.

³¹⁰ **Uzel 2000**, Lev. XCVIII.88, 90, 92, 94, 96.

³¹¹ **Künzl 2002c**, Nu. B29-B35, C7-21.

³¹² Peter Thomas, "Greco - Roman Medical and Surgical Instruments with Special Reference to Wales and the Border", *Journal of the College of General Practitioners and Research Newsletter* **3**, 1963, Lev. 1.

³¹³ **Künzl 1984**, Nu. D10-D11, D17, D19-D28.

(Lev. 17.13 - 14), Macaristan'daki³¹⁴ hekim mezarı kontekstleri ile Ergun Nidal³¹⁵, Erdoğan Yalav³¹⁶ ve Haluk Perk³¹⁷ özel koleksiyonlarında rastlanmıştır³¹⁸. Dövme tekniği demirden ile yapılan Kat. Nu. 304'ün (DTu. Tip II), hiçbir benzerine rastlanmamıştır.

Kat. Nu. 305 - 307 (DTu. Tip III) öncekilerden farklı olarak kalıba döküm tekniğinde yapılmıştır. Tutucu kolları omuz çıkıntılı Kat. Nu. 305 ve 306'nın benzerleri, Pompei³¹⁹, Vindonesia³²⁰ kazıları; Kolophon (Lev. 20.16), Çağış (Lev. 21.6 - 7), Calvert (?) (Lev. 25.10), Kyzikos (Lev. 28), Bingen (Lev. 17.12) ile Belçika³²¹, Bulgaristan³²², Fransa³²³, Hollanda³²⁴, İtalya³²⁵, Kıbrıs³²⁶, Macaristan'daki³²⁷ hekim mezarı kontekstlerinde, Burdur Arkeoloji³²⁸ ve Trier³²⁹ Müzeleri ile Mississippi Üniversitesi³³⁰ ve Erdoğan Yalav³³¹ özel koleksiyonlarında mevcuttur. Kat. Nu. 305'deki belirgin dişli ağız, parça halindeki Kat. Nu. 306'da aşınma nedeniyle belirsizdir. Tutucu kolları omuzsuz Kat. Nu. 307'nin saptanan tek benzeri Erdoğan Yalav özel koleksiyonundadır³³².

3.2.2. Çapraz Tutucular (ÇTu., Kat. Nu. 308 - 311)

³¹⁴ **Künzl 1983a**, s. 117, Res. 92.7.

³¹⁵ **Uzel 2000**, Lev. LXXII.34.

³¹⁶ **Yalav 1980**, Res. 4-5.

³¹⁷ **Perk 2002**, s. 32.

³¹⁸ Ayrıca bkz.: Papanikola, **a.g.e.**, Nu. 65, 66, 84.

³¹⁹ **Bliquez 1994**, Nu. 247-252, 256-257, 261-264.

³²⁰ Stückelberger, **a.g.e.**, s. 89, Res. 40.4'deki örneğin ağız dişli ve sıkıştırıcı halkalıdır.

³²¹ **Künzl 1983a**, s. 61-66, Res. 34.

³²² Kancheva-Ruseva, **a.g.e.**, Lev. VIII.5-7.

³²³ **Künzl 1983a**, s. 76, Res. 50.8-11.

³²⁴ **A.e.**, s. 94, Res. 75.8.

³²⁵ **A.e.**, s. 105-106, Res. 84, 85.4.

³²⁶ **A.e.**, s. 55, Res. 23.

³²⁷ **A.e.**, s. 117, Res. 92.7.

³²⁸ **Uzel 2000**, Lev. XXXIX.4.

³²⁹ **Künzl 1984**, Nu. D1, D3.

³³⁰ **Bliquez 1988**, Nu. 50-51, 55-60.

³³¹ **Yalav 2008**, s. 141.

³³² **Yalav 1980**, Res. 16.

Pompei³³³ ve Rimini³³⁴ kazıları ile Kolophon (Lev. 20.12) ve Kepsut (Lev. 24.2 - 3) hekim mezarı kontekstlerinden ele geçen çapraz tutucuların formları kullanım alanlarını belirlemektedir. Alliano'i'da ele geçen çapraz tutucuların (Lev. 70) dördü de birbirinden farklı olduğu için ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Kat. Nu. 308'in dişli ağzı, 90° ile birleştiği sapa doğru incelerken üçgen şeklini alır. Bir bilezik ve küre topuzla son bulan sapın, birleştirme pimini de içeren üst yarısı yassı dörtgen, alt yarısı daire kesitlidir³³⁵. Kat. Nu. 309, aynı çapraz tutucu ağzına ait iki demir parçadır. Kapandığında dişleri birbirine oturan ağız 1,2 cm genişliğindedir. Bu parçaların bulunuşuyla, demirden ağız kısmı haricinde ahşapla tamamlanan bir ÇTu. tipi ilk kez tespit edilmiş ve restitüsyon teklifi Lev. 71'de verilmiştir. Tipoloji çalışması Ralph Jackson tarafından yapılan³³⁶ bu tip âletlerin benzerleri, Pompei³³⁷, Vindonisia³³⁸, Kos³³⁹ kazıları, İstanbul Arkeoloji³⁴⁰ ve Trier³⁴¹ Müzeleri ile Fransa'da bir hekim mezarı kontekstinde³⁴² tespit edilmiştir³⁴³. Ralph Jackson'ın tipolojisine göre Kat. Nu. 308 *birleşik / melez (hybrid) staphylagra* (ÇTu. Tip I), Kat. Nu. 309 (sap şekli tam bilinmediği için) *Staphylagra* Tip I veya II (ÇTu. Tip I) sınıfına girmektedir. Antik Çağ'da sık rastlanan, erizipel / yılanlık denilen yumuşak doku iltihabında, yapışkanlaşan küçük dil dokuları uzadığında konuşma zorluğuna neden olarak cerrahî müdahale gerektiriyordu³⁴⁴. Bu müdahale sırasında *staphylagra* (ΣΤΑΦΥΛΑΓΡΑ) kullanılmıştır. Uzun saplarıyla küçük dile kolayca ulaşarak, dokuyu sıkıştırıp kopartan *staphylagra*, az da olsa kanamaya neden

³³³ Bliquez 1994, Nu. 242-244.

³³⁴ Jackson 2003, s. 315-316, Res. 1.4, 2.

³³⁵ Tutma saplarından biri darbe sonucu kırılmış, restorasyon sırasında (darbeden kaynaklanan eğimli haliyle) yapıştırılmıştır.

³³⁶ *Staphylagra* Tip I / Tip II / Karışık (Hybrid) Tip ve *Staphylocaustes* alt başlıklarında değerlendirilen toplam 26 eser için bkz.: Jackson 1992, s. 167-185.

³³⁷ Bliquez 1994, Nu. 243 (*Jackson Staphylagra* Tip I).

³³⁸ Stükelberger, a.g.e., s. 89, Res. 40.1 (*Jackson Staphylagra* Tip II).

³³⁹ Ernst Künzl, "Die Instrumente aus Ephesos und Kos", *JbRGZM* 38, 1995, Nu. 57 (*Jackson Staphylagra* Tip I).

³⁴⁰ *Jackson Staphylagra* Tip I örneklerinden ağızda bağlama delikleri olan bir örnek için bkz.: Uzel 2000, Lev. CII.119.

³⁴¹ Künzl 1984, s. 60, Nu. C1 (*Jackson Staphylagra* Tip I).

³⁴² Künzl 1983a, s. 76, Res. 50.15-16 (*Jackson Staphylagra* Tip I).

³⁴³ Ayrıca bir başka *Jackson Staphylagra* Tip I örneği için bkz.: Thomas, a.g.e., Lev. III, IV.

³⁴⁴ Jackson 1999, s. 121.

oluyordu. Celsus (iv. 7.3) küçük dili açıkladıktan sonra, iltihaplanmasını (vi. 14), pastille (v. 20.4) ve cerrahî yolla tedavisini (vii. 12.3) anlatmıştır. *Kostikle* yakma için kullanılan *staphylokaustes* (ΣΤΑΦΥΛΟΚΑΥΣΤΗΣ) ve *staphylagra hemoroit* tedavisinde de gereklidir³⁴⁵.

Kat. Nu. 310'un (Lev. 72, ÇTu. Tip II) en yakın benzerleri *staphylokaustes*lerdir. İlk idantifikasyonu John Milne tarafından yapılan³⁴⁶ *staphylokaustes*in Marcianapolis (Varna / Bulgaristan) örneğinin çizim ve fotoğrafları henüz yayınlanmamıştır. Rimini³⁴⁷ Viyana³⁴⁸ ve Bristol³⁴⁹ Müzeleri'ndeki diğer üç örneğin ağız kısmı, kostik uygulamasında kullanıldığı için kapandığında küresel uçla biten silindirik şekilli iki kaşık gibidir. Açık ağızlı Kat. Nu. 310, kalın sap ve gövdesiyle küçük dile kostik uygulayamayacağı için *staphylokaustes* olarak adlandırılması mümkün görülmemiştir³⁵⁰. Bu nedenle daha önce tespit edilen ağız kapalıları ÇTu. Tip IIA, Kat. Nu. 310 ise ÇTu. Tip IIB olarak adlandırılmalıdır. Bu âlet, Alliano'i'da bulunan diğer tıp âletleri arasında, saplarındaki dörder akanthus (*AKANTOS / acanthus*) yaprağı bezemesiyle farklılık gösterir. Roma Dönemi'ne ait metal eserlerin bezemeleriyle yapılan analogide bu tip bezeme sadece tıp âletlerinde rastlanmıştır. Pompei'de bulunan ecza kaşığı, hacamat baltası ve vajina spekulumu³⁵¹; İtalya'da bulunduğu sanılan çengel ve çatal sondalar, düz tutucu ile *staphylokaustes*³⁵², ayrıca Bulgaristan'da bir hekim mezarında ele geçen kemik tutucusu³⁵³ bir atölyeye işaret edebileceği düşünülerek Lev. 73'de gruplanmıştır. Kat. Nu. 310 ve bezeme açısından benzeyen 9 tıp âleti, muhtemelen İtalya yakınlarında, ihracat da yapan bir tıp âleti atölyesinin imalatı olmalıdır.

³⁴⁵ Antik Çağ'da hemoroit ve Celsus'un (vii. 30.2) bahsettiği "*condylomata*" gibi bazı tümörlerin tedavisi uygulanmaktaydı.

³⁴⁶ Milne, **a.g.e.**, Lev. XXXII.2.

³⁴⁷ **Jackson 2003**, s. 315, Res. 1.4.

³⁴⁸ **Jackson 1992**, Nu. 25; Milne, **a.g.e.**, Lev. XXXII.2.

³⁴⁹ İtalya'dan bulunduğu belirtilen bu eser için bkz.: **Jackson 1992**, Nu. 24.

³⁵⁰ Bu nedenle kontekstiyle yeniden yorumlanacaktır, bkz.: a.ş. s. 76-77.

³⁵¹ Benedetto Vulpes, **Illustrazione di tutti gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano e in Pompeie che ora conservansi nel R. Museo Borbonico di Napoli**, Napoli, 1847, Lev. VI.1-2; Benedetto Vulpes, "Gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano ed in Pompei raccolti nel Real Musea Borbonic di Napoli", **Real Museo Borbonico di Napoli XIV**, 1846, s. 1-17, Lev. XXXVI.1.

³⁵² **Jackson 1990**, s. 15-16, Res. 2-3.

³⁵³ **Künzl 1996**, s. 2620-2621, Res. XXV.

Dokuyu yakalandığında bir halka kelepçeyle sıkıştırılıp sabitleyebilen DTu.'ların yerine, nadiren Kat. Nu. 311 gibi özel tasarlanmış *hemostatik* tutucular (ÇTu. Tip III) kullanılabilirdi. Bunlar, bazen Isthmia³⁵⁴, Olympia³⁵⁵ ve Olynthos³⁵⁶ kazılarında bulunanlar gibi yanlışlıkla *fibulae* olarak yorumlanmış; Majno³⁵⁷ tarafından âletin tıbbî amaçlı olduğu kanıtlandıktan sonra da Gaziantep Müzesi³⁵⁸ ve Erdoğan Yalav³⁵⁹ özel koleksiyonundakiler gibi doğru adlandırılmıştır³⁶⁰. *Hemostatik* tutucular cerrahî müdahalelerde *damar klempi* olarak kullanılmıştır.

3.3. Kesiciler (Kat. Nu. 312 - 337)

Allianoi'da, 12 neşter ve sapı, 13 makas parçası ve 1 testere olmak üzere toplam 26 kesici bulunmuştur (Lev. 74).

Allianoi'da günlük hayatta da kullanılabilecek büyük demir testereler haricindeki ufak ve cerrahî amaçlı tek bronz testere (Kat. Nu. 337) bulunduğu için tipolojisi yapılmamıştır. Roma Dönemi'ne ait küçük cerrahî testerelerin bilinen nadir örnekleri Ephesos St. (Lev. 18.32) ve Macaristan Kis Közeg³⁶¹ hekim mezarı kontektlerinden ele geçmiştir. 16. yüzyıl ve sonrasında kullanıldığını bildiğimiz saplı küçük testerelere³⁶² dayanarak ve ileriki çalışmalarda oluşturulacak tipolojiye yardımcı olması açısından, Kat. Nu. 337'nin restitüsü Lev. 75'te teklif edilmektedir.

3.3.1. Neşter ve/veya Sapları / ΣΜΙΑΗ/ *scalpellus* (Ne., Kat. Nu. 312 - 323)

Allianoi'da 12 neşter ve / veya sapı ile hacamat baltası (Lev. 76) ele geçmiştir. Kesici demir ucuyla ele geçen tek neşter Kat. Nu. 312 olduğu için tipoloji neşter saplarına göre yapılmıştır. Antik Çağ kesicileri genellikle antik kaynaklarda

³⁵⁴ Raubitschek, **a.g.e.**, Lev. 36.203.

³⁵⁵ Hanna Philipp, **Bronzeschmuck aus Olympia, Olympische Forschungen XIII**, Berlin, 1981, s. 319-320, Nu. 1137.

³⁵⁶ Robinson, **a.g.e.**, Nu. 399.

³⁵⁷ Majno, **a.g.e.**, Res. 9.20.

³⁵⁸ **Uzel 2000**, Lev. LXXVII.1.

³⁵⁹ **Yalav 2008**, s. 187.

³⁶⁰ Papanikola, **a.g.e.**, s. 92.

³⁶¹ **Krug 1984**, s. 75, Res. 17.

³⁶² 16 - 19. yüzyıl benzerleri için bkz.: Wilbur, **a.g.e.**, s. 133; ayrıca bir trepanasyon takımı içerisinde yer alan benzeri için bkz.: Edmonson, **a.g.e.**, s. 33, Res. 16.

geçen isimleriyle ve kronolojik olarak incelenmiştir³⁶³. Arkeolojik betimler (Lev. 11) neşterlerin kapaklı ahşap kutularda tutulduğunu kanıtlamaktadır. Düz kenarlı, içbükey, dışbükey ve kanca şeklindeki kesici uçlar, kırıldığında ya da köreldiğinde, kesici yuvalı saplara yenisi takılabiliyordu³⁶⁴. Neşter sapları³⁶⁵ plastik³⁶⁶ betimlemelerle veya Kat. Nu. 312 gibi gümüş kakmayla³⁶⁷ bezenmiştir. Gövdesine doğru (çakı gibi) kapanabilen kesici sapları genellikle ustura ve tuvalet bıçağı (ΞΥΡΑΦΙΟΙΣ) sapı olarak değerlendirilse de³⁶⁸ çok keskin bu tip kesicilerin mesane taşı müdahalelerinde (*lithotomi*) de kullanıldığı bilinmektedir³⁶⁹. Gövdesine doğru kapanan kesici saplarının 2 kemik örneği Allianoı'da bulunmuştur (Lev. 31.10 - 11)³⁷⁰.

Alt gövdesi ıspatula biçimli Ne. Tip I, ıspatulası üst gövdeden uzun (Ne. Tip IA), ince ıspatulası ile üst gövde uzunluğu eşit / eşite yakın (Ne. Tip IB) ve ince ıspatulası ince üst gövdeden kısa (Ne. Tip IC) olarak sınıflandırılmıştır.

³⁶³ Milne, **a.g.e.**, s. 24-50; Uzel 2000, s. 79-93; Roma Dönemi'nde kullanılan neşterler için bkz.: Antje Krug, "Römische Skalpelle Herstellungstechnische Anmerkungen", **Medizinhist J 28-1**, 1993, s. 93-100. Antik Çağ kesicilerinin günümüz örnekleriyle karşılaştırması için bkz.: Ümit Emrah Kurt, **Antik Dönemde Yunan, Roma, Bizans Kesici Cerrahî Aletlerinin XX. Yüzyıla Ait Örneklerle Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006. Zahravî'nin mesane taşı çıkartma (*lithotomi*) için kullandığı bıçak hakkında bir araştırma için bkz.: Rabie E. Abdel - Halim v.d., "Extraction of Urinary Bladder Stone as Described by Abul-Qasim Khalaf Ibn Abbas Alzahrawi (Albucasis) (325-404 H, 930-1013 AD), A Translation of Original Text and a Commentary", **Saudi Med J 24**, 2003, s. 1283-1291.

³⁶⁴ Bu tip oluklu sapların en güzel örnekleri Kos'tan satın alındığı sanılan bir grup içerisinde ve aynı oluklara oturabilecek kesici haricindeki örnekleri de barındıran tek konteksttir, bkz.: **Künzl 1995**, Lev. 49.

³⁶⁵ Hekim mezarı kontekstlerinden ele geçen kesiciler için bkz.: Ephesos Hy. (Lev. 19.28 - 34), Kolophon (Lev. 20.19 - 27), Çağış (Lev. 21.8 - 11), İstanbul S-Y. (Lev. 22.11 - 20), Cerrahpaşa (Lev. 23.9 - 12), Adana VK. (Lev. 26.9 - 10), Bingen (Lev. 17.15 - 23), Kyzikos (Lev. 28); **Künzl 1983a**, Res. 26.1, 2, 6, 7; Res. 36; Res. 43.5-7; Res. 44.2; Res. 51.21-23; Res. 53; Res. 67.7, 9; Res. 68.1; Res. 79, 82, 84; Res. 85.3; Res. 86.1; Res. 87.1; Res. 89; Res. 91, 96; **Jackson 1986**, Nu. 1-5, 7-9; Kancheva-Ruseva, **a.g.e.**, Lev. VIII.1-3, Lev. XXI.1-2; Kessyakova, Kirova, **a.g.e.**, s. 407-409, Res. 3.1-2. Yerleşim kazılarında ele geçen kesiciler için bkz.: **Bliquez 1994**, Nu. 14-39; **Jackson 1994**, Nu. A21-A23, A28-A33, A36-A39; **Jackson 2003**, s. 317, Res. 3; Majewski, **a.g.e.**, s. 192, Res. 2; Stückelberger, **a.g.e.**, s. 89, Res. 40.3. Kaplıcalarda bulunan kesiciler için bkz.: **Künzl 1986**, Res. 2.1, 4.B3, 9-11. Batıklardan bulunan kesiciler için bkz.: **Gibbins 1988**, b.a.; **Gibbins 1997**, b.a. Müze ve özel koleksiyonlardaki örnekler için bkz.: **Uzel 2000**, Lev. II.8; XII.24; XLIX.21; L.23; XC.36-37; XCI.38-44; **Künzl 1984**, Nu. B1-B3; **Künzl 2002c**, Nu. A63, B11-B20, C2-C4; **Bliquez 1988**, Nu. 27, 34; **Perk 2002**, s. 29; **Yalav 2008**, s. 138, 143, 254; Yüğüruk, **a.g.e.**, Nu. 3-4.

³⁶⁶ Plastik bezemeli neşter saplarına örnek olarak bkz.: Martin Henig, "The Handle of a Toilet-Knife in the Form of a Bust of Minerva from the North York Mors", **Britannia 28**, 1997, s. 353, Lev. XXXIV.A ve **Bliquez 1992**, b.a.

³⁶⁷ **Künzl 1986**, s. 500, Res. 7'de gümüş kakmalı neşter saplarının buluntu yerlerinin dağılım tablosu verilmiştir. Ayrıca bkz.: A. Von Büsing-Kolbe, "Ein römischer silbertauschierter Skalpellgriff aus Ficarolo", **AKorrBl 31**, 2001, s. 107-116.

³⁶⁸ George C. Boon, "Tonsor Humanus: Razor and Toilet-knife in Antiquity", **Britannia 22**, 1991, s. 22, Res. 1.

³⁶⁹ Bkz.: **Künzl 1983b**, s. 488; **Uzel 2000**, s. 87-88.

³⁷⁰ Ayrıca bkz.: Karaca, **a.g.e.**, s. 195-196.

Allianoi'da bulunan Ne. Tip IA örneklerinin (Kat. Nu. 312 - 314) benzerleri, Kolophon (Lev. 20.22), Çağış (Lev. 21.8 - 9), Adana VK (Lev. 26.9), Bingen (Lev. 17.15, 19, 20) gibi bazı hekim mezarı kontekstleri³⁷¹; Pompei³⁷², Vindonesia³⁷³ ve kaplıca³⁷⁴ kazıları; İstanbul Arkeoloji³⁷⁵, Roma-Germen Merkezi³⁷⁶, Trier³⁷⁷ Müzeleri ile Mississippi Üniversitesi³⁷⁸ özel koleksiyonunda saptanmıştır. Kesici ucuyla bulunan Kat. Nu. 312'nin sapının Kos³⁷⁹ ve Rimini'deki³⁸⁰ benzerleri, aynı tip sapa çeşitli kesicilerin takılabildiğini kanıtlamaktadır.

Kat. Nu. 315'in (Ne. Tip IB) benzerleri, Ephesos Hy. (Lev. 19.27 - 30) İstanbul S-Y (Lev. 22.11 - 18) ile Bulgaristan³⁸¹ ve Fransa'daki³⁸² hekim mezarı kontekstleri; Roma-Germen Merkezi³⁸³, Trier³⁸⁴, Efes³⁸⁵ ve İstanbul³⁸⁶ Arkeoloji Müzeleri ile Haluk Perk³⁸⁷ özel koleksiyonunda saptanmıştır. Ne. Tip IB uzun gövdesi nedeniyle içbükey yüzü keskin kanca şeklindeki kesici uçlar (*ΟΞΥΚΟΡΑΚΟΝ ΣΜΙΛΙΟΝ / ΣΜΙΛΙΟΝ ΚΟΡΑΚΙΝΟΝ*) için daha uygundur.

Kat. Nu. 316'nın (Ne. Tip IC) benzerleri, Rimini³⁸⁸ kazıları, İtalya'daki hekim mezarı konteksti³⁸⁹, Efes Arkeoloji Müzesi³⁹⁰ ve Erdoğan Yalav özel koleksiyonundadır³⁹¹. İnce, uzun gövdesi ve sığ kesici yuvası nedeniyle küçük kesici

³⁷¹ Kancheva-Ruseva, **a.g.e.**, Lev. XXI.1-2. **Künzl 1983a**, Res. 82.1-3, Res. 89. **Jackson 1986**, Nu. 1.

³⁷² **Bliquez 1994**, Nu. 15, 22, 26.

³⁷³ Stückelberger, **a.g.e.**, Res. 40.3.

³⁷⁴ **Künzl 1986**, Res. 2.1, Res. 10-11.

³⁷⁵ **Uzel 2000**, Lev. XCI.40.

³⁷⁶ **Künzl 2002c**, Nu. B5.

³⁷⁷ **Künzl 1984**, Nu. B1-B2.

³⁷⁸ **Bliquez 1988**, Nu. 34.

³⁷⁹ **Künzl 1995**, Nu. 51'deki neşterin sapı Kat. Nu. 312 ile aynı olsa da kesici ucu farklıdır.

³⁸⁰ Tamamı henüz yayınlanmamış Rimini konteksti için bkz.: **Jackson 2003**, b.a.

³⁸¹ Kessyakova, Kirova, **a.g.e.**, Res. 3.2.

³⁸² **Künzl 1983a**, Res. 51.21-22.

³⁸³ **Künzl 2002c**, Nu. A63, B11-B20.

³⁸⁴ **Künzl 1984**, Nu. B3.

³⁸⁵ Yüğürik, **a.g.e.**, Res. 3-4.

³⁸⁶ **Uzel 2000**, Lev. XC.36.

³⁸⁷ **Perk 2005**, Res. 2.

³⁸⁸ **Jackson 2003**, Res. 3.

³⁸⁹ **Jackson 1986**, Nu. 7-9.

³⁹⁰ **Uzel 2000**, Lev. L.23.

³⁹¹ **Yalav 2008**, s. 143.

uçlar içindir. Haluk Perk özel koleksiyonundaki bir örneğe³⁹² benzeyen Kat. Nu. 318'in, ıspatula şeklindeki alt gövdesinin kırıldıktan sonra, tekrar kullanılmaya devam edildiği anlaşılmıştır. Kat. Nu. 317'nin kırık olduğu ve benzeri tespit edilemediği için, Ne. Tip IC olarak değerlendirilmesi tartışmalıdır. Kat. Nu. 317'nin eksik kısmı ince bir ıspatula olabileceği gibi polip kazıyıcı ile polip neşteri (*ΠΟΛΙΠΤΙΟΝ ΣΜΑΘΙΟΝ*), daha uzun bir sapla bademcik (*ΑΓΚΥΛΟΤΟΜΟΝ*), küçük dil neşteri (*ΣΤΑΦΥΛΟΤΟΜΟΝ*) veya kısa bir sapla göz cerrahîsi neşteri (*ΠΤΕΡΥΓΟΤΟΜΟΣ* veya *ΑΝΑΡΡΑΦΙΟΝ ΣΜΙΛΙΩΝ*) olması mümkün görülmektedir.

Ne. Tip II ve III olarak adlandırdığım Kat. Nu. 319 ve 320, kısa boyları nedeniyle İstanbul S-Y (Lev. 22.19 - 20) ve Reims³⁹³ hekim mezarı kontekstlerindeki örneklerle karşılaştırılabilmişse de form benzeri tespit edilememiştir. İlk kez bu tipte kesici saplarının tespit edilmesi Kat. Nu. 319 ve 320'nin önemini arttırmaktadır. Küçük kesiciler arasında sayılabilecek bademcik (*ΑΓΚΥΛΟΤΟΜΟΝ*) ve küçük dil (*ΣΤΑΦΥΛΟΤΟΜΟΝ*) neşterleri, saplarının uzun olması gerektiği için bu saplara uygun değildir. Bu neşter sapları vücudun dış kısmındaki son derece hassas müdahaleler için kullanılmalıdır. Kat. Nu. 319 ve 320 daha önce Roma Dönemi'ne ait örneği tespit edilememiş göz cerrahîsinde kullanılan neşterlere (*ΠΤΕΡΥΓΟΤΟΜΟΣ* veya *ΑΝΑΡΡΑΦΙΟΝ ΣΜΙΛΙΩΝ*) ait olmalıdır. Bence, imalâtında eğimli tasarlanan Kat. Nu. 320, eğimine işaret parmağı yerleştirilerek ve başparmakla da bezemeli sapından baskı uygulanarak elde sıkıca sabitlenebilir ve bu neşter sapı küçük ve keskin bir uçla sadece göz cerrahîsinde kullanılabilir.

Kesici ucu ve sapı tek parça demirden imal edilen Kat. Nu. 321 - 323'ün (Ne. Tip IV) tek benzeri Adana VK (Lev. 26.10) hekim mezarı kontekstinde hacamat baltası olarak adlandırılan örnektir. Pompei³⁹⁴ ve Haluk Perk özel koleksiyonunda³⁹⁵ hacamat baltaları mevcuttur³⁹⁶. Demir Ne. Tip IVler, bence hacamat baltasının yanı sıra *kesici dağlayıcı* (*ΣΥΡΑΦΙΟΝ*) da olabilir. Tedavisi mümkün görülmeyen kanserli dokuların kesilmesinde, kanamayı engelleyen keskin dağlayıcılar 20. yüzyılda da kullanılmıştır.

³⁹² Perk 2002, s. 29.

³⁹³ Künzl 1996, s. 2614-2615, Nu. 2-4'ün uzunlukları 5.3 - 6 cm olup bir uçları iğne, diğeri kesici yuvalıdır. Reims mezarı, bir göz hekimine ait en önemli konteksttir.

³⁹⁴ Bliquez 1994, Nu. 53-57; Nu. 56 hacamat baltasının bronz bir örneğidir.

³⁹⁵ Perk 2005, s. 114, Res. 1-1.3.

³⁹⁶ 15 - 19. yüzyıllardaki benzerleri için bkz.: Wilbur, a.g.e., s. 115-116.

3.3.2. Makaslar / ΦΑΛΙΣ / *forfex* (Ma., Kat. Nu. 324 - 336)

Allianoi'da bulunan 13 demir makas parçası (Lev. 77) ile Kepsut (Lev. 24.1) ve Hollanda'daki³⁹⁷ hekim mezarı kontekstlerindeki benzerliği, tıbbî amaçlı da olabileceklerini kanıtlamaktadır³⁹⁸. Benzerlerine Pompei³⁹⁹, Korinthos⁴⁰⁰, Nicopolis ad Istrum⁴⁰¹, Camerton⁴⁰² kazıları, İstanbul Arkeoloji⁴⁰³ ve Trier⁴⁰⁴ Müzeleri ile Mississippi⁴⁰⁵ Üniversitesi özel koleksiyonunda rastlanmıştır⁴⁰⁶. Günümüzdeki teneke kesme, koyun kırma ve bahçe için olanlarla aynı tipteki bu makaslar doku kesimindense yaralanma ve kırıklarda bandajların ve TSo'.lar için deri kese hazırlığında kullanılmış olmalıdır.

3.4. Diğer Âletler

3.4.1. Dağlayıcılar / ΚΑΥΤΗΡΙΑ / *ferrum candens* (Kat. Nu. 338 - 351)

Allianoi'da bulunan 13 demir âlet (Lev. 78), az örneği bilinen⁴⁰⁷ dağlayıcılar için yeni tekliflerdir. Çoğu yayında dağlayıcı örnekleri bronz eserler arasından verilmekteyse de⁴⁰⁸, bronz âletlerin ateşte kızdırılarak kullanılması mümkün değildir. John Milne⁴⁰⁹, antik kaynaklara göre dağlayıcıları *zeytin, disk, gama, çatal, hilal, çivi, tuğla, düğme, mercimek, küresel* ve *kama* biçimli uçlu ile *keskin, sivri ve tüplü*

³⁹⁷ **Künzl 1983a**, Res. 74.

³⁹⁸ Benzer makasların Antik Çağ'da veterinerlikte de kullanıldığını gösteren bir yayın için bkz.: J. N. Adams, "The 'Forfex' of the 'Veterinarius' Virilis (Vindolanda Inv. No. 86 / 470) and Ancient Methodes of Castrating Horses", **Britannia** 21, 1990, s. 267-271. Veterinerlikte kullanılan âletler için ayrıca bkz.: Lawrence J. Bliquez, Emily J. Munro, "Paulakion und securicella: Two hitherto Unidentified Greco-Roman Veterinary Instruments", **Mnemosyne** 60, 2007, s. 490-494.

³⁹⁹ **Bliquez 1994**, Nu. 58.

⁴⁰⁰ Davidson, **a.g.e.**, Nu. 1464.

⁴⁰¹ Poulter, **a.g.e.**, Res. 2.101.

⁴⁰² Ralph Jackson, **Camerton the Late Iron Age and Early Roman Metalwork**, Bath, Britanya Müzesi Yay., 1990, Nu. 277-279.

⁴⁰³ **Uzel 2000**, Lev. LXXXIX.31.

⁴⁰⁴ **Künzl 1984**, Nu. E1.

⁴⁰⁵ **Bliquez 1988**, Nu. 110.

⁴⁰⁶ Ayrıca bkz.: Thomas, **a.g.e.**, Lev.1.

⁴⁰⁷ İtalya'da bulunduğu sanılan bir hekim mezarı kontekstinden ok ucu şekilli dağlayıcı için bkz.: **Jackson 1986**, Nu. 25; yine ok ucu şeklindeki bir diğer dağlayıcı için bkz.: A.G. Gilson, "A Roman Iron Cautery from Verulamium", **Britannia** 13, 1982, s. 303-304. Ayrıca Haluk Perk özel koleksiyonundan teklifler için bkz.: **Perk 2005**, s. 115, Res. 1.4 ve 1.5.

⁴⁰⁸ **Bliquez 1994**, Nu. 103-106.

⁴⁰⁹ Milne, **a.g.e.**, s. 116-120.

olarak sınıflandırmış; burun apsesi ve iltihaplı kemiğin dağlanması *zeytin*, *hemoroit* tedavisinde ucu *disk* şeklindeki, fitik için *gama* dağlayıcılar kullanıldığı aktarmıştır. Sadece Pompei’de bulunan biri demir, ikisi bronz *tuğla* biçimli dağlayıcıyı örneklendirebildiği⁴¹⁰ için antik kaynakların ilgili kısımlarını da vermiştir⁴¹¹. Celsus dağlayıcıları, toplardamar genişlemesi, kangren, karbonkül, köpek ısırığı, su toplaması ve hastalıklı kemiğin tedavisinde önermesine kaşın özel durumlar haricinde son çare olarak görmüştür⁴¹².

Dairesel uçlarıyla Kat. Nu. 338 - 342, *disk*, *düğme*, *çivi* veya *mercimek biçimli* uçlu; Kat. Nu. 343 *tuğla biçimli* dağlayıcı için uygundur. Kat. Nu. 338’in kesici ve delici nitelikteki diğer ucu, bence *sivri / kesici dağlayıcı* veya *hacamat baltasıdır*. *Piramidal* uçlu Kat. Nu. 344 - 346, sapıyla tek parça imal edilen dağlayıcılara⁴¹³ benzer. 18. yüzyılda farklı uçlu dağlayıcıların aynı ahşap sapa takılmasından⁴¹⁴ yola çıkarak yapılan Kat. Nu. 345’in restitüsyon teklifi Lev. 79’dadır. Orta Çağ kaynaklarında, kafa ve yüz felcinde⁴¹⁵, kulak, burun ve boğazda⁴¹⁶ kullanılan dağlayıcılar, *piramidal* tipe benzemektedir. Tepeli iğneleri andıran Kat. Nu. 348 - 349, *zeytin*, *küresel* ve *çivi*; Kat. Nu. 351 *sivri* dağlayıcı olabilir. Bence Kat. Nu. 350, ismini *gama* harfine benzeyen ucundan alan ama bugüne kadar yanlışlıkla büyük gama harfi “Γ” ile tanımlanmaya çalışılan, aslında küçük gama harfi “Υ” ile tanımlanabilecek *gama biçimli dağlayıcıdır* (*ΓΑΜΜΟΕΙΔΩΝΚΑΥΤΗΡΩΝ*). Alliano’da bulunan bir bebek iskeletinin kafatasında dağlama izine rastlanması⁴¹⁷ dağlayıcı kullanımına işaret etmektedir. KSo. Tip I (Kat. Nu. 25), YSo. Tip I (Kat. Nu. 185, 195, 198), GSo. (Kat. Nu. 242, 243, 247 - 250, 253 - 255) ve Ne. Tip IV’de (Kat. Nu. 321 - 323) değinilen demir âletlerle birlikte 29 dağlayıcı teklifi sunulmuştur.

⁴¹⁰ A.e., s. 119.

⁴¹¹ A.e., s. 116-120 arasında verilen çoğu yorumsuz antik kaynak alıntıları, kendisinden sonraki çalışmalara büyük kolaylık sağlayan, tek âlet tipine (dağlayıcı) ait veri kataloğu olarak günümüzde de kullanılmaktadır.

⁴¹² Bkz.: Cels. ii. 17.10 / iii. 21.10 / iv. 6.6 / iv. 15.3 / iv. 30 / v. 26.33 / v. 27.2 / v. 27.12 / v. 28.1-2 / vi. 19.3 / vii. 7.7 / vii. 7.15 / viii. 9.1.

⁴¹³ Uzel 2000, Lev. XCVII.81; Papanikola, a.g.e., Nu. 67b

⁴¹⁴ Bu tip bir takım örneği için bkz.: Wilbur, a.g.e., s. 129.

⁴¹⁵ Sezgin, Neubauer, a.g.e., s. 39-40.

⁴¹⁶ A.e., s. 54. Ayrıca bu yayında *zeytin* uçlu (s. 39), *himal* uçlu (s. 46) ve *kesici* uçlu (s. 36, 38, 40-41) dağlayıcılardan da bahsedilmiştir.

⁴¹⁷ Bu veri, Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal tarafından 30 Mayıs 2006’da (Salı, saat 10.50-11.10) Arkeometri Sonuçları Toplantısı’nda (Çanakkale) sunulan “Alliano’da İnsan İskelet Kalıntılarında Sağlık Sorunları” başlıklı yayımlanmamış bildiriden alınmıştır.

3.4.2. Kaldırıcılar / *ANABOΛEYΣ* / *elevatorium* (Kat. Nu. 352 - 359)

Allianoi'da bulunan metal âletlerden 7 (Lev. 80) adedi kemik ve dış kaldırıcısı / *elevatör* olarak teklif edilmektedir. Allianoi buluntularının antropolojik incelemesinde, kafa, kol ve bacak kemiklerinde iyileşmiş, kaburga ve parmak kemiklerinde *savunma* kırıkları saptanmıştır⁴¹⁸. Kemik kaldırıcılarından Kat. Nu. 352'nin benzerlerine İzmit (Lev. 27.3) ve Bingen (Lev. 17.30, 31, 33) hekim mezarı kontekstleri ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde⁴¹⁹; Kat. Nu. 353'ün benzerine Kolophon (Lev. 20.9) hekim mezarı kontekstinde, Kat. Nu. 354'üne Haluk Perk özel koleksiyonunda⁴²⁰ rastlanmıştır. Kaldırıcı olarak tanımlanan benzerlerine rastlamadığım diğer 5 âlet (Kat. Nu. 355 - 359), boyut ve form açılarından uygun görülen yeni *basit* tip teklifidir.

3.4.3. Sonda Mahfazaları / *ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ* / *egxeiridion* (Kat. Nu. 360 - 364)

Alışılmış tipleri yaklaşık 9 - 20 cm uzunluğunda silindir formlu ve kapaklı sonda mahfazalarından (*ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ*)⁴²¹ kötü korunmuş 5'inin parçaları (Kat. Nu. 360 - 364) Allianoi'da ele geçmiştir (Lev. 81). Ephesos Hy. (Lev. 19.35 - 36), Kolophon (Lev. 20.11), İzmit (Lev. 27.4.), Belçika⁴²², Bulgaristan⁴²³, Fransa⁴²⁴, İtalya⁴²⁵, Macaristan'daki⁴²⁶ hekim mezarı kontekstleri; Pompei⁴²⁷, Roma-Germen Merkezi⁴²⁸, Afyon⁴²⁹ ve İstanbul Arkeoloji⁴³⁰ Müzeleri ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi⁴³¹,

⁴¹⁸ Bkz.: yuk. Dn. 417.

⁴¹⁹ Uzel 2000, Lev. CI.115

⁴²⁰ Perk 2005, s. 119, Res. 6.1. Kaldırıcı olarak adlandırılan eser Kat. Nu. 354 ile benzeşen tek eserdir. Ancak bu yayında, konteksti belirsiz olan eserin tarihlemesinde yanlış yapılarak M.Ö. II. / I. Bine verilmiştir. Kat. Nu. 354'ün kontekstine bağlı olarak bir Roma Dönemi eseri olduğu kesindir.

⁴²¹ Sonda mahfazalarının antik kaynaklarda geçen isimlerine dair ayrıntılı bilgi için bkz.: Marie-Hélène Marganne, "Le Médecin, La Trousse et Le Livre dans Le Monde Gréco-Romain", *Papyrologica Lupiensia* 12, 2003, s. 115-130.

⁴²² Heymans, a.g.e., s. 97-100, Res.1; Künzl 1983a, s. 69, Res. 43.2.

⁴²³ Kancheva-Ruseva, a.g.e., Lev. IX.4, Lev. XXI.5; Kessyakova, Kirova, a.g.e., Res. 3.6, Res. 9.

⁴²⁴ Künzl 1983a, s. 76, Res. 50.5-7.

⁴²⁵ Jackson 1986, Nu. 36-37; Künzl 1983a, s. 104-106, Res. 83.5, Res. 84 ve Res. 85.1.

⁴²⁶ Künzl 1983a, s. 117, Res. 92.1.

⁴²⁷ Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, Nu. A1, A7.

⁴²⁸ Künzl 2002c, Nu. B136-B162.

⁴²⁹ Uzel 2000, Lev. II.5.

⁴³⁰ Atakan, a.g.e., Nu. 48-49; Uzel 2000, Lev. CIV.122-124.

⁴³¹ Uzel 2000, Lev. XXVI.55.

Erdoğan Yalav⁴³² ve Haluk Perk⁴³³, özel koleksiyonlarında benzerleri mevcuttur. Allianoı'da sadece 5 sonda mahfazasının ele geçmesi, ahşaptan da yapıldığını bildiğimiz⁴³⁴ örneklerin burada daha çok kullanıldığını düşündürmektedir.

3.4.4. Hacamat Kabı / ΣΙΚΥΑ / *cucurbitula* (Kat. Nu. 365)

Kötü koruna geldiği için restitüsyon çizimiyle verilen Kat. Nu. 365, Allianoı'da bulunan tek hacamat kabıdır. Bilinen tiplerden⁴³⁵ farklı olan Kat. Nu. 365'in yakın benzerine İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde rastlanmıştır⁴³⁶. Antik Çağ tedavileri arasında çok amaçlı ve sık uygulanan hacamat⁴³⁷ Allianoı'da Aristeides tarafından da uygulanmıştır⁴³⁸. Bence bulunan tek hacamat kabı, kan aldırmanın azlığını değil, sülük kullanımının yoğunluğunu göstermektedir. Günümüzde batı ülkelerine nazaran, Anadolu'da daha yaygın olan sülük kullanımının Antik Çağ'daki durumu da kuşkusuz aynıydı⁴³⁹. Allianoı'da, oturma yerli, havuzsuz ve küçük kaplıca mekânlarında bulunan büyük taş kaplara konan sülükler (sapı düz satıhtaki bir sülüğü alabilecek gibi kıvrılmış gümüş KSo. Tip I'in (Kat. Nu. 32) tabanında bulunduğu) balık havuzunda⁴⁴⁰ yetiştirilmiş olabilir.

⁴³² Yalav 2008, s. 95, 174, 227.

⁴³³ Perk 2006, s. 27.

⁴³⁴ Ahşap sonda ve ilaç mahfazalarına ait en önemli buluntu Populonia (İtalya) limanında ele geçen 136 parçalık kontekstir, ayrıntılı bilgi için bkz.: Marganne, a.g.e., s. 126-127.

⁴³⁵ Künzl 1982b, s. 513-532 ve Künzl 1985, s. 30-33.

⁴³⁶ Uzel 2000, Lev. LXXXIX.30. Ayrıca 17-19. yüzyıllarda kullanılan hacamat kapları için bkz.: Wilbur, a.g.e., s. 117-118.

⁴³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: yuk. s. 31-32.

⁴³⁸ Festugiére, a.g.e., s. 68. Yunanca orijinali için bkz.: Dindorfii, a.g.e., s. 488-489.

⁴³⁹ Bence, İslami tıp kitaplarının Latinceleştirilmesi sonucunda 14. yüzyıldan sonra batı ülkelerinde daha iyi tanınan sülükle kan aldırma, 17. yüzyıl sonrasında o kadar yaygınlaşmıştır ki özel sülük taşıma kapları yapılmış ve çoğunun üzerine sülük anlamında kelimeler yazılmıştır. Bu tip kapların 18. ve 19. yüzyıl örnekleri için bkz.: Wilbur, a.g.e., s. 121.

⁴⁴⁰ 2006 yılı kazılarında kısmen tespit edilen bu yapı, Ahmet Yaraş tarafından "(Çevrimiçi) <http://www.allianoı.org/tu/flas-haberler/allianoıda-balık-havuzu-2.html>, 11.12.2008" de tanımlanmıştır.

4. ALLIANOI TIP ÂLETİ KONTEKSTLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Bir önceki bölümde tipoloji ve analogi değerlendirmesi yapılan bazı âletlerin kontekstleriyle ilişkisinden yeni veriler edinilebileceği düşünülerek İlya(s) Çayı'nın kuzey (Lev. 85) ve güneyindeki tıp âleti kontekstleri incelenmiş ve arazideki buluntu yerleri plan üzerinde saptanmıştır (Lev. 84).

Allianoî'daki cerrahî müdahale anlamında en önemli mekânlar, ele geçen çok sayıdaki tıp âletinin de gösterdiği gibi, İlya(s) Çayı'nın kuzey yakasında, köprü ile kuzey kaplıca arasındaki avlulu yapıdadır. Bu yapıda (mekân b4¹) ahşap bir kutu içerisinden mekâna dağıldığını düşündüğüm, âlet çeşitliliği açısından önemli bir kontekt ele geçmiştir². *Staphylagralar* (Kat. Nu. 308 - 309), *tutucular* (Kat. Nu. 305 - 307), *dil baskısı* (Kat. Nu. 221), *tüp sonda* (Kat. Nu. 267), *kaldırıcı* (Kat. Nu. 352) ve bir sonda mahfazası parçasından (Kat. Nu. 362) oluşan bu kontekste, hiçbir yerde birebir aynısına rastlamadığım Kat. Nu. 310 da bulunmaktadır. Diğer âletlerin benzerlerinden dolayı, kontekstin küçük dil ve *hemoroit* operasyonlarında kullanılan bir takım olduğu tespit edilmiştir. İşlevi tartışmalı Kat. Nu. 310'un tanımlanabilmesi için ilk önce takımdaki âletler iki müdahale (küçük dil ve *hemoroit*) arasında paylaşılmalıdır. Genel kullanıma işaret eden sonda mahfazası parçası (Kat. Nu. 362) ile *staphylagralar* (Kat. Nu. 308 - 309) ve *tutucular* (Kat. Nu. 305 - 307) her ikisinde de; *dil baskısı* (Kat. Nu. 221), sadece küçük dil, tüp sonda (Kat. Nu. 267) ise sadece *hemoroit* operasyonu sonrasında *anal lavman* olarak kullanılmış olmalıdır. Bence, dişli ağza sahip Kat. Nu. 305, dış *hemoroitlere*, Kat. Nu. 308 (*staphylagra*), ağzının açısı nedeniyle küçük dilden çok, iç *hemoroitlere* uygundur. İç *hemoroitlere* müdahale sırasında mutlaka bir *anal speculum* (ΕΛΡΟΔΙΑΣΤΟΛΕΥΣ, ΜΙΚΡΟΥ ΔΙΟΠΤΡΙΟΥ, ΚΑΤΟΠΤΗΡ) gereklidir. Daha önceki çalışmalarda *anal speculum* için önerilen tipin *anal* genişlemeyi sağlayacak ucu 7 ilâ 8 cm arasındadır; bunun bir *hemoroit* operasyonunda kullanıldığını düşündüğümüzde (dıştan içe) ilk 7 cm'ye müdahale edilemez, ayrıca uçlarının yuvarlatılmış bitişi içte çalışmayı zorlaştırır. Bence, tanımlanmış tip, üçlü ve dörütlü uçluları bilinen *vajinal speculumun* ikilisi, Kat. Nu. 310 *hemoroit* operasyonu için özel bir *anal speculum*

¹ Bu çalışmadaki oda numaralandırmalarında, *Allianoî Arşivi Mekân Fişi* numaraları kullanılmıştır.

² Ayrıca bkz.: **Baykan 2002**, s. 76.

tipidir. İlk kez tespit edilen, takımındaki demir ağızlı *staphylagra* (Kat. Nu. 309), *ahşap saplı tipi* kanıtlar. Bence, küçük dilin kesilmesinde ısıtılan (demir) ucuyla *kesici dağlayıcı* olarak kullanılmış bu tipin, operasyon sırasında dil, dudak ve yanaklara değebileceğ kolları, ısındığında zarar vermemesi için ahşaptandır. Kat. Nu. 309, Roma Dönemi'nde *staphylaganın kesici dağlayıcı* gibi kullanıldığını kanıtlayan yegâne örnektir. *Kostikle* yakma yerine *kesici dağlayıcı staphylagra* kullanımı, *kostik* uygulama yerine *hemoroit*le ilişkilendirdiğim Kat. Nu. 310 teklifini de desteklemektedir. Bu oda (mekân b4) *küçük dil* ve *hemoroit operasyonlarında* kullanılmıştır.

Bu odanın doğusunda, b5 mekânında Kat. Nu. 168, 184, 205, 220, 275 ve 317'den oluşan³ kontekst ele geçmiştir. Grup içindeki Kat. Nu. 275, iki uçlu bir *iğne kabzasıdır*. Benzerlerinin göz, özellikle de katarakt cerrahisinde kullanıldığını bildiğimiz âletin uçlarına *köşegen kesitli iğneler* veya *iğne dağlayıcılar* takılmaktaydı. Diğer kesici sapları arasında daha küçük Kat. Nu. 317 *göz neşteri* (*ΠΤΕΡΥΓΟΤΟΜΟΣ* veya *ΑΝΑΡΡΑΦΙΟΝ ΣΜΙΛΙΩΝ*), Kat. Nu. 168 *göz kapağı çengeli*, Kat. Nu. 184, 205 ve 220'nin yassı uçları küçük göz *ispatulaları*, sivri uçları da merhem uygulayıcı olarak kullanılabileceğinden, oda (mekân b5) *göz cerrahisiyle* ilişkili olmalıdır.

Bu yapının b7 mekânı; Kat. Nu. 69, 73, 224, 225, 228, 264, 281 ve 313'den oluşan kontekstteki *kateter* (Kat. Nu. 264) nedeniyle ürolojik müdahale çerçevesinde yorumlanmalıdır. Kat. Nu. 69 (KSo. Tip IB) mesane taşı kırma (*lithotomi*) sırasında kullanılabileceğinden bahsedilmişti⁴; ürolojik *kateter*le bulunması da bunu destekler. Bu nedenlerle Kat. Nu. 69'un bugüne kadar örneklendirilememiş *taş kırıcı / lithorit* (*ferramentum*) ile kullanılan özel bir KSo. tipi (KSo. Tip IB) olduğunu, tüm örneklerinin (Kat. Nu. 69 - 71) bu yapıda ele geçmesi ve yakın benzerinin bulunmamasına dayanarak teklif ediyorum. Taşın kırılacağı kanala girmek için ihtiyaç duyulacak neşter (*ΛΙΘΟΤΟΜΟΝ / lithotomon*) Kat. Nu. 313 veya aynı kontekstte ele geçen kemik saplı kesici (Lev. 31.11) olabilir. *Lithotomonun* Roma Dönemi'ne ait örnekleri sadece diğer ucu *lithotomi kaşığı / ΛΙΘΟΥΛΚΟΣ* olanlar

³ Bunlar haricinde Lev. 31.12'de görülen kemik saplı demir kesici de kontekste aittir.

⁴ Bkz.: yuk. s. 44.

arasından verilse de⁵, âletin 14 - 18. yüzyıl örnekleri⁶ Lev. 31.11'e daha çok benzemektedir. Taşın kanalda hareketini sağlamak için parmak veya YSo.'larla (Kat. Nu. 224, 225 veya 228) baskı uygulanmalıdır. Bu oda (mekân b7) *üroloji ve mesane taşı kırma müdahalelerinde* kullanılmıştır.

Yine aynı yapının daha küçük bir odasında (mekân c1) metal âlet yönünden kısıtlı (Kat. Nu. 223, 304) kontekstte çok sayıda kemik tepeli iğne⁷ ele geçmiştir. Kat. Nu. 304'ün bir *dikiş (sütür) tutucusu* olabileceğine ve tepeli iğnelerin daha önce bahsettiğim⁸ cerrahîdeki gerçek kullanımına dayanarak burasını (mekân c1) *cerrahî dikiş / sütür* odası olarak teklif ediyorum.

Yapının kuzey odalarında *hacamat kabı* (Kat. Nu. 365) ile *dağlayıcı / hacamat baltası* (Kat. Nu. 338) bulunması hacamat / *flebotomi* yapıldığına işaret eder. Bu yapı dışında bulunan, *hemostatik tutucu* (Kat. Nu. 311), *testere* (Kat. Nu. 337) ve *damlalık (?)* (Kat. Nu. 282), kuzey kaplıcanın ikinci katına ait küçük odaların cerrahîye ilişkisini ortaya koymaktadır. Bahsi geçen avlulu yapıda tıp âletlerinin ele geçtiği tabaka, kontekstindeki diğer verilerin de yardımıyla M.S. 1. yüzyılın son çeyreği ile M.S. 3. yüzyıl ortasına tarihlenmektedir.

Kuzeye göre daha yoğun yapılaşma görülen güneyde, kontekst halinde tıp âleti buluntuları son derece kısıtlıdır⁹. Güneydeki tıp âleti çeşitliği açısından en önemli yapı *insula I* dir. Yapının en büyük (mekân 23) odasında, *trikiazis* tedavisinde kullanılmış olabilecek Kat. Nu. 25, *beyin zarı koruyucu / meningophylaks(?)* (Kat. Nu. 283), makaslar (Kat. Nu. 327 - 328), KSo. ve ÇSo. çeşitleri, *lithotomi neşteri (ΛΙΘΟΤΟΜΟΝ / lithotomon)* veya *ustura (ΞΥΡΑΦΙΟΙΣ)* sapı olabilecek kemikten bir kesici (Lev. 31.10) ve kemik *tepel iğnelerin*¹⁰ bulunması, genel cerrahîye işaret eder. Mekân 17'deki *ürolojik sonda / kateter* (Kat. Nu. 266) ve mekân 24'de ele geçen sondalarla (Kat. Nu. 226, 272) birlikte, bu yapıda *genel cerrahî, trepanasyon (?), trikiazis (?), üroloji ile ilaç / merhem uygulamalarının* yapıldığı söylenebilir. *Insula I* kontekstine göre M.S. 2.-4. yüzyıllara

⁵ Bu tip kesiciler için bkz.: **Künzl 198b**, s. 487-493.

⁶ Bkz.: **Künzl 1983b**, s. 488; **Uzel 2000**, s. 87-88

⁷ Bkz.: Karaca, **a.g.e.**, Lev. XV, XVI.

⁸ Bkz.: yuk. s. 62-63 ve Lev. 68.

⁹ Bulunanlar yapı adaları / insulalar, geçiş yapısı ve doğu-batı uzanımlı caddenin güneyindedir.

¹⁰ Bkz.: Karaca, **a.g.e.**, Lev. XV, XVI..

tariflenmektedir. *Insula II*'de, kontekste bağılı olmayıp tek başına ele geçen göz neşteri (?) (Kat. Nu. 320) ve kemik delgisi / terebra (?) (Kat. Nu. 273) haricinde, kuzeybatı köşedeki odada bulunan Kat. Nu. 230 (*kazıyıcı / küret*) ve Kat. Nu. 200 (YSo. Tip IA2 / *keski*) kemik cerrahîsiyle ilişkilendirilebilir. *Ampiyem / ascites* ve *lavman tüpü* (Kat. Nu. 268) ile Kat. Nu. 316 (Ne. Tip IC) *insula III*'deki önemli tıp âletleri olsalar da ayrıntılı yorumlanabilecek kontekstlerde ele geçmemişlerdir. Ayrıca farklı bir yerde tespit edilen ve kontekstinde tıp âleti bulunmayan Kat. Nu. 276 bence bir ağ iğnesidir¹¹.

Geçiş yapısı batısındaki bir mekânda ele geçen köşegen kesitli ve eğimli *cerrahî iğne* (Kat. Nu. 236), *dağlayıcı* (Kat. Nu. 339) ve bir KSo. ile kontekstten bağımsız diğer sondalar, merkez yerleşimin batısında kalan bu alanda da tıbbî müdahalelerin yapıldığını göstermesi açısından önemlidir. *Geçiş yapısı* güneyindeki mekân 12'de ele geçen, neşter sapı (Kat. Nu. 314) , ZSo. Tip I (Kat. Nu. 270) ve KSo.'lar (Kat. Nu. 51, 111) ve doğu-batı uzanımlı caddenin güneyinde bulunan âletler, caddeye bakan mekânlarda daha çok muayene, arka sıradakilerde ise cerrahî müdahale yapıldığını göstermektedir¹².

Allianoi gibi tıp âletlerin yoğun bulunduğu (cerrahîyle doğrudan ilişkili) yerleşimlerin, sınırlı bir cerrahîyle tapınak tıbbının uygulandığı Asklepieionlarda görülen rüya ve psikoterapi mekânlarını içermediği anlaşılmaktadır. Analoji ve kontekstlerin araştırmasında, yerleşimlerde ele geçen tıp âletlerinin, *valetudinarium*, hekim evi veya Pompei gibi kentlerin tıpla ilişkili mekânlarında bulunduğu görülmüştür. Hekim ev(ler)inden daha geniş bir alana yayılan Allianoi'un bir kent olmadığı bilinmektedir. Roma garnizon yerleşimlerinin "T" planını oluşturan *decumanus* ve *cardo* Allianoi'da bulunsa da yerleşimin tümünü bir *valetudinarium*

¹¹ Ayrıca Allianoi'da balıkçılık malzemesi olarak bir olta iğnesi de bulunmuştur. Ağ iğnelerinin kullanımını gösteren (aynı zamanda John Milne'ye dayanarak tıpla da ilişkilendiren) bir kaynak için bkz.: S. Holts, **Greco-Roman and Arabic Bronze Instruments and their Medico-Surgical Use**, Oslo, y.y., 1919.

¹² Ayrıca caddeye bakan mekânların eczaya yönelik verileri için bkz.: **Baykan 2005a**, s. 447-452.

(askeri amaçlı hastane) olarak yorumlamak için henüz erkendir. Galenos'un¹³ Pergamon'da gladyatör cerrahlığı yaptığını ve öncellerinin çoğu ölümle sonuçlanan tedavilerine karşılık, başarısıyla övündüğünü bilmekteyiz¹⁴. Galenos'un bu cerrahî müdahaleleri Pergamon'un neresinde ve nasıl bir mekânda yaptığı daha önce ayrıntılı bir şekilde hiç tartışılmamıştır. Gladyatörlerin tedavisi için ilk akla gelen *amphitheatrum*¹⁵ (*AMΦΙΘΕΑΤΡΟΝ*) veya Asklepieion¹⁶ bence buluntuları ve mimari düzeni açısından uygun değildir. Kanımca, M.S. 157 – 161 / 162 yıllarında¹⁷, Galenos'un gladyatörleri tedavi ettiği yer Allianoï'dur; kontekstine ve tarihlemeye¹⁸ göre de büyük ihtimalle İlya(s) Çayı'nın kuzey yakasında, köprü ile kuzey kaplıca arasındaki avlulu yapıdır (Lev. 85). Bir kısmı daha geç döneme ait olsa da Allianoï ve yakın çevresinde saptanan iskeletlerin antropolojik incelemesinde, kaburga ve parmaklarda *savunma kırıkları* saptanması¹⁹ da bu fikri destekler. Kurtarma

¹³ Gal. iii. 2-3; (Kühn XIII, s. 599 vdd.) : "... Mihi etiam hoc forte fortuna contigit, etenim nervorum valnerum curationem juvenis adhuc, quum primum ex Alexandria in patriam reverterer, annos vigintioeto natus, excogitavi. Quia vero fingula medicamenta, quae adinveneram medicis amicis non folium civibus, sed etiam vicinis exhibueram, ut omnia ufu ac experimentis firmarentur, visumque erat, haud novi quomodo, civitatis nostrae pontifici gladiatorum curationem mihi foli tradere, quamvis juveni adhuc, vigesimum nonum enim tum primum attingebam, tunc vulneratos in priore infernaque femoris parte invento praefidio curavi, in iis fane qui per transversum percussi erant, reliquam tendinis ipse amputans, ut tuta esset mihi curatio, qui vero parvum vel per directum vulnus acceperant, cum securitate simul et metu totam fanandi deductionem exercens. Nem quum omnes ante nos medici plurimum aqua calente ipsos foverent et triticea farina ex hydrelaeo modice decocta illinirent, ego fane aquam omnino non obtuli, oleo autem frequenter respergens simul cum praedictis medicamentis fiatim omnes fanitati restitui. Quandoquidem vero multi superioribus annis fortuito perierunt, mihi tamen ne quidem unus vel ex nervorum vulnere vel alio mortuus est, alter pontifex succedens illi, qui mihi tum medendi officium commiserat, familiariter et ipse a septem mensium intervallo gladiatorum curationem fidei meae concredidit, siquidem primus autumnali solstitio, secundus vigente vere, pontificatum gessit. Rursum post hunc omnibus a me fervatis, tertius, quartus et quintus, pari modo gladiatores mihi curandos tradiderunt, ut jam permultum illam medendi curationem exploratam habeam. Quin etiam hoc tempore tale quid industria invenimus, cui animum advertere maxime illos medicos convenit, qui vulnere curationem recte administrare cupiunt. Contemplatus enim gladiatorum quandam ex iis, quos equites nominant, transversam divisionem in priore ac inferiore femoris parte habentem eamque fatis altam, ac vulneris labrum intuitus, fursum alterum revulsam, infra alterum quasi ad patellam detractam, non dubitavi distantes invicem musclicorum partes futuris contrahere, curatione illa, quae per latitudinem dicitur, neglecta..."

¹⁴ Pergamon ve Thyatira'daki gladyatörlerle ilgili olarak ve Galenos'un gladyatör hekimliği konusundaki bir araştırma için bkz.: Michael Carter, "Archiereis and Asiarchs: A Gladiatorial Perspective". **Greek Roman and Byzantine Studies** 44, 2004, s. 41-68. Bu konuda ayrıca bkz.: Jackson 1999, s. 126; Radt, **a.g.e.**, s. 45-46, 239 (Ayrıca bkz.: A. J. Brock, **The Natural Faculties**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1991, giriş xvii).

¹⁵ Galenos'un Pergamon *amphitheatrum*undaki hekimliği hakkındaki görüş için bkz.: Radt, **a.g.e.**, s. 45-46.

¹⁶ Asklepieionda süren uzun süreli kazılarda hiçbir önemli cerrahî âlet konteksti ele geçmemiştir. *Dinsel ve mistik tıp* ağırlıklı tedavi anlayışında ölümlü gladyatör cerrahlığı için asklepieionlar uygun yerler değildir.

¹⁷ Carter, **a.g.e.**, s. 42-43.

¹⁸ Bu yapının tıp âletlerinin ele geçtiği tabakanın konteksti M.S. 1. yüzyılın son çeyreği ile M.S. 3. yüzyıl ortasına tarihlenmektedir.

¹⁹ Antropolojik veriler, Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal'ın (Salı, saat 10.50-11.10) 30 Mayıs 2006'da (Çanakkale) Arkeometri Sonuçları Toplantısı'nda sunulan "Allianoï İnsan İskelet Kalıntılarında Sağlık Sorunları" başlıklı yayınlanmamış bildirisinden alınmıştır.

kazılarında, merkez yerleşimi dışında tespit edilen Kocakoru²⁰ ve Maymun Sekizi²¹ mezarlıklarının ait olduğu ayrı yerleşimlerin tespit edilememesi, bence bir kısmının, tedavisi başarıya ulaşmamış gladyatörlere aidiyetini göstermektedir²². Galenos'tan önceki gladyatör hekimleri zamanındaki ölümler ve Galenos'un başarılı tedavileri, şaşırtıcı bir şekilde nekropollerin tarihlendirmeleriyle de örtüşmektedir. Daha geniş araştırmalarla başka kanıtların da bulunacağı bu teklifimle, Alliano'i'un niteliği ya da (en azından) M.S. 2. yüzyıldaki işlevi açıklanabilmektedir.

²⁰ M.S. 1. yüzyıla tarihlenen 13 mezar için bkz.: **Yaraş 2004b**, s. 227-235.

²¹ Kontekstlerine göre M.Ö. 2. - M.S. 1. yüzyıla tarihlenen 66 mezar için bkz.: **Yaraş 2002a**, s. 469-470.

²² Her iki nekropolde erkek mezarlarına işaret eden buluntular arasındaki çok sayıdaki kandil ve striglisler için bkz.: **Yaraş 2002a**, s. 469-470, Res. 7.

5. ALLIANOI'DA BULUNAN TIP ÂLETLERİNİN KATALOĞU

5.1. Katalogla İlgili Açıklamalar

Arap rakamlarıyla numaralandırılan 365 eser (Kat. Nu. 1 - 365), işlev grubunun (ör. sonda, tutucu) ve tipinin (ör. KSo., DTu.) sayısal çoğunluğuna göre aldıkları katalog numarasıyla sıralanmıştır. Eserlerin bu tez dışında aldığı numaralar “Kayıt Nu.” satırındadır¹. Katalogda, aynı sayfada yer alan üç eserin fotoğraf² ve çizimi³ için, daima tek bir ortak ölçek kullanılarak, o sayfadaki âletlerin birbirlerine göre oranı korunmuştur; fakat âlet büyüklüklerine göre, her sayfada ölçek değişebilir. Levha 82’de tüm eserler aynı ölçekte yan yana görülebilir.

Eserin adı, âletin ait olduğu grup (ör. çengel uçlu sonda, çapraz tutucu) ve tipin - varsa özel adı (ör. kovanlı, staphylagra) parantez içinde- ismini içerir. Eser adının yanındaki (?) ibaresi, “teklif edilmektedir” anlamı taşır. Yarısından azı korunan eserde, adının yanına “prç.” (parçası) eklenmiştir. Eserlerin farklı metalleri⁴ “Malzemesi” satırında belirtilmiştir.

Ölçüler satırında, eserler boyları, uzunluk (Uz.); enleri ise yerine göre kalınlık, genişlik veya çap olarak santimetre (cm) biriminde yazılmıştır. Eser ölçülerinde, ileriki çalışmalara yararlı olabilmesi için, sonradan oluşan kıvrım ve eğimleri hesaplanmıştır.

Eser buluntu yerleri Alliano genel planının (Lev. 3 ve 36) plan kare ve açma sistemine⁵, kodları ise deniz seviyesinden yüksekliğe göredir⁶. Eserlerin Alliano genel planı üzerindeki dağılımı Lev. 84’de görülebilir⁷.

¹ Numaraların başındaki M.: kazı envanter, All.: kazı etütlük demektir. Kazı envanter numarasının yanındaki ikinci numara müze envanteridir. Kataloğa alınan müze envanterlik (90), müze etütlük (60), kazı etütlük (215) eserlerin dağılım grafikleri Lev. 83’dedir. 1998 - 2006 yıllarında Alliano kazı envanterine (sikkeler hariç) 1331 metal eser kaydedilmiştir. Bergama Müze Müdürlüğü bunların, 184’ünü envanterine, 851’ini etütlüğüne kaydetmiş, 295’ini kazı etütlüğünde bırakmıştır. Kazı sırasında etütlüğe ayrılan 1361 eserin numaralandırma ve kaydı bu tez için tarafımdan yapılmıştır. Eserlerin daha önce aldıkları numaraları gösteren listeye (Tablo 2) **Yaraş 2002b**’de yer alan 41 eser de ilave edilmiştir.

² Ahmet Yaraş (1998), Firdevs Sayılan (1999 - 2000), Mehmet Güngör (2001-2003), Erdal Eryılmaz (2004 - 2006) tarafından çekilenler haricinde bu tez için Bergama Müzesi’nde yapılan fotoğraf çekimlerini Mehmet Güngör, Kazı Evi ve deposundakileri Erdal Eryılmaz, Arş. Gör. Ergün Karaca, Öğr. Gör. Ceren Baykan ve yazar gerçekleştirmiştir.

³ Tüm eserler Restoratör Ceren Baykan tarafından 1 / 1 ölçekte çizilmiştir. 1998 - 2006 yıllarındaki kazı ve müze çalışmalarında çizilen eserler milimetrik kâğıttan aydingere ve bilgisayarla aktarılmış, 2006 - 2009 yıllarında yapılan çizimler bilgisayarda (AutoCAD programında) gerçekleştirilmiştir.

⁴ Âletlerin sayısal ve yüzdelik malzeme dağılımları Lev. 29’da verilmiştir. Kataloğa sadece metal eserler alınmıştır. Alliano’da bulunan kemik eserler Karaca, **a.g.e.**’de değerlendirildiği için kataloğa dâhil edilmemiştir.

⁵ Alliano planı kuzey - güney doğrultusunda büyük Latin harfleri, doğu - batı doğrultusunda Roma rakamlarıyla kodlanarak 25 x 25 m’lik karelere (G VII, F XII gibi) ayrılmıştır. Her kare kendi içinde kuzey - güney doğrultusunda küçük Latin harfleri, doğu batı doğrultusunda Arap rakamlarıyla kodlanarak 5 x 5 m’lik karelere bölünmüştür (ör. G VII - b5, J X - e3). Plan kare ve açması belirtilmeyen eserler yüzey buluntusudur.

⁶ Metre cinsinden verilen kodlardaki tek sayı (ör. 86,77) eserin bulunduğu seviyeyi, iki sayı (ör. 86,77 - 86,61) ele geçtiği tabakayı gösterir. Kodsuzlar, açma kesiti, kapalı mekân (tonoz içi gibi) veya yüzeyde bulunmuştur.

⁷ İlyas) Çayı’nın kuzey batısındaki yapının kontekstleri için bkz.: Lev. 85.

“Durumu”nda, eserin korunmuşluğu, üretim tekniği bilgileri⁸ ile eserin tüm⁹, eksik¹⁰, kırık, kıvrık, eğik ve / veya ezik olduğu, korozyon durumu¹¹ belirtilmiştir. Eserin eğer bu tezde tipoloji kodu (KSo. Tip III gibi) veya grubu (KSo., YiSo.) belirlendiyse “Tipi” satırında belirtilmiştir¹².

Eserin tarifinin yapıldığı “Tanım” bölümünde anlatım, eserin adını aldığı uçtan (ör. KSo.’lar kaşıktan, ÇSo.’lar çengelden) başlar. Üst, alt ve tepe gibi terimler bahsedilen eserin yanındaki fotoğraf ve çizime göredir. Tanımı kısa¹³ ve anlaşılır kılmak için, geometrik form¹⁴, benzetme¹⁵ ve bazı adlandırmalardan¹⁶ faydalanılmıştır. Tanımlamada gerekli görüldüğünde bazı ölçüler de verilmiştir¹⁷. Bezemelerin Türkçe karşılıkları, mümkün olduğunca sadeleştirilmiştir¹⁸.

Birbirinden “/” ile ayrılan üç aşamalı analogide, önce Alliano’da bulunan eserin katalog numarası (ör. 35, 43), ardından levhaları¹⁹ düzenlenen hekim mezarı kontekstlerinin, mezar ismi ile eser sıra numarası (ör. Çağış 8) verildikten sonra yayınlardaki buluntular²⁰ kullanılmıştır. İlk örneklerini saptadığım eserler vurgulanmıştır. Çok sayıda benzeri saptananların en yakın benzerleri belirtilmiştir²¹. Tarihlendirmede, eserler “kontekste göre” ve “analojiye göre” ifadeleriyle belirtilerek saptanan yüzyıl(lar) verilmiştir. Konteksti tarihlenmeyen bir eserin saptanan analogisi de yoksa tarihlenmenin başında “(?)” ibaresi ile tarihin teklif edildiği belirtilmiştir.

⁸ Üretim tekniklerinden döküm, dövme, kalıpta dövme ve serbest şekillendirme saptanmıştır.

⁹ Kırılan bir âletin tekrar kullanıldığı veya aşınma ihtimali anlaşılıyorsa “Tüm (?)” ibaresi kullanılmıştır.

¹⁰ Küçük eksiklikler belirtilmiştir (sivri uç eksik gibi). Restorasyon varsa (yapıştırma gibi) belirtilmiştir.

¹¹ Korozyon durumu iyiden kötüye doğru şu şekillerde belirtilmiştir: Bronz eserler için, patinası korunmuş, koyu yeşil, yeşil, kısmî, açık yeşil ve yoğun korozyonlu ile yüzey kaybı. Demir eserler için patinası korunmuş ve yoğun korozyonlu.

¹² Kullanılan KSo., ÇSo., gibi ibareler, Kısaltmaların Listesi’nde açıklanmıştır.

¹³ Aynı / çok benzer eserlerden ikincisinde, önceden tanımlanana gönderme yapılmıştır.

¹⁴ Oval, armudî, küre, küresel, piramidal; kesitler için daire, dairesel, kare, dörtgen, çember, altıgen gibi.

¹⁵ Zeytin çekirdeği, yaprak, yumurta(msı), topaç, çatal, külah, baklava dilimi, yay, harf ve sayılar (V, U, 8 kesitli, γ şeklinde) gibi.

¹⁶ Kovan, mahmuz, topuz, bel, omuz, boyun, karnı, gövde, sırt, açılı ve düz birleşme gibi. Bkz.: Lev. 40.

¹⁷ Gerektiğinde, kaşık derinliği / genişliği, bel kalınlığı, topuz genişliği, bezeme uzunluğu kullanılmıştır.

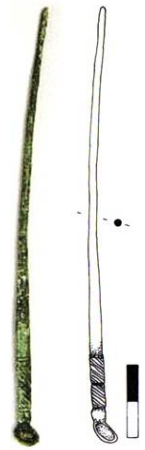

¹⁸ Bilezik, boncuk, boncuk dizisi, burgu, çentik, rozet, çizgi, verev çizgi, kafes tarama, merkezi noktalı çember ve ters düz üçgen gibi. Bezemelerin KSo. Tip I’de görülenleri için bkz. Lev. 47.

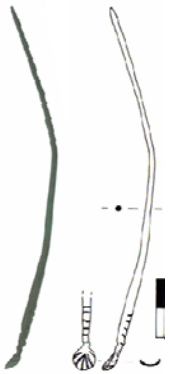
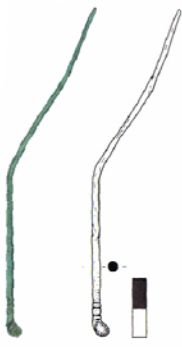
¹⁹ Ephesos St.: Lev. 18, Ephesos Hy.: Lev. 19, Kolophon: Lev. 20, Çağış: Lev. 21, İstanbul S-Y: Lev. 22, Cerrahpaşa: Lev. 23, Kepsut: Lev. 24, Calvert(?): Lev. 25, Adana VK: Lev. 26, İzmit: Lev. 27, Kyzikos: Lev. 28, Bingen: Lev. 17.

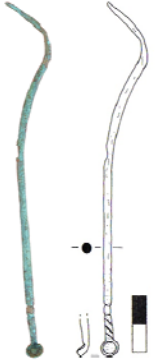
²⁰ Yazar soyadı ve yayın tarihi ile analoginin bulunduğu sayfa, levha veya numarası verilmiştir.

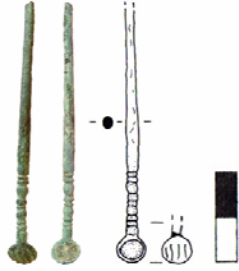
²¹ Saptanan tüm yakın benzerleri için bkz.: yuk. “3. Alliano’da Bulunan Tıp Âletleri” Bölümü, s. 40-75.

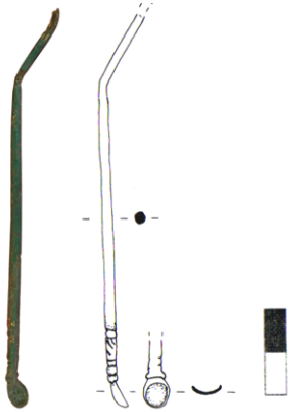

5.2. Katalog

<p>Kat. Nu. : 1 Kayıt Nu. : M.00 - 467 / 47.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: G VII - e4 / 87,52-87,05 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : Sapa açılı kaşık 0,7 cm genişliğinde, 0,1 cm derinliğindedir. Belin, 0,5 cm üstündeki 1,6 cm uzunluğundaki iki kademeli alan verev çizgi bezemelidir. Sap sivri tepeye doğru incelir. Analoji : 2-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 2 Kayıt Nu. : M.99 - 1684 / 143.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,8 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G VII - b5 / 86,08 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık, yukarı doğru incelerek sivri uçla sonlanan sapa açılı birleşir. Sap tepeye doğru incelerek sivri uçla biter. Analoji : 1, 3-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 3 Kayıt Nu. : M.02 - 20 / 27.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F X - a1 / 90,74 Durumu : Sivri uç eksik, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşığın arkası çizgi, beli iki boncuk ile bezelidir. Tepeye doğru incelen sapın sivri ucu eksiktir. Analoji : 1-2, 4-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 4 Kayıt Nu. : M.01 - 1525 / 143.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,7 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K.: F XIV - c5 / 92,44 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Dövme Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşığın sapa oturduğu düze yakındır. Belin 8 cm üstünde eğilmiş sap, sivri uca doğru inceler. Analoji : 1-3, 5-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 5 Kayıt Nu. : M.06 - 3 / 41.7.06 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K.: K XI - c3 / 88,96 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : Yay formunda eğilmiş sapa kaşığın oturduğu düze yakındır. Belin sadece arkası paralel çizgi ve 0,7 cm genişliğindeki kaşığın arkası sap birleşiminden çıkan çizgilerle bezemelidir. Sap tepeye doğru incelerken sivri ucla biter. Analoji : 1-4, 6-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 6 Kayıt Nu. : M.02 - 146 / 52.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,9 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K.: E XI - a2 / 91,80 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki kaşık sapa açıktır. Ortadan kıvrık ince sapın en kalın yeri beldeki birer küçük boncuk arasındaki büyük boncuktur. Sap tepeye doğru incelerken sivri ucla biter. Analoji : 1-5, 7-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

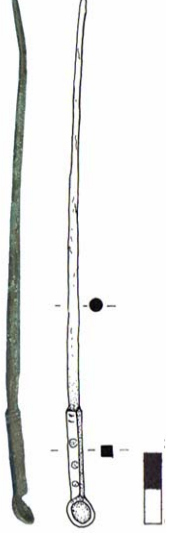

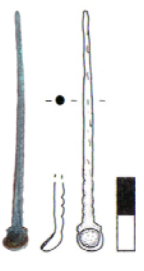
<p>Kat. Nu. : 7 Kayıt Nu. : M.05 - 3 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,7 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: D XI - e3 / 91,86 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki kaşığın arkası üç çizgi ile bezelidir. Beldeki 3 ardışık bilezik, ortadan kıvrık sapın kalınlığından daha incedir. Sap tepeye doğru incelerek sivri uçla biter.</p> <p>Analoji : 1-6, 8-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64; Yalav 2008, s. 189.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 8 Kayıt Nu. : M.04 - 15 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XI - a3 / 91,32 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açıktır. Bel 6 ardışık bilezik ile bezelidir. Sap ortadan kıvrılmıştır. Sap tepeye doğru incelerek sivri uçla biter.</p> <p>Analoji : 1-7, 9-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64; Yalav 2008, s. 189.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 9 Kayıt Nu. : M.01 - 2520 / 171.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G IX - a4 / 88,75 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa dike yakın açıktır. Belde tek boncuğun altına yapılan 1 cm'lik verev çizgi bezeme görülmektedir. Sap tepeye doğru incelerek sivri uçla biter.</p> <p>Analoji : 1-8, 10-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

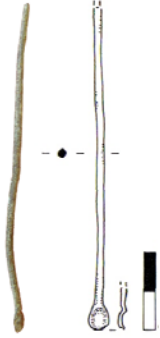
<p>Kat. Nu. : 10 Kayıt Nu. : M.02 - 158 / 54.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F VIII - c2 / 88,34 Durumu : Sivri uç eksik, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki sığ kaşık sapa geniş açılıdır. Bel, birer küçük ve büyük boncuk ile bezelidir. Sapı kırıldıktan sonra eser, kullanılmaya devam edilmiştir. Analoji : 1-9, 11-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 11 Kayıt Nu. : M.05 - 8 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D XI - d3 / 92,26 Durumu : Sivri uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Bel, birer küçük ve büyük boncuk ile bezelidir. Analoji : 1-10, 12-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 12 Kayıt Nu. : M.03 - 2 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E V - e5 / - Durumu : Sivri uç eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : Sapa açılı 0,6 cm genişliğindeki kaşığın arkası 4 çizgiyle, bel boncuk dizisiyle bezelidir. Sapın bir kısmı ve sivri uç eksiktir. Analoji : 1-11, 13-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3; Cerrahpaşa 1 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64; Gürler, a.g.e., Nu. 40. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 13 Kayıt Nu. : All.Mb.5 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F XII - b1 / 92,75 Durumu : Sap eksik, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki sığ kaşık sapa açılıdır. Kaşığın arkası 3 çizgi, bel burğu ile bezelidir. Sapın bel üzerindeki kısmı tamamen eksiktir. Analoji : 1-12, 14-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 14 Kayıt Nu. : M.05 - 59 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: J XI - d3 / 88,60 Durumu : Sivri uç eksik, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Sap kaşık birleşiminin her iki yanında mahmuz benzeri birer çıkıntı görülür. Bel, kaşığın üstündeki küçük boncuklar arasındaki büyük boncukla ve verev çizgilerle taranmış alanın üstündeki bir küçük boncukla bezelidir. Analoji : 1-13, 15-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 15 Kayıt Nu. : M.00 - 774 / 54.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,7 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: H VII - a4 / 84,56 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Kaşığa doğru genişleyen sap sivri uçla biter. Analoji : 1-14, 16-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

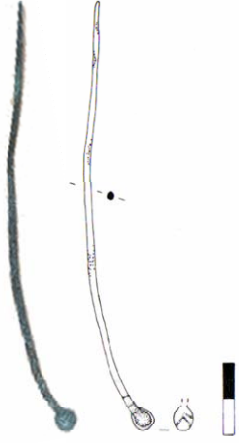
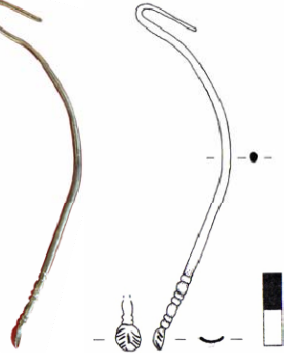

<p>Kat. Nu. : 16 Kayıt Nu. : M.00 - 348 / 57.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,3 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: F VIII - e3 / - Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişlik ve 0,1 cm derinlikteki kaşık sapa açılıdır. Kaşığa doğru kalınlaşan sapın belindeki iki boncuk bezemenin aşınması sonucunda, iki çizgi görülmektedir. Analoji : 1-15, 17-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 17 Kayıt Nu. : M.99 - 1622 / 144.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - b4 / 85,72 Durumu : Sivri uç eksik, kırık kaşık yapıştırılmış, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Belde aşınmış bileziklerden kalan çizgiler mevcuttur. Analoji : 1-16, 18-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 18 Kayıt Nu. : M.00 - 73 / 49.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: J X - e4 / - Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişlik ve 0,2 cm derinlikteki kaşık sapa açılıdır. Belde 2 cm uzunlukta verev çizgi bezeme bulunmaktadır. Sap tepeye doğru incelenerek sivri uçla biter. Analoji : 1-17, 19-20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

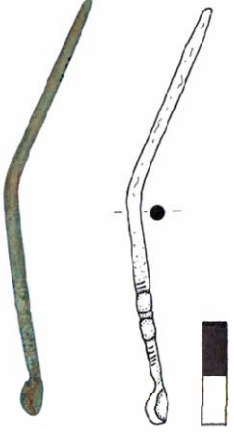
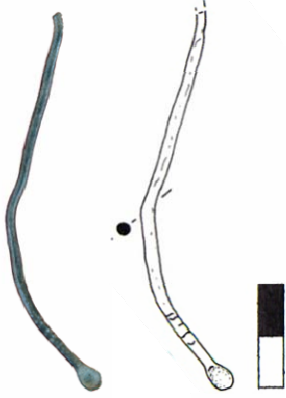

<p>Kat. Nu. : 19 Kayıt Nu. : M.99 - 683 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,8 cm Sap Kal. 2,5 cm Bul. Y./K.: G IX - b1 / 87,70 Durumu : Tüm, kırık kaşık yapıştırılmış, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Belde aşınmış burğu bezeme vardır. Sap tepeye doğru incelerken sivri uçla biter. Analoji : 1-18, 20 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 20 Kayıt Nu. : M.99 - 939 / 136.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XIII - e4 / 92,00 Durumu : Tüm, kaşık sap birleşimi çatlak, koyu yeşil korozyonlu / Dövme Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşığın sapla birleşim şekli anlaşılmamaktadır. Tepeye doğru incelen sap eğiktir. Analoji : 1-19 / Ephesos St. 2; Ephesos Hy. 3 / Künzl 1984, Nu. L25, L28, L29, L33-34, L37, L53-54; Künzl 2002c, Nu. B106, C64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 21 Kayıt Nu. : M.02 - 26 / 29.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: K VII - b5 / 92,52 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Daire kesitli sap belde kare kesitlidir. Belin her yüzü 3 merkezi noktali çemberle bezemelidir. Sap tepeye doğru incelerken sivri uçla biter. Analoji : 22, 23 / - / Deonna, a.g.e., Res. 602.11; Uzel 2000, Lev. LXVIII.11, Evran, a.g.e., Res. 34; Perk 2002, s. 31. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

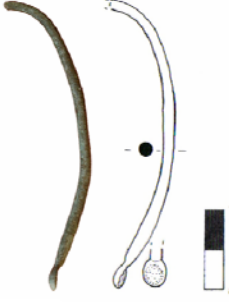

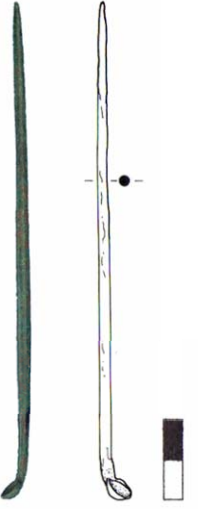
<p>Kat. Nu. : 22 Kayıt Nu. : M.02 - 29 / 30.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,9 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E XI - a3 / 91,76 Durumu : Tüm, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Daire kesitli sap belde kare kesitlidir. Belin her yüzü 3 merkezi noktali çemberle bezemelidir. Sap tepeye doğru incelerak eğilmiş sivri uçla biter. Analoji : 21, 23 / Deonna, a.g.e., Res. 602.11; Uzel 2000, Lev. LXVIII.11, Evran, a.g.e., Res. 34; Perk 2002, s. 31. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 23 Kayıt Nu. : M.00 - 773 / 56.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: H VII - a4 / 84,45 Durumu : Tüm, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Daire kesitli sap belde dörtgen kesitlidir. Belin her yüzü, 3 merkezi noktali çemberle bezemelidir. Üst kısmı kıvrılan sap tepeye doğru incelerak sivri uçla biter. Analoji : 21, 22 / Deonna, a.g.e., Res. 602.11; Uzel 2000, Lev. LXVIII.11, Evran, a.g.e., Res. 34; Perk 2002, s. 31. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 24 Kayıt Nu. : M.01 - 2516 / 170.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G X - a1 / 88,66 Durumu : Tüm (?), patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kaşık arkası üç boğumlu bele mahmuzlu birleşmektedir. Kaşıktan tepeye doğru incelen sap sivri uçla bitmektedir. Eser kırıldıktan sonra tekrar kullanılmış olabilir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1. yüzyıl</p>	

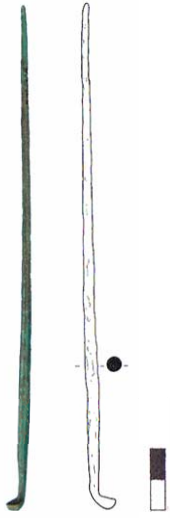
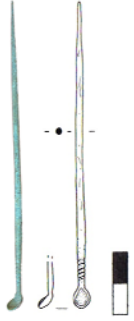

<p>Kat. Nu. : 25 Kayıt Nu. : All.Md.1 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F X - e2 / 89,96 Durumu : Tüm (?), yoğun korozyona bağlı kısmî yüzey bozukluğu ve kaybı / Dövme Tipi : KSo. Tip IA1a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Kaşığın bel geçişinde genişleme görülür. Sap belden itibaren tepeye doğru incelmektedir. Sapın eksik olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Analoji : KSo. Tip I'in bilinen tek demir örneği. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 26 Kayıt Nu. : M.01 - 1919 / 155.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Gümüş Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 92,13 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : Sivri tepeden kaşık birleşimine kadar kalınlaşan sapa 0,6 cm genişliğindeki armudî kaşık düz birleşir. Analoji : 27-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 27 Kayıt Nu. : All.Mb.6 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XI - e5 / 91,68 Durumu : Sivri uç eksik, açık yeşil korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık, kalınlığı değişmeyen sapa düz birleşir. Analoji : 26, 28-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

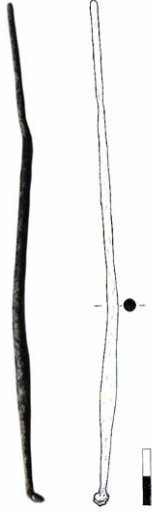
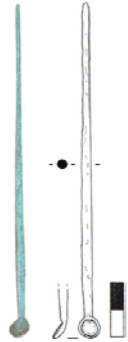
<p>Kat. Nu. : 28 Kayıt Nu. : M.05 - 11 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K. : D XI - d2 / 92,02 Durumu : Kaşığın yarısı eksik, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : Sapa düz birleşen 0,6 cm genişliğindeki kaşığın arkası merkezden çıkan çizgilerle, beli boncuk dizisiyle bezelidir. Sap, sivri uca doğru incelir. Analoji : 26-27, 29-38 / Cerrahpaşa 1; Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 29 Kayıt Nu. : M.05 - 15 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K. : J XII - e1 / 88,55 Durumu : Tüm, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki kaşık sapa düz oturmaktadır. Belde bir uzun iki kısa boncuktan oluşan bezeme vardır. Sivri uca doğru incelen sap ortadan hafif eğilmiş. Analoji : 26-28, 30-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 2. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 30 Kayıt Nu. : M.99 - 243 / 141.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K. : G IX - a1 / 88,49 Durumu : Tüm, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : Arkası çizgi bezemeli (aşınmış) 0,6 cm genişlik ve 0,1 cm derinlikteki kaşık sapa düz oturmaktadır. Bel, bir bantla ayrılan (alt 0,6 cm, üst 0,8 cm), verev çizgilerle bezelidir. Sivri uca doğru incelen sap ortadan hafif eğilmiş. Analoji : 26-29, 31-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

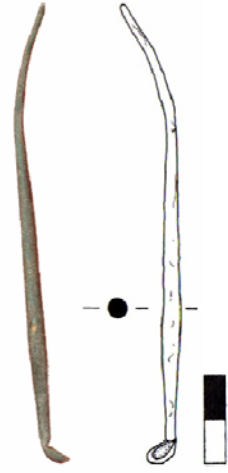
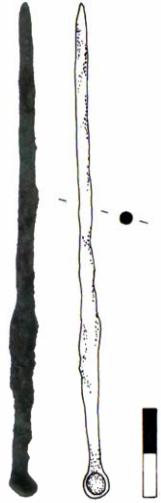

<p>Kat. Nu. : 31 Kayıt Nu. : M.00 - 222 / 51.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G VII - b3 / 86,55 Durumu : Tüm, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : Arkasında çizgi bezeme olan 0,6 cm genişliğindeki sığ kaşık sapa düz birleşmektedir. Belde muhtemelen aşınan bir boncuktan kalan belirsiz iki çizgi görülmektedir. Sivri uca doğru incelen sap hafif eğiktir. Analoji : 26-30, 32-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 32 Kayıt Nu. : M.05 - 65 / 132.1.05 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Gümüş Ölçüleri : Uz. 12,2 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: A XII - c5 / 94,94 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,6 cm genişliğinde ve sapa düz birleşen kaşığın arkasında balık kılıçığına benzer çizgilerle bezelidir. Belde boncuk dizisi görülmektedir. Eğilerek yay şeklini alan sap belden itibaren incelenerek (kırılmış) sivri uçla biter. Analoji : 26-31, 33-38 / Cerrahpaşa 1; Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55; Gürler, a.g.e., Nu. 41. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 33 Kayıt Nu. : M.99 - 1152 / 137.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VII - e2 / 86,75 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki kaşığın arkası merkez çemberden çıkan çizgilerle bezelidir. Belin kaşığın arkasına bakan tarafında aşınmış olan verev çizgi bezemeden kalan iki çizgi vardır. Sivri uca doğru incelen sap ortadan kırılmış. Analoji : 26-32, 34-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

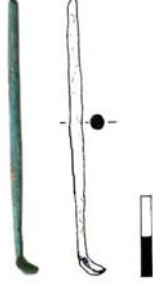
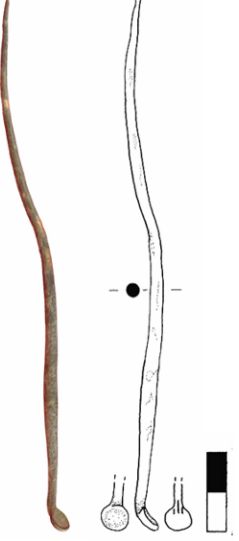
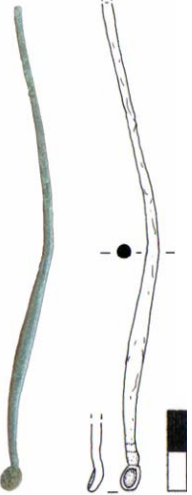
<p>Kat. Nu. : 34 Kayıt Nu. : M.02 - 24 / 28.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XI - a4 / 92,32 Durumu : Tüm (?), yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa düz oturmaktadır. Belde aşınmış boncuk dizisinden kalan çizgiler görülür. Ortadan kıvrık olan sap kısa ve kalındır. Sapın incelerek sivri olan üst kısmı kırıldıktan sonra ucu yine sivritilerek tekrar kullanılmıştır. Analoji : 26-33, 35-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 35 Kayıt Nu. : M.01 - 592 / 141.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G X - c1 / 88,65 Durumu : Sivri uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki armudî sığ kaşık sapa düz birleşmektedir. Belde aşınmış boncuk dizisinden kalan dört çizgi görülmektedir. Eğilerek yay şeklini alan sap eksiktir. Analoji : 26-34, 36-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 36 Kayıt Nu. : M.00 - 350 / 60.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,9 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F XII - d3 / 91,01 Durumu : Sivri uç eksik, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki armudî kaşık 0,1 cm derinliğindedir. Belde aşınmış boncuk dizisinden (?) kalan enine üç çizgi görülmektedir. Ortadan aldığı bir darbeye eğilerek yay şeklini alan sap eksiktir. Analoji : 26-35, 37-38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

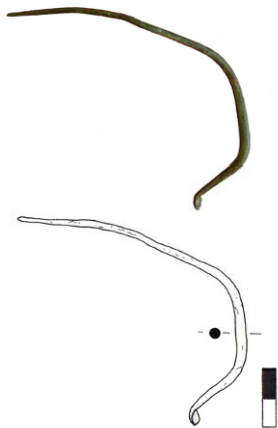

<p>Kat. Nu. : 37 Kayıt Nu. : M.04 - 36 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,2 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XII - a1 / 92,42 Durumu : Sivri uç eksik, yüzey kaybı / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa düz birleşmektedir. Görülen uzunluğunca kalınlığı değişmeyen sap eğilerek yay şeklini almıştır. Analoji : 26-36, 38 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 38 Kayıt Nu. : M.02 - 86 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: E VII - a2 / 89,76 Durumu : Kaşık eksik, yüzey kaybı / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip IA1b Tanımı : Kaşığın sapa düz oturduğu kalan kısmından anlaşılmaktadır. Dairesel kesitli sap belde biraz yassılaştır ve sivri uca doğru incelik. Analoji : 26-37 / Kyzikos / Künzl 1983a, Res. 79; Künzl 1984, Nu. L55. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 39 Kayıt Nu. : M.02 - 7 / 26.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VIII - c2 / - Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : Sapa açıyla birleşen, 0,6 cm genişliğindeki derin kaşığın arkasında sapın gelişimini inceleyerek takip eden bant görülür. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri ucla biter. Analoji : 40-49 / Ephesos St 1; Kolophon 1 / Künzl 1984, Nu. L46, L66; Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52, C55; De Luca, a.g.e., Nu. 660, 661, 663. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

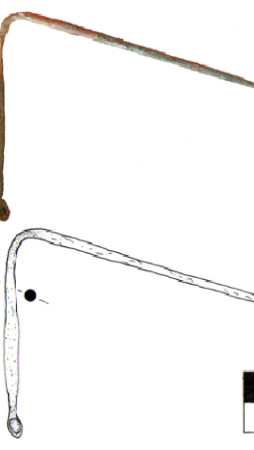
<p>Kat. Nu. : 40 Kayıt Nu. : M.02 - 138 / 50.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K. : J XI - c5 / 86,22 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki çukur kaşık sapa 90° açıyla oturur. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39, 41-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 1984, Nu. L46, L66; Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52, C55; De Luca, a.g.e., Nu. 660, 661, 663. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 41 Kayıt Nu. : M.01 - 124 / 135.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K. : F IX - b1 / - Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki armudî kaşık sapa açılıdır. Belde bileziklerden oluşan bezeme görülmektedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-40, 42-49 / Ephesos St. 1; Ephesos Hy. 3; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Yalav 2008, s. 189. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 42 Kayıt Nu. : M.04 - 48 / 01.01.04 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K. : J XII - b2 / 88,67 Durumu : Tüm, yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : Sapa açılı 0,6 cm genişliğindeki kaşık 0,1 cm derinliğindedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-41, 43-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

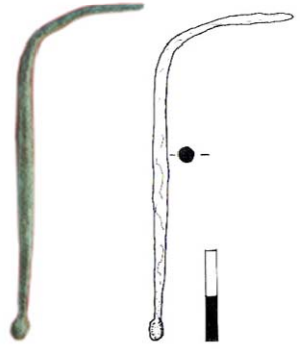

<p>Kat. Nu. : 43 Kayıt Nu. : M.98 - 704 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : E VIII - c5 / 88,90 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki çukur kaşık sapa 90° açıyla oturur. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-42, 44-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 44 Kayıt Nu. : M.99 - 1080 / 138.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,8 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K. : G VIII - a2 / 85,74 Durumu : Tüm, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : Sapa açılı birleşen, 0,5 cm genişlik ve 0,2 cm derinliğindeki kaşığın arkasında sapın gelişimi incelerken takip eden bant görülür. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-43, 45-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 1984, Nu. L46, L66; Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52, C55; De Luca, a.g.e., Nu. 660, 661, 663; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 45 Kayıt Nu. : M.01 - 2505 / 169.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K. : J XI - b4 / 86,67 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kaşık sapa açılıdır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-44, 46-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52, C55; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

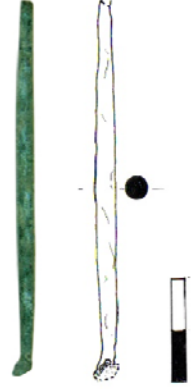
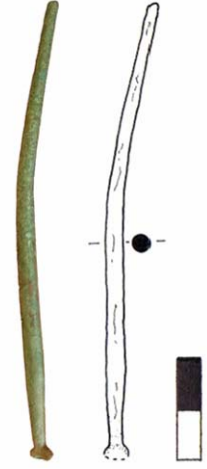
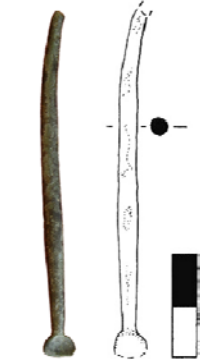
<p>Kat. Nu. : 46 Kayıt Nu. : M.03 - 17 / 7.3.03 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F X - e3 / 90,27 Durumu : Tüm, yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,15 cm derinlik ve 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa dike yakın açıyla oturmaktadır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-45, 47-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 1984, Nu. L46, L66; Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52, C55; Uzel 2000, Lev. XL21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 47 Kayıt Nu. : M.00 - 425 / 48.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - d3 / 86,64 Durumu : Tüm, yoğun korozyon, yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,6 cm genişlik ve 0,2 cm derinliğindeki kaşık sapa açılı birleşmektedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 39-46, 48-49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 48 Kayıt Nu. : M.99 - 320 / 134.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XIII - e3 / 91,95 Durumu : Sap eksik, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,55 cm genişliğindeki derin kaşığın arkasında sapın gelişini takip eden ve incelen bir bant görülür. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sapın sivri ucu eksiktir. Analoji : 39-47, 49 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 5. yüzyıl</p>	

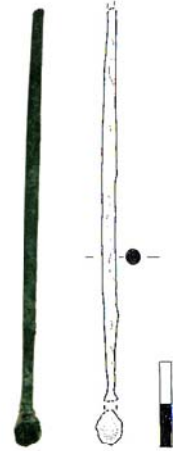
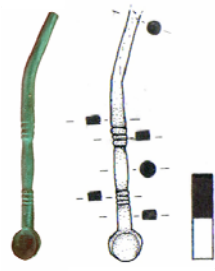
<p>Kat. Nu. : 49 Kayıt Nu. : M.99 - 855 / 135.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XIII - e4 / 92,56 Durumu : Sivri uç eksik, koyu yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,5 cm genişlik ve 0,1 cm derinlikteki kaşık, sapa dike yakın açı ile oturmaktadır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap kırıldıktan sonra tekrar sivriltilen uçla biter. Analoji : 39-48 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 50 Kayıt Nu. : M.04 - 49 / 02.01.04 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J IX - d2 / 90,46 Durumu : Tüm, kısmî yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,7 cm genişlik ve 0,15 cm derinliğindeki kaşık sapa geniş açı ile oturmaktadır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 51-56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 51 Kayıt Nu. : M.01 - 2282 / 165.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,4 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: E XIII - d1 / 91,68 Durumu : Sivri uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki kaşığın belinde aşınmış bir boncuk ya da banttın kalan belirsiz iki çizgi görülür. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Analoji : 50, 52-56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 52 Kayıt Nu. : M.06 - 4 / 42.7.06 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,6 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: K XI - c2 / 89,83 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki kaşık bir açılı birleşmektedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen ortadan kıvrık sap sivri uçla biter.</p> <p>Analoji : 50-51, 53-56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 53 Kayıt Nu. : M.02 - 149 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,5 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: F XIV - d2 / 91,77 Durumu : Tüm, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki kaşık dike yakın açıyla oturmaktadır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Eser kıvrılarak yay şeklini almıştır.</p> <p>Analoji : 50-52, 54-56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 54 Kayıt Nu. : M.01 - 165 / 136.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,9 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: F XII - e4 / 91,72 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kaşık sapa açıyla birleşmektedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Sapın ucu aşağı doğru kıvrılmıştır.</p> <p>Analoji : 50-53, 55-56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 55 Kayıt Nu. : M.05 - 13 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D XI - d2 / 91,65 Durumu : Tüm, yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık arkasında sap birleşimi belirgindir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Eser hafif kıvrılarak yay şeklini almıştır. Analoji : 50-54, 56 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 56 Kayıt Nu. : M.05 - 71 / 133.1.05 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: H XII - d5 / - Durumu : Tüm, yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2a Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa açıyla oturur ve arkasında sap birleşimi bellidir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap kıvrılmış sivri uçla biter. Analoji : 50-55 / Ephesos St. 1; Kolophon 1 / Künzl 2002c, Nu. B102, B104, C52; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 57 Kayıt Nu. : M.02 - 137 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: G VII - d1 / 85,09 Durumu : Tüm, sap ortasında yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : 0,3 cm genişliğindeki kaşık sapa düz birleşir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap sivri uçla biter. Sap ortadan kıvrılmıştır. Analoji : 58-59, 61-63 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

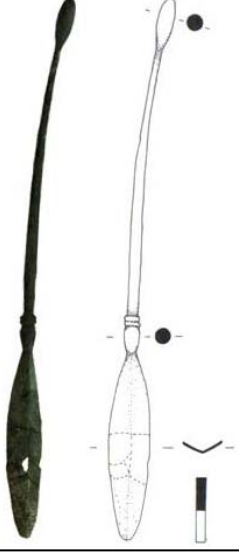
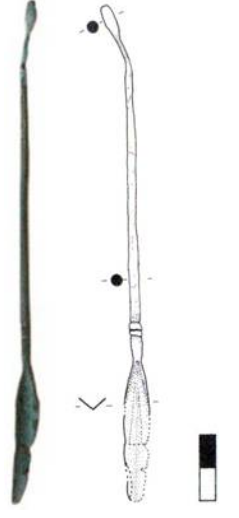
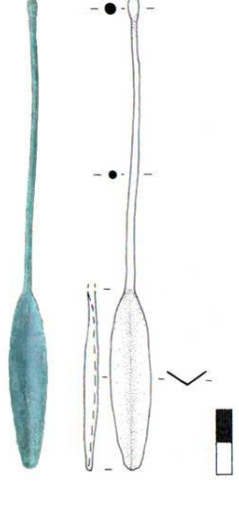
<p>Kat. Nu. : 58 Kayıt Nu. : M.99 - 1360 / 139.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D IX - d2 / 91,07 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki kaşık sapa düz birleşmektedir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Üstten kıvrılmış sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Karından sonra incelen sap kıvrılmış sivri uçla biter. Analoji : 57, 59, 61-63 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 59 Kayıt Nu. : M.02 - 84 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: D VIII - d4 / 90,74 Durumu : Eksik, yüzey kaybı / Dövme Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : Sapa düz birleşen kaşığın genişliği 0,3 cm'dir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiden belli olur. Sapın bir bölümü ve sivri uç eksiktir. Analoji : 57-58, 61-63 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67; Uzel 2000, Lev. XI.21, XLVI.3. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 60 Kayıt Nu. : M.01 - 2321 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E V - b1 / 90,31 Durumu : Kaşık eksik, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki sapa düz birleşen kaşığın yarından çok bölümü eksiktir. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstündeki karından hemen sonra incelerken sivri uçla biter. Kırıldıktan sonra tekrar kullanılmış olabilir. Analoji : - / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67; Gürler, a.g.e., Nu. 43. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

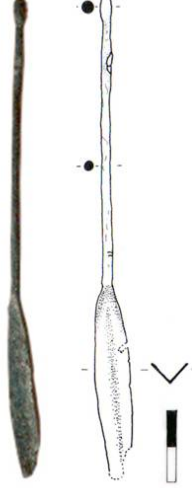
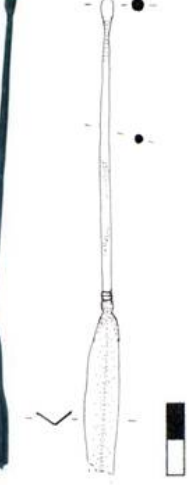
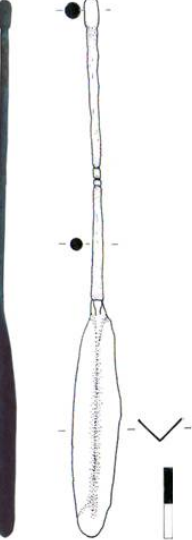
<p>Kat. Nu. : 61 Kayıt Nu. : M.99 - 1504 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: Yüzey Durumu : Kaşık ve sivri uç eksik, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : Büyük bölümü eksik kaşığın sapa düz birleştiği anlaşılır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Sap karından sonra incelmeye başladığı yerden kırıktır. Analoji : 57-59, 62-63 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 62 Kayıt Nu. : M.02 - 111 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E VII - b1 / 89,20 Durumu : Kaşık ve sivri uç eksik, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : Büyük bölümü eksik kaşığın sapa düz birleştiği anlaşılır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Sap karından sonra incelmeye başladığı yerden kırılmış ve tekrar kullanılmıştır. Analoji : 57-59, 61, 63 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 63 Kayıt Nu. : M.04 - 1 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: K VIII / - Durumu : Kaşık ve sivri uç eksik, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2b Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki, yarısı eksik kaşığın sapa düz birleştiği anlaşılır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Sap karından sonra incelmeye başladığı yerden kırıktır. Analoji : 57-59, 61-62 / Ephesos Hy. 2 / Künzl 1984, Nu. L67. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

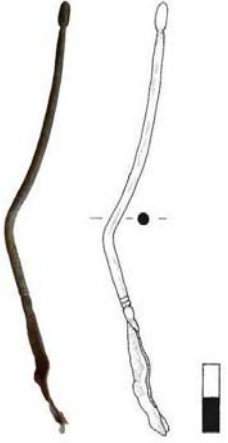
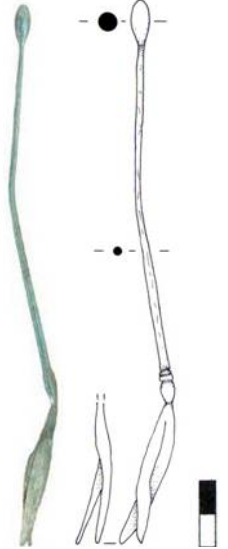
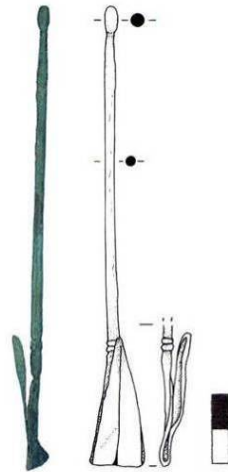
<p>Kat. Nu. : 64 Kayıt Nu. : M.01 - 1691 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E VII - a4 / 90,09 Durumu : Kaşık ve sapın bir bölümü eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2 Tanımı : Ezilmiş kaşığın sapla birleşimi anlaşılmamaktadır. Bel saptaki daralma sonucu oluşan bir girintiyle vurgulanmıştır. Sapın en geniş yeri belin üstünde karın yaptığı kısımdır. Üstten kaşığa doğru bükülmüş sapın sivri ucu kırıktır. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 65 Kayıt Nu. : M.99 - 568 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XIII - d2 / 91,67 Durumu : Sapın sivri ucu eksik; kaşık kırık (restore edilmiş), açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IA2 Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapa birleşim yerinden eğilerek kırılmış ve o haliyle yapıştırıldığı için oturuşu kesin değildir (Çiz. restorasyon öncesine aittir). Bel saptaki daralmayla vurgulanmıştır. Sap karın yaptığı kısımdan sonra incelmeye başlar ama sivri uç eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 66 Kayıt Nu. : M.02 - 36 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XIV - c4 / - Durumu : Sap eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b veya KSo. Tip IA2b Tanımı : Sapa düz oturan kaşığın genişliği 0,8 cm'dir. Beli, dörtgen kesitli üçer bilezik arasında daire kesitli uzun bir boncukla bezelidir. Kaşık sap birleşimindeki ve bezeme sonrasında sapa geçiş de dörtgen kesitlidir. Sapın büyük bölümü eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	

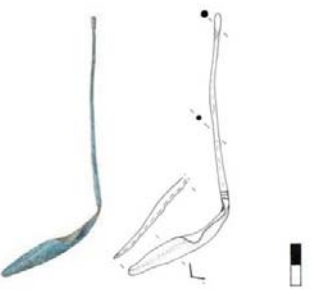

<p>Kat. Nu. : 67 Kayıt Nu. : M.02 - 37 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XII - d1 / 91,86 Durumu : Sap eksik, kaşık kenarı aşınmış, patina korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA1b veya KSo. Tip IA2b Tanımı : Sapa düz birleşen kaşık 0,6 cm genişliğindedir. Belirgin bir bel görülmeyen sapın büyük bölümü eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 68 Kayıt Nu. : M.01 - 456 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G IX - c4 / 88,67 Durumu : Sap eksik, açık yeşil korozyonlu / Dövme Tipi : KSo. Tip IA1b veya KSo. Tip IA2b Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kaşık sapın ucu kalıpsız ezilerek oluşturulmuştur. Özen gösterilmeden imal edilen örneğin eksik sapı muhtemelen uzunluğunca eş kalınlıklı bir çubuktan oluşmaktaydı. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 69 Kayıt Nu. : M.02 - 34 / 33.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: J XI - b2 / 86,70-86,55 Durumu : Sivri uç eksik, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IB Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki kaşığın tersi dışbükey olmasına karşın içi dolu bırakıldığı için düzdür. Kaşığın açıyla birleştiği kare kesitli sap ortada daire kesitli bilezikler arasındaki ters armudî boncukla bezelidir. Bezeme sonrasında düz devam eden sapın bir bölümü ve sivri uç eksiktir. Analoji : 70(?), 71(?) / İstanbul S-Y 1 / Uzel 2000, Lev. XI.20 Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

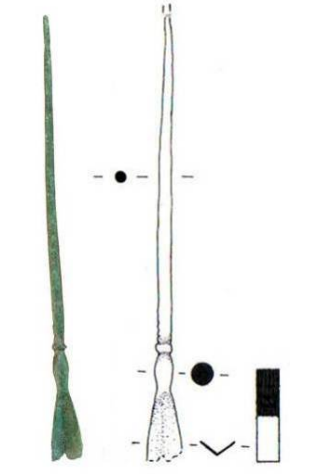
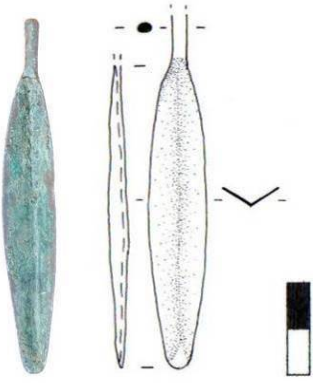
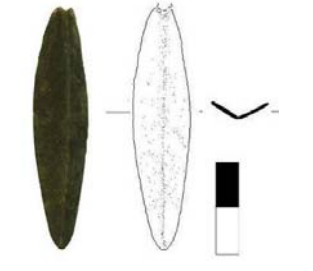
<p>Kat. Nu. : 70 Kayıt Nu. : M.01 - 2144 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J XI - a4 / 86,44 Durumu : Her iki uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IB Tanımı : Kaşığı tamamen eksik kare kesitli sap ortada daire kesitli bilezikler arasındaki ters armudî boncukla bezelidir. Bezeme sonrasında düz devam eden sapın bir bölümü ve sivri uç eksiktir. Analoji : 69(?), 71(?) / İstanbul S-Y 1 / Uzel 2000, Lev. XI.20 Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 71 Kayıt Nu. : M.05 - 47 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,4 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: J XI - e5 / 87,65 Durumu : Her iki uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IB Tanımı : Kaşığı tamamen eksik kare kesitli sap ortada daire kesitli bilezikler arasındaki ters armudî boncukla bezelidir. Bezeme sonrasında düz devam eden sapın sivri ucu eksiktir. Analoji : 69(?), 70(?) / İstanbul S-Y 1 / Uzel 2000, Lev. XI.20 Tarihi : Kontekste göre M.S. 2. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 72 Kayıt Nu. : M.02 - 157 / 53.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 18,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VIII -c2 / 88,64 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : "V" kesitli yaprak biçimli kaşık (Gen.:1,4 cm) düz olarak sapa bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap birleşimden itibaren incelemek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 73-74, 77-83, 85 / Calvert 4 / Künlz 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künlz 1984, Nu. K2, K16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künlz 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

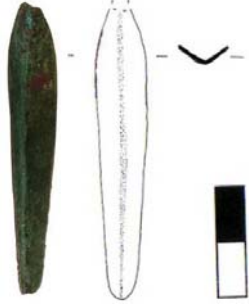
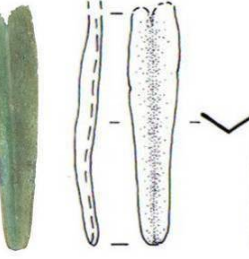
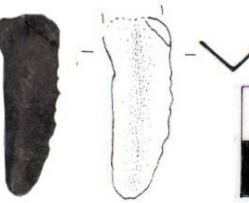
<p>Kat. Nu. : 73 Kayıt Nu. : M.06 - 22 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : K X - e5 / 89,93 Durumu : Restore edilmiş, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa ters armudü bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. İncelen sap 0,5 cm genişliğindeki zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla son bulur. Analoji : 72, 74, 77-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 74 Kayıt Nu. : M.99 - 840 / 156.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,8 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K. : B IV - c1 / 90,27 Durumu : Kaşık eksik, restore edilmiş, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 0,2 cm derinliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa ters armudü bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla son bulur. Analoji : 72-73, 77-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 75 Kayıt Nu. : M.01 - 1549 / 144.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : E XIII - d3 / 92,57 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki “V” kesitli Yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa birleşir. Sap, birleşimden itibaren eş kalınlığını koruyarak yumurta topuzla son bulur. Analoji : 76, 84, 86 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.69; Künzl 1984, Nu. K7; Bliquez 1998, Nu. 12. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 76 Kayıt Nu. : M.99 - 1064 / 155.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,4 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F VIII - a4 / - Durumu : Kaşık eksik, kısmî korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 0,3 cm derinlik ve 0,9 cm genişliğindeki “V” kesitli ucu eksik yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa birleşir. Sap, birleşimden itibaren eş kalınlığını koruyarak yumurta topuzla son bulur. Analoji : 75, 84, 86 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.69; Künzl 1984, Nu. K7; Bliquez 1998, Nu. 12. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 77 Kayıt Nu. : M.00 - 529 / 65.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,8 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F VIII - c1 / 88,54 Durumu : Kaşık ucu eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : “V” kesitli ucu eksik yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa ters armudî bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap inceleyerek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 78-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 78 Kayıt Nu. : M.99 - 954 / 154.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,1 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XI - b1 / 91,25 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,3 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa bir çizgi bezemesiyle birleşir. Kaşık birleşiminden itibaren incelen sap, ortadan üç çizgi ile ikiye bölünmüştür, yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77, 79-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

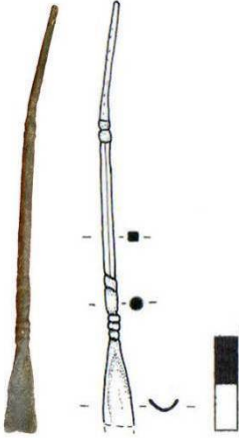
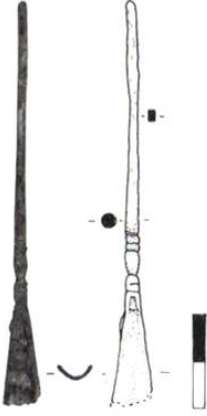
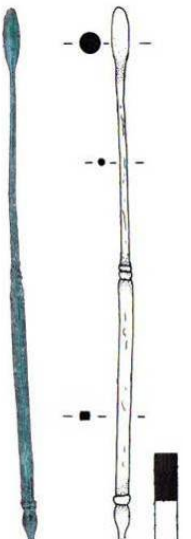
<p>Kat. Nu. : 79 Kayıt Nu. : M.04 - 35 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XII - a1 / 92,69 Durumu : Kaşık kırık, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki eğilmiş, deforme olmuş "V" kesitli yaprak kaşık düz olarak sapa ters armudî bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap birleşimden itibaren incelerek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77-78, 80-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stükelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33.</p>	
<p>Kat. Nu. : 80 Kayıt Nu. : M.01 - 2133 / 159.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J XI - a4 / 86,64 Durumu : Tüm, kaşık kırık, sap eğik, yüzey korozyonlu/Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki "V" kesitli ortadan çatlayarak ayrılmış yaprak kaşık düz olarak sapa ters armudî bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap incelerek zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77-79, 81-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stükelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 81 Kayıt Nu. : M.02 - 139 / 51.1.02 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J XI - c5 / 86,20 Durumu : Tüm, kaşık katlanmış, patinası korunmuş/Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,4 cm genişliğinde, "V" kesitli, ortasından yukarı kıvrık, yaprak biçimli kaşık düz olarak sapa ters armudî bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. Sap incelerek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77-80, 82-83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stükelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 82 Kayıt Nu. : M.00 - 371 / 62.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 18,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VIII - c3 / 88,23 Durumu : Kaşık ucu eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,4 cm genişlik ve 0,6 cm derinlikteki "V" kesitli yaprak biçimli kaşık sapa bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle düz birleşir. Sap incelemek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77-81, 83, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 83 Kayıt Nu. : M.01 - 1594 / 146.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XIII - d3 / 92,38 Durumu : Tüm, sap ve kaşık eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1 cm genişliğindeki "V" kesitli yaprak biçimli kaşık sapa bir boncuk ve iki bilezik bezemesinin aşınması sonucunda kalan çift çizgiyle düz birleşir. Sap incelemek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 72-74, 77-82, 85 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 84 Kayıt Nu. : M.00 - 68 / 61.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,1 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: G VII - c5 / 88,32 Durumu : Sap kırık, kaşık eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,4 cm genişliğindeki "V" kesitli yaprak biçimli kaşık, düz olarak sapa bir boncuk bezemesinin aşınması sonucunda kalan çift çizgiyle birleşir. Sap incelemek yumurta topuzla son bulur. Analoji : 75, 76, 86 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

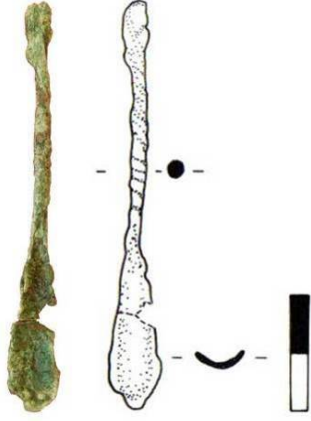
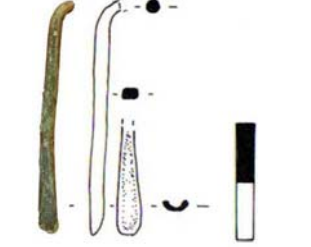
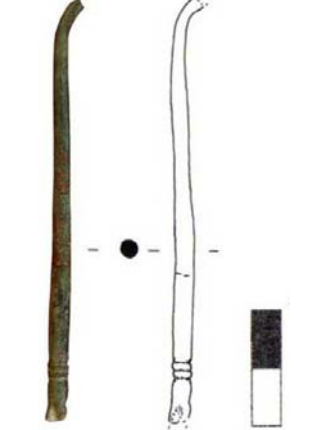
<p>Kat. Nu. : 85 Kayıt Nu. : M.01 - 727 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: H VII - a3 / 84,20 Durumu : Kaşık ve sivri uç eksik, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II Tanımı : Çoğu eksik “V” kesitli yaprak kaşık düz olarak sapa ters armudî bir boncuk ve iki bilezik bezemesiyle birleşir. İncelen sapın topuzu eksiktir. Analoji : 72-74, 77-83 / Calvert 4 / Künzl 1983a, Res. 68.8, 75.14, 90.4; Bliquez 1994, Nu. 155-156; Watermann, a.g.e., Res. 13; Künzl 1984, Nu. K2, K.16; Stükelberger, a.g.e., Res. 40.7; Künzl 1986, Res. 5; Uzel 2000, Lev. C.105, CXXXVII.4; Perk 2002, s. 30; Perk 2006, s. 33. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 86 Kayıt Nu. : M.01 - 731 / 142.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E VII - d1 / 88,52 Durumu : Sap eksik, yüzey korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık düz olarak sapla birleşmektedir. Sapın kaşığa birleşiminden sonrası eksiktir. Analoji : 75, 76, 84 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.69; Künzl 1984, Nu. K7; Bliquez 1998, Nu. 12. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 87 Kayıt Nu. : All.Mb.636 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,2 cm Bul. Y./K.: K XI - c5 / 89,05 Durumu : Sapın tamamı eksik, patinası korunmuş / Döküm veya kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık haricinde eserin kalan kısmı eksiktir. Analoji : 88-90 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

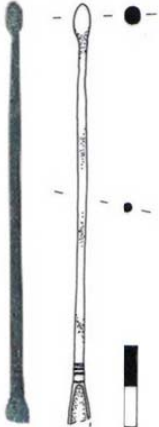

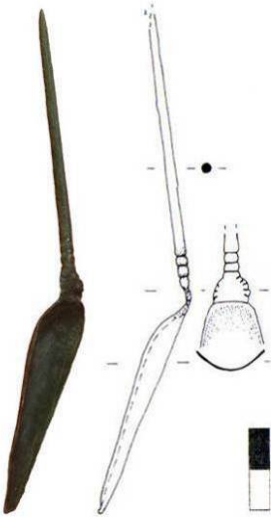
<p>Kat. Nu. : 88 Kayıt Nu. : All.Mb.20 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,2 cm Bul. Y./K. : E VII - d2 / 88,73 Durumu : Sapın tamamı eksik, patinası korunmuş / Döküm veya kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 0,9 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık haricinde eserin kalan kısmı eksiktir. Analoji : 87, 89-90 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 89 Kayıt Nu. : M.01 - 1656 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Bul. Y./K. : E VII - b3 / 89,55 Durumu : Sapın tamamı ve kaşığın bir bölümü eksik, yüzey korozyonlu / Döküm veya kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşık eğilmiştir. Analoji : 87-88, 90 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 90 Kayıt Nu. : M.99 - 1188 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,3 cm Bul. Y./K. : G IX - c1 / 87,28 Durumu : Sapın tamamı ve kaşığın yarısı eksik, yüzey korozyonlu / Döküm veya kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip II Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki “V” kesitli yaprak biçimli kaşığın yarısı ve sapın tamamı eksiktir Analoji : 87-89 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

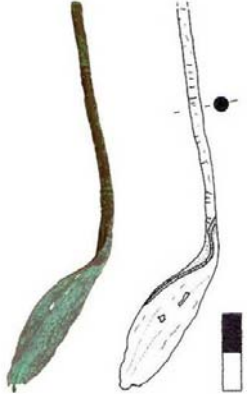
<p>Kat. Nu. : 91 Kayıt Nu. : M.04 - 20 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi : Bronz Ölçüleri : Uz. 15,4cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K. : J XI - b2 / 87,10 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki, “U” kesitli kaşık, çift bilezik arasındaki ters armudü boncukla sapa düz birleşmektedir. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Sap 0,4 cm genişliğindeki zeytin çekirdeği topuzla son bulur.</p> <p>Analoji : 92-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 92 Kayıt Nu. : M.05 - 38 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi : Bronz Ölçüleri : Uz. 12,9 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K. : J XI - e4 / 87,79 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, kaşık aşınmış, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 1 cm genişliğindeki, “U” kesitli kaşık, çift bilezik arasındaki ters armudü boncukla sapa düz birleşmektedir. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir.</p> <p>Analoji : 91, 93-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 93 Kayıt Nu. : M.99 - 520 / 153.16.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi : Bronz Ölçüleri : Uz. 9,1 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K. : F XI - d2 / 90,55 Durumu : Sapın ucu ve kaşığın bir bölümü eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki, “U” kesitli kaşık, çift bilezik arasındaki ters armudü boncukla sapa düz birleşmektedir. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir.</p> <p>Analoji : 91-92, 94-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

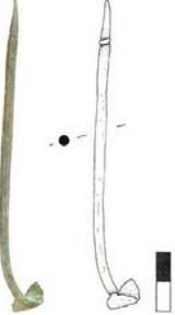

<p>Kat. Nu. : 94 Kayıt Nu. : M.02 - 100 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,6 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XI - a1 / 91,56 Durumu : Sapın ucu ve kaşığın bir bölümü eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki, "U" kesitli kaşık, çift bilezik arasındaki ters armudî boncukla sapa düz birleşmektedir. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Analoji : 91-93, 95-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 95 Kayıt Nu. : M.99 - 1249 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,8 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F VII - e2 / 85,65 Durumu : Sapın ucu ve kaşığın bir bölümü eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki, "U" kesitli kaşık, çift bilezik arasındaki ters armudî boncukla sapa düz birleşmektedir. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra kare kesitlidir. Ortada olması gereken çift bilezik öncesinde kırıktır. Analoji : 91-94, 96-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 96 Kayıt Nu. : M.01 - 2087 / 158.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,3 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: J XI - a4 / 87,39 Durumu : Kaşık eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Kaşık eksiktir. Çift bilezik altındaki ters armudî boncuk korunmuştur. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Sap 0,4 cm genişliğinde zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla biter. Analoji : 91-95, 97-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

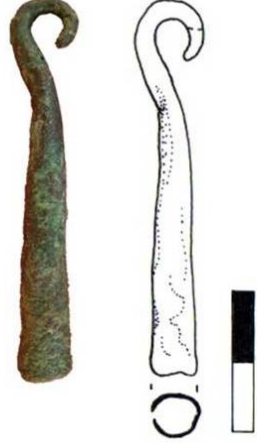
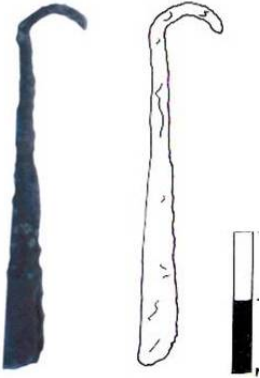
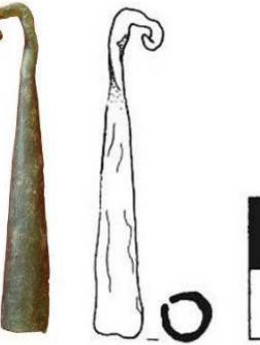
<p>Kat. Nu. : 97 Kayıt Nu. : M.02 - 45 Adı : Kaşık uçlu sonda sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,2 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: G X - b2 / 88,30 Durumu : Kaşık eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Kaşık eksiktir. Çift bilezik altındaki ters armudî boncuk korunmuştur. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Sap 0,4 cm genişliğinde zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla biter. Analoji : 91-96, 98-99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 98 Kayıt Nu. : M.01 - 1959 Adı : Kaşık uçlu sonda sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,7 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 91,81 Durumu : Kaşık eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Kaşık eksiktir. Çift bilezik altındaki ters armudî boncuk korunmuştur. Sap, kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Sap 0,4 cm genişliğinde zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla biter. Analoji : 91-97, 99 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 99 Kayıt Nu. : M.01 - 2445 Adı : Kaşık uçlu sonda sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G X - a5 / 90,14 Durumu : Kaşık eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Kaşık eksiktir. Çift bilezik altındaki ters armudî boncuk korunmuştur. Sap kaşık birleşimindeki bezemeden sonra ortadaki çift bileziğe kadar kare kesitli, sonrasında incelen daire kesitlidir. Sap 0,5 cm genişliğinde zeytin çekirdeği şeklindeki topuzla biter. Analoji : 91-98 / İstanbul S-Y 3; Cerrahpaşa 2; Adana VK 2 / Künzl 1983a, Res. 83.6, 88.3; Künzl 2002c, Nu. B70, 82, 83, 87; Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M7; Uzel 2000, Lev. XIII.33, LIII.39, LXVII.3, LXXXVI.12, 13, LXXXIX.29; Perk 2002, s. 30. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	

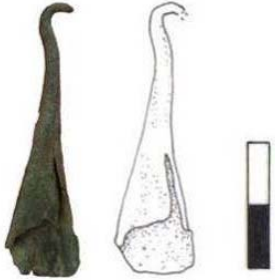
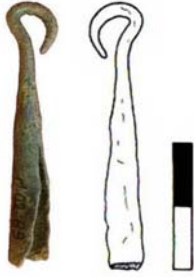
<p>Kat. Nu. : 100 Kayıt Nu. : All.Mb.16 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VI - b5 / 86,04 Durumu : Sap eksik, kaşık eksik ve restore edilmiş, korozyona bağlı yüzey kaybı / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki, "U" kesitli kaşık sapa düz birleşmektedir. Sapın en azından bir bölümünün helezon biçiminde olduğu zorlukla anlaşılmaktadır. Sapın kırık yerindeki genişlemenin korozyon mu yoksa bezeme mi olduğu anlaşılmamaktadır. Analoji : - / Çağış 1 / Künzl 2002c, Nu. B81, 85; Bliquez 1998, Nu. 16; Crowfoot, v.d., a.g.e., Res. 100.24; Uzel 2000, Lev. LXXXVI.15, LXXXVII.17; Perk 2006, s. 30. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 101 Kayıt Nu. : All.Mb.224 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: D IX - e2 / 90,68 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki, "U" kesitli kaşık, sapa kare kesitle olarak düz birleşir. Kaşık sap birleşiminin hemen üstünden itibaren eksik olan eser daire kesitle devam etmektedir. Analoji : - / - / Künzl 2002c, Nu. B90. Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 102 Kayıt Nu. : All.Mb.543 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J X / - Durumu : Sapın ucu ve kaşık eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Eksik kaşığın sapa düz olarak birleştiği anlaşılan bel kısmında çift bilezik bezeme görülür. Belden itibaren üste doğru incelen daire kesitli sapın ucu eksiktir. Analoji : 103-104 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.67; Uzel 2000, Lev. LXVII.1. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

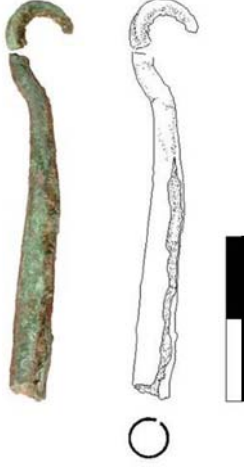
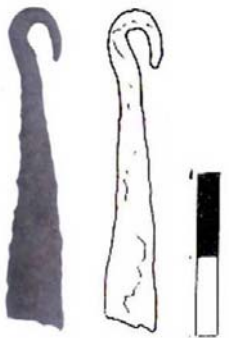
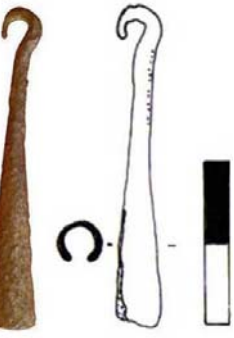
<p>Kat. Nu. : 103 Kayıt Nu. : M.00 - 77 / 63.17.00 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,2 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VIII - a1 / 86,97 Durumu : Kaşık eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Büyük bölümü eksik, “U” kesitli olduğu anlaşılan kaşığın, sapa düz olarak birleştiği bel kısmında çift bilezik bezeme görülür. Belden itibaren üste doğru incelen daire kesitli sap yumurta topuzla bitmektedir. Analoji : 102, 104 / Ephesos Hy 4 / Poulter, a.g.e., Res. 2.67; Uzel 2000, Lev. LXVII.1. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 104 Kayıt Nu. : All.Mb.34 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,6 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: G X - a5 / 90,05 Durumu : Kaşık ve sap ucu eksik, kısmî açık yeşil korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tip III Tanımı : Büyük bölümü eksik, “U” kesitli olduğu anlaşılan kaşığın, sapa düz olarak birleştiği görülmektedir. Sap uzunluğunca kalınlığında bir değişme olmaksızın eksik olan topuza kadar devam eder. Analoji : 102-103 / Ephesos Hy 4 / Poulter, a.g.e., Res. 2.67; Uzel 2000, Lev. LXVII.1. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 105 Kayıt Nu. : M.05 - 45 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D V - b4 / 89,36 Durumu : Sapın üstü eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IV Tanımı : Ters armudî şekilli, 1,6 cm genişliğindeki kaşığın açık ucu dar ve sığken, sapla birleşim yerine doğru genişler ve derinleşir. Kaşığın sapa düz birleştirildiği yer eğilmiştir. Kaşık sap birleşiminde yassı kesitli rozet üzerinde çift boncuk bezeme görülmektedir. Daire kesitli sap kırıktır. Analoji : 106-107 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1653; Uzel 2000, Lev. XLVII.8, 9. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

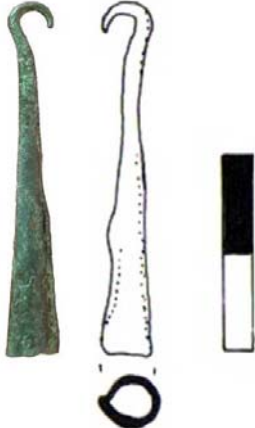
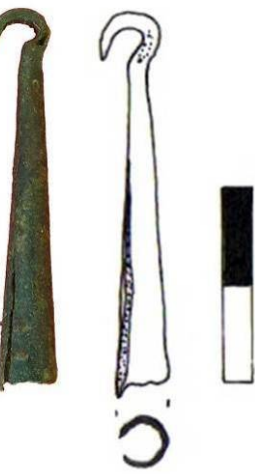

<p>Kat. Nu. : 106 Kayıt Nu. : M.01 - 1892 / 152.10.01 Adı : Kaşık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,2 cm Bul. Y./K.: E VIII - a3 / 90,28 Durumu : Sap eksik, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IV Tanımı : Ters armudî şekilli, 1,9 cm genişliğindeki kaşığın açık ucu dar ve sığken, sapla birleşim yerine doğru genişler ve derinleşir. Kaşığın sapa düz birleştirildiği yerde yassı kesitli bezeme görülür. Bel haricindeki sap eksiktir. Analoji : 105-107 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1653; Uzel 2000, Lev. XLVII.8, 9. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 107 Kayıt Nu. : All.Mb.74 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - d1 / - Durumu : Kaşık kısmı eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip IV Tanımı : Kaşığı eksiktir. Kaşığın sapa düz birleştirildiği yassı kesitli yerin ön kısmında 4 merkezi noktali çember bezeme görülür. Belden itibaren kesiti daireleşerek incelen sap yumurta topuzla son bulur. Analoji : 105-106 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1653; Uzel 2000, Lev. XLVII.8, 9. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 108 Kayıt Nu. : M.02 - 143 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XIV - d1 / 92,14 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, kaşık deforme olmuş, yüzey yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tip II / III Tanımı : Ezilerek düzleştiği için "V" ya da "U" kesitli olduğu anlaşılamayan kaşığın, sapla birleşim yerinde ve sapın ortalarına doğru muhtemelen boncuk / bilezik bezemelerinden kalan çizgiler zorlukla görülür. Daire kesitli sapın bir bölümü eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

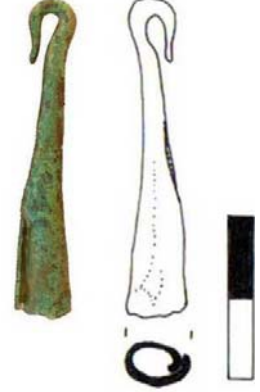
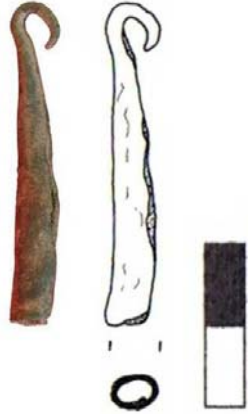

<p>Kat. Nu. : 109 Kayıt Nu. : All.Mb.13 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E VII - b2 / 89,36 Durumu : Sap ve kaşığın bir kısmı eksik, yüzey korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : KSo. Tanımı : İnce bir bronz levhanın, sapı da dâhil olmak üzere, kaşık formunda şekillendirilmesi ile oluşturulan eserin büyük bölümü eksiktir. Analoji : - / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1702; Poulter, a.g.e., Res. 2.78. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 110 Kayıt Nu. : M.01 - 2254 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - c2 / 85,21 Durumu : Kaşık ve sapın ucu eksik, sap eğik, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : KSo. Tanımı : Şekli tam anlaşılamayan kaşığın sapa oturduğu yer eğilmiştir. Daire kesitli sap uzunluğunca kalınlığı değişmeden üst tarafındaki bileziğe kadar geldikten sonra daralarak sivri biter. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 111 Kayıt Nu. : M.01 - 2202 Adı : Kaşık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XIII - d1 / 92,19 Durumu : Sapın ucu eksik ve sap eğik, açık yeşil korozyonlu / Kalıpta dövme Tipi : KSo. Tanımı : Oval sığ kaşık, dışbükey bir kalıba konulan çubuğun ucunun dövülmesiyle oluşturulmuştur. Arka yüzünde dövmede kullanılan çekiç yüzeyinden kaynaklanan izler görülür. Daire kesitli ve eş kalınlıktaki sapın üstü eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

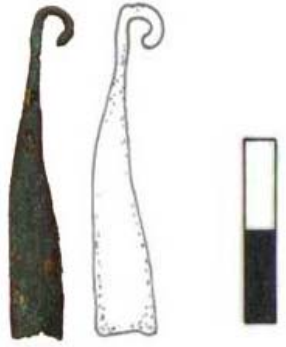
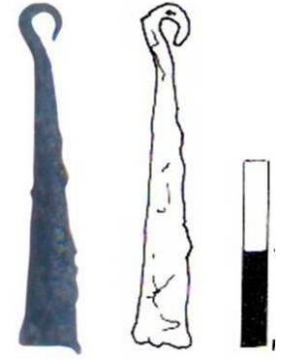

<p>Kat. Nu. : 112 Kayıt Nu. : All.Mb.55 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,4 cm Çengel Gen. 1 cm Bul. Y./K.: F XI - d1 / 90,41 Durumu : Tüm, çengel ucu restore edilmiş, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Bronz bir levha külâh formuna getirilerek tavllanmış ve dövülmüş, sonra külâhın sivri ucu bükülerek kanca oluşturulmuştur. Altı ise bir sapa geçirilmek üzere kovan şeklinde bırakılmıştır. Analoji : 113-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 113 Kayıt Nu. : M.99 - 892 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,2 cm Çengel Gen. 1,1cm Bul. Y./K.: E XIII - e4 / 92,41 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arası çok mesafelidir. Kovan ucunda kullanımdan kaynaklanan aşınma vardır. Analoji : 112, 114-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 114 Kayıt Nu. : M.04 - 27 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,6 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: E XII - d2 / 91,76 Durumu : Tüm, çengel eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucun formu bozulmuş, kovan ucu çember kesitini korumaktadır. Analoji : 112-113, 115-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	

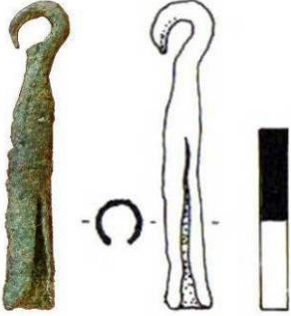
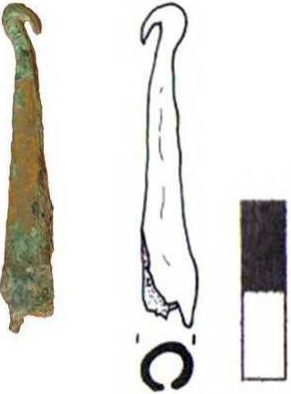
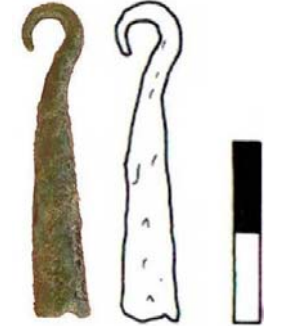
<p>Kat. Nu. : 115 Kayıt Nu. : M.04 - 10 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E XII - e2 / 91,59 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç iç ortasında yapımdan kaynaklanan bir fazlalık vardır. Kovanda açılma olsa da çember kesitini korumaktadır. Analoji : 112-114, 116-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 116 Kayıt Nu. : All.Mb.604 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Bul. Y./K.: D V - b3 / 89,33 Durumu : Çengel ucu ve kovanın alt kısmı eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç kırık ve eksiktir. Kovan ezildiği için çember kesitini korumamaktadır. Analoji : 112-115, 117-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 117 Kayıt Nu. : M.02 - 89 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,1 cm Çengel Gen. 0,8 cm Bul. Y./K.: G VII - b2 / 85,85 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç kıvrılarak gövdeye yaklaşmıştır. Kovanda açılma vardır. Analoji : 112-116, 118-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

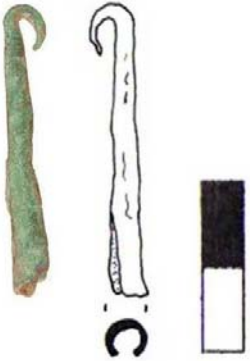
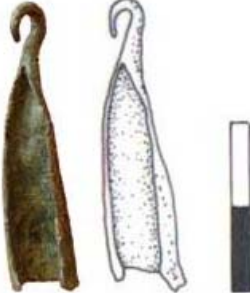

<p>Kat. Nu. : 118 Kayıt Nu. : M.01 - 722 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,1 cm Çengel Gen. 0,8 cm Bul. Y./K.: G IX - c2 / 86,21 Durumu : Tüm, çengeli kırık, yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç kırıktır. Kovanda açılma olsa da çember kesitini korumamaktadır. Analoji : 112-117, 119-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 119 Kayıt Nu. : M.99 - 738 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: F XIII - e1 / 92,02 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-118, 120-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 120 Kayıt Nu. : M.02 - 131 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E VI - a5 / 89,70 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-119, 121-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

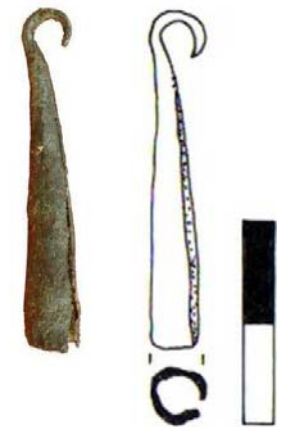
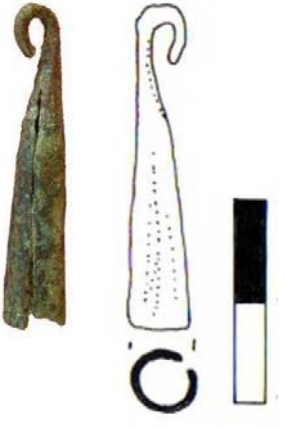
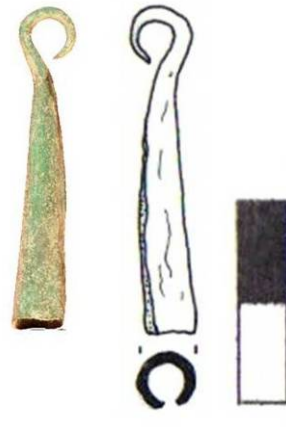
<p>Kat. Nu. : 121 Kayıt Nu. : M.05 - 70 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,6 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: D V - b5 / 89,44 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık geniştir. Kovandaki çember kesit korunmuştur. Analoji : 112-120, 122-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 122 Kayıt Nu. : M.05 - 4 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: D XI - e3 / 91,56 Durumu : Tüm patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-121, 123-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 123 Kayıt Nu. : M.02 - 103 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,9 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E XI - a1 / 91,26 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-122, 124-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

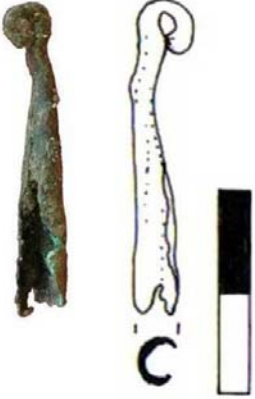
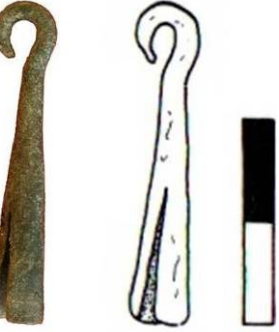

<p>Kat. Nu. : 124 Kayıt Nu. : All.Mb.52 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,9 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: G VIII - a4 / 88,59 Durumu : Tüm, eğik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki çember kesit korunmuştur. Analoji : 112-123, 125-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 125 Kayıt Nu. : M.03 - 12 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,8 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: F IX - c5 / 90,29 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki çember kesit korunmuştur. Analoji : 112-124, 126-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 126 Kayıt Nu. : M.02 - 152 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,7 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: F XIII - b5 / 92,65 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-125, 127-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

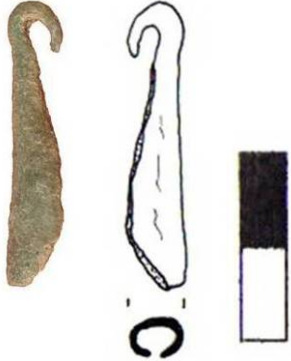
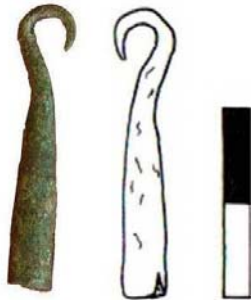

<p>Kat. Nu. : 127 Kayıt Nu. : All.Mb.606 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,6 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: D XI - d3 / 92,12 Durumu : Tüm, eğik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. İnce çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşı çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-126, 128-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 128 Kayıt Nu. : M.99 - 1536 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,6 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: F VII - e4 / 85,91 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki çember kesit korunmuştur. Analoji : 112-127, 129-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 129 Kayıt Nu. : All.Mb.53 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,6 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: F VIII - b5 / 89,72-89,28 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel içe doğru kıvrıktır. Kovandaki çember kesit korunmuştur. Analoji : 112-128, 130-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

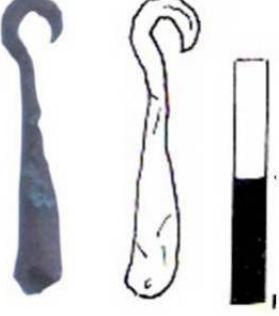
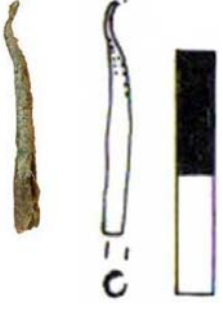
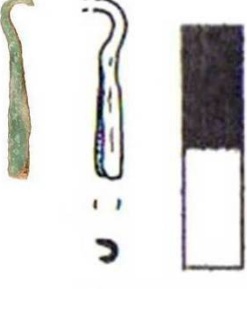
<p>Kat. Nu. : 130 Kayıt Nu. : M.02 - 141 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,5 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: G X - b4 / 89,43 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-129, 131-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 131 Kayıt Nu. : M.01 - 1906 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,5 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: E VII - a3 / 89,84 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-130, 132-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 132 Kayıt Nu. : M.02 - 81 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,5 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: G X - b3 / 88,85 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-131, 133-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

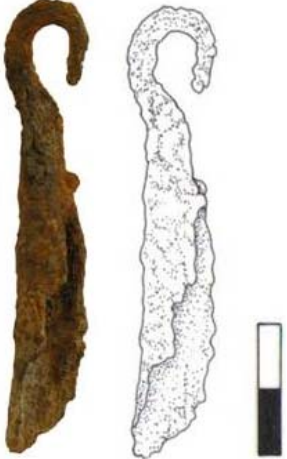
<p>Kat. Nu. : 133 Kayıt Nu. : M.01 - 1837 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 92,61 Durumu : Tüm, eğik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-132, 134-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 134 Kayıt Nu. : All.Mb.488 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: E IX - a2 / 88,72-88,60 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovan tamamen açılmıştır. Çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-133, 135-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 135 Kayıt Nu. : M.98 - 363 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,3 cm Çengel Gen. 0,8 cm Bul. Y./K.: F XIII - d1 / 91,67 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasında açıklık yoktur. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-134, 136-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

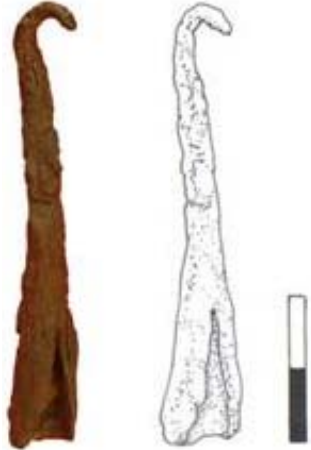
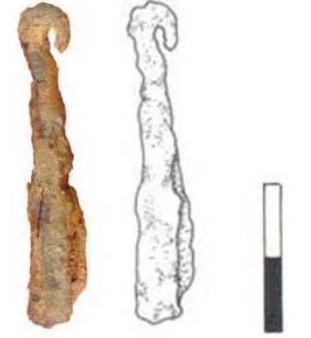

<p>Kat. Nu. : 136 Kayıt Nu. : All.Mb.51 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,3 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: F XI - d2 / 90,68 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-135, 137-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 137 Kayıt Nu. : All.Mb.56 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: G XI - a2 / 90,20 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanda çok az bir açılma ve çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-136, 138-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 138 Kayıt Nu. : M.01 - 375 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E XI - d4 / 91,46 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-136, 139-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

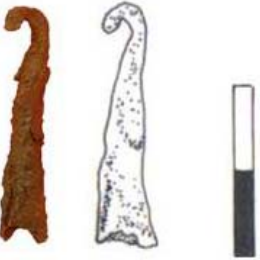
<p>Kat. Nu. : 139 Kayıt Nu. : All.Mb.311 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,1 cm Çengel Gen. 0,4 cm Bul. Y./K.: F X - d4 / 90,74-90,31 Durumu : Çengeli ezik, altı eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu içe doğru bükülerek gövdeyle birleşmiştir. Kovandaki eksikliğe karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-138, 140-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 140 Kayıt Nu. : M.02 - 66 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,1 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: G X - a3 / 89,73 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-139, 141-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 141 Kayıt Nu. : M.01 - 396 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Çengel Gen. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VI - c5 / 86,01 Durumu : Gövdesi eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık geniştir. Kovandaki açılma ve eksiklik nedeniyle çember kesiti korunmamıştır. Analoji : 112-140, 142-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

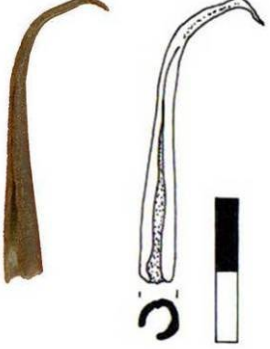
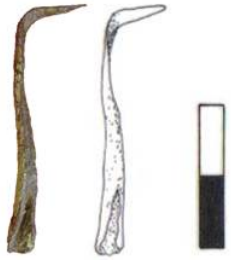
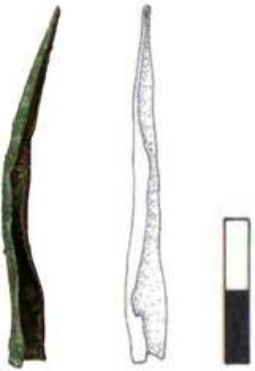
<p>Kat. Nu. : 142 Kayıt Nu. : M.01 - 1866 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 92,33 Durumu : Tüm, gövde aşınmış, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılma ve eksikliğe karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-141, 143-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 143 Kayıt Nu. : M.02 - 80 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: G X - b3 / 89,51 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-142, 144-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 144 Kayıt Nu. : M.01 - 2375 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,6 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: E V - c1 / 89,19 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki ezilmiştir. Analoji : 112-143, 145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

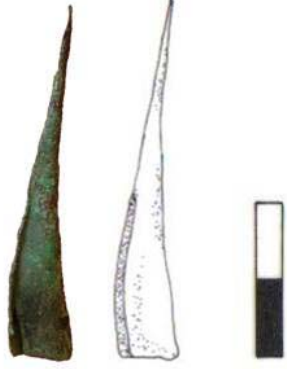
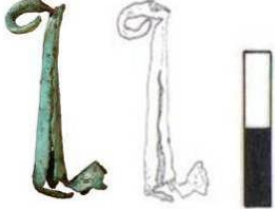

<p>Kat. Nu. : 145 Kayıt Nu. : M.99 - 1382 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,5 cm Çengel Gen. 0,6 cm Bul. Y./K.: F XI - c1 / 90,89 Durumu : Tüm, aşınmış, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 112-144 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 146 Kayıt Nu. : All.Mb.586 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,9 cm Bul. Y./K.: E XIII - e4 / 92,10-92,00 Durumu : Çengel ucu eksik, gövde aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırıktır. Kovandaki açılmaya karşın küçük çember kesiti korunmuştur. Analoji : 147, 149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 147 Kayıt Nu. : M.01 - 412 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,9 cm Bul. Y./K.: E XI - d4 / 90,94-90,82 Durumu : Çengel ucu eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırıktır. Kovandaki açılmaya karşın küçük çember kesiti korunmuştur. Analoji : 146, 149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

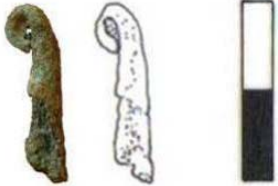
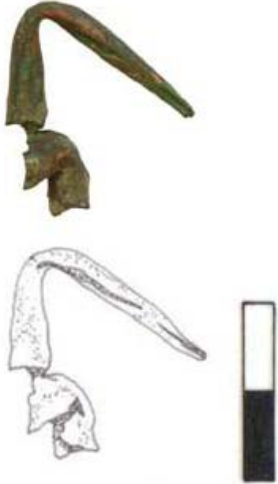
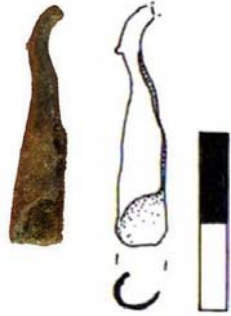
<p>Kat. Nu. : 148 Kayıt Nu. : M.01 - 648 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,8 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: G X - c1 / - Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : - / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 149 Kayıt Nu. : All.Mb.54 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,2 cm Çengel Gen. 0,3 cm Bul. Y./K.: F X - b2 / 90,78 Durumu : Tüm, aşınmış, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılmaya karşın küçük çember kesit korunmuştur. Çok küçük bir örnektir. Analoji : 147-148 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 150 Kayıt Nu. : All.Md.690 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 6,8 cm Çengel Gen. 1,2 cm Bul. Y./K.: K XI - c2 / 89,27-88,66 Durumu : Gövde kenarları eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112'de anlatıldığı gibi demirden imal edilmiştir. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovandaki açılma ve eksikliğe karşın çember kesit korunmuştur. Büyük bir örnektir. Analoji : 151-156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

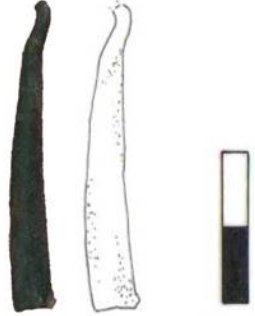
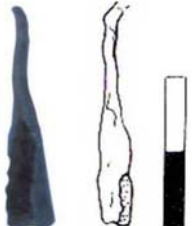
<p>Kat. Nu. : 151 Kayıt Nu. : All.Md.375a Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 5,8 cm Çengel Gen. 0,8 cm Bul. Y./K.: E IX - e3 / - Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık geniştir. Kovandaki açılma ve küçük eksiklikle birlikte çember kesit korunmuştur. Analoji : 150, 152-156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 152 Kayıt Nu. : M.01 - 1846 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: E VII - a3 / 90,00 Durumu : Tüm, kısmî aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık dardır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 150-151, 153-156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 153 Kayıt Nu. : All.Md.4 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: F X - b2 / 90,61 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok geniştir. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 150-152, 154-156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

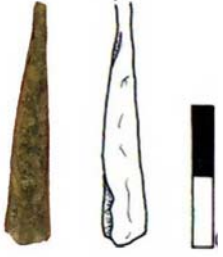
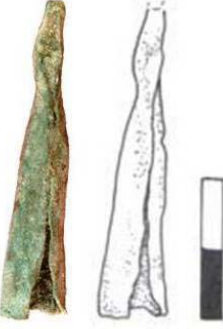
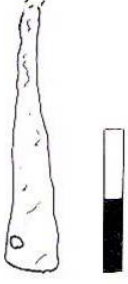
<p>Kat. Nu. : 154 Kayıt Nu. : All.Md.17a Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Çengel Gen. 0,7 cm Bul. Y./K.: G IX - c4 / 87,98-87,34 Durumu : Alt kısmı eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık çok dardır. Kovandaki küçük eksikliğe karşın çember kesit korunmuştur. Analoji : 150-153, 155-156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 155 Kayıt Nu. : All.Md.102 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 3,1 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: F XII - e3 / 91,51-91,37 Durumu : Tüm, çengel ucu aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık geniştir. Kovandaki açılmaya karşın çember kesiti korunmuştur. Analoji : 150-154, 156 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 156 Kayıt Nu. : All.Md.15 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 2,7 cm Çengel Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: E VIII - b2 / 90,11-89,87 Durumu : Tüm, kısmî aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 150 gibi. Çengel ucu ile gövde arasındaki açıklık geniştir. Kovandaki küçük eksikliğe rağmen çember kesit korunmuştur. Analoji : 150-155 / - / Raubitschek, a.g.e., Lev. 77.498. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

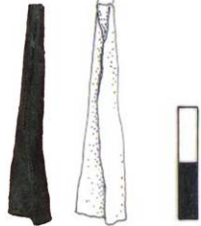
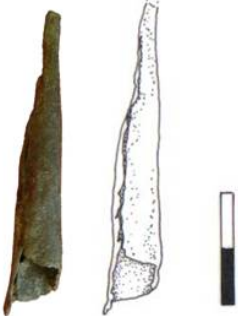
<p>Kat. Nu. : 157 Kayıt Nu. : All.Mb.57 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Bul. Y./K.: E VII - b1 / 90,30-89,99 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi imal edilmiş, ancak çengel çok geniş yapılmış. Kovanda açılma görülse de çember kesiti korunmuştur. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 158 Kayıt Nu. : All.Mb.403 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,7 cm Bul. Y./K.: E VII - b3 / 89,85 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi imal edilmiş, ancak çengel yassılaştırılarak gövde ile dik açı oluşturulmuştur. 0,3 cm kalınlığındaki kovanda açılma görülse de çember kesiti korunmuştur. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 159 Kayıt Nu. : All.Mb.614 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,8 cm Bul. Y./K.: J XI - a3 / 88,20-87,78 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi imal edilmeye başlanmış, fakat tamamlanmamıştır. Sadece levha bükülmüş, tavlanıp dövülmemiştir. Yerel üretimi göstermesi açısından çok önemlidir. Analoji : 160, 164 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

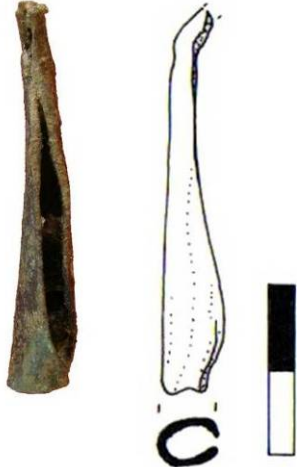
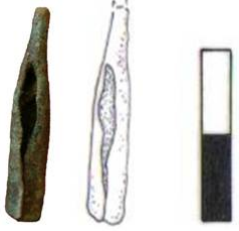
<p>Kat. Nu. : 160 Kayıt Nu. : All.Mb.376 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5 cm Bul. Y./K.: E VIII - b2 / 89,63 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 159 gibi. Analoji : 159, 164 / - / -</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 161 Kayıt Nu. : All.Mb.82 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Bul. Y./K.: E XII - a1 / 91,56 Durumu : Çengel ve alt kısım kırık, eksik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu içe kıvrılmış ve kırıktır. Kovanın altı parçalanmıştır. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 162 Kayıt Nu. : M.02 - 47 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,5 cm Çengel Gen. 1 cm Bul. Y./K.: G X - b2 / 88,27 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç ile gövde arasındaki mesafe dardır. Kovan darbe sonucu ortadan kıvrılmasına karşın çember kesitini korumuştur. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

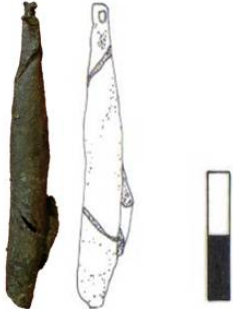
<p>Kat. Nu. : 163 Kayıt Nu. : All.Mb.191 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,1 cm Çengel Gen. 0,4 cm Bul. Y./K.: G VII - e5 / 86,08 Durumu : Aşınmış, eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu gövdeye doğru kıvrılmıştır. Kovan parçalanmış ve eksiktir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 164 Kayıt Nu. : All.Mb.629 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Bul. Y./K.: D V - a4 / 89,50 Durumu : Alt kısım eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 159 gibi. Ortadan aldığı darbe sonucu kıvrılmıştır. Kovanın altı parçalanmış ve eksiktir. Analoji : 159, 160 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 165 Kayıt Nu. : All.Mb.342 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,7 cm Bul. Y./K.: E XI - c4 / 91,38-91,02 Durumu : Çengel eksik, alt kısım aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. 0,5 cm genişliğindeki kovanın altından parça eksilmiş olmasına karşın çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 166 Kayıt Nu. : All.Mb.605 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,7 cm Bul. Y./K.: D XI - d1 / 92,13 Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel uç kırılmıştır. Kovanın çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 167 Kayıt Nu. : M.99 - 1163 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Bul. Y./K.: G IX - c1 / 87,80 Durumu : Çengel eksik, gövde kısmı aşınmış, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. Kovan açılmasına karşın çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 168 Kayıt Nu. : All.Mb.64 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,9 cm Bul. Y./K.: J XI - c3 / 87,74 Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. Kovan tamamen açılmış ama çember kesit görülebilmektedir. Analoji : 112-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

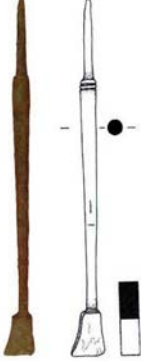
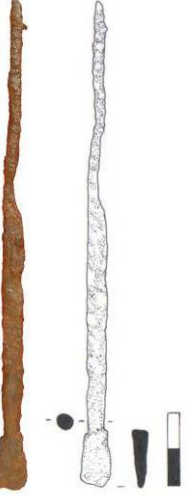
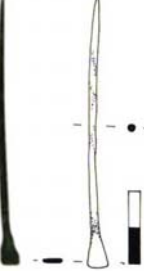
<p>Kat. Nu. : 169 Kayıt Nu. : M.02 - 44 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Bul. Y./K.: G X - b2 / 89,56 Durumu : Çengel eksik, gövde ezik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. Kovan ezilmiştir. Analoji : 112-145 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 170 Kayıt Nu. : M.01 - 2383 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Bul. Y./K.: J XI - b3 / 87,61 Durumu : Çengel eksik, gövde ezik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. Kovan açılmış ve ezilmiştir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 171 Kayıt Nu. : M.99 - 1011 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,5 cm Bul. Y./K.: G VII - a2 / 86,48 Durumu : Çengel eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel ucu kırılmıştır. Kovanın çember kesiti korunmuştur. Kovanın alta yakın bölümünde, eserin (ahşap) sapa sabitlenmesi için bir adet delik bulunmaktadır. Analoji : - / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

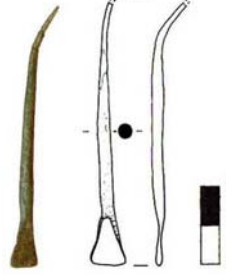
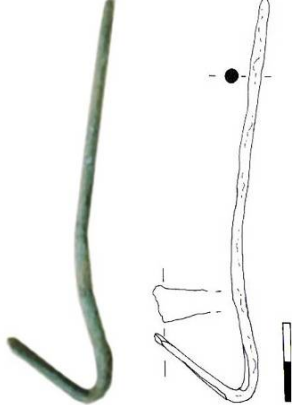
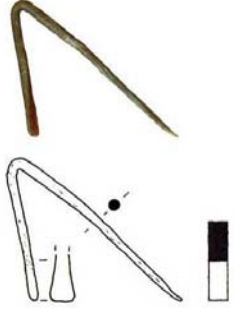
<p>Kat. Nu. : 172 Kayıt Nu. : M.99 - 885 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,9 cm Bul. Y./K.: G VIII - b4 / 88,02 Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. Kovanın çember kesiti açılmaya rağmen görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 173 Kayıt Nu. : All.Mb.602 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Bul. Y./K.: D V - b3 / 89,03-88,77 Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 0,7 cm genişliğindeki kovanın çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 174 Kayıt Nu. : All.Mb.516 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,9 cm Bul. Y./K.: F X - b4 / - Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 1,1 cm genişliğindeki kovanın çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 175 Kayıt Nu. : All.Mb.489 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Bul. Y./K.: E XIII - e4 / 92,50-92,10 Durumu : Çengel eksik, gövde aşınmış, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 0,3 cm genişliğindeki kovandaki eksikliğe rağmen çember kesiti görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 176 Kayıt Nu. : All.Mb.458 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Bul. Y./K.: G IX - b1 / - Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 0,7 cm genişliğindeki kovanın çember kesiti açılmaya rağmen görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 177 Kayıt Nu. : All.Mb.101 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,7 cm Bul. Y./K.: G VII - a4 / - Durumu : Çengel eksik, gövde aşınmış, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 0,5 cm genişliğindeki kovanın çember kesiti açılmaya rağmen görülebilmektedir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 178 Kayıt Nu. : All.Mb.414 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,2 cm Bul. Y./K.: G X - c3 / 88,10 Durumu : Çengel eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. 0,6 cm genişliğindeki kovan formunu kaybetmiştir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 179 Kayıt Nu. : All.Mb.617 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,5 cm Bul. Y./K.: D V - b5 / 89,76-89,44 Durumu : Çengel eksik, gövde aşınmış, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Kat. Nu. 112 gibi. Çengel kırılmıştır. Kovan formunu kaybetmiştir. Analoji : 112-149 / - / Künzl 1983a, Res. 88.4; Bliquez 1994, Nu. 82. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 180 Kayıt Nu. : All.Mb.237 Adı : Çengel uçlu sonda (<i>kovanlı</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5 cm Bul. Y./K.: E XIII - d3 / 92,15 Durumu : Çengel eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇSo. Tanımı : Çengel uç eksiktir. Bronz bir levhanın bir çubuk etrafında sarılmasıyla 0,6 cm genişliğinde bir kovan oluşturulmuştur. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

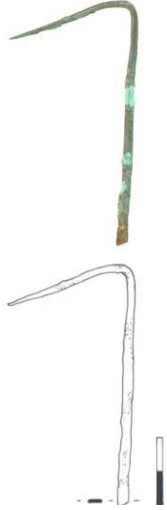
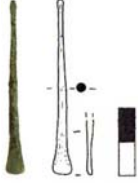
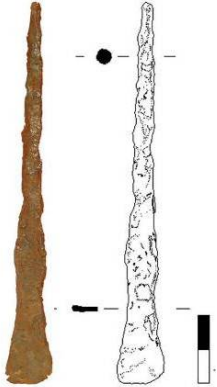
<p>Kat. Nu. : 181 Kayıt Nu. : M.02 - 71 Adı : Çengel uçlu sonda (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,7 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E X / - Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : ÇSo. (?) Tanımı : Dairesel kesitli sap üstte kare kesite dönüşüp büyük çengel ucu oluşturmuştur. Çengelin ucunda çift boncuk bezeme görülmektedir. Sapın altındaki kıvrımlar sonradan olmuştur. Analoji : - / - / Bliquez 1994, Nu. 89-90 (?). Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 182 Kayıt Nu. : M.99 - 1737 / 157.16.00 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J X - e1 / 88,23 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IA1 Tanımı : 0,5 cm x 0,8 cm ölçülerinde ve 0,2 cm genişliğindeki, dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerden itibaren kalınlaşan gövde bitime yakın omuz yapar. Omuz sonrasında ani daralan aşınmış sivri uçla biter. Çizgi bezekli gövdede iki adet ters / düz üçgen bezemeli bant bulunmaktadır. Analoji : 183-185(?), 203-205(?) / Ephesos Hy 14, 15 / Bliquez 1994, Nu. 214; Uzel 2000, Lev. II.6, LXIX.19. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 183 Kayıt Nu. : M.01 - 112 / 134.10.01 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G VII - b3 / 84,66 Durumu : Tüm, yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip IA1 Tanımı : 0,6 cm x 1 cm ölçülerinde ve 0,2 cm genişliğindeki dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerden itibaren kalınlaşan gövde bitime yakın omuz yapar. Omuz sonrasında ani daralan sivri uçla biter. Çizgi bezekli gövdede üç adet ters / düz üçgen bezemeli bant bulunmaktadır. Analoji : 182, 184-185(?), 203-205(?) / Ephesos Hy 14, 15 / Bliquez 1994, Nu. 214; Uzel 2000, Lev. II.6, LXIX.19. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

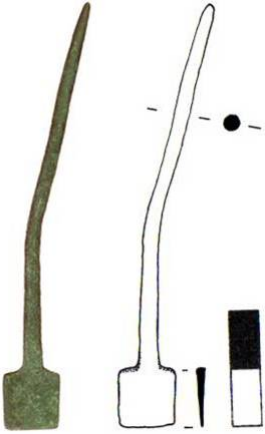
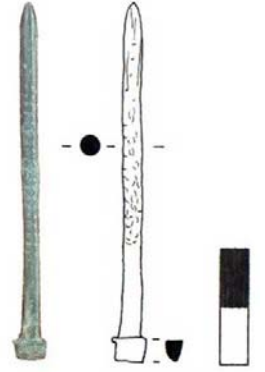
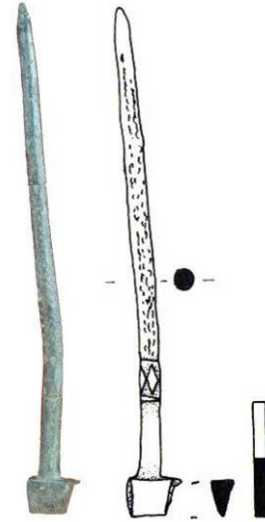
<p>Kat. Nu. : 184 Kayıt Nu. : M.05 - 34 / 129.1.05 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,6 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K. : J XI - d3 / 87,65 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IA1 Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerden itibaren kalınlaşan gövde bitime yakın çift bilezik bezemeye omuz yapar. Omuz sonrasında ani daralan sivri uçla biter. Analoji : 182-183, 185(?), 203-205(?) / Ephesos Hy 14 / Pinkwart, Stammnitz, a.g.e., Lev. 35.M6; Uzel 2000, Lev. II.6, LXIX.19; Yalav 2008, s. 253. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 185 Kayıt Nu. : All.Md.14 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y. / K. : E VII - a4 / 89,82 Durumu : Tüm, sap aşınmış, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Dövme Tipi : YSo. Tip IA1 Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerdeki çok az bir girintiden sonra gövde kalın, daire kesitle ortaya kadar devam eder, ortadan sonra (aşınmadan olabilecek) ani bir daralma ile sivri uçla biter. Analoji : 182-184, 203-205(?) / - / Künzl 1983a, Res. 85.13, 14; Jackson 1986, Res. 3.26. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 186 Kayıt Nu. : M.00 - 162 / 64.17.00 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K. : J IX - e3 / - Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB2 Tanımı : Daire kesitli bir çubuğun bir ucu (0,5 cm genişliğinde) yassı kesitli bir üçgen oluşturacak şekilde tavlansın dövülmüş, diğer ucu sivriltilmiştir. Dövülen uçtan sivri uca doğru bir incelme görülür. Analoji : 187, 197 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.77; Watermann, a.g.e., Res. 4.11; Uzel 2000, Lev. LII.34, C.106-107; Papanikola, a.g.e., Nu. 671. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

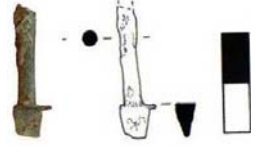

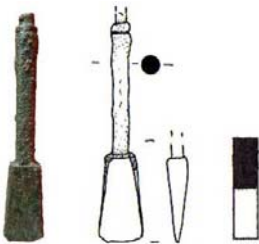
<p>Kat. Nu. : 187 Kayıt Nu. : M.02 - 74 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,1 cm Sap Kal. 0,35 cm Bul. Y./K.: F VII - a2 / 87,29 Durumu : Sivri uç eksik, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB2 Tanımı : Kat. Nu. 186 gibi. Yassı uç 0,8 cm genişliğindedir. Sivri uca yakın bir eğilme görülür. Analoji : 186, 197 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.77; Watermann, a.g.e., Res. 4.11; Uzel 2000, Lev. LII.34, C.106-107; Papanikola, a.g.e., Nu. 671. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 188 Kayıt Nu. : M.99 - 314 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F VIII - d4 / 89,16 Durumu : Tüm, sap eğik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 186 gibi. Yassı uç 0,9 cm genişliğindedir ve sapa bağlantı yerinden aldığı bir darbe sonucu kıvrılmıştır. Sivri uca doğru bir daralma yoktur, küt biter. Analoji : 189, 195-196 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1726; Uzel 2000, Lev. XLVIII.14, C.106-107. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 189 Kayıt Nu. : M.02 - 79 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14,1 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XII - b1 / 91,80 Durumu : Tüm, sap eğik, yüzey korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 186 gibi. Yassı uç 0,6 cm genişliğindedir. Gövde darbe sonucu ortadan kıvrılmıştır. Sivri uçla biter. Analoji : 188, 195-196 / - / Watermann, a.g.e., Res. 4.11; Uzel 2000, Lev. XLVIII.14, C.106-107. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

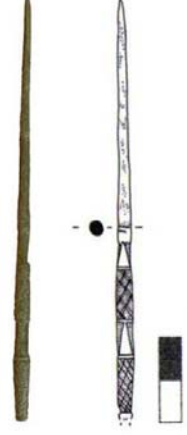

<p>Kat. Nu. : 190 Kayıt Nu. : All.Mb.248 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,1 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : G VIII - d4 / 87,98-87,62 Durumu : Sivri uç eksik, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki yassı ucun daire kesitli sapa birleştiği yer bir çizgi ile vurgulanmıştır. Sapta görülen eğim sonradan olmuştur. Analoji : - / - / Uzel 2000, Lev. XLVIII.14, C.106-107. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 191 Kayıt Nu. : M.02 - 65 / 39.1.02 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16,2 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : E VII - b2 / 89,27 Durumu : Tüm, sap hafif eğik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 186 gibi imal edilmiştir, ancak (0,4 cm genişliğindeki) yassı uç belirgin bir ters üçgen formundan daha basit ve küçük bırakılmıştır. Analoji : 192-194 / - / Yalav 2008, s. 108. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 192 Kayıt Nu. : M.01 - 1958 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : E XIII - d4 / 91,85 Durumu : Tüm, sap eğik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 0,4 cm genişliğindedir. Analoji : 191, 193-194 / - / Yalav 2008, s. 108. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

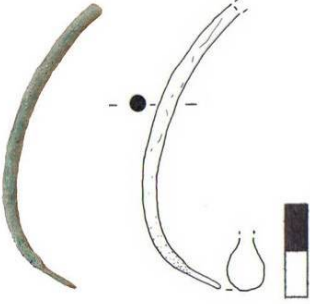
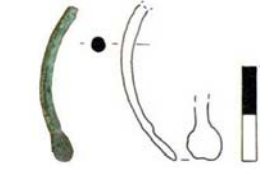

<p>Kat. Nu. : 193 Kayıt Nu. : All.Mb.632 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,6 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: K XI - c5 / 88,26 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 0,3 cm genişliğindedir. Gövdede sivri uca doğru darbeden kaynaklanan bir kıvrılma vardır. Analoji : 191-192, 194 / - / Yalav 2008, s. 108.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 194 Kayıt Nu. : M.01 - 2091 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,6 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 91,77 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 0,4 cm genişliğindedir. Gövde darbeye bağlı olarak ortadan kıvrılmıştır. Analoji : 191-193 / - / Yalav 2008, s. 108.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 195 Kayıt Nu. : All.Md.622 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 14,6 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K.: E XII - e2 / 91,78-91,71 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Dövme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi, ancak kare kesitli demir çubuktan yapılmıştır. Gövde darbeye bağlı olarak ortadan kıvrılmıştır. Analoji : 188-189, 196 / - / Deonna, a.g.e., Res. 573.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	

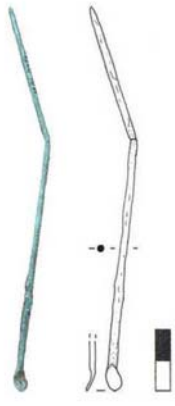
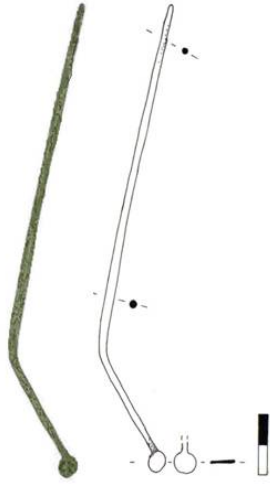
<p>Kat. Nu. : 196 Kayıt Nu. : M.01 - 2340 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VII - b1 / 86,08 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB1 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 0,4 cm genişliğindedir. Gövde darbeye bağlı olarak kıvrılmıştır. Analoji : 188-189, 195 / - / Uzel 2000, Lev. XLVIII.14, C.106-107. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 197 Kayıt Nu. : M.02 - 102 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VII - b2 / 86,80 Durumu : Tüm, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IB2 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 0,5 cm genişliğindedir. Gövde kısadır. Analoji : 186-187 / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.77; Watermann, a.g.e., Res. 4.11; Uzel 2000, Lev. LII.34, C.106-107; Papanikola, a.g.e., Nu. 671. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 198 Kayıt Nu. : All.Md.13 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: F XII - d4 / 91,14 Durumu : Tüm, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Dövme Tipi : YSo. Tip IB2 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi, ancak daire kesitli demir çubuktan yapılmıştır. 1,4 cm genişliğindeki yassı uçtan sonra bir yassılaştırılmış alan daha vardır. Analoji : - / - / Deonna, a.g.e., Res. 573-574; Papanikola, a.g.e., Nu. 668. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

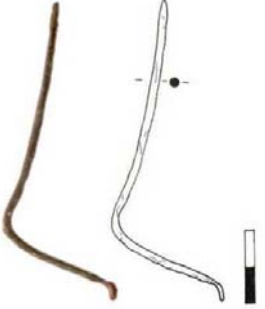

<p>Kat. Nu. : 199 Kayıt Nu. : M.05 - 36 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J XI - e4 / 87,85 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IA3 Tanımı : Kat. Nu. 191 gibi. Yassı uç 1 cm genişliğinde bir dörtgendir. Gövde darbeye bağlı olarak ortadan eğilmiştir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 200 Kayıt Nu. : M.01 - 2183 / 163.10.01 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G X - c1 / 87,12 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IA2 Tanımı : Dikeyde ters üçgen kesitli yassı uç bitiminde tek taraflı mahmuz vardır. Daire kesitli, kalın sap uzunluğunca eş kalınlıktadır, üstte sivriltilmiş uçla biter. Gövde ortada çizgi ve noktalarla pürüzlü hale getirilmiştir. Analoji : 201-202 / - / Perk 2002, s. 27. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 201 Kayıt Nu. : M.01 - 1954 / 156.10.01 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,9 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E XIII - d4 / 91,87 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IA2 Tanımı : Kat. Nu. 200 gibi. Yassı uç 0,9 cm genişliğindedir. Hafif eğilmiş gövdedeki pürüzlü kısım baklava desenli iki bant arasına alınmıştır. Analoji : 200, 202 / - / Perk 2002, s. 27. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

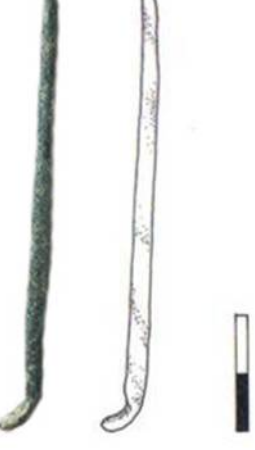
<p>Kat. Nu. : 202 Kayıt Nu. : All.Mb.30 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XV - d3 / 93,15 Durumu : Sap eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip IA2 Tanımı : Kat. Nu. 200 gibi. Sadece 0,5 cm genişlik ve 0,6 cm uzunluğundaki mahmuzlu yassı uç ve sapın çok az bir bölümü korunmuştur. Analoji : 200-201 / - / Perk 2002, s. 27. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 203 Kayıt Nu. : M.05 - 30 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D V - a2 / 88,74 Durumu : Sap eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip IA Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerin üstündeki bilezik sonrasındaki daralmadan itibaren eksiktir. Analoji : 182-185(?), 204-205(?) / Ephesos St. 14 / Papanikola, a.g.e., Nu. 70c. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 204 Kayıt Nu. : M.02 - 51 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F X - e1 / 89,57 Durumu : Sap eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip IA Tanımı : 0,9 cm genişliğindeki dikeyde ters üçgen kesitli yassı ucun sapa birleştiği yerin üstündeki bilezik sonrasındaki daralmadan itibaren eksiktir. Analoji : 182-185(?), 203, 205(?) / - / Uzel 2000, Lev. II.6, LXIX.19; Papanikola, a.g.e., Nu. 70c. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 205 Kayıt Nu. : All.Mb.9 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>stylus</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - c3 / 87,30 Durumu : Yassı uç eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IA Tanımı : Saptı, ters / düz üçgen bezemeli iki bant ve kırık yassı uç arasında kalan iki alan kafes taramalıdır. Yassı uca yakın kafes tarama daha küçük yapılmıştır. Bezemelerden sonra daralan daire kesitli sap sivri uçla biter. Analoji : 182-185(?), 203-204 / Ephesos Hy 15 / Uzel 2000, Lev. II.6, LXIX.19. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 206 Kayıt Nu. : M.05 - 31 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: J XI - d3 / 87,85 Durumu : Sivri uç eksik, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Kalıpta dövme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki disk uç uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden sapla birleşir. Analoji : 210, 213, 220 / Ephesos Hy. 18-20 / Künzl 1983a, Res. 79; Heymans, a.g.e., Res. 2.2, 2.3; Künzl 1984, Nu. L8; Uzel 2000, Lev. XCIII.57; Künzl 1986, Res. 5; Künzl 2002c, Nu. C48. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 207 Kayıt Nu. : M.01 - 2210 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G VII - c2 / 85,97 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki yassı daire ucun bir yüzünde kazıma rozet vardır. Daire kesitli ve uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden saptaki eğim kasıtlı yapılmış olabilir. Analoji : 208-209 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

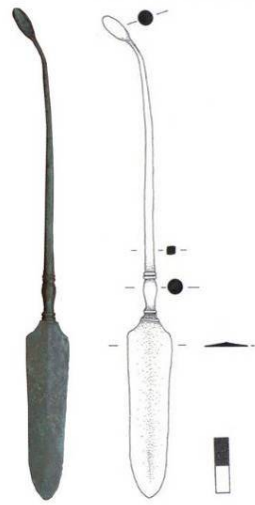
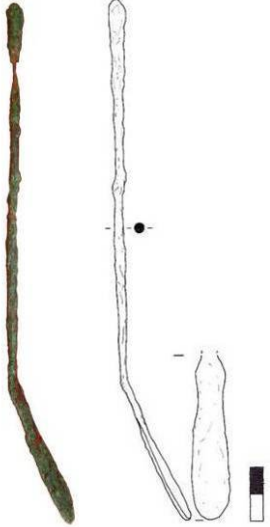

<p>Kat. Nu. : 208 Kayıt Nu. : M.01 - 340 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E IX - c3 / 90,30 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yüzey korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç 0,8 cm genişliğindedir. Daire kesitli ve uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden saptaki eğim kasıtlı yapılmış olabilir. Analoji : 207, 209 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 209 Kayıt Nu. : All.Mb.4 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F X - b5 / 91,16 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç 0,7 cm genişliğindedir. Daire kesitli ve uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden saptaki eğim kasıtlı yapılmış olabilir. Analoji : 207-208 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 210 Kayıt Nu. : M.00 - 253 / 52.17.00 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,6 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: K VIII - c2 / 91,62 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki yassı daire ucun sapa birleştiği yerde bel, daralma ile vurgulanmıştır. Bel ve karın sonrasında sap sivri uca doğru inceler. Analoji : 206, 213, 220 / - / Davidson, a.g.e., Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

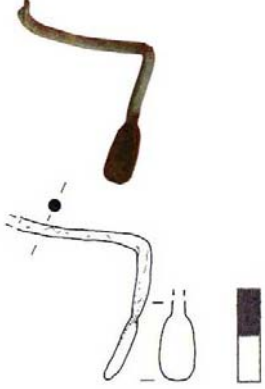
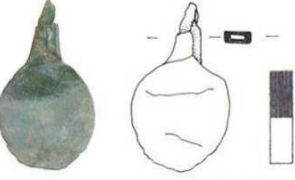
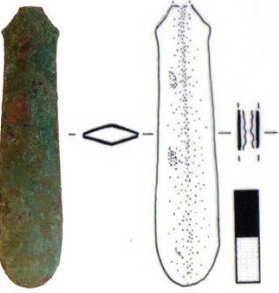
<p>Kat. Nu. : 211 Kayıt Nu. : M.99 - 506 / 142.16.00 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G VI - a5 / 85,37 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden sapla birleşir. Belin arka kısmına beş boğum yapılmıştır. Analoji : - / - / Künzl 1986, Nu. L50; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.10, 11. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 212 Kayıt Nu. : M.01 - 2136 / 160.10.01 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,6 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G VII - c5 / 84,62 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki yassı uç uzunluğunca aynı kalınlıkta devam eden sapla birleşir. Analoji : - / - / Davidson, a.g.e., Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 213 Kayıt Nu. : M.06 - 26 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 17,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: K XI - b2 / 89,04 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki disk uç sapa açılı birleşir. Sivri uçlu saptaki bel ve karın az da olsa belli edilmiştir. Analoji : 206, 210, 220 / - / Davidson, a.g.e., Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 1986, Nu. L50; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.10, 11; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

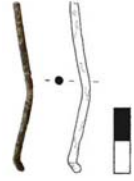
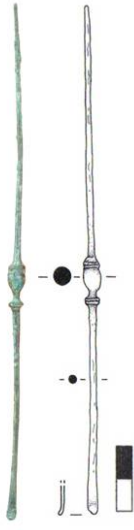

<p>Kat. Nu. : 214 Kayıt Nu. : M.99 - 1151 / 140.16.00 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F VII - e2 / 86,75 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç sapa açılı birleşir. Sivri uçlu sap uzunluğunca eş kalınlıklıdır. Eser aldığı darbe sonucu ortadan kıvrılmıştır. Analoji : 219 / - / Davidson, <i>a.g.e.</i>, Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 1986, Nu. L50; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Kancheva-Ruseva, v.d., <i>a.g.e.</i>, Lev. VIII.10, 11; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 215 Kayıt Nu. : M.00 - 570 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,5 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G IX - c3 / 87,24 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç eziktir. Sivri uçlu sap uzunluğunca eş kalınlıklıdır. Analoji : - / - / Davidson, <i>a.g.e.</i>, Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 1986, Nu. L50; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Kancheva-Ruseva, v.d., <i>a.g.e.</i>, Lev. VIII.10, 11; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 216 Kayıt Nu. : M.00 - 272 / 50.17.00 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,7 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G IX - c4 / 87,61 Durumu : Tüm, sap eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı uç sapa düz birleşir. Sivri uçlu sapın kalınlığı 0,15-0,2 cm arasında değişir. Eser aldığı darbe sonucu kıvrıktır. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

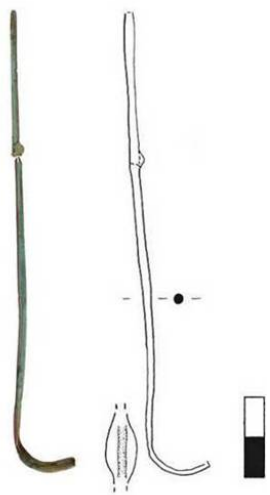

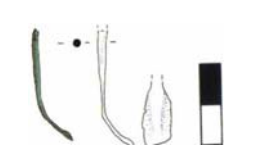
<p>Kat. Nu. : 217 Kayıt Nu. : M.05 - 5 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,3 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D XI - e4 / 91,84 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki yassı uç daire kesitli sapa açılı birleşir. Eser aldığı darbe sonucu ortadan kıvrılmıştır ve sivri ucu eksiktir. Analoji : - / - / Künzl 1986, Nu. L50; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.10, 11. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 218 Kayıt Nu. : M.02 - 54 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XII - c1 / 91,78 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, patinası kısmen korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : Yassı ucun sapa birleşim yerinden eğilmiştir. Belde üç boncukla yapılmış bezeme vardır. Analoji : - / - / Künzl 1986, Nu. L50; Jackson 1986, Res. 4.28; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.10, 11. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 219 Kayıt Nu. : M.00 - 765 / 55.17.00 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: H VII - a4 / 85,37 Durumu : Tüm (?), patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki yassı uç sapa açılı birleşmektedir. Daire kesitli sap yuvarlatılmış uçla biter. Eser kırıldıktan sonra tekrar kullanılmış olabilir. Analoji : 214 / - / Davidson, a.g.e., Lev. 83; Künzl 1984, Nu. L6, L9; Künzl 1986, Nu. L50; Künzl 2002c, Nu. B97, B100; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.10, 11; Uzel 2000, Lev. XLVI.7. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

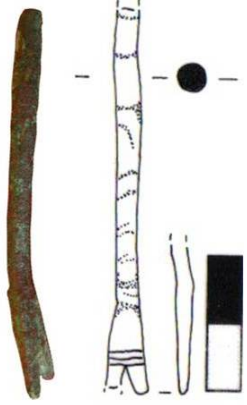
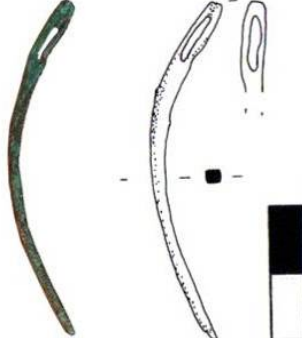
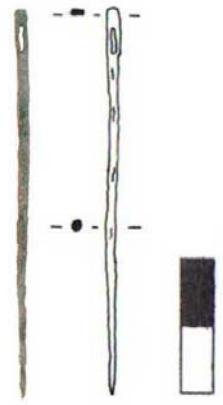
<p>Kat. Nu. : 220 Kayıt Nu. : M.00 - 587 Adı : Yassı (<i>daire</i>) uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K. : F VII - d4 / 85,43 Durumu : Yassı ucu kırık, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip II Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki şu an kırık olan yassı ucun sapa oturduğu yerde bel bir girintiyle belirgindir. Sap ortadan sonra incelerek sivri uçla bitmektedir. Analoji : 206, 210, 213 / Ephesos Hy. 18-20 / Künzl 1983a, Res. 79; Heymans, a.g.e., Res. 2.2, 2.3; Künzl 1984, Nu. L8; Uzel 2000, Lev. XCIII.57; Künzl 1986, Res. 5; Künzl 2002c, Nu.C48. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 221 Kayıt Nu. : M.02 - 94 / 41.1.02 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>çiftli ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K. : J XI - c4 / 87,55 Durumu : Tüm (küçük eksikler var), patinası korunmuş ancak kısmî yüzey kaybı görülmekte / Döküm Tipi : YSo. Tip IIIA Tanımı : 2 cm genişliğindeki iki ispatula ucun bir yüzü düz, diğeri orta sırta doğru kalınlaşır. Aşılımış dil kaşığı formundaki eserin her iki yüne birer düz birer sırtlı ispatula yüzü denk gelmektedir. Arasındaki kısa sapın ortasında tek bilezik bezeme vardır. Analoji : - / Kolophon 5; Bingen 7 / Bliquez 1994, Nu. 139, 141; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.10. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 222 Kayıt Nu. : M.98 - 37 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K. : E VIII - d1 / 90,33 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IIIB Tanımı : 0,8 cm genişliğindeki basık üçgen kesitli, ucu yuvarlatılmış ispatula, çift bilezik arasındaki ters armudî boncuk bezeme ile dairesel kesitli sapa düz birleşir. 0,4 cm genişliğindeki zeytin çekirdeği biçimli topuzla son bulur. Analoji : 223 / - / Künzl 1983a, Res. 51.17, 18, 86.2; Künzl 1984, Nu. J10; Künzl 2002c, Nu. B52, 53. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

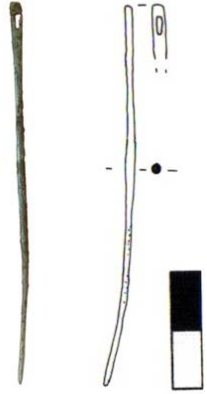

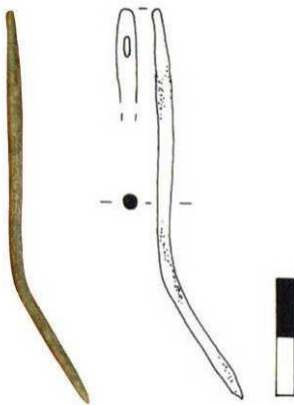
<p>Kat. Nu. : 223 Kayıt Nu. : M.05 - 22 / 128.1.05 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 17,6 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - d2 / 88,04 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tip IIIB Tanımı : Kat. Nu. 222 gibi. 1,6 cm genişliğindeki ispatula ucla birleşen sapın kesiti, bezeme sonrasında kareyken 0,4 cm genişliğindeki zeytin çekirdeği biçimli topuzla birleşmeden daireye dönüşür. Analoji : 222 / - / Künzl 1983a, Res. 51.17, 18, 86.2; Künzl 1984, Nu. J10; Künzl 2002c, Nu. B52, 53. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 224 Kayıt Nu. : M.02 - 69 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 20,6 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - c2 / 86,58 Durumu : Tüm, yoğun korozyona bağlı yüzey kaybı / Döküm Tipi : YSo. Tip IIIC Tanımı : 1,4 cm genişliğindeki ispatula uç, sapa birleşmeden bir daralma ve genişlemeyle şekillendirilmiştir. Sapa oturduğu eğilme sonucu belirsizdir. Daire kesitli sap zeytin çekirdeği biçimli bir topuzla bitmektedir. Analoji : - / Adana VK 6; Bingen 6 / Künzl 1983a, Res. 35.23, 46.3, 68.6, 78.3; Bliquez 1994, Nu. 120-128; Künzl 1984, Nu. A2c, J16, 17, 21; Künzl 1986, Res. 5; Bliquez 1988, Nu. 33; Watermann, <i>a.g.e.</i>, Res. 5; Robinson, <i>a.g.e.</i>, Nu. 1665; Künzl 2002c, Nu. B50, 51, C26. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 225 Kayıt Nu. : M.02 - 58 / 37.1.02 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J XI - c2 / 86,88 Durumu : Tüm, aşınmış, patinası korumuş kısmî yüzey kaybı görülmekte / Döküm Tipi : YSo. Tip IIID Tanımı : 1,3 cm genişliğindeki ispatula ucu kullanımdan kaynaklanan aşınma sonucu formunu kaybetmiştir. Sap tepedeki zeytin çekirdeği biçimli topuz öncesi incelenmektedir. Analoji : - / Kolophon 4; Çağış 4; İstanbul S-Y 8; Cerrahpaşa 4; Adana VK 4 / Jackson 1986, Nu. 35; Künzl 1986, Res. 5; Bliquez 1988, Nu. 33; Künzl 2002c, Nu. B55-57, C28; Uzel 2000, Lev. XXIV.45, CXXXVII.5. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

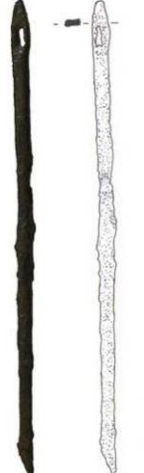

<p>Kat. Nu. : 226 Kayıt Nu. : M.02 - 9 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G X - c2 / 89,12 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, koyu yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IIID (?) Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki yassı ucun düz birleştiği daire kesitli sapın bir bölümü kırık ve eksiktir. Analoji : - / - / Perk 2005, Res. 13.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 227 Kayıt Nu. : M.01 - 542 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,3 cm Bul. Y./K.: G IX - c4 / 87,92 Durumu : Sap eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IIIE Tanımı : 2,2 cm çapındaki ince daire ucun üst kısmında (başka malzemeden yapılan bir sap için bırakılan) içi boş dörtgen kesitli sap yuvası görülmektedir. Analoji : - / Kolophon 6 / Yalav 2008, s.175-177.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 228 Kayıt Nu. : All.Mb.35 Adı : Yassı uçlu sonda (<i>ispatula</i>) prç. (?) Malzemesi: Bronz + Demir Ölçüleri : Uz. 6,1 cm Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - b2 / 86,55 Durumu : Eksik, patinası korunmuş ancak kısmî yüzey kaybı ve içteki demir kısımda yoğun korozyon görülmekte / Dövme demir üzerine bronz kaplama Tipi : YSo. Tip III Tanımı : 1,2 cm genişliğindeki baklava dilimi kesitli eserin içi demirden yapılmış ve üzeri bronz plaka ile kaplanmıştır. Sapı sadece demir tekli veya çiftli bir ispatulaya ait bir parçadır. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

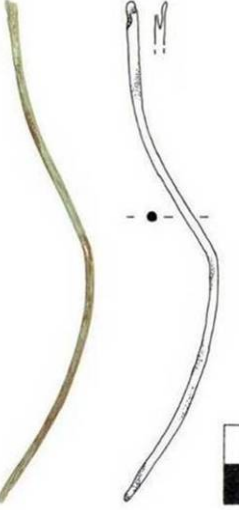
<p>Kat. Nu. : 229 Kayıt Nu. : M.04 - 5 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E X - e3 / 90,90 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IVB Tanımı : Yumurtamsı yassı uç sapa açılı birleşmektedir. Sap daire kesitli olup, uzunluğunca eş kalınlıktadır. Analoji : 230 / - / Davidson, a.g.e., Nu. 1341; Uzel 2000, Lev. XVI.7, XVIII.20 (?). Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 230 Kayıt Nu. : M.01 - 2138 / 161.10.01 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,4 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G X -c1 / 87,10 Durumu : Tüm, açık yeşil korozyonlu / Döküm Tipi : YSo. Tip IVB Tanımı : Ucu yuvarlatılmış ve hafif eğimli imal edilen uçta kullanımdan kaynaklanan aşınma görülür. İnce ve daire kesitli sapın ortası çift bilezik arasındaki 0,5 cm genişliğinde ters armudî boncuk ile bezelidir. Analoji : 229 / - / Künzl 2002c, Nu. C46(?), C50(?). Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 231 Kayıt Nu. : All.Mb.48 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,4 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F XIV - d2 / 91,96 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IVA Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki yassılaştırılan uç eğilerek âlete iri bir çengel görünümü verilmiştir. Daire kesitli sapın bir kısmı eksiktir. Analoji : - / - / Künzl 2002c, Nu. B23. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

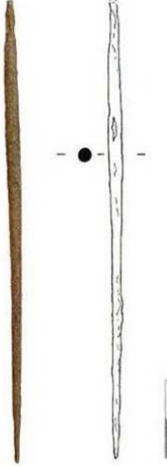

<p>Kat. Nu. : 232 Kayıt Nu. : M.04 - 38 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E X - a2 / 91,47-91,38 Durumu : Sap kırık, eksik, patinası korunmuş / Kalıpta dövme Tipi : YSo. Tip IVA Tanımı : Arkası iki kazıma çizgi ile bezeli, 0,8 cm genişliğindeki yassı çengel uç daire kesitli bir bronz çubuğun kalıpta dövülmesi ile şekillendirildiği için incedir. Uzunluğu boyunca eş kalınlıktaki sapın diğer ucu eksiktir. Analoji : 233-234 / - / Bliquez 1994, Nu. A53-55; Künzl 2002c, Nu. B24-25. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 233 Kayıt Nu. : All.Mb.633 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: K XI - c3 / 88,36 Durumu : Sapın ucu eksik, sap eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IVA Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki kıvrık yassı uç daire kesitli bir bronz çubuğun kalıpta dövülmesi ile şekillendirildiği için incedir. Daire kesitli sap eğik ve eksiktir. Analoji : 232, 234 / - / Bliquez 1994, Nu. A53-55; Künzl 2002c, Nu. B24-25. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 234 Kayıt Nu. : All.Mb.49 Adı : Yassı / kıvrık uçlu sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XIII - c3 / 91,81 Durumu : Sap eksik, yassı uç aşınmış, yüzey korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : YSo. Tip IVA Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki kıvrık yassı uç daire kesitli bir bronz çubuğun kalıpta dövülmesi ile şekillendirildiği için incedir. Daire kesitli sap eksiktir. Analoji : 232-233 / - / Künzl 2002c, Nu. B24-25. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

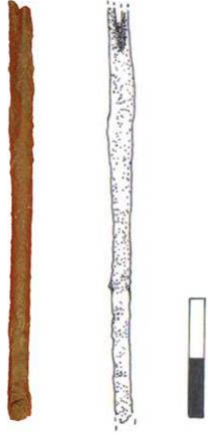
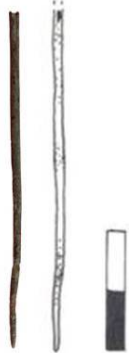

<p>Kat. Nu. : 235 Kayıt Nu. : All.Mb.33 Adı : Yassı uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,8 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F XIII - d5 / 91,88 Durumu : Sap eksik, yassı uç aşınmış, patinası korunmuş / Döküm Tipi : YSo. Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki, ortasında üçgen çentik biçimli bir açıklık olan yassı ucun, çentik bitiminde paralel üç çizgi görülür. Kalın ve daire kesitli sapın bir bölümü eksiktir. Analoji : - / - / Bliquez 1994, Nu. 316; Bliquez 1988 Res. 11, 13.99; Papanikola, a.g.e., Nu. 61; Yalav 2008, s. 209-210.</p>	
<p>Kat. Nu. : 236 Kayıt Nu. : All.Mb.527 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F XIV - c1 / 92,10 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip I Tanımı : Kare kesitli ve eğimli iğnenin gözü dar ve uzundur. İğne sonradan eğilmemiş, imalatında bu şekilde yapılmıştır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Göz üzerinde ip yuvası vardır. Analoji : - / Ephesos St. 17 / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 237 Kayıt Nu. : M.01 - 2245 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,6 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: G X - b1 / 88,57 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü dar ve uzundur. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitlidir. Analoji : 238, 243, 251-253 / Ephesos St. 16 / Papanikola, a.g.e., Nu. 69b; Uzel 2000, Lev. XLIX.20, XCIV.64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 238 Kayıt Nu. : All.Mb.14 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,5 cm Kal. 0,1 cm Bul. Y./K.: J X - d3 / 88,21 Durumu : Tüm, hafif eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü dardır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitlidir. Analoji : 237, 243, 251-253 / Ephesos St. 16 / Papanikola, a.g.e., Nu. 69b; Uzel 2000, Lev. XLIX.20, XCIV.64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 239 Kayıt Nu. : All.Mb.641 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D VI - d2 / 90,83 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü ters armudîdir. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitlidir. Son derece küçük bir örnektir. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 240 Kayıt Nu. : M.02 - 87 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,9 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - b2 / 85,98 Durumu : Tüm, eğik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü küçük ve ovaldır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde sonradan eğilmiştir. Analoji : 245 / - / Raubitschek, a.g.e., Nu. 417; Crowfoot, v.d., a.g.e., Res. 105.2, 3; Uzel 2000, Lev. XLIX.22, LXXVIII.38. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

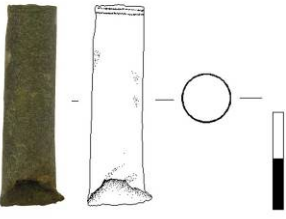
<p>Kat. Nu. : 241 Kayıt Nu. : All.Md.506 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 6,6 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XI - c1 / 91,03 Durumu : Tüm, yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü küçük ve ovaldır. İp yuvası vardır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde sivri uca doğru inceler. Analoji : - / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.85.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 242 Kayıt Nu. : All.Md.695 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 12,1 cm Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: D V - a4 / 89,55-89,45 Durumu : Sivri uç eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü dardır. İp yuvası vardır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır. Sivri uç eksiktir. Analoji : 254-255, 257 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1750; Papanikola, a.g.e., Nu. 69a. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 243 Kayıt Nu. : All.Md.702 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 5,3 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: K XI - c5 / 88,91 Durumu : Sivri uç eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü çok küçük ve dardır. İp yuvası bir yüzde vardır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır. Sivri uç eksiktir. Analoji : 237-238, 251-253 / - / Davidson, a.g.e., Nu. 1242, 1244. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

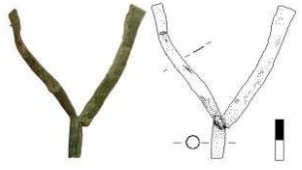
<p>Kat. Nu. : 244 Kayıt Nu. : All.Mb.608 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,2 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D V - b3 / 88,77-88,54 Durumu : Sivri uç eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü çok dar uzundur. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere biraz yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır. Sivri uç eksiktir. Analoji : - / - / Raubitschek, a.g.e., Nu. 419, Uzel 2000, Lev. XCIV.64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 245 Kayıt Nu. : All.Mb.621 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,1 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: D V - a3 / 89,09-89,57 Durumu : Sivri uç eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü çok küçük ve dardır. İp yuvası bir yüzde vardır. 0,4 cm genişlikteki gözün bulunduğu oval kesitli alan yassılaştırılmış ve iğneden daha geniş hale getirilmiştir. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır. Sivri uç eksiktir. Analoji : 240 / - / Raubitschek, a.g.e., Nu. 417; Crowfoot, v.d., a.g.e., Res. 105.2, 3; Uzel 2000, Lev. XLIX.22, LXXVIII.38. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 246 Kayıt Nu. : All.Mb.7 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E VII - b1 / 89,53 Durumu : Göz eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Uzun olduğu anlaşılan göz eksiktir. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır. Körelmiş sivri uçla biter. Analoji : - / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1752. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

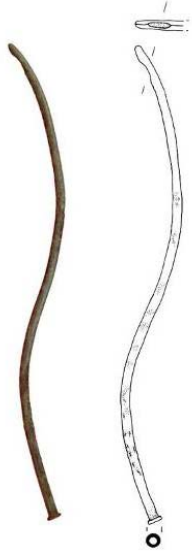
<p>Kat. Nu. : 247 Kayıt Nu. : All.Md.43 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 10 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VIII - a5 / 88,10-88,02 Durumu : Göz eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Uzun olduğu anlaşılan göz eksiktir. Dairesel kesitli gövde sivri uca doğru daralır. Analoji : 248-250 / - / Bliquez 1994, Nu. 219; Uzel 2000, Lev. XCIV.64; Papanikola, a.g.e., Nu. 69b. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 248 Kayıt Nu. : M.99 - 1714 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11,8 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VIII - c5 / 84,03 Durumu : Göz eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Göz eksiktir. Dairesel kesitli gövde, gözün altında ani bir daralma yaptıktan sonra genişler ve ortadan itibaren sivri uca doğru daralır. Analoji : 247, 249-250 / - / Bliquez 1994, Nu. 219; Uzel 2000, Lev. XCIV.64; Papanikola, a.g.e., Nu. 69b. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 249 Kayıt Nu. : All.Md.607 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E VII - a2 / 90,06-89,70 Durumu : Tüm, ucu eğik, yoğun korozyonlu, parça kaybı görülmekte / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Çok küçük yapılan gözün bulunduğu alan daire kesitli gövdeden daha dar ve sivridir. Yoğun korozyondan aşınmış ve parça kaybetmiş gövde daralarak sivri uçla biter. Analoji : 247-248, 250 / - / Bliquez 1994, Nu. 219; Uzel 2000, Lev. XCIV.64; Papanikola, a.g.e., Nu. 69b. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

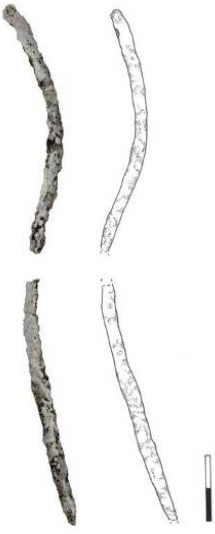
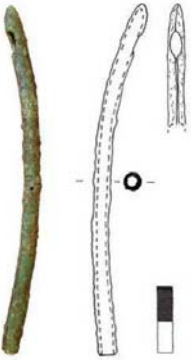
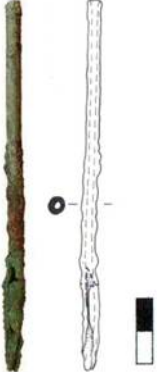
<p>Kat. Nu. : 250 Kayıt Nu. : All.Md.337 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 6,9 cm Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G VII - b3 / - Durumu : Göz ve sivri ucu eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Göz başlangıcından itibaren, daire kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıkta devam etmektedir. Analoji : 247-249 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1750; Papanikola, a.g.e., Nu. 69a. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 251 Kayıt Nu. : M.04 - 9 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,6 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F XII - a2 / 91,22 Durumu : Göz eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Göz başlangıcından itibaren, daire kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıkta devam ederek, sivri uçla sonlanmaktadır. Analoji : 237-238, 243, 252-253 / Ephesos St. 16 / Papanikola, a.g.e., Nu. 69b; Uzel 2000, Lev. XLIX.20, XCIV.64. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 252 Kayıt Nu. : All.Mb.619 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: D V - a3 / 89,18 Durumu : Göz eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Göz başlangıcından itibaren, daire kesitli gövde daralarak, sivri uçla sonlanmaktadır. Analoji : 237-238, 243, 251, 253 / Ephesos St. 16 / Papanikola, a.g.e., Nu. 69b; Uzel 2000, Lev. XLIX.20, XCIV.64. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

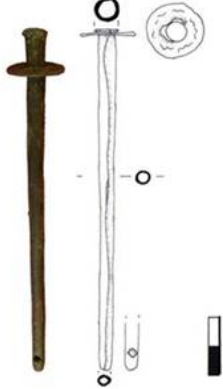
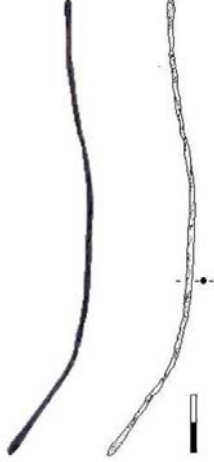

<p>Kat. Nu. : 253 Kayıt Nu. : All.Md.170 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,8 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E VII - b2 / 89,31 Durumu : Göz eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Oval olduğu düşünülen göz başlangıcından itibaren, daire kesitli gövde daralarak sivri uçla sonlanmaktadır. Küçük bir örnektir. Analoji : 237-238, 243, 251-252 / Ephesos St. 16 / Papanikola, a.g.e., Nu. 69b; Uzel 2000, Lev. XLIX.20, XCIV.64. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 254 Kayıt Nu. : All.Md.501 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 12,6 cm Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: G VII - b2 / - Durumu : Sivri ucu eksik yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü oval ve geniştir. İp yuvası vardır. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere yassılaştırılmıştır. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıkta gelip sivri uca yakın daralmaya başlar. Büyük bir örnektir. Analoji : 242, 255, 257 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1750; Papanikola, a.g.e., Nu. 69a. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 255 Kayıt Nu. : All.Md.55 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 12,6 cm Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: F XII - d4 / 91,07 Durumu : Tüm, aşınmış, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü çok küçüktür. Gözün bulunduğu alan genişletilmek üzere yassılaştırılmıştır. Gövde kesiti görünemeyecek kadar tahrip olmuşsa da sivri uca yakın daralmaya başlar. Büyük bir örnektir. Analoji : 242, 254, 257 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1751; Papanikola, a.g.e., Nu. 69a. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

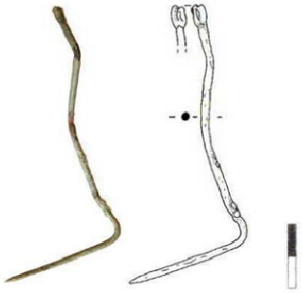
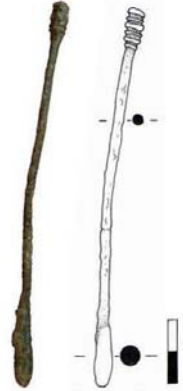
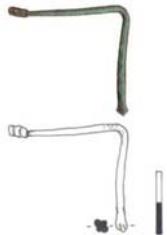
<p>Kat. Nu. : 256 Kayıt Nu. : All.Md.644 Adı : Gözlü iğne Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 8,1 cm Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: D IX - d1 / 91,52 Durumu : Sivri ucu eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü ters armudî şekilli ve geniştir. Dairesel kesitli gövde uzunluğunca eş kalınlıktadır ve sivri uç eksiktir. Analoji : - / - / Uzel 2000, Lev. LXXVIII.35.</p> <p>Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 257 Kayıt Nu. : All.Md.686 Adı : Gözlü iğne prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,2 cm Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: K XI - a2 / 88,02 Durumu : Sivri ucu eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : GSo. Tip II Tanımı : Gözü çok küçüktür. Gözün bulunduğu alan geniştir. Gövde kesiti görünemeyecek kadar tahrip olup, eksiktir. Analoji : 242, 254-255 / - / Robinson, a.g.e., Nu. 1751; Papanikola, a.g.e., Nu. 69a. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 258 Kayıt Nu. : All.Mb.630 Adı : Tüp sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,9 cm Çap 1 cm Bul. Y./K.: K XI - c5 / 88,15 Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Her iki uçtan eksik olan tüpün çember kesiti korunmuştur. Çap korunmuş uzunlukta aynıdır. Bir kenarında (üstte) belli belirsiz iki çizgi görülür. Analoji : 259-262 / - / Bliquez 1994, Nu. 233-234, 238-240; Ballance, v.d., a.g.e., Nu. 142; Uzel 2000, Lev. V.7, XXVI.56. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

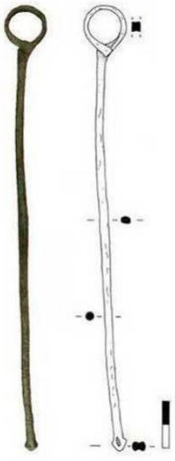

<p>Kat. Nu. : 259 Kayıt Nu. : All.Mb.8 Adı : Tüp sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,7 cm Çap 0,7 cm Bul. Y./K.: J XII - b1 / 85,50-84,65 Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Bir uçtan (alt) eksik olan tüpün çember kesiti sadece üstte korunmuştur. Çap korunmuş uzunlukta aynıdır. Altta darbeden kaynaklanan ezilme görülür. Analoji : 258, 260-262 / - / Bliquez 1994, Nu. 233-234, 238-240; Uzel 2000, Lev. V.7, XXVI.56. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 260 Kayıt Nu. : All.Mb.12 Adı : Tüp sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,9 cm Bul. Y./K.: J XI - a2 / 87,59-87,40 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Tüpün çember kesiti her iki uçta ezildiği için görülememektedir. Genişliği, korunmuş uzunlukta aynıdır. Analoji : 258-259, 261-262 / - / Bliquez 1994, Nu. 233-234, 238-240; Ballance, v.d., a.g.e., Nu. 142; Uzel 2000, Lev. V.7, XXVI.56. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 261 Kayıt Nu. : All.Mb.610 Adı : Tüp sonda prç. (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,6 cm Bul. Y./K.: E X - b2 / 89,26-89,01 Durumu : Eksik ve çatlak, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Alt ucu hariç ikiye açılarak formunu yitiren tüpün çember kesiti sadece altta korunmuştur. Çap ve kalınlık korunmuş uzunlukta aynıdır. Analoji : 258-259, 262 / - / Bliquez 1994, Nu. 233-234, 238-240; Uzel 2000, Lev. V.7, XXVI.56. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	

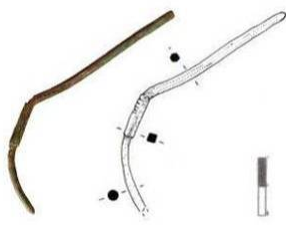
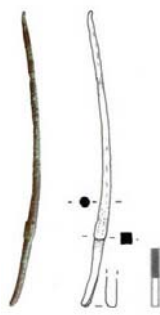
<p>Kat. Nu. : 262 Kayıt Nu. : All.Mb.603 Adı : Tüp sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2 cm Gen. 0,5 cm Bul. Y./K.: D XI - d1 / 92,12-91,96 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Her iki uçtan da eksik olan tüpün ek yerinden açılmasına karşın çember kesiti korunmuştur. Çap korunmuş uzunlukta aynıdır. Analoji : 258-261 / - / Bliquez 1994, Nu. 233-234, 238-240; Uzel 2000, Lev. V.7, XXVI.56. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 263 Kayıt Nu. : All.Mb.595 Adı : Tüp sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,5 cm Çap 0,2 cm Bul. Y./K.: E VI - a5 / 89,70-89,47 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip I Tanımı : Her iki uçtan da eksik olan tüpün ek yerinin aşınmasına karşın çember kesiti korunmuştur. Çapı, korunmuş uzunluğu boyunca değişmemektedir. Çok ince bir tüptür. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 264 Kayıt Nu. : M.04 - 7 / 07.01.04 Adı : Tüp (ürolojik) sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 18,1 cm Çap 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - b2 / 88,42 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip IIA Tanımı : Üstteki oval delik, 0,9 cm uzunluğunda, 0,2 cm genişliğindedir. Alt uçtaki deliğin dış çapı 0,55 cm, iç çapı 0,35 cm'dir. Eğimi orijinal formundan kaynaklanmaktadır. Analoji : 265 / Ephesos St. 21; Kolophon 32, 33 / Bliquez 1994, Nu. 234; Simpson, a.g.e., Nu. 7645; Jackson 1986, Nu. 20-21. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

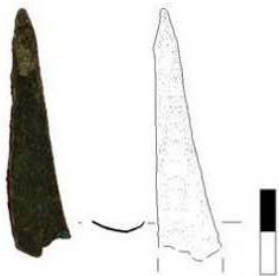
<p>Kat. Nu. : 265 Kayıt Nu. : M.99 - 436 Adı : Tüp (<i>ürolojik</i>) sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,4 + 7,5 cm Çap 0,4 cm Bul. Y./K.: F XI - e3 / 90,50 Durumu : İki parça ve eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip IIA Tanımı : Üst ucunda oval bir delik bulunmaktadır. Eğimi orijinal formundan kaynaklanmaktadır. İki parçanın arası ve alt kısmı eksiktir. Analoji : 264 / Ephesos St. 21; Kolophon 32, 33 / Bliquez 1994, Nu. 234; Simpson, a.g.e., Nu. 7645; Jackson 1986, Nu. 20-21. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 266 Kayıt Nu. : M.02 - 142 Adı : Tüp (<i>ürolojik</i>) sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,6 cm Çap 0,5 cm Bul. Y./K.: G X - b4 / 89,40 Durumu : Eksik, açık yeşil korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip IIA Tanımı : Üstteki oval delik ve yuvarlatılmış uçtan itibaren korunmuş uzunluğunca eş kalınlıkta devam eden tüpün yarıya yakın bir kısmı eksiktir. Eğimi orijinal formundan kaynaklanmaktadır. Analoji : - / Ephesos St. 21; Kolophon 32, 33 / Simpson, a.g.e., Nu. 7645; Jackson 1986, Nu. 22. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 267 Kayıt Nu. : M.02 - 109 Adı : Tüp (<i>kaniül</i>) sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,8 cm Çap 0,5 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,55 Durumu : Eksik yapıştırılmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip IIB Tanımı : Belli belirsiz delik seçilebilmektedir. Çok tahrip olduğu için delikleri Kat. Nu. 268'deki gibi olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Korunmuş uzunlukta çap değişmemektedir. Analoji : 268(?) / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

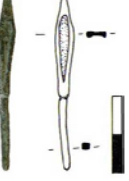
<p>Kat. Nu. : 268 Kayıt Nu. : All.Mb.1 Adı : Tüp (<i>kaniül</i>) sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,5 cm Bul. Y./K.: F VIII - c1 / 88,18 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : TSo. Tip IIC Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki ucunda (üst) yuvarlak bir delik mevcuttur. Alta doğru inildikçe genişleyen tüpün çapı 0,7 cm'ye ulaşır. Gövde üzerinde hareket edebilen 1,8 cm çapında bir disk bulunmaktadır. Analoji : 267(?) / - / Bliquez 1994, Nu. 236. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 269 Kayıt Nu. : M.00 - 684 / 71.17.00 Adı : Çift zeytin çekirdeği biçimli uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 16,2 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: G VI - a5 / - Durumu : Tüm, eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ZSo. Tip I Tanımı : Her iki ucunda zeytin çekirdeği formunda 0,25 cm genişliğinde, 1 cm uzunluğunda topuz bulunmaktadır. Analoji : 270 / İstanbul S-Y 10 / Künzl 1983a, Res. 85.7; Bliquez 1994, Nu. 209-212; Jackson 1986, Res. 4.27; Kessyakova, Kirova, a.g.e., Res. 3.5. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 270 Kayıt Nu. : M.01 - 2214 Adı : Çift zeytin çekirdeği biçimli uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13,2 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XIII -d1 / 91,81 Durumu : Tüm, eğik, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : ZSo. Tip I Tanımı : Her iki ucunda 0,4 cm genişliğinde ve zeytin çekirdeği formunda topuz bulunmaktadır. Gövde aldığı bir darbe sonucu kıvrılmıştır. Analoji : 269 / İstanbul S-Y 10 / Bliquez 1994, Nu. 209-212; Jackson 1986, Res. 4.27; Kessyakova, Kirova, a.g.e., Res. 3.5. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

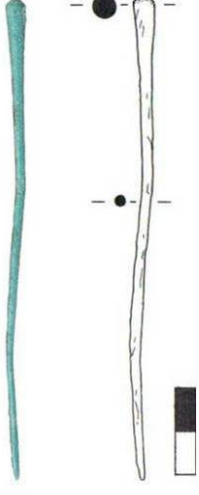

<p>Kat. Nu. : 271 Kayıt Nu. : M.02 - 61 Adı : Zeytin çekirdeği biçimli uçlu sonda Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XII - c1 / 91,77 Durumu : Tüm, aşınmış, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : ZSo. Tip II Tanımı : Bir ucu zeytin çekirdeği biçimli topuzla diğer ucu sivri biten sondanın sap kalınlığı uzunluğunca değişmemektedir. Analoji : - / Ephesos St. 22 (?) / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 272 Kayıt Nu. : M.02 - 32 Adı : Yivli sonda (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G X - c2 / 87,32 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : YiSo. (?) Tanımı : Bir ucu çok büyük zeytin çekirdeği biçimli ve 0,6 cm genişliğindeki topuzla diğer ucu da aynı kalınlıkta üzerindeki bileziklerle yivli hale getirilen topuzla biten sondanın sap kalınlığı uzunluğunca değişmemektedir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 273 Kayıt Nu. : M.01 - 47 Adı : Sonda (<i>delgi</i>) (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,1 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F IX - a2 / 90,12 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki uç, dairesel kesitli sapın ucuna vurulan iki darbe ile sivri ve aşındırarak delebilecek bir matkap ucu şekline getirilmiştir. Sapın üstünde yivli bir topuz vardır. Analoji : 274 / - / Krug 1984, Res. 17(?). Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

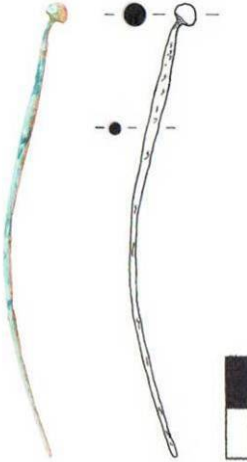
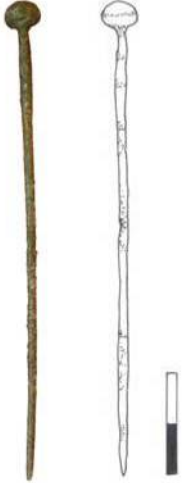
<p>Kat. Nu. : 274 Kayıt Nu. : M.02 - 27 Adı : Sonda (<i>delgi</i>) (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 19,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E XI - a3 / 91,84 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki uç, dairesel kesitli sapın ucuna vurulan tek darbe ile sivri ve aşındırarak delebilecek, kesiti "8" şeklinde bir matkap ucuna dönüştürülmüştür. Daire kesitli sapın ucunun dövülerek yassılaştırılması ile elde edilen ince levha kıvrılarak çember şeklinde bir uç haline getirilmiştir. Analoji : 273 / - / Krug 1984, Res. 17(?). Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 275 Kayıt Nu. : M.02 - 108 Adı : İğne kabzası Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 13 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - c3 / 87,23 Durumu : Tüm üç parçadan restore edilmiş, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : Künzl Tip D1 Tanımı : Ortadaki iki kalın bilezik arasındaki armut biçiminde her iki ucu da içi boş birer tüp şeklindedir. Uçlardan biri düz diğeri eğimlidir. Düz olan uç üzerinde kafes tarama görülmektedir. Analoji : - / Kolophon 7; Çağış 5; Bingen 10 / Künzl 1983a, Res. 75.13; Bliquez 1994, Nu. 221-224, 226-229; Jackson 1994, Nu. A2; Jackson 1986, Nu. 24. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 276 Kayıt Nu. : M.99 - 671 / 130.16.00 Adı : Çift çatal uçlu sonda / Ağ iğnesi Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 21,8 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F XII - d1 / 91,32 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : ÇaSo. Tanımı : Her iki ucundaki 1,2 cm genişliğindeki çatal uçlardan birinin uçları birleşik, diğeri 0,2 cm açıktır. Sap daire kesitlidir ve eş kalınlıktır. Analoji : - / Calvert 9 / Deonna, a.g.e., Res. 550; Tendero, Lara, a.g.e., Res. 1.12; Davidson, a.g.e., Nu. 1273; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 406; Robinson, a.g.e., Nu. 1763-1781; Chavane, a.g.e., Nu. 335, 336; Uzel 2000, Lev. IV.1, XX.29; Yüğrük, a.g.e., Res. 9; Gürler, a.g.e., Nu. 52-54; Yalav 2008, s. 188. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	

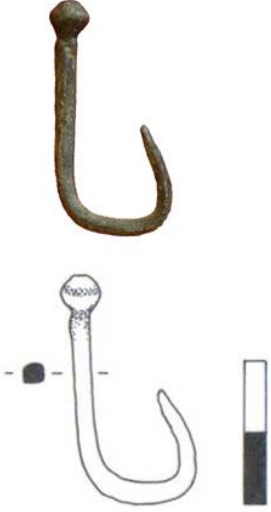

<p>Kat. Nu. : 277 Kayıt Nu. : All.Mb.60 Adı : Çatal uçlu sonda prç. (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: F VII - b2 / 86,91 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Üstte kollarından biri kırılmış olan “V” şeklinde bir çatal uç olduğu anlaşılmaktadır. Sapın alt bitimi kırık olduğu için belirsizdir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 278 Kayıt Nu. : M.02 - 72 Adı : Sonda (<i>basit</i>) (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,7 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E X / - Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Her iki uç da eksik olabilir, aşınmadan anlaşılamamaktadır. Sap altıgen bir kesitten kalınlaşarak kare kesite, ani bir daralma ile de daire kesite dönüşür. Analoji : 279(?) / - / Künzl 1992, s. 215, Res. 15, 16; Holth 1919, Lev. III.16-21. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 279 Kayıt Nu. : M.02 – 52a Adı : Sonda (<i>basit</i>) (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,4 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E VII - b2 / 89,61 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Bir ucu yassılaştırılmış bir ucu sivri görünen eserin uçlarından ne kadarının eksik olduğu aşınma nedeniyle anlaşılamamaktadır. Daire kesitli sap yassılaştırılmış uca doğru ani bir genişleme ile kare kesite, daralma sonrasında da daire kesite döner. Analoji : 278(?) / - / Künzl 1992, s. 215, Res. 15, 16(?); Holth 1919, Lev. III.16-21(?). Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

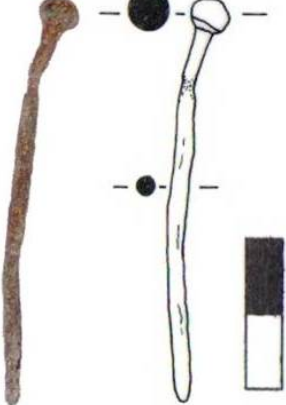

<p>Kat. Nu. : 280 Kayıt Nu. : M.99 - 917 Adı : Sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E XI - b1 / 91,65 Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : KSo. Tip IA (?) Tanımı : Bir ucu daire kesitli sivri, diğeri kare kesitli küt görülmektedir. Muhtemelen her iki uç da eksiktir. Kare kesitin hemen öncesi üç kısa bir uzun boncuktan oluşan dizi ile bezelidir. Analoji : - / - / Künzl 2002c, Nu. C69 (?). Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 281 Kayıt Nu. : All.Mb.67 Adı : Sonda prç. (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,5 cm Bul. Y./K.: J XI - c2 / 88,05-87,85 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : KSo. (?) Tanımı : Külâh formuna getirilerek tavlanmış bronz bir levha ile sivri ucu oluşturulan eserin altı eksik olduğu için anlaşılamamaktadır. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 282 Kayıt Nu. : All.Mb.612 Adı : Kaşık (?) sonda prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,5 cm Bul. Y./K.: K VIII - a3 / 91,47 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme (?) Tipi : KSo. (?) Tanımı : Sivri uçlu bir kaşık, striglis ya da akıtacak parçası olabilecek eserin nasıl devam ettiği ve nasıl bir sapla birleştiği anlaşılamamaktadır. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

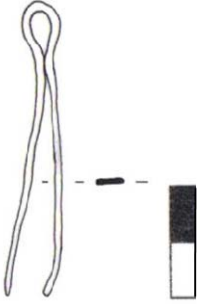
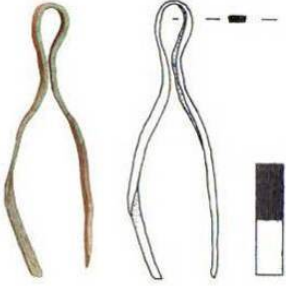
<p>Kat. Nu. : 283 Kayıt Nu. : All.Mb.62 Adı : <i>Meningophylaks / hypospathister</i> (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,9 cm Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K.: F X - e2 / 89,52 Durumu : Tüm (?), kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Kolları simetrik olmayan bir “V” şeklindeki eserin üst uçlarından uzun olan yassı yumurtamsı bir topuz, diğer kısa olan sivri uçla bitmektedir. Topuz hariç her ikisinin de kesiti köşeleri yuvarlatılmış dörtgendir. Kesişim yerinin altındaki çift bilezikle eser büyük ihtimalle sonlanmaktadır (aşınmadan dolayı tam anlaşılamamaktadır). Analoji : Saptanmış tek örnek. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 284 Kayıt Nu. : All.Mb.61 Adı : Sonda prç. (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,2 cm Bul. Y. / K.: F X - c4 / 90,91 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Her iki ucu da kırık olan sapın kare kesitliken çok ani bir daralma ile dairesel şekilde dörtgen kesite geçtiği kısmı mevcuttur. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 285 Kayıt Nu. : All.Mb.59 Adı : Sonda prç. (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,6 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K.: E IX - e2 / - Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Üstte 0,4 cm genişliğindeki baklava dilimi şeklindeki kısmın ortasında, her iki yüzde de seviyesi daha düşük ters armudî bir girinti mevcuttur. Bu kısımdan sonra daralan kare kesitli sapın ne kadar devam ettiği belirsizdir. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 286 Kayıt Nu. : M.01 - 62 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,1 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: E XI - b4 / 91,74 Durumu : Tüm, hafif eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,45 cm genişliğindeki tepe kısmından sonra aniden incelerek devam eden gövde sivri uçla bitmektedir. Analoji : - / - / Poulter, a.g.e., Res. 2.26; Yalav 2008, s. 145. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 287 Kayıt Nu. : M.01 - 2488 Adı : Tepeli İğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F X - a3 / 90,77 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki çengel tepeden sonra incelmeye başlayan gövde sivri uçla bitmektedir. Analoji : 288 / - / De Luca, a.g.e., Nu. 672-673; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 310; Ballance, v.d., a.g.e., Nu. 134, Lev. 31.65; Chavane, a.g.e., Nu. 496, 497. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 288 Kayıt Nu. : M.99 - 1659 / 158.16.00 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,5 cm Sap Kal. 0,25 cm Bul. Y./K.: F X - b3 / 90,84 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki çengel tepeden sonra incelmeye başlayan gövde sivri uçla bitmektedir. Analoji : 287 / - / De Luca, a.g.e., Nu. 672-673; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 310; Ballance, v.d., a.g.e., Nu. 134, Lev. 31.65; Chavane, a.g.e., Nu. 496, 497. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

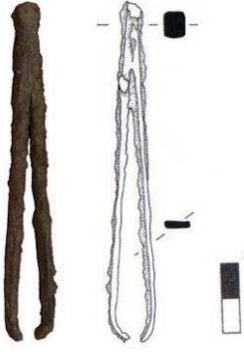
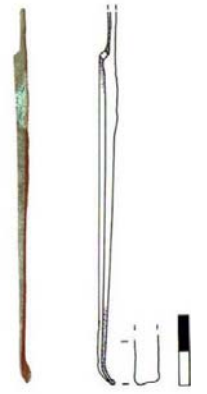
<p>Kat. Nu. : 289 Kayıt Nu. : All.Mb.618 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,6 cm Bul. Y./K.: J XI - a3 / 87,76 Durumu : İki parça, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,5 cm genişliğinde yumurta topuz, gövdenin en kalın yerini oluşturan düz alana oturur. Topuz altından incelmeye başlayan iğne sivri uçla biter. Ortadan kıvrılmış ve iki parçaya ayrılmıştır. Analoji : - / Ephesos St. 24; Cerrahpaşa 5 / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 290 Kayıt Nu. : M.03 - 6 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,8 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XV - d2 / 93,03 Durumu : Tüm, eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,4 cm genişliğindeki yarım küre biçimli topuz, ince bir boyunla daire kesitli sapa birleşir. Kalınlaşan sap, tekrar daralarak sivri uçla sonlanmaktadır. Analoji : 291, 293, 295 / Ephesos St. 25, 26 / Künzl 1983a, Res. 68.7; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 317; Poulter, a.g.e., Res. 2.27; De Luca, a.g.e., Nu. 670; Davidson, a.g.e., Nu. 1353; Crowfoot, v.d., a.g.e., Res. 104.12. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 291 Kayıt Nu. : M.04 - 52 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,9 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: J IX - d1 / 85,81 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki basık küresel topuzun birleştiği, daire kesitli sap aynı kalınlıkta devam ederek sivri uçla sonlanmaktadır. Analoji : 290, 293, 295 / Ephesos St. 25, 26 / Künzl 1983a, Res. 68.7; Blinkenberg, a.g.e., Nu. 317; Poulter, a.g.e., Res. 2.27; De Luca, a.g.e., Nu. 670. Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

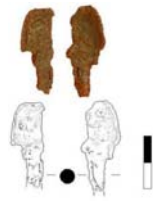
<p>Kat. Nu. : 292 Kayıt Nu. : M.02 - 68 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,6 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: G X - a2 / 89,66 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki küresel topuzun birleştiği yer gövdenin en kalın noktasıdır. Kare kesitli gövde incelerek sivri uçla son bulmaktadır. Eser kasıtlı bir şekilde kıvrılarak kanca haline getirilmiştir. Analoji : 297-298 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 293 Kayıt Nu. : M.04 - 40 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,1 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: E XII - a1 / 92,13 Durumu : Tüm, eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki küresel topuz, sivri uçla sonlanan daire kesitli sapa birleşmektedir. Analoji : 290-291, 295 / - / Ballance, v.d., a.g.e., Nu. 132. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 294 Kayıt Nu. : M.01 - 2436 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,3 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y./K.: J XI - b4 / 87,95 Durumu : Tüm, eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,3 cm genişliğindeki küre topuz, sivri uçla sonlanan daire kesitli sapa birleşmektedir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

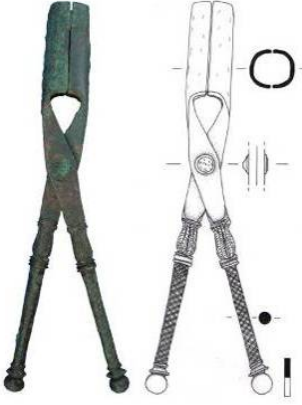

<p>Kat. Nu. : 295 Kayıt Nu. : M.01 - 2432 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,3 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K.: J XI - b5 / 86,56 Durumu : Tüm, eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,5 cm genişliğindeki küresel topuz, kalın ve sivri uçla sonlanan daire kesitli sapa birleşmektedir. Analoji : 290-291, 293 / - / Blinkenberg, a.g.e., Nu. 317; De Luca, a.g.e., Nu. 671. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 296 Kayıt Nu. : M.00 - 123 / 68.17.00 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz + Kurşun Ölçüleri : Uz. 5,1 cm Sap Kal. 0,2 cm Bul. Y. / K.: E XIII - a3 / 91,61 Durumu : Sivri ucu eksik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : 0,7 cm genişliğindeki topuz kısmı özensiz bir şekilde kurşundan bir küre olarak yapıp, bronzdan iğne kısmının üzerine yerleştirilmiş. Daire kesitli sap sivri uçla bitmektedir. Analoji : - / - / - Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 297 Kayıt Nu. : M.02 - 144 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,4 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K.: E XI - a2 / 91,92 Durumu : Sivri ucu eksik, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki basık küresel topuz altından başlayan gövde kalınlaştıktan sonra tekrar uca doğru daralmaktadır. Analoji : 292, 298 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 298 Kayıt Nu. : M.00 - 21 / 67.17.00 Adı : Tepeli iğne Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F XII - b2 / - Durumu : Tüm, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,6 cm genişliğindeki topuz altından başlayan gövde kalınlaştıktan sonra tekrar uca doğru daralmaktadır. Analoji : 292, 297 / - / -</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 299 Kayıt Nu. : M.05 - 68 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,3 cm Bul. Y./K.: D V - d5 / 88,97 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : DTu. Tip I Tanımı : Yassılaştırılan bronz bir çubuğun kıvrılması ile oluşturulmuştur. Üstte halka biçiminde bir alan oluşturulmuştur. Analoji : 300-301 / - / Künzl 1983a, Res. 92.7; Bliquez 1994, Nu. 278, 281; Harrison, a.g.e., Nu. 459; Davidson, a.g.e., Nu. 1465; Robinson, a.g.e., Nu. 1714-1715; Künzl 1984, Nu. D20-23; Künzl 1998b, Res. 6; Künzl 2002c, Nu. B35, C18; Uzel 2000, Lev. XCVIII. 88, 90, 92, 94, 96; Yüğrük, a.g.e., Nu. 7; Papanikola, a.g.e., Nu. 65, 66, 84; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 300 Kayıt Nu. : M.01 - 15 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,1 cm Bul. Y./K.: G VII - c3 / 86,19 Durumu : Tüm, bir tarafı eğik, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : DTu. Tip I Tanımı : Kat. Nu. 299 gibi. Analoji : 299, 301 / - / Künzl 1983a, Res. 92.7; Bliquez 1994, Nu. 278, 281; Harrison, a.g.e., Nu. 459; Davidson, a.g.e., Nu. 1465; Robinson, a.g.e., Nu. 1719; Künzl 1984, Nu. D20-23; Künzl 1998b, Res. 6; Künzl 2002c, Nu. B35, C18; Uzel 2000, Lev. XCVIII. 88, 90, 92, 94, 96; Papanikola, a.g.e., Nu. 65, 66, 84; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

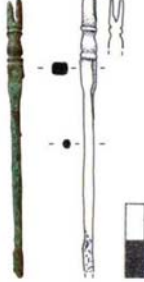
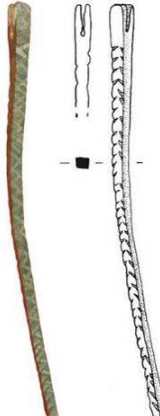
<p>Kat. Nu. : 301 Kayıt Nu. : M.98 - 810 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,1 cm Bul. Y./K. : F IX - b1 / 89,30 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : DTu. Tip I Tanımı : Kat. Nu. 299 gibi. 1,3 cm açıklığındaki kol uçları birbirine bakmaktadır. Analoji : 299-300 / - / Künzl 1983a, Res. 92.7; Bliquez 1994, Nu. 278, 281; Harrison, a.g.e., Nu. 459; Davidson, a.g.e., Nu. 1465; Poulter, a.g.e., Res. 2.65; Robinson, a.g.e., Nu. 1717; Künzl 1984, Nu. D20-23; Künzl 1998b, Res. 6; Künzl 2002c, Nu. B35, C18; Uzel 2000, Lev. XCVIII. 88, 90, 92, 94, 96; Papanikola, a.g.e., Nu. 65, 66, 84; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 302 Kayıt Nu. : M.99 - 319 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 6,1 cm Bul. Y./K. : F XIII - e3 / 92,02 Durumu : Tüm, eğik, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : DTu. Tip I Tanımı : Kat. Nu. 299 gibi. Uca doğru genişleyen kol uçları birbirine bakmaktadır. Analoji : - / - / Bliquez 1994, Nu. 277, 279, 280; Poulter, a.g.e., Res. 2.66; Papanikola, a.g.e., Nu. 65, 66, 84; Yalav 1980, Res. 5. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 303 Kayıt Nu. : M.00 - 245 / 66.17.00 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,1 cm Kal. 0,7 cm Bul. Y./K. : K VIII - c2 / 92,75 Durumu : Tüm, eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : DTu. Tip I Tanımı : Kat. Nu. 299 gibi. Kol uçları birbirine bakmaktadır. Analoji : - / - / Bliquez 1994, Nu. 282; Robinson, a.g.e., Nu. 1718; Papanikola, a.g.e., Nu. 65, 66, 84; Perk 2002, s. 32; Yalav 1980, Res. 4. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

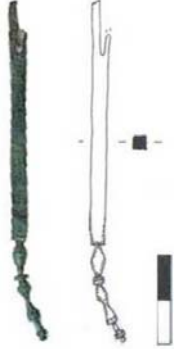
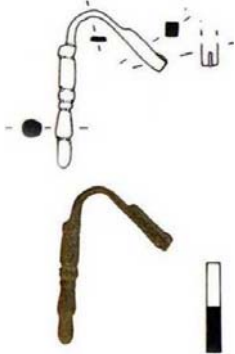
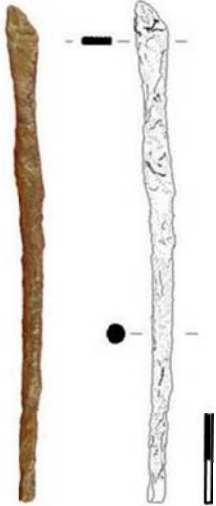
<p>Kat. Nu. : 304 Kayıt Nu. : M.05 - 21 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 9,7 cm Bul. Y./K.: J XI - c1 / 89,00 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : DTu. Tip II Tanımı : Yassı kesitli bir demir çubuğun ikiye kıvrılması ve kıvrım yerinden tavlama ve dövülmesi ile oluşturulmuştur. 0,6 cm genişliğindeki uçları birbirine bakmaktadır. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 305 Kayıt Nu. : M.02 - 95 / 42.1.02 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 15,1 cm Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,55 Durumu : Tüm, hafif eğik, patinası korunmuş / Döküm Tipi : DTu. Tip III Tanımı : Omuzlu kolların uçları içe kıvrık ve çentiklidir. Tepe bilezik ve armudî boncuk bezemelidir. Analoji : 306 / Kolophon 16 / Künzl 1983a, Res. 34.12, 34.13, 92.3; Jackson 1986, Res. 1.12; Künzl 1984, Nu. D3; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. VIII.5; Uzel 2000, Lev. XXXIX.4. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 306 Kayıt Nu. : M.02 - 107 Adı : Düz tutucu prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 10,7 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,31 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : DTu. Tip III Tanımı : Kat. Nu. 305'e benzeyen bir tutucuya ait omuzlu koldur. Ucun çentikli veya düz olduğu aşınma nedeniyle anlaşılamamaktadır. Analoji : 305 / Kolophon 16 / Jackson 1986, Res. 1.12; Künzl 1984, Nu. D3; Uzel 2000, Lev. XXXIX.4. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

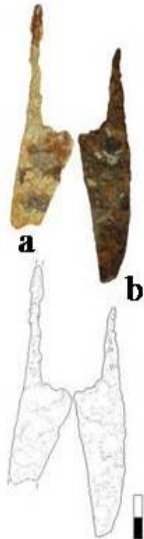
<p>Kat. Nu. : 307 Kayıt Nu. : M.02 - 96 Adı : Düz tutucu Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 14 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,55 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Döküm Tipi : DTu. Tip III Tanımı : Kolların 0,8 cm genişliğindeki uçları içe kıvrık ve düzdür. Tepe bilezik ve 1 cm genişliğindeki boncukla bezelidir. Analoji : - / - / Yalav 1980, Res. 16. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 308 Kayıt Nu. : M.02 - 98 / 44.1.02 Adı : Çapraz tutucu (<i>staphylagra</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 19,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,55 Durumu : Tüm, restore edilmiş, patinası korunmuş / Döküm Tipi : Jackson Melez Tip (<i>hybrid</i>) Staphylagra (ÇTu. Tip I) Tanımı : Çentikli ağız 0,8 cm genişliğindeki yassı dörtgen kesitli sapa 90 derece yapacak şekilde oturmaktadır. Tutma sapları daire kesitli olup bir bilezik ve küre topuzla son bulur. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 309 Kayıt Nu. : All.Md.26 Adı : Çapraz tutucu (<i>staphylagra</i>) prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,2 cm Ağız Gen. 1,2 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,32 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : Jackson Staphylagra Tip I / II (ÇTu. Tip I) Tanımı : Kapalıyken birbirine oturan çentikli ağız kenarları 1,2 cm genişliğindedir. Yaklaşık çeyrek daire şeklindeki parçalar kaşık gibi eğimlidir. Analoji : Roma Dönemi'ne ait ilk demir uçlu staphylagradır. Bkz.: Lev. 71. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

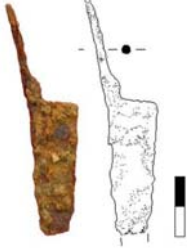
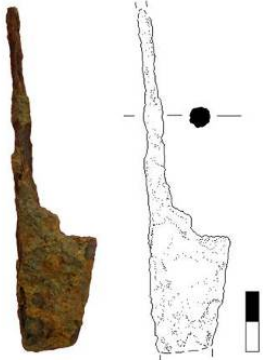
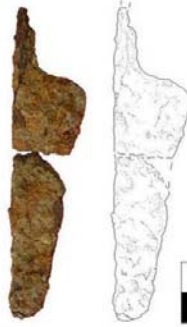
<p>Kat. Nu. : 310 Kayıt Nu. : M.02 - 97 / 43.1.02 Adı : Çapraz tutucu (<i>anal speculum</i>) (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 20,3 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,55 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : ÇTu. Tip IIB (?) Tanımı : 2,3 cm genişliğindeki silindirik ağızdan inen basık köşegen kesitli saplar bilezikler arası dört akanthus yaprağından oluşan bezeme sonrasında dairesel kesite dönüşür. Küre topuzla son bulan tutma kolları kafes taramalıdır. Analoji : Saptanmış ilk örnek Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 311 Kayıt Nu. : M.00 - 126 / 73.17.00 Adı : Çapraz tutucu (<i>hemostatik</i>) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,6 cm Kal. 2,4 cm Bul. Y./K.: J IX - e4 / - Durumu : Sapın bir kısmı eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : ÇTu. Tip III Tanımı : Tutma işlevi gören açılır kapanır bölüm 2,2 cm uzunluğunda 0,4 cm genişliğindedir. Yarım daire formulu sapın ucunda sabitleme işlevli kare ucu kıvrık plaka bulunmaktadır. Analoji : - / - / Robinson, a.g.e., Nu. 399; Uzel 2000, Lev. LXXVII.1; Papanikola, a.g.e., s. 92; Yalav 2008, s.187; Majno, a.g.e., Res. 9.20. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 312 Kayıt Nu. : M.05 - 39 Adı : Neşter sapı + kesici uç Malzemesi: Bronz + Demir Ölçüleri : Uz. 12 cm Bul. Y./K.: J XI - e4 / 87,79 Durumu : Tüm, kesici kısım yoğun korozyonlu / Döküm + Dövme Tipi : Ne. Tip IA Tanımı : 2,4 cm genişliğindeki kesici demir ucun, dairesel keskin ucu haricinde diğer kenarları düzdür. Kesici yuvasının iki kenarında kıvrımlı yuva ağız görülmektedir. 1 cm kalınlıktaki dörtgen kesitli gövdeyle birleşen 1,4 cm genişliğindeki baklava dilimi kesitli sap hafif eğilmiştir. Analoji : - / Çağış 8; Adana VK 9; Bingen 19 / Künzl 1983a, Res. 82.2, 3; Bliquez 1994, Nu. 15; Künzl 1984, Nu. B1; Künzl 1986, Res. 2.1; Künzl 2002c, Nu. B5; Uzel 2000, Lev. XCI.40. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2. yüzyıl</p>	

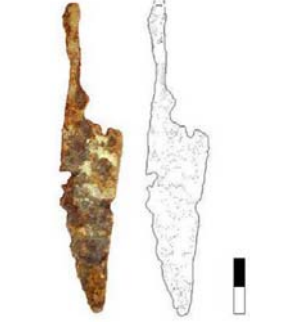
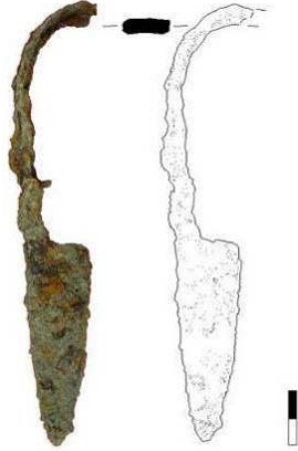
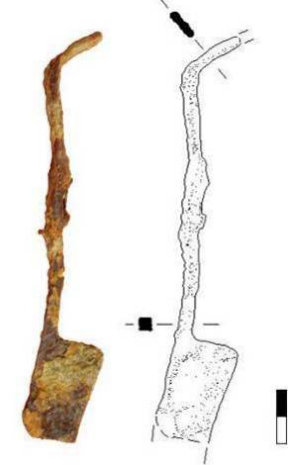
<p>Kat. Nu. : 313 Kayıt Nu. : M.01 - 2402 / 167.10.01 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz + Demir Ölçüleri : Uz. 9,9 cm Bul. Y. / K.: J XI - b1 / 87,43 Durumu : Tüm, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : Ne. Tip IA Tanımı : Demir kesicinin çok az bir kısmı yuva içinde kalmıştır. Kesici yuvasının iki kenarında kıvrımlı yuva ağzı görülmektedir. 1 cm kalınlıktaki dörtgen kesitli gövdeyle birleşen 1,3 cm genişliğindeki sap baklava dilimi kesitlidir.</p> <p>Analoji : - / Kolophon 22; Çağış 9; Bingen 15, 20 / Künzl 1983a, Res. 82.1; Bliquez 1994, Nu. 22; Jackson 1986, Nu. 1; Stückelberger, a.g.e., Res. 40.3; Künzl 1984, Nu. B2; Künzl 1986, Res. 10; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. XXI.2; Bliquez 1988, Nu.34.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 314 Kayıt Nu. : M.01 - 2139 / 162.10.01 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,8 cm Bul. Y. / K.: E XIII - d1 / 91,81 Durumu : Tüm, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : Ne. Tip IA Tanımı : Kesici yuvasının iki kenarında kıvrımlı yuva ağzı görülmektedir. 0,8 cm kalınlıktaki dörtgen kesitli gövdeyle birleşen sap baklava dilimi kesitlidir.</p> <p>Analoji : - / - / Künzl 1983a, Res. 89; Bliquez 1994, Nu. 26; Künzl 1986, Res. 11; Kancheva-Ruseva, v.d., a.g.e., Lev. XXI.1; Bliquez 1988, Nu. 34.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 315 Kayıt Nu. : M.03 - 28 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 9,4 cm Bul. Y. / K.: J XI - a2 / 86,62 Durumu : Tüm, yüzey korozyonlu / Döküm Tipi : Ne. Tip IB Tanımı : Kesici yuvası ve ağzı görülmektedir. 0,5 cm kalınlıktaki dörtgen kesitli gövdeyle birleşen 0,9 cm genişliğindeki sap baklava dilimi kesitlidir.</p> <p>Analoji : - / Ephesos Hy. 27-30; İstanbul S-Y 11-18 / Künzl 1983a, Res. 51.21-22; Künzl 1984, Nu. B3; Kessyakova, Kirova, a.g.e., Res. 3.2; Künzl 2002c, Nu. A63, B11-20; Uzel 2000, Lev. XC.36; Yüğrük, a.g.e., Res. 3-4; Perk 2005, Res. 2.</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	

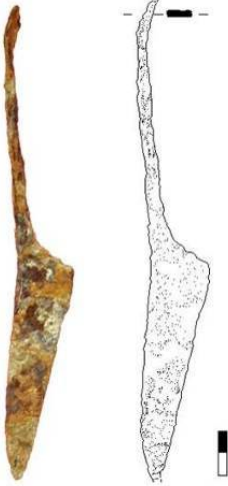
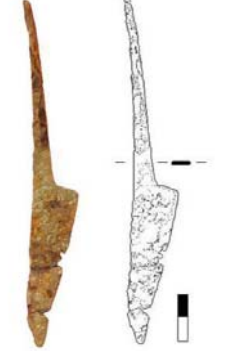
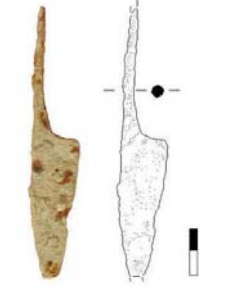
<p>Kat. Nu. : 316 Kayıt Nu. : M.99 - 788 / 128.16.00 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 12,8 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K. : F VIII - e1 / 86,25 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : Ne. Tip IC Tanımı : Kesici yuvasından kare kesitli 2 cm sonrasında dairesel kesitli devam eden gövde bilezik bezemeden sonra eliptik kesitli sapla biter. Kenarları inceltilmiş düz bir ıspatula, köşeli iki bilezik ve üç şerit boğumdan sonra düz kısım tek boğumlu bezemeye kadar devam etmektedir. Analoji : - / - / Jackson 2003, Res. 3; Jackson 1986, Nu. 7-9; Uzel 2000, Lev. L.23; Yalav 2008, s. 143. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 317 Kayıt Nu. : All.Mb.3 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K. : J XI - c3 / 86,88 Durumu : Sapın ucu eksik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : Ne. Tip IC (?) Tanımı : Kesici yuvası bulunan sap, bileziklerin arasındaki armudî boncuk bezeme sonrasında kare ve devamında daire kesitle devam eder. Diğer uç eksiktir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 318 Kayıt Nu. : M.04 - 47 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 11,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K. : E X - b1 / 90.65 Durumu : Tüm, sap eğik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : Ne. Tip IC (?) Tanımı : Kesici yuvası bulunan kare kesitli sap, uca doğru daralmaktadır. Sapın tüm yüzeyi çentik bezemelidir. Sapın altının devam edip etmediği aşınma nedeniyle belli olmamaktadır. Analoji : - / - / Perk 2002, s. 29(?). Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	

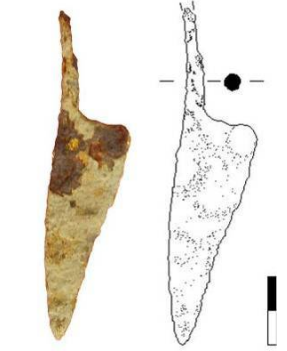
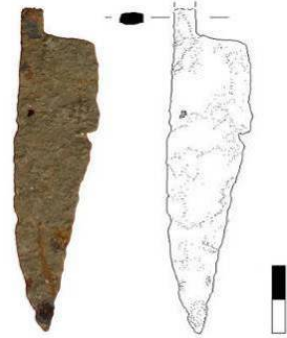
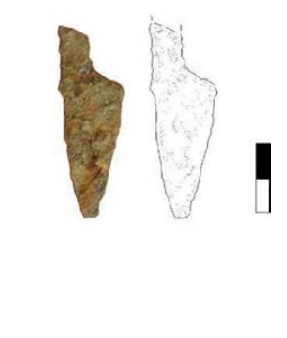
<p>Kat. Nu. : 319 Kayıt Nu. : M.98 - 649 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E XI - c5 / 91,34 Durumu : Ucu eksik, sap eğik, yoğun korozyonlu / Döküm Tipi : Ne. Tip II Tanımı : Kesici yuvası bulunan kare kesitli sap topaç boncuklardan oluşturulmuş uçla sonlanmaktadır. Küçük bir örnektir. Analoji : Saptanan ilk örnek Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 320 Kayıt Nu. : All.Mb.2 Adı : Neşter sapı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y./K.: F IX - d2 / 89,43 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : Ne. Tip III Tanımı : Kare kesitli kesici yuvası sonrasında sap yassı dörtgen kesitli ve eğimlidir. Eğim sonrasında dairesel kesitli devam eden sap, uzun boncuk ve kalın bilezik bezemelidir ve yumurtamsı topuzla sonlanmaktadır. Çok küçük bir örnektir. Eğimin sonradan olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Analoji : Saptanan ilk örnek Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 321 Kayıt Nu. : All.Md.596 Adı : Neşter (hacamat baltası) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11,5 cm Sap Kal. 0,7 cm Bul. Y./K.: D IX - e3 / - Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ne. Tip IV Tanımı : Kesici ve sapı bütündür. Yassı kesici uç, daire kesitli sapın dövülmesiyle oluşturulmuştur. Sapın kesici uca yakın yeri de dövülerek genişletilmiştir. Analoji : 322-323 / Adana VK 10 / Bliquez 1994, Nu. 56. Tarihi : Analojiye göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

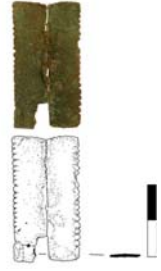
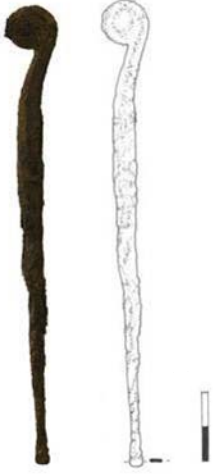

<p>Kat. Nu. : 322 Kayıt Nu. : All.Md.64 Adı : Neşter (hacamat baltası) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: G IX - c3 / d3 / - Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ne. Tip IV Tanımı : Kat. Nu. 321 gibi. Sap kare kesitlidir. Analoji : 321, 323 / Adana VK 10 / Bliquez 1994, Nu. 56.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 323 Kayıt Nu. : All.Md.20 Adı : Neşter (hacamat baltası) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 8,5 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K.: F VI - d5 / 85,94-85,74 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ne. Tip IV Tanımı : Kat. Nu. 321 gibi. Kesici uca yakın yeri değil tam ortası dövülerek genişletilmiştir. Analoji : 321-322 / Adana VK 10 / Bliquez 1994, Nu. 56.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 324 Kayıt Nu. : All.Md.578 (a) + All.Md.580 (b) Adı : Makas Malzemesi: Demir Ölçüleri : a. Uz. 10,5 cm b. Uz. 10,2 cm Bul. Y./K.: F X - b4 / 90,83-90,65 Durumu : Bir ucu ve üst kısmı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Aynı makasa ait iki parçadır. Her iki kesici ucun da genişlikleri 2,2 cm'dir. Analoji : 325-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	

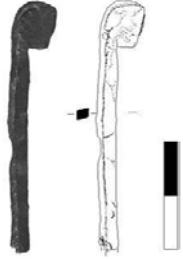
<p>Kat. Nu. : 325 Kayıt Nu. : All.Md.151 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7,8 cm Bul. Y./K.: F XIV - d1 / 92,12-91,78 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 1,6 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sapta dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324, 326-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 326 Kayıt Nu. : All.Md.153 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 10,6 cm Bul. Y./K.: F XIV - d1 / 92,12-91,78 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,3 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sapta dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-325, 327-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 327 Kayıt Nu. : All.Md.333 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 10,3 cm Bul. Y./K.: G X - a2 / 89,15 Durumu : Kırık, ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,4 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sapta dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-326, 328-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

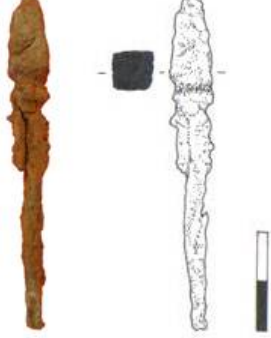
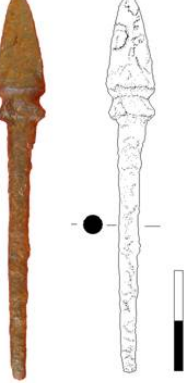
<p>Kat. Nu. : 328 Kayıt Nu. : All.Md.354 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11 cm Bul. Y./K. : G X - a2 / 89,15 Durumu : Kenarları ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,1 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sapta dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-327, 329-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 329 Kayıt Nu. : All.Md.674 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 17,2 cm Bul. Y./K. : D XI - e1 / 91,88-91,58 Durumu : Diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,3 cm'dir. Dairesel kesitli sapın dönüş yaptığı yerde dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-328, 330-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 330 Kayıt Nu. : All.Md.565 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 16 cm Bul. Y./K. : F IX - b1 / 88,68-88,94 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,4 cm'dir. Kare kesitli sapın dönüş yaptığı yerde dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-329, 331-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

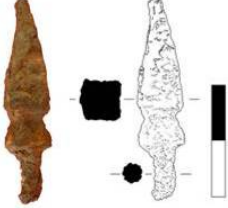
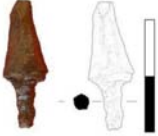
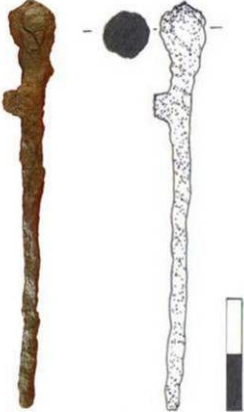
<p>Kat. Nu. : 331 Kayıt Nu. : All.Md.306 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 21,1cm Bul. Y./K. : E VIII - a4 / 89,91 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,8 cm'dir. Dairesel kesitli sapın dönüş yaptığı yerde dövmeyle yapılmış yassı bir genişleme vardır. Analoji : 324-330, 332-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 332 Kayıt Nu. : All.Md.510 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 14,3 cm Bul. Y./K. : E X - b2 / 91,79-91,52 Durumu : Üç parça restore edilmiş, ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 1,9 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairese kesitli sap yassılaştırılmıştır. Analoji : 324-331, 333-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 333 Kayıt Nu. : All.Md.520 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11,3 cm Bul. Y./K. : G VIII - a2 / 91,12-90,82 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 1,9 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairese kesitli sap çok az yassılaştırılmıştır. Analoji : 324-332, 334-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 5. yüzyıl</p>	

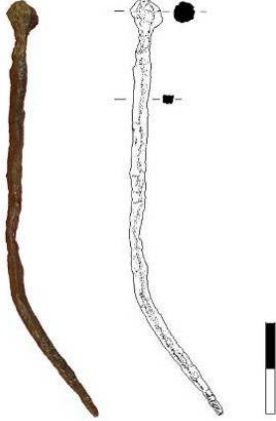
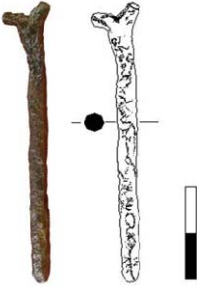
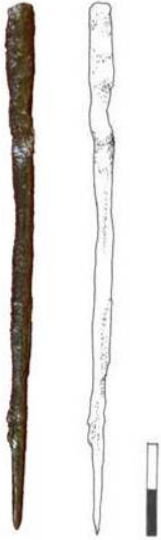
<p>Kat. Nu. : 334 Kayıt Nu. : All.Md.440 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 10 cm Bul. Y. / K.: G VII - a2 / 86,78 Durumu : Diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,2 cm'dir. Sap dairesel kesitlidir. Analoji : 324-333, 335-336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 335 Kayıt Nu. : All.Md.525 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 9,4 cm Bul. Y. / K.: E XII - e2 / 91,50-91,13 Durumu : Diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 2,2 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sap yassılaştırılmıştır. Analoji : 324-334, 336 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 4 - 6. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 336 Kayıt Nu. : All.Md.292 Adı : Makas prç. Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 5,6 cm Bul. Y. / K.: F X - e4 / 90,17 Durumu : Ucu ve diğer tarafı eksik, yoğun korozyonlu yüzey kaybı görülmekte / Dövme Tipi : Ma. Tanımı : Kesici ucun genişliği 1,8 cm'dir. Kesici uçtan sapa geçişte, dairesel kesitli sap yassılaştırılarak levha haline getirilmiştir. Küçük bir örnektir. Analoji : 324-335 / Kepsut 1 / Bliquez 1994, Nu. 58; Jackson 1990b, Nu. 277-279, Davidson, a.g.e., Nu. 1464; Poulter, a.g.e., Res. 2.101; Künzl 1983a, Res. 74; Künzl 1984, Nu. E1; Bliquez 1988, Nu. 110; Uzel 2000, Lev. LXXXIX.31; Thomas, a.g.e., Lev. I. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

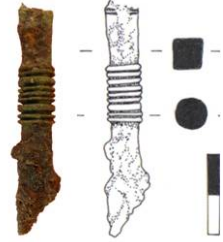
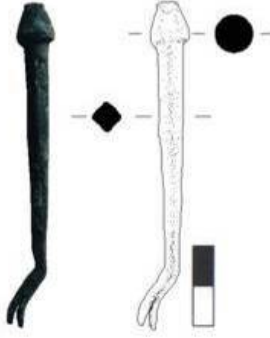
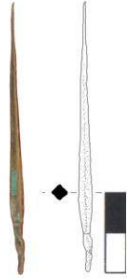
<p>Kat. Nu. : 337 Kayıt Nu. : All.Mb.31 Adı : Küçük cerrahî testere Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 3,2 cm Gen. 1,9 cm Bul. Y./K.: J IX - e3 / - Durumu : Üç parça yapıştırılmış, bir kısmı eksik, patinası korunmuş / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : Başka malzemeden yapılan bir sapa takılan kesici uç, dörtgen bronz bir plakanın iki uzun yüzü çentikli hale getirilerek oluşturulmuştur. Analoji : Bu tip bir testerenin bilinen tek Roma Dönemi örneği. Bkz.: Lev. 75. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 338 Kayıt Nu. : All.Md.707 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 11,9 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K.: K XI - e4 / 88,28-88,14 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dairesel kesitli bir demir çubuğun bir ucunun spiral oluşturacak şekilde kıvrıldıktan sonra tavlanarak dövülmesi ile 1,4 cm genişliğindeki tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç yassılaştırılmıştır. Analoji : 339-340 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 339 Kayıt Nu. : All.Md.538 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F XIV - d1 / 92,49-92,12 Durumu : İki parça eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Birleşmeyen iki parçadır. Dairesel kesitli bir demir çubuğun bir ucunun spiral oluşturacak şekilde kıvrıldıktan sonra tavlanarak dövülmesi ile tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç eksiktir. Analoji : 338, 340 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 4. yüzyıl</p>	

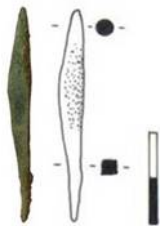

<p>Kat. Nu. : 340 Kayıt Nu. : All.Md.48 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 8,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K.: F XI - a4 / 90,90 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Dairesel kesitli bir demir çubuğun bir ucunun spiral oluşturacak şekilde kıvrıldıktan sonra tavlanaarak dövülmesi ile tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç eksiktir. Analoji : 338-339 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 341 Kayıt Nu. : All.Md.679 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y. / K.: D XI - e1 / 92,47-92,23 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Dörtgen kesitli bir demir çubuğun bir ucunun tavlanaarak dövülmesi ile tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç eksiktir. Analoji : 342 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 342 Kayıt Nu. : All.Md.522 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 4,7 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K.: G VIII - a2 / 91,12-90,82 Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dörtgen kesitli bir demir çubuğun bir ucunun tavlanaarak dövülmesi ile tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç eksiktir. Analoji : 341 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

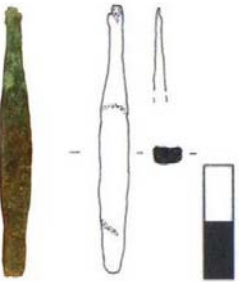

<p>Kat. Nu. : 343 Kayıt Nu. : All.Md.274 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 16,4 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y. / K.: E VIII - b4 / 88,34-88,21 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dörtgen kesitli bir demir çubuğun bir ucunun tavlanaarak dövüldükten sonra kıvrılması ile tepe kısmı oluşturulmuştur. Diğer uç sivridir. Analoji : - / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 344 Kayıt Nu. : All.Md.9 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7 cm Bul. Y. / K.: H VIII - a5 / - Durumu : Tüm (?), yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Piramidal uç, 0,9 cm genişliğinde ve 2 cm uzunluğundadır. Sapın kesiti ve eksik olup olmadığı bozulma nedeniyle anlaşılamamaktadır. Analoji : 345-347 / - / Uzel 2000, Lev. XCVII.81; Papanikola, a.g.e., Nu. 67b. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 345 Kayıt Nu. : All.Md.6 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7,6 cm Bul. Y. / K.: H VII - b5 / 87,00-86,32 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Piramidal uç, 0,9 cm genişliğinde ve 2 cm uzunluğundadır. Dairesel kesitli sap incelemek küt bitmektedir. Analoji : 344, 346-347 / - / Uzel 2000, Lev. XCVII.81; Papanikola, a.g.e., Nu. 67b. Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 346 Kayıt Nu. : All.Md.169 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 3,7 cm Kal. 0,8 cm Bul. Y./K.: E V - b2 / 91,61 Durumu : Eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Piramidal uçludur. Dairesel kesitli sap eksiktir. Analoji : 344-345, 347 / - / Uzel 2000, Lev. XCVII.81; Papanikola, a.g.e., Nu. 67b.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 347 Kayıt Nu. : All.Md.18 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 2,3 cm Bul. Y./K.: E XIII / - Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Piramidal uç, 0,6 cm genişliğinde ve 1,5 cm uzunluğundadır. Dairesel kesitli sap eksiktir. Analoji : 344-346 / - / Uzel 2000, Lev. XCVII.81; Papanikola, a.g.e., Nu. 67b.</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 348 Kayıt Nu. : All.Md.599 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 7,5 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F VI - b5 / - Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Ters armudî topuzdan itibaren incelen sapın diğer ucu küttür. Topuz altındaki çıkıntı muhtemelen bir paka parçanın korozyonla kaynaşması sonucunda oluşmuştur. Analoji : 349 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 6. yüzyıl</p>	

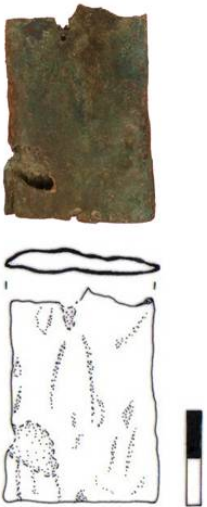
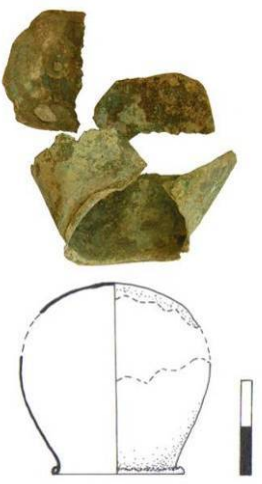
<p>Kat. Nu. : 349 Kayıt Nu. : All.Md.457 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 9,5 cm Sap Kal. 0,3 cm Bul. Y. / K.: E VII - b4 / 89,83-89,55 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Dairesel kesitli topuz, sivri uçla biten dörtgen kesitli sapa oturur. Analoji : 290-291, 348 / - / -</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 350 Kayıt Nu. : All.Md.556 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 6,3 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K.: G VIII - b4 / 88,32-88,17 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Eserin bir ucu “γ” harfi şeklindedir. Kalın, dairesel kesitli sapı küt bitmektedir. Analoji : Saptanan ilk örnek</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 351 Kayıt Nu. : All.Md.45 Adı : Dağlayıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 10,5 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y. / K.: G VI - e4 / 86,95 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Düz tepeden sivri uca doğru incelen gövde dairesel kesitlidir. Analoji : - / - / -</p> <p>Tarihi : (?) M.S. 2 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 352 Kayıt Nu. : All.Mb.73 Adı : Kaldırıcı Malzemesi: Bronz + Demir Ölçüleri : Uz. 5,9 cm Kal. 0,9 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,32 Durumu : Demir uçlar eksik ve yoğun korozyonlu, bronz patinası korunmuş / Döküm + Dövme Tipi : - Tanımı : Kare kesitli iki demir uç, daire kesitli ve bilezik bezemeli bronz parça ile birleştirilmiştir. Analoji : - / İzmit 3; Bingen 30, 31, 33 / Uzel 2000, Lev. CI.115. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 353 Kayıt Nu. : M.99 - 674 / 160.16.00 Adı : Kaldırıcı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,4 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y./K.: D VIII - e4 / 90,86 Durumu : Tüm, patinası korunmuş / Döküm Tipi : - Tanımı : 0,9 cm genişliğindeki kesik konik topuz altından kare kesitli gövde daralarak kıvrık uçla bitmektedir. Uçtaki çatal kullanım sonrasında oluşmuştur. Analoji : - / Kolophon 9 / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 354 Kayıt Nu. : M.01 - 1053 Adı : Kaldırıcı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,2 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: F XIV - c4 / 91,51 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Kare kesitli eserin bir ucu sivri, diğeri boğumlu ve daire kesitlidir. Analoji : - / - / Perk 2005, Res. 6.1. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 355 Kayıt Nu. : All.Mb.492 Adı : Kaldırıcı (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 5,9 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y. / K.: E XI - d1 / 89,81 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Eserin kalınlaşan kısmının yarısı daralarak dairesel kesitli sivri ucu, diğer yarısı kare kesitle devam edip uzayarak öbür sivri ucu oluşturur. Analoji : 356-359 / - / -</p> <p>Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 356 Kayıt Nu. : All.Mb.616 Adı : Kaldırıcı (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,5 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y. / K.: D V - b5 / 89,76-89,44 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Döküm Tipi : - Tanımı : Kat. Nu. 355 gibi. Analoji : 355, 357-359 / - / -</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 357 Kayıt Nu. : All.Md.22 Adı : Kaldırıcı (?) Malzemesi: Demir Ölçüleri : Uz. 9 cm Sap Kal. 0,6 cm Bul. Y. / K.: G X - c5 / 88,56 Durumu : Tüm, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Kat. Nu. 355 gibi ama daha ince uzun. Analoji : 355-356, 358-359 / - / -</p> <p>Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 358 Kayıt Nu. : All.Mb.18 Adı : Kaldırıcı (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 8,1 cm Sap Kal. 0,4 cm Bul. Y./K.: E X - e4 / 90,79 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : Kat. Nu. 357 gibi. İncelen orta kısmın geniş olan iki yüzünde de girinti görülmektedir. Analoji : 355-357, 359 / - / - Tarihi : Analojiye göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 359 Kayıt Nu. : All.Mb.19 Adı : Kaldırıcı (?) Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,6 cm Sap Kal. 0,5 cm Bul. Y./K.: E X - b2 / 90,81 Durumu : Tüm, kısmî korozyonlu / Serbest şekillendirme Tipi : - Tanımı : Dörtgen kesitli eserin bir ucu diğerine göre daha yassı ve incedir. Analoji : 355-358 / - / - Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 5. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 360 Kayıt Nu. : All.Mb.28 Adı : Sonda mahfazası prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,9 cm Gen. 1,3 cm Bul. Y./K.: E XII - d3 / 91,11 Durumu : Eksik, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dar, silindirik bir sonda mahfazasının alt veya kapağına ait parça. Kenarında iki paralel çizgi görülmektedir. Analoji : 361-364 / Ephesos Hy. 35, 36; Kolophon 11; İzmit 4 / Künzl 1983a, Res. 43.2, 50.5-7, 83.5, 84, 85.1, 92.1; Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, A1, A7; Künzl 2002c, Nu. B136-B162. Tarihi : Analojiye göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 361 Kayıt Nu. : All.Mb.25 Adı : Sonda mahfazası prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 1,5 cm Gen. 1,7 cm Bul. Y./K.: J XI - c5 / 85,90 Durumu : Eksik, kısmî korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Dar, silindirik bir sonda mahfazasının alt veya kapağına ait parça. Analoji : 360, 362-364 / Ephesos Hy. 35, 36; Kolophon 11; İzmit 4 / Künzl 1983a, Res. 43.2, 50.5-7, 83.5, 84, 85.1, 92.1; Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, A1, A7; Künzl 2002c, Nu. B136-B162. Tarihi : Kontekste göre M.S. 2 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 362 Kayıt Nu. : All.Mb.27 Adı : Sonda mahfazası kapağı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 2,3 cm Bul. Y./K.: J XI - c4 / 87,88 Durumu : Ezik, açık yeşil korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Dar, silindirik bir sonda mahfazasının ezilmiş kapağıdır. Analoji : 360-361, 363-364 / Ephesos Hy. 35, 36; Kolophon 11; İzmit 4 / Künzl 1983a, Res. 43.2, 50.5-7, 83.5, 84, 85.1, 92.1; Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, A1, A7; Künzl 2002c, Nu. B136-B162. Tarihi : Kontekste göre M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 363 Kayıt Nu. : All.Mb.575 Adı : Sonda mahfazası kapağı Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,3 cm Bul. Y./K.: G VIII - a5 / - Durumu : Eksik ezik, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dar, silindirik bir sonda mahfazasının kapağıdır. Ezilmiş halinin genişliği 2,1 cm'dir. Analoji : 360-362, 364 / Ephesos Hy. 35, 36; Kolophon 11; İzmit 4 / Künzl 1983a, Res. 43.2, 50.5-7, 83.5, 84, 85.1, 92.1; Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, A1, A7; Künzl 2002c, Nu. B136-B162. Tarihi : Analojiye göre M.S. 1 - 4. yüzyıl</p>	

<p>Kat. Nu. : 364 Kayıt Nu. : All.Mb.24 Adı : Sonda mahfazası prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Uz. 4,2 cm Bul. Y./K.: F IX - b5 / 90,28 Durumu : Eksik, ezik, patinası korunmuş / Dövme Tipi : - Tanımı : Dar, silindirik bir sonda mahfazasının gövde parçasıdır. Analoji : 360-363 / Ephesos Hy. 35, 36; Kolophon 11; İzmit 4 / Künzl 1983a, Res. 43.2, 50.5-7, 83.5, 84, 85.1, 92.1; Bliquez 1994, Nu. 298-315; Jackson 1994, A1, A7; Künzl 2002c, Nu. B136-B162. Tarihi : Kontekste göre M.S. 3 - 4. yüzyıl</p>	
<p>Kat. Nu. : 365 Kayıt Nu. : All.Mb.647 Adı : Hacamat kabı prç. Malzemesi: Bronz Ölçüleri : Yük. 4 cm Gen. 4 cm Bul. Y./K.: K XI - e2 / 88,95 Durumu : Üç parça eksik, yoğun korozyonlu / Dövme Tipi : - Tanımı : Küresel gövdeli kabın ağız kenarı bükülerek yuvarlatılmıştır. Ölçüler, çizimde verilen birleşmeyen iki parçanın restitüsyonuna göre verilmiştir. Analoji : - / - / Uzel 2000, Lev. LXXXIX.30. Tarihi : (?) M.S. 1 - 3. yüzyıl</p>	

SONUÇ

İlk kez bir Anadolu yerleşimini, tıp âletleri açısından incelendiğim bu tezde, Allianoî'da bulunan 365 tıp âletinin tipolojisi oluşturulmuş; bazı âletlerin bronzun yanı sıra demirden de yapıldığı kanıtlanmış; âletlerin malzemeleri ve yapım tekniklerine yeni öneriler getirilmiştir. Pompei'den, sayıca daha çok tıp âletinin yeni tiplerle Allianoî'da tespit edilmesi, Allianoî'un cerrahî ile ilişkisini kesin bir şekilde ortaya koymuştur. Allianoî'da bulunanlar ile analogi için ilk kez levhalar halinde düzenlediğim 11 Anadolu hekim mezarında ele geçen 195 âlet, Anadolu'nun tıp tarihindeki önemini vurgulamaktadır¹.

Kullanıldığını sadece antik kaynaklardan bildiğimiz bazı âletler ilk kez bu çalışma ile örneklendirilmiş; nadir örneği bulunan âletlere yeni örnekler eklenmiştir. Allianoî tıp âletlerinin, kullanım ve antik isimlerinin belirlenmesi bağlamında, *trikiakis* tedavisinde kullanılabilir ilk demir KSo. Tip IA² (Kat. Nu. 25); KSo. Tip IB'nin (Kat. Nu. 69 -71) mesane taşı müdahaleleri için tasarlandığı³; KSo. Tip IV'ün Zahravi'nin eserinde bahsedilen burun damlalığı olduğu⁴; *kovanlı* ÇSo.'ların dokuma haricindeki tıbbî kullanımı⁵ ve yerel üretimi⁶; kör çengellerin yeni bir (Kat. Nu. 181) tipi⁷; eğimli ve köşegen kesitli, Roma Dönemi'ne ait bir cerrahî iğne⁸ (Kat. Nu. 236); ürolojik sonda (*KATETHP / kateter, fistula*) TSo. Tip IIA'nın 3 bronz örneği⁹; "yazı kamışına benzer uçlu" TSo. Tip IIB ilk maddi varlığı¹⁰; *ampiyem ascites* ve *lavman* tüpü olan TSo. Tip IIC'nin ikinci örneği¹¹ (Kat. Nu. 268); kemik TSo. Tip IID'lerin *mesane lavmanı* "ΕΥΘΥΡΗΤΟΣ" olduğu¹²; yeni bir tip YiSo. ¹³ (Kat. Nu. 272); *delgi /*

¹ Bkz.: yuk. s. 12-16.

² Bkz.: yuk. s. 44.

³ Bkz.: yuk. a.y.

⁴ Bkz.: yuk. s. 46-47.

⁵ Bkz.: yuk. s. 47-49.

⁶ Bkz.: yuk. s. 20.

⁷ Bkz.: yuk. s. 49.

⁸ Bkz.: yuk. s. 55.

⁹ Bkz.: yuk. s. 56-57.

¹⁰ Bkz.: yuk. s. 57.

¹¹ Bkz.: yuk. a.y.

¹² Bkz.: yuk. s. 58.

¹³ Bkz.: yuk. s. 59.

terebranın ilk örnekleri¹⁴ (Kat. Nu. 273 ve 274); tartışmalı bir âlete (*meningophylaks*) farklı bir örnek¹⁵; hiç tespit edilememiş bir âletin (*hypospathister*) ilk tespiti olarak Kat. Nu. 283¹⁶; *fibulae / tepeli iğnelerin* cerrahî *sütürde* kullanımı¹⁷; Roma Dönemi'ne ait ağız demirden, diğer yerleri ahşaptan ilk ÇTu.¹⁸ (Kat. Nu. 309); Kat. Nu. 310'un yeni bir anal speculum tipinin ilk örneği olduğu¹⁹; örneği az bilinen bir *hemostatik tutucu*²⁰ (Kat. Nu. 311); Roma Dönemi için yeni bir küçük cerrahî testere (Kat. Nu. 337) tipi²¹; Kat. Nu. 319 ve 320'nin göz cerrahîsi neşterlerinin (*ΠΤΕΡΥΓΟΤΟΜΟΣ* veya *ΑΝΑΡΡΑΦΙΟΝ ΣΜΙΛΙΩΝ*) ilk örnekleri olabileceği²²; Ne. Tip IV'ün (Kat. Nu. 321-323) *hacamat baltası* ve *kesici dağlayıcı* / *ΣΥΡΑΦΙΟΝ* olduğu²³; Kat. Nu. 338-342, *disk*, *düğme*, *çivi* veya *mercimek*; Kat. Nu. 343 *tuğla*; Kat. Nu. 344-346 kafa ve yüz felci ile kulak, burun ve boğaz tedavisinde kullanılan; Kat. Nu. 348-349'un *zeytin*, *küresel* ve *çivi*; Kat. Nu. 351 *sivri uçlu dağlayıcılar* olabilecekleri²⁴ ve ilk (küçük gama harfi “γ” uçlu) gama dağlayıcı / *ΓΑΜΜΟΕΙΔΩΝ ΚΑΥΤΗΡΩΝ* örneği²⁵ (Kat. Nu. 350) saptanmıştır. Bazı âletlerin (Kat. Nu. 268, 309, 337 ve 345) organik malzeme ile yapıldığını düşündüğüm eksik kısımlarının restitüsyon teklifleri sunulmuştur²⁶.

Buluntular bazı mekânların cerrahî kullanım amaçlarını da ispatlamıştır²⁷. İlyas Çayı'nın kuzey yakasında, köprü ile kuzey kaplıca arasındaki avlulu yapıda (mekân b4), ele geçen en önemli kontekstte *staphylagra*lar (Kat. Nu. 308 - 309), *tutucular* (Kat. Nu. 305 - 307), *dil baskısı* (Kat. Nu. 221), *tüp sonda* (Kat. Nu. 267), *kaldırıcı* (Kat. Nu. 352) ve bir sonda mahfazası parçası (Kat. Nu. 362) ve iç *hemoroitlere*

¹⁴ Bkz.: yuk. s. 59-60.

¹⁵ Bkz.: yuk. s. 61-62.

¹⁶ Bkz.: yuk. s. 62.

¹⁷ Bkz.: yuk. s. 62-63 ve Lev. 68.

¹⁸ Bkz.: yuk. s. 66 ve Lev. 71.

¹⁹ Bkz.: yuk. s. 67, 76-77 ve Lev. 72.

²⁰ Bkz.: yuk. s. 67-68.

²¹ Bkz.: yuk. s. 68 ve Lev. 75.

²² Bkz.: yuk. s. 71.

²³ Bkz.: yuk. s. 71-72.

²⁴ Bkz.: yuk. s. 72-73.

²⁵ Bkz.: yuk. s. 73.

²⁶ Bkz.: Lev. 65, 71, 75 ve 79.

²⁷ Bkz.: yuk. s. 76-80.

müdahale sırasında mutlaka bir *anal speculum* olduğunu düşündüğüm Kat. Nu. 310 bulunmaktadır. Demir uçlu *staphylagranın* (Kat. Nu. 309) ilk kez *kesici dağlayıcı* şeklinde kullanıldığı kanıtlanmıştır²⁸. Bu mekânın (b4) *küçükdil ve hemoroit operasyonları*; bu yapıya ait b7 mekânının *üroloji ve mesane taşı kırma müdahaleleri*²⁹; b5 mekânının *göz cerrahîsi*³⁰; c1 mekânının *cerrahî dikiş / sütür* için kullanıldığı³¹; yapının kuzeyinde hacamat / *flebotomi* yapıldığı ve kuzey kaplıcanın ikinci katına ait küçük odaların cerrahîyle ilişkisi³² anlaşılmıştır.

Kuzeye göre daha yoğun yapılaşma görülen güneyde, kontekst halinde tıp âleti buluntuları son derece kısıtlıdır. Güneydeki tıp âleti çeşitliği açısından en önemli yapı *insula I*'de *genel cerrahî, trepanasyon (?), trikiazis (?), üroloji ile ilaç / merhem uygulamalarının yapılması*³³; *İnsula II*'nin kemik cerrahîsiyle ilişkili olması³⁴ muhtemeldir. Ayrıca kontekstinde tıp âleti bulunmayan Kat. Nu. 276'nın sanılanın aksine bir ağ iğnesi olduğu³⁵, caddeye bakan mekânlarda daha çok muayene, arka sıradakilerde ise cerrahî müdahale yapıldığı³⁶ ve merkez yerleşimin batısında kalan alanda da tıbbî müdahale izleri³⁷ tespit edilmiştir.

Kanımca, tümünü bir *valetudinarium* olarak düşünmek için henüz erken olan Alliano'i'da ele geçen çok sayıdaki tıp âleti ve saptadığım veriler, Pergamon'un neresinde gladyatör hekimliği yaptığını bilmediğimiz Galenos'un cerrahî müdahaleleri Alliano'i'da yaptığının yadsınamaz kanıtlarıdır³⁸.

²⁸ Bkz.: yuk. s. 76-77.

²⁹ Bkz.: yuk. s. 77-78.

³⁰ Bkz.: yuk. s. 77.

³¹ Bkz.: yuk. s. 78.

³² Bkz.: yuk. a.y.

³³ Bkz.: yuk. a.y.

³⁴ Bkz.: yuk. s. 79.

³⁵ Bkz.: yuk. a.y.

³⁶ Bkz.: yuk. a.y.

³⁷ Bkz.: yuk. a.y.

³⁸ Bkz.: yuk. s. 79-81.

TEZDE GEÇEN TIP TERİMLERİNE İLİŞKİN SÖZLÜK

Akut	: Hastalıkların kısa sürede gelişmesi.
Ampiyem	: Herhangi bir boşluk içerisinde irin toplanması.
Ampütasyon	: Bir uzvun cerrahî yolla kesilmesi.
Anal	: Anüs ile ilgili.
Anüs	: Kalın bağırsağın dışı açılan son noktası; makat.
Apse	: Organ veya dokuda oluşan irin dolu şişme.
Dağlama	: Bir dokunun tedavi amacıyla, demir bir âletle ısıya maruz bırakılması.
Dislokasyon	: Eklemi oluşturan kemiklerin çıkma, yerinden oynaması.
Disseksiyon	: Herhangi bir oluşumu etraf dokulardan ayırarak görülebilir hale getirmek.
Ekartör	: Cerrahî müdahalede, kesilen doku kenarlarını ayıran âlet.
Endemik	: Belli bir bölge ya da topluma özgü.
Enjeksiyon	: Bir sıvının damar ya da doku içine zerk edilmesi.
Fıtık	: Bir organın çevresindeki doku duvarını yırtıp dışarı çıkması.
Fistül	: İki organ veya organla vücut yüzeyi arasında meydana gelen açıklık.
Flebotom	: Hacamat işlemi için atardamarın kesilmesinde kullanılan âlet.
Flebotomi	: Hacamat işlemi.
Hacamat	: Tedavi amacıyla, yüzeysel bir damardan belirli miktarda kan alınması.
Herniyotomi	: Fıtığın kesilerek cerrahî yolla düzeltilmesi.
İnkübasyon	: Rüyaya yatma.

Jinekoloji	: Kadın hastalıklarını konu alan tıp bilimi.
Kangren	: Değişik nedenlerle dokuların ölmesi.
Kanül	: Sıvı vermede kullanılan, iki ucu açık, değişik şekil ve çapta içi boş tüp.
Katarakt	: Göz merceğinin matlaşması / göz perdelenmesi, göz hastalığı.
Kateter	: Vücudun doğal bir deliğini ya da kanalını genişletmeye ve mesaneden sıvı boşaltmaya yarayan âlet.
Kompres	: Yaraya baskı yapması için uygulanan tampon.
Kornea	: Gözün ön kısmındaki ışığı odaklayan ve gözü dış etkenlerden koruyan saydam ve eğimli bir doku.
Kostik / Koroziif	: Dağlayıcı sıvı.
Koter	: Cilt ya da doku yüzeylerini yakma ya da kesmeğe yarayan demir uçlu dağlayıcı.
Koterizasyon	: Bir dokuyu dağlamak ya da kesmek için dağlayıcı ya da kostik madde kullanılması.
Kronik	: Yavaş ve uzun sürede gelişen.
Lâkrimal	: Gözyaşı ile ilgili.
Lancet / Lanset	: İki tarafı keskin sivri uçlu bisturi.
Lavaj	: Bir organın ya da bir bölgenin yıkanması.
Lavman	: Rektum içine sıvı verilmesi.
Litotomi	: Mesane taşının kırılma işlemi.
Membran	: Bir yüzeyi, bir boşluğun iç yüzünü örten ya da iki oluşum arasında bölme oluşturan ince doku tabakası; zar.
Mesane	: İdrar kesesi.
Mukoza	: Vücudun iç kısmındaki kanal ve boşlukları kaplayan zar tabaka.
Nazal Polip	: Burunda oluşan iyi huylu tümör.

Patoloji	: Hastalık nedeninin doku ve organlardaki bozulmanın izlenmesi ile anlaşılması.
Perforatör	: Delici âlet.
Polip	: Vücudun kanal boşlukları içinde görülen, kansere dönüşebilen doku kabarıklığı.
Prepüsyum	: Herhangi bir oluşumu örten deri kıvrımı.
Redüksiyon	: Cerrahî ve manüel yolla normal şekline getirme.
Rektal	: Rektumla ilgili ya da ondan kaynaklanan.
Rektum	: Anüs öncesi bağırsağın düz ve son kısmı.
Rinoloji	: Burun hastalıkları ile ilgilenen tıp dalı.
Sklera dokusu	: Göz küresinin - kornea dışında - dış yüzeyini saran beyaz renkte sert tabaka; göz akı.
Sonda	: Muayene amacıyla organ boşluğu, yara veya kanal içine sokulabilen, ince uzun metal âletlerin genel adı.
Tonsil	: Bademcik.
Trahom	: Kötü hijyen koşullarına sahip sıcak bölgelerde görülebilen endemik ve bulaşıcı bir göz hastalığı.
Trepanasyon	: Kafatası kemiğinin bir âlet kullanılarak delinmesi.
Trikiasis	: Kirpiklerin göze degecek şekilde içe dönmesi.
Tümör	: Hücre çoğalması sonucu oluşan doku kitlesi.
Uterus	: Döl yatağı, rahim.
Uvula	: Küçük dil.
Uyluk Kemiği	: (İnsanlarda) bacağın diz eklemi üzerinde yer alan kemik.
Ülser	: Kendiliğinden iyileşmeyen ve kronik bir gelişme gösteren cilt ya da yumuşak doku kaybı.
Üretra	: Mesanedeki idrarı boşaltan kanal.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar*

Aetios Amidenos (Amidalı), **ΒΙΒΛΙΑ ΙΑΤΡΙΚΑ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑ (Aet.)**:

HIRSCHBERG, J., **Die Augenheilkunde des Aëtius aus Amida**, Leipzig, Veit Yay., 1899.

Aleksandros Trallianos (Tralleisli), **ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ / Libri Duodecim de Re Medica**:

BRUNET, F., **Médecine et thérapeutique Byzantines. Oeuvres Médicales d'Alexandre de Tralles**, Paris, Geuthner Yay., 1933 - 1937.

PUSCHMAN, T., **Alexander von Tralles**, Amsterdam, Adolf M. Hakkert Yay., 1963.

Apicius (Marcus Gavius), **De Re Coquinaria Libri Decem**:

APICIUS, **L'Art culinaire**, Çev. J. André, Paris, Klincksieck Yay., 1965.

APICIUS, **Apici Caeli de Re Coquinaria Libri Decem**, Haz. S. Theophil, Heidelberg, Caroli Winter Yay., 1867.

APICIUS, **Apicius Revdivivus or the Cook's Oracle**, Haz. Anonim, Londra, b.y., 1817.

Aristeides (P. Ailios), **ΙΕΡΟΙ ΛΟΓΟΙ / Hieroi Logoi**:

BEHR, C. A., **Aelius Aristides and the Sacred Tales**, Amsterdam, Adolf M. Hakkert Yay., 1968.

BOULANGER, A., **Aelius Aristide**, Paris, De Boccard Yay., 1923.

FESTUGIERE, A.J., **Discours Sacrés, Rêve, Religion, Médecine au IIème Siècle Après J.C.**, Paris, Macula Yay., 1986.

DINDORF, W., **Aristides**, Leipzig, Wedmannia Yay., 1829.

Celsus (Aulus Cornelius), **De Medicina**:

CELSUS, **On Medicine**, Çev. W. G. Spencer, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1953.

DAREMBERG, C., **A. Cornelii Celsi de Medicina Libri Octo**, Leipzig, Aedibus Teubnerl Yay., 1859.

GREIVE, J., **A. Corn. Celsus of Medicine in Eight Books**, Edinburgh, Edinburgh Üniversitesi Yay., 1814.

MARX, F., **A. Corneii Celsi Quae Supersunt**, Corpus Medicorum Latinorum, Leipzig, b.y., 1915.

Corpus Hippocraticum (Corp. Hipp.):

DAREMBERG, C, **Hippocrate, Le Serment la Loi de L'art du Médecin Prorrhétique le Pronostic Prenotions de Cos des Aires des Eaux et des Lieux, Épidêmes Livres I et III du Régime dans les Maladies Aigués Aphorismes, Fragment de Plusieurs Autre Trétés**, Paris, Bailliére Yay., 1844.

DUMINIL, M. P., **Hippocrate**, Paris, Les Belles Lettres Yay., 1998.

JOLY, R., **Hippocrate XIII : Des Lieux dans L'homme, du Système des glandes, des Fistules, des Hémorroïdes, de la Vision, des Chairs, de la dentition**, Paris, Bailliére Yay., 1978.

* Antik kaynaklar için kullanılan "Der Kleine Pauly, Lexikon der Antike 1, Deutscher Taschenbuch, Münih, 1979, s. XXI-XXVI" listesindeki kısaltmalar haricindekiler parantez içinde verilmiştir. Ayrıca bkz.: O. Schütze Metzler Lexikon. Antiker Autoren, J. B. Metzler Yay., Stuttgart, 1997.

LITREE, E., **Oeuvres Complètes d'Hippocrate**, Paris, Bailliére Yay., I 1839, II 1840, III 1841, IV 1844, V 1846, VI 1849, VII 1851, VIII 1853, IX 1861.
PETREQUIN, J. E., **Chirurgie d'Hippocrate**, Paris, Bailliére Yay., I 1877, II 1878.
VERHOOFD, L., **Hippocratis Aphorismi**, Paris, b.y., 1784.
WITHINGTON, E. T., **Corpus Hippocraticum**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1984.

Dioskorides (Pedanios), ΠΕΡΙ ΥΛΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ / **De Materia Medica**:

BERENDES, J., **Des Pedanios Dioskurides aus Anazarbos Arzneimittellehre**, Stuttgart, b.y., 1902.
GUNTHER, R., **The Greek Herbal of Dioscorides, Illustrated by a Byzantine, A.D. 512**, Çev. J. Goodyear, New York, Hafner Yay., 1933.
OSBALDESTON, T. A., **Dioscorides, de Materia Medica**, Johannesburg, Ibidis Yay., 2000.
WELLMANN, M., **Pedanii Dioscuridis Anazarbei de Materia Medica**, Berlin, Cnoblochii Yay., 1958.

Galenos, ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΟΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ :

GALENOS, **On The Natural Faculties**, Çev. A. J. Brock, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1991.
DAREMBERG, C., **Oeuvres anatomique physiologique et médicales de Galien**, Paris, b.y., 1854 - 1856.
KÜHN, C. G., **Claudii Galeni Opera Omnia**, Leipzig, 1821-1833.
(Çevrimiçi) <http://web2.bium.univ-paris5.fr/livanc/?p=5&cote=45674x01&do=page>

Herodotos, ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗ :

HERODOTOS, **The Persian Wars**, Çev. D. Godley, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1986.
HERODOTOS, **Herodot Tarihi**, Çev. M. Ökmen, İstanbul, Remzi Kitapevi Yay., 1991.

Hesiodos, ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ :

HESIODOS, **Works and Days**, Çev. G. W. Most, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 2007.
HESIODOS, **Hesiodos Eseri ve Kaynakları**, Çev. S. Eyuboğlu / A. Erhat, Ankara, TTKY, 1991.

Homeros, ΙΛΙΑΣ :

HOMEROS, **Iliad**, Çev. W. Wyatt, A. T. Murray, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1999.
HOMEROS, **İlyada**, Çev. A. Erhat / A. Kadir, İstanbul, Can Yay., 1992.

Homeros, ΟΔΥΣΣΕΙΑ :

HOMEROS, **Odyssey**, Çev. A. T. Murray, G. E. Dimock, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1999.
HOMEROS, **Odysseia**, Çev. A. Erhat / A. Kadir, İstanbul, Can Yay., 1992.

Marcellus Empiricus (Burdigalensis), **De Medicamentis**:

MARCELLUS, **De Medicamentis**, Çev. J. Kollesch / D. Nickel, Berlin, b.y., 1968.

Oreibasios, **ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΩΝ :**

DAREMBERG, C., **Oeuvres D'Oribase**, Ballière Yay., Paris, I 1851, IV 1862, VI 1876.

(Çevrimiçi) <http://remacle.org/bloodwolf/erudits/oribase/index.htm>.

Paulus Aegineta (Aiginalı), **Epitomae Medicae (Paulus.):**

ADAMS, F., **The Seven Books of Paulus Aegineta**, Londra, Sydenham Society Yay., I 1844, II 1846, III 1847.

Plinius (Gaius, Secundus), **Naturalis Historia:**

PLINIUS, **Natural History**, Çev. H. Rackham, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1956-1966.

Rufus Ephesius (Ephesoslu):

DAREMBERG, C., RUELLE, É., **Oeuvres de Rufus d'Ephése**, Paris, Bailliére Yay., 1879.

Scribonius Largus, **Compositiones:**

SCONOCCHIA, S., **Scribonii Largi Compositiones**, Leipzig, 1983.

Soranos, **Gynaecia:**

ROSE, V., **Sorani Gynaeciorum**, Leipzig, Teubner Yay., 1882.

Vitruvius, **De Architectura Libri Decem:**

VITRUVIUS, **Mimarlık Üzerine On Kitap**, Çev. S. Güven, İstanbul, Şevket Vanlı Mimarlık Vakfı Yay., 1993.

VITRUVIUS, **On Architecture**, Çev. F. Granger, Londra, Harvard Üniversitesi Yay., 1970.

Orta Çağ Kaynakları

Abûl Kasım Al Zahravî, التآليف عن عجز لمن التصريف كتاب / *Kitab al-Tasrif / Kural Kitabı*
(*Concessio ei Data Qui Componere Haud Valet*) :

La Chirurgie D'Albucasis, التآليف عن عجز لمن التصريف كتاب, Çev. L. Leclerc, Paris, Baillière Yay., 1861.

Albucasis On Surgery and Instruments, Çev. M. S. Spink, and G. L. Lewis, Londra, Wellcome Institute of the History of Medicine Yay., 1973.

Octavius Horatianus, **Octavii Horatiani Rerum Medicarum Libri Quatuor**, Çev. I. Argentorati, y.y.y, Strasbourg, 1532.

İbn-i Sînâ, القانون في الطب / *El-Kânûn Fi't-tıbb / Tıbbın Kanunu*:

İBN-İ SÎNÂ, **El-Kânûn Fi't-tıbb I**, Çev. E. Kahya, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Nu. 103, 1995.

İBN-İ SÎNÂ, **El-Kânûn Fi't-tıbb II**, Çev. E. Kahya, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Nu. 234, 2003.

Şerefeddin bin Ali, **Mücerreb-nâme / Denenmişler Kitabı**:

ŞEREFEDDİN BİN ALİ, **Mücerreb-nâme**, Çev. İ. Uzel, K. Süveren, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., 1999.

Şerefeddin bin Ali, شرف الدين صابونجي اوغلى / **Cerrahiyyetü'l Hâniyye / Han'ın Cerrahisi**:

ŞEREFEDDİN BİN ALİ, **Cerrahiyyetü'l Hâniyye**, Çev. İ. Uzel, K. Süveren, Ankara, TTKY, 1992.

Modern Kaynaklar

Arkeoloji ile ilgili süreli/seri yayın kısaltmalarında, “*List of abbreviations for journals, series, lexica and frequently cited works*”, (Çevrimiçi) http://www.dainst.org/medien/de/richtlinien_abbreviations_english.html, Ocak 2006; tıp/cerrahî ile ilgili süreli/seri yayınların kısaltmalarında *Index Medicus: “List of Journals Indexed for Medline 2008, National Library of Medicine”* (Çevrimiçi) <http://ftp://nlmpubs.nlm.nih.gov/online/journals/ljiweb.pdf> kullanılmıştır.

- ABDEL - HALİM, R. E., v.d.: 2003 “Extraction of Urinary Bladder Stone as Described by Abul-Qasim Khalaf Ibn Abbas Alzahrawi (Albucasis) (325-404 H, 930-1013 AD), A Translation of Original Text and a Commentary”, **Saudi Med J** **24**, s. 1283-1291.
- ADAMS, J. N.: 1990 “The ‘Forfex’ of the ‘Veterinarius’ Virilis (Vindolanda Inv. No. 86/470) and Ancient Methodes of Castrating Horses”, **Britannia** **21**, s. 267-271.
- ADELON, M., v.d.: 1814 **Dictionaire des Sciences Médicales**, Paris, Panckoucke Yay.
- ALLASON - JONES, L.: 1999 “Health Care in the Roman North”, **Britannia** **30**, s. 133-146.
- ANAGNOSTAKIS, A.: 1877 “Bas-relief Représentant une Trousse”, **BCH** **1**, s. 212-214.
- ANDERSEN, B. R., SCURLOCK, J.: 2005 “Ancient Mesopotamian Medicine: The Undervalued Profession”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 9-12.
- ANDROUTSOS, G.: 2005 “L’Urologie dans L’Oeuvres de Re Medica d’Aulus-Cornelius Celsus (1ère Siècle Après J.C.)”, **Progrès en Urologie** **15**, s. 344-352.
- ARGOUD, G.: 1987 “L’utilisation Médicale de L’eau en Grèce et le Plan des Sanctuaires d’Asclépios”, **Archéologie et Médecine VIIèmes Rencontres Internationales D’archéologie et D’histoire D’Antibes**, Juan-les-Pins, s. 531-536.
- ARLI, M.: 1984 **Beypazarı’nda Dövme Bakırcılık**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. Nu.: 54.
- ASAL, R.: 2002 “Sağlık ile ilgili Adak Eşyaları”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 73-82.
- ATABEK, E.: 1973 **Kapadokyalı Aretaeus**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Kürsüsü Yay.

- ATAÇ, A., ARAS, N., UÇAR, M.: 2006 “Türkiye’de Asklepios Adına Yapılmış Sağlık Merkezleri”, **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi** (16-18 Haziran 2004 Sivas-Divriği), İstanbul, Türk Tıp Tarihi Kurumu Yay., s. 13-20.
- ATAKAN, N.: 2002 “Anadolu’da Tıp Aletleri ve Araç - Gereçleri”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 1-17.
- ATILLA, G.: 1993 “A Rare Find in Anatolia - A Tooth Implant (Mid-Sixth Century B.C.)”, **J Oral Implantol XIX**, s. 54-57.
- AUPERT, P.: 1991 “Les Thermes comme Lieux de Culte”, **Les Thermes Romains (Actes de la Table Ronde Organisée par L’École Française de Rome)**, Haz. M. Lenoir, Roma, s. 185-192.
- AYTAÇLAR, P. Ö.: 2006 **Yazıtlar ve Antik Kaynaklar Işığında Batı Anadolu’da Entelektüeller**, İstanbul, Ege Yay.
- BAGGIERI, G., GIGANTE, G., GIARDINO, C.: 2005 “High Technology in Etruscan Dentistry”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 41-46.
- BAHAR, H.: 1996 “Isauria Bölgesi’nin Antik Çağdaki Yerleşim Merkezleri”, **AnadoluAraş. XIV**, s. 51-91.
- BAKER, P.: 2004 “Roman Medical Instruments: Archaeological Interpretations of their Possible ‘Non-functional’ Uses”, **Soc Hist Med 17**, s. 3-21.
- BALLANCE, M., v.d.: 1989 **Excavations in Chios 1952-1955, Byzantine Emporio**, Londra, Thames and Hudson Yay.
- BASTA, M.: 1983 **The Temple of Kom Ombo**, Utah, Simpkins Yay.
- BAŞOĞLU, T.: 1979 **Bronz Döküm**, İstanbul, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yay. Nu. 63.
- BAYATLI, O.: 1947 **Bergama Tarihinde Asklepion**, İzmir, Doğanlar Yay.
- BAYKAN, D.: 2002 “Allianoi Tıp Âletleri”, **Bilim ve Ütopya** Eylül, s. 76.
- 2005a “Allianoi’da Bulunan Pişmiş Toprak Ecza Kapları”, **III. Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri Bildiriler Kitabı** (17 - 19 Ekim 2005), Eskişehir, s. 447-452.
- 2005b “Suyla Gelen Kültür, Suya Gömülen Allianoi” **Toplumsal Tarih 137**, s. 46-51.

- BECKER, M. J.: 1999 “Etruscan Gold Dental Appliances: Three Newly “Discovered” Examples”, **AJA** **103**, s. 103-111.
- BÉGIN, M., v.d.: 1823 **Dictionnaire des Termes de Médecine**, Chirurgie, Paris, Bailliére Yay.
- BENNION, E.: 1979 **Antique Medical Instruments**, Londra, California Üniversitesi Yay.
- BİLGİ, Ö.: 2004 **Anatolia Cradle of Castings / Anadolu Dökümün Beşiği**, İstanbul, Graphis Yay.
- BLINKENBERG, C.: 1931 **Lindos. Fouilles de L’Acropole 1902-1914 I. Les petits Objects**, Berlin, De Gruyter Yay.
- BLIQUEZ, L. J.: 1984 “Two List of Surgical Instruments and the State of Surgery in Byzantine Times”, **DOP** **38**, Symposium on Byzantine Medicine, s. 187-204.
- 1985 “Liqoukos, Kirsoukos”, **AJPh** **106-1**, s. 119-121.
- 1988 **Roman Surgical Instruments and Minor Objects in The University of Mississippi**, Göteborg, Paul Aströms Yay.
- 1992 “The Hercules Motif on Greco-Roman Surgical Tools”, **From Epidaurus to Salerno. Symposium Held at The European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** **34**, s. 35-50.
- 1994 **Roman Surgical Instruments and other Minor Objects in The National Archaeological Museum of Naples**, Mainz, Philipp von Zabern Yay.
- 1996 “Prosthetics in Classical Antiquity: Greek, Etruscan and Roman Prosthetics”, **ANRW** **37**, s. 2640-2676.
- 1998 “Two “Sets” of Roman Surgical Tools from the Holy Land”, **Saalbjb** **49**, s. 83-92.
- 2003 “Roman Surgical Spoon-probes and their Ancient Names (μίλη, μηλωτρίς, specillum)”, **JRA** **16**, s. 322-330.
- BLIQUEZ, L. J.,
MUNRO, E. J.: 2007 “*Paulakion* und *securicella*: Two hitherto Unidentified Greco-Roman Veterinary Instruments”, **Mnemosyne** **60**, s. 490-494.

- BLIQUEZ, L. J.,
OLESON, J. P.: 1994 “The Origins, Early History and Applications of the Pyoulkos (Syringe)”, **Science et Vie Intellectuelle à Alexandrie: (Ier-IIème Siècle Après J.C.)**, Haz. G. Argoud, Saint-Etienne, Saint-Etienne Üniversitesi Yay., s. 83-119.
- BOL, P.C.: 1985 **Antike Bronzetechnik**, Münih, C. H. Beck Yay.
- BOON, G. C.: 1991 “Tonsor Humanus: Razor and Toilet-knife in Antiquity”, **Britannia 22**, s. 21-23.
- BOSSIERE, G. (Haz.): 1952 **Nouveau Larousse Medical Illustré**, Paris, Larousse Yay.
- BOYER, R.: 1990 “Découverte de la Tombe d’un Oculiste à Lyon (Fin du IIème Siècle ap. J.C.). Instruments et Coffrets avec Collyres”, **Gallia 47**, s. 216-249.
- BRÖDNER, E.: 1983 **Die römischen Thermen und das antike Badewesen**, Darmstadt.
- BUCKLER, W. H.,
CATON, R.: 1914 “Account of a Group of Medical and Surgical Instruments found at Kolophon”, **Proceedings of the Royal Society of Medicine 7**, s. 235-242.
- BÜSING-KOLBE, A.: 2001 “Ein römischer silbertauschierter Skalpellgriff aus Ficarolo”, **AKorrBl 31**, s. 107-116.
- CAPUA, F. : 1940 “L’Idroterapia ai Tempi dell’Impero Romano”, **La Scienze e la Tecnica ai Tempi di Roma Imperiale Quaderni dell’Impero IX-X**, Roma, Istituto di Studi Romani Yay., s. 3-60.
- CARTER, M.: 2004 “Archiereis and Asiarchs: A Gladiatorial Perspective”, **Greek Roman and Byzantine Studies 44**, s. 41-68.
- CASSAR, P.: 1974 “Surgical Instruments on a Tomb Slab in Roman Malta”, **Med Hist 18-1**, s. 89-93.
- CATON, R.: 1914 “Notes on a Group of Medical and Surgical Instruments Found Near Kolophon”, **JHS 34**, s. 114-118.
- CHAVANE, M. J.: 1975 **Salamine de Chypre VI. Les Petits Objets**, Paris, De Boccard Yay.
- CHEVALLIER, R. (Haz.): 1992 **Les Eaux Thermales et les Cultes des Eaux**, Turin.
- COMO, J.: 1925 “Das Grab eines römischen Arztes in Bingen”, **Germania 9**, s. 152-162.

- COOPER, S.: 1854 **A Dictionary of Practical Surgery**, New York, Harper Yay.
- CORDIE-HACKENBERG, R., HAFFNER, A.: 1991 **Das keltisch-römische Gräberfeld von Wenderath-Belginum, Trierer Grabungen und Forschungen VI-4**, Mainz, Philipp von Zabern Yay.
- CORLIEU, A.: 1885 **Les Médecins Grecs depuis la Mort de Galien Jusqu'à La Chute de L'Empire D'Orient (210-1453)**, Paris, Bailliére Yay.
- CROON, J. H.: 1967 "Hot Springs and Healing Gods", **Mnemosyne** 4, s. 225-246.
- CROWFOOT, J. W., CROWFOOT, G. M., KENYON, K.: 1957 **Samaria-Sebaste III: The Objects from Samaria**, Londra, Palestine Exploration Fund Yay.
- ÇELGİN, V.: 2008 **İhanetin Darağacındaki Allianoi**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay.
- DAVIDSON, G. R.: 1952 **Corinth XII. The Minor Objects**, New Jersey, Meriden Stinehour Yay.
- DEONNA, W.: 1938 **Délos XVIII Le Mobilier Délien**, Paris, De Boccard Yay.
- DE LUCA, G.: 1984 **Das Asklepieion IV, Via Tecta und Hallenstraße. Die Funde**, Berlin, De Gruyter Yay.
- DEUBNER, O.: 1940 "Poyracıktaki Mezar / Der Grabfund von Poyracık", Çev. S. Dirvânâ, **Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi IV**, Ankara, s. 33-48.
- DONBAZ, V.: 2002 "Yazılı Belgeler Işığında Mezopotamya ve Anadolu'da Tıp", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 23-37.
- DÖKMECİ, İ.: 2003 **Büyük Tıp Sözlüğü**, İstanbul, Nobel Yay.
- DUYURAN, R.: 1952 **Batı Anadolu Arkeoloji Haritası**, İzmir, Ege Turizm Cemiyeti Yay. Nu. 5.
- DVORJETSKI, E.: 1997 "Medicinal Hot Springs in the Greco-Roman World", **The Roman Baths of Hammat-Gader**, Haz. Y. Hirschfeld, Kudüs, s. 463-476.
- EBERS, G.: 1889 **Papyrus Ebers**, Leipzig, S. Hirzel Yay.

- EDGE, C., GIBBINS D.: “Underwater Discovery of Roman Surgical Equipment”
1988 **British Medical Journal** **297**, s. 1645–1646.
- EDMONSON, J.: 1986 **Nineteenth Century Surgical Instruments a Catalogue of The Gustav Weber Collection at The Howard Dittrick Museum of Historical Medicine**, Ohio, Cleveland Health Sciences Yay.
- ERDAL, Y. S.: 2005 “İkiztepe Erken Tunç Çağı İnsanlarında Trepanasyon: Olası Nedenleri”, **20. ArST**, s. 101-110.
- 2008 “Perge’den Bir Trepanasyon: Olası Nedenleri”, **Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı Euergetes, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag I**, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yay., s. 421-434.
- ERDEM, Z. K.: 2005 “Arkeolojik Bulguların Işığı Altında Antik Çağda ve Anadolu’da Asklepios Hekimliği”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 59-66.
- EREN, N.: 1996 **Çağlar Boyunca Toplum Sağlık ve İnsan**, Ankara, Gelişim Dizgi Yay.
- ERGİNÖZ, G. Ş.: 1999 **Hititlerde Anatomi ve Tıp**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- EVREN, Ü.: 2005 “Bir Özel Koleksiyonda Yer Alan Antik Tıp Aletleri”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi** **120**, İstanbul, s. 39-44.
- EYİCE, S.: 1986 “Bizans Hastanelerine Dair”, **TAÇ** **173**, s. 5-15.
- FAGAN, G.: 1999 **Bathing in Public in the Roman World**, Londra.
- FEUGÈRE, M.: 1985 **Les fibules en Gaule méridionale de la Conquete à la fin du Vème s. ap. J.C.**, Paris, Centre National de la Recherche Scientifique Yay.
- FLEMING, D.: 1955 “Galen on the Motions of the Blood in the Heart and Lungs”, **Isis** **46**, s. 14-21.
- FLUTUR, A., FLUTUR, L.: 2007 “O Pensetă Chirurgicală Şi Un Bronz Din Castrul Bersobis”, **Analele Banatului Arheologie - Istorie** **XV**, s. 75-83.
- FONTANILLE, M - T.: “Les Bains dans la Médecine Gréco-Romaine”, **Revue**
1982 **Archéologique** **21**, s. 12-130.
- FORBES, R. J.: 1964 **Studies in Ancient Technology IX**, Leiden, s. 175-290.

- FORREST, R. D.: 1982 "Early History of Wound Treatment", **J R Soc Med.** **75**, s. 198-205.
- FRANCIS, A. G.: 1926 "On a Romano-British Castration Clamp Used in the Rights of Cybele", **Proceedings of the Royal Society of Medicine** **19**, s. 95-110.
- GAITZSCH, W.: 1981 "Ein chirurgisches Instrument aus Niederbieber", **AW** **12**, s. 59.
- 1985 "Werkzeuge und Geräte in der römischen Kaiserzeit. Eine Übersicht", **ANRW II**, Berlin / New York, s. 170-200.
- 2005 **Eisenfunde aus Pergamon. Geräte, Werkzeuge und Waffen**, Pergamenische Forschungen 14, Berlin / New York, Walter de Gruyter Yay.
- GEROULANOS, S.,
TASSOULI, A.,
PAPADOPOULOU, M.,
ANDREOPOULOU, H.,
PAPADOPOULOS, K.:
2005 "Byzantine Surgical Instruments for Specific Procedures", **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 191-193.
- GIBBINS, D.: 1988 "Surgical Instruments from a Roman Shipwreck of Sicily", **Antiquity** **62**, s. 294-297.
- 1997 "More Underwater Finds of Roman Medical Equipment", **Antiquity** **71**, s. 457-459.
- GILSON, A. G.: 1982 "A Roman Iron Cautery from Verulamium", **Britannia** **13**, s. 303-304.
- GINOUVÉS, R.: 1962 **Balaneutiké: Recherches sur le Bain dans L'Antiquité Grecque**, Paris, De Boccard Yay.
- 1994 "L'Eau Dans Les Sanctuaires Médicaux", **L'Eau, La Santé et Maladie dans Le Mond Grec, BCH Supp. XXVIII**, Haz. R. Ginouvés, A. M. Guimer - Sorbets, J. Jouanna, L. Villard, Paris, s. 237-246.
- GIRARD, P. F.,
MARTHA, J.: 1878 "Inventaires de l'Asklépieion", **BCH** **2**, s. 419-445.
- GOLDMAN, H.: 1950 **Excavation at Gözlu Kule, Tarsus I 'Hellenistic and Roman Periods'**, New Jersey, Princeton Üniversitesi Yay.

- GOODRICH, J. T.: 2004 "History of Spine Surgery in the Ancient and Medieval Worlds", **Neurosurg. Focus** **16**, s. 1-13.
- GOSTENČNIK, K.: 2002 "Agathangelus the Bronzsmith: The British Finds in their Continental Context", **Britannia** **33**, s. 227-256.
- GÖKYILDIRIM, T.: 1992 "Belgratkapı Definesi - 1987", **Türk Nüsmatik Derneği, Bülten** **31**, İstanbul, s. 8-20.
- GRAPOW, H.: 1935 "Untersuchungen über die altägyptischen medizinischen Papyri I ", **Mitteilungen der vorderasiatisch-ägyptischen Gesellschaft** **40**, Leipzig.
- GROSSCHMIDT, K. "Gladıatör'ün Yaşamı, Acısı ve Ölümü", **Öğleden**
KANZ, F.: 2002a **Sonra Ölüm. Efes Gladıatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., s. 59-74.
- 2002b "Kemigin Belliliği: Antropolojik Rapor", **Öğleden Sonra Ölüm. Efes Gladıatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do - Gü Yay., s. 19-24.
- GÜRLER, B.: 2004 **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, İstanbul, Ege Yay.
- HARRISON, R. M.: 1986 **Excavation at Saraçhane in İstanbul I. The Excavation Structures, Architectural Decoration, Small Finds, Coins, Bones and Molluscs**, New Jersey, Princeton Üniversitesi Yay.
- HASSEL, F. J., KÜNZL, E.: "Ein römisches Arztgrab des 3. Jahrhunderts n. Chr. aus
1980 Kleinasien. Einschließlich eines vorläufigen Verzeichnisses von Arztgräbern mit Beigaben aus dem Imperium Romanum (1. Jahrhundert v. Chr. bis 3. Jahrhundert n. Chr.)", **Med. Hist.** **15**, s. 403-421.
- HEINZ, W.: 1996 "Antike Balneologie in späthellenistischer und römischer Zeit, Zur medizinischen Wirkung römischer Bäder", **ANRW II**, Berlin / New York, s. 2411-2432.
- HENIG, M.: 1997 "The Handle of a Toilet-Knife in the Form of a Bust of Minerva from the North York Mors", **Britannia** **28**, s.353.
- HERES, H.: 1992 "Ein römisches Arztkästchen aus Kyzikos", **From Epidaurus to Salerno. Symposium held at the European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** **34**, s. 157-165.
- HEYMANS, H.: 1979 "Eine Hülse mit Arztinstrumenten aus Maaseik (Belgien)", **AKorrBl** **9**, s. 97-100.

- HILTON-SIMPSON, M. W.: 1913 “Some Arab and Shawia Remedies and Notes on the Trepanning of Skull in Algeria”, **The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland** **43**, s. 706-721.
- HOLTH, S.: 1919 **Greco-Roman and Arabic Bronze Instruments and their Medico-Surgical Use**, Oslo, y.y.
- 1924 “An Arabic Bronze Needle from Antiquity for Depression of Cataract”, **Br J Ophthalmol** **8**, s. 266-268.
- İNAN, J.: 1985 “Perge Kazısı 1984 Çalışmaları”, **VII. KST**, Ankara, s. 397-420.
- JACKSON, R.: 1986 “A Set of Roman Medical Instruments from Italy”, **Britannia** **17**, s. 119-167.
- 1990a “Roman Doctors and their Instruments. Recent Research into Ancient Practice”, **JRA** **3**, s. 5-27.
- 1990b **Camerton. The Late Iron Age and Early Roman Metalwork**, Bath, Britanya Müzesi Yay.
- 1992 “Staphylagra, Staphylocaustes, Uvulectomy and Haemorhoidectomy: The Roman Instruments and Operations”, **From Epidaurus to Salerno. Symposium Held at the European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** **34**, s. 167-185.
- 1993 “Roman Medicine: the Practitioners and their Practices”, **ANRW II** 37.1, Berlin-New York, s. 80-101.
- 1994 “Medical Instruments in The “Antiquarium” at Pompeii”, **Roman Surgical Instruments and other Minor Objects in The National Archaeological Museum of Naples**, Mainz, Philipp von Zabern Yay., s. 200-218.
- 1997 “An Ancient British Medical Kit from Stanway”, **Lancet** **350**, s. 1471-1473.
- 1999 **Roma İmparatorluğu’nda Doktorlar ve Hastalıklar**, Çev. Ş. Mumcu, İstanbul, Homer Yay.
- 2003 “The Domus “del Chirurgo” at Rimini: An Interim Account of the Medical Assemblage”, **JRA** **16**, s. 312-321.
- 2005 “Holding on to Health? Bone Surgery and Instrumentation in the Roman Empire”, **Health in Antiquity**, Haz. H. King, Londra, Routledge Yay., s. 97-119.

- JACKSON, R., LEAHY, K.: 1990 “A Roman Surgical Forceps from Near Littleborough and a Note on the Type”, **Britannia** **21**, s. 271-274.
- JACOBSTHAL, P.: 1956 **Greek Pins and their Connexions with Europe and Asia**, Oxford, Clarendon Yay.
- JAKIELSKI, K. E., NOTIS, M. R.: 2000 “The Metallurgy of Roman Medical Instruments”, **Materials Characterization** **45**, s. 379-389.
- JAMES, R. R.: 1926 “Roman Oculist-stamps in Britain”, **Br J Ophthalmol** **10**, s. 111-131.
- JENKINS, I.: 1993 **Greek and Roman Life**, Milano, Britanya Müzesi Yay.
- JILEK, J.: 2003 “Jehlicoviti Lékařski Nástroj z Mušovska v Kontextu Středního Podunají”, **Přehled vizkumů** **45**, s. 33-38.
- KANCHEVA-RUSEVA, T., VELKOV, K., IGNATOV, V.: 1996 **Prouchvaniya na Nadgrobni Mogili v Novozagorsko** (Investigation of Tumuli in the Region of Nova Zagora), N. Koichev ve M. Kanchev Memoriam, Bulgaristan, Geo Yay.
- KANTEMİR, İ.: 1960 **Tedavinin Esası Farmakoloji**, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay. Nu. 83.
- KANZ, F., GROSSCHMIDT, K.: 2002 “Silahların Etkileri ve Yaralanmalara Bağlı İzler: Travmatoloji Raporu”, **Öğleden Sonra Ölüm. Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzingler, Selçuk, Do - Gü Yay., s. 43-48.
- KAPCZYNSKI, H.: 1997 **Surgical Instruments 101**, New Jersey, Kmedic Yay.
- KARACA, E.: 2009 **Allianoi Kemik Eserleri**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- KARAGÖZ, Ş.: 2002 “Eskiçağ’da Sağlık Merkezleri”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 65-72.
- 2005 **Eskiçağ’da Depremler**, İstanbul, TEBE Yay.
- KARGER, B.: 2001 “Arrow Wounds: Major Stimulus in the History of Surgery”, **World J Surg** **25**, s. 1550-1555.
- KAYA, D., MESCİ, U.: 2002 **Sivas’ta Bıçakçılık**, Sivas, Sivas İli Sanat Kültür ve Araştırmaları Vakfı Yay. Nu. 6.
- KERÉNYI, Ch.: 1947 **Le Médecin Divin: Promenades Mythologiques aux Sanctuaires d’Asclépios**, Bâle, Ciba Yay.

- KESSYAKOVA, E., KIROVA, N.: 2005 “Brickwork Double Grave from the Roman Age from the Village of Scutare, Plovdiv District”, **Universitatis Serdicensis Supplementum IV, Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov**, Sofya, s. 406-419.
- KING, H.: 2001 **Greek and Roman Medicine**, Bristol, Classical World Yay.
- KIZILTAN, Z.: 2002a “Hititler’de Tıp”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 18-22.
- 2002b “Mezopotamya ve Mısır’da Tıp”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 38-60.
- KNIGHT, M.: 2001 “Curing Cut or Ritual Mutilation? Some Remarks on the Practice of Female and Male Circumcision in Graeco-Roman Egypt”, **Isis** **92**, s. 317-338.
- KONGAZ, G.: 2002a “Bazı Hastalıkları Gösteren Eserler”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 83-87.
- 2002b “Eskiçağlarda Kadın-Doğum”, **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi**, İstanbul, Nobel Yay., s. 88-95.
- KONYALI, İ. H.: 1977 “Kitab Ül Haşayış (Materia Medica)” **Sanat** **3**, s. 19-29.
- KRETZSCHMER, F.: 2000 **Antik Roma’da Mimarlık ve Mühendislik**, Çev. Z. Z. İlkelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay.
- KRUG, A.: 1984 **Heilkunst und Heilkult. Medizin in der Antike**, Berlin, Staatliche Museen Yay.
- 1987 “Eukarpos-kein Arzt!”, **Medizinhist J** **22**, s. 263-270.
- 1993 “Römische Skalpelle Herstellungstechnische Anmerkungen”, **Medizinhist J** **28-1**, s. 93-100.
- 2008 **Das Berliner Arztrelief**, Berlin, Walter de Gruyter Yay.
- KUNTER, M.: 1992 “Knochenverletzungen und Frakturen an mittelalterlichen Skelettfunden aus Hessen”, **From Epidauros to Salerno. Symposium Held at The European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** **34**, s. 245-258.

- KURT, Ü. E.: 2006 **Antik Dönemde Yunan, Roma, Bizans Kesici Cerrahi Aletlerinin XX. Yüzyıla Ait Örneklerle Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.
- KÜNZL, E.: 1982a “Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit”, **BJb** 182, s. 1-131.
- 1982b “Ventosae cucurbitae romanae? Zu einem angeblich antiken Schröpfkopftypus”, **Germania** 60, s. 513-532.
- 1983a **Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit**, Bonn, Rheinland Yay.
- 1983b “Eine Spezialität römischer Chirurgen: Die Lithotomie”, **AKorrBl** 13, s. 487-493.
- 1984 “Medizinische Instrumente aus Trier und Umgebung im Rheinischen Landesmuseum Trier” **TrZ** 47, s. 153-237.
- 1985 “Der Schröpfkopf vom Limeskastell Zugmantel”, **Saalburg-Jahrbuch** 40-41, s. 30-33.
- 1986a “Vor Fälschungen sei gewarnt!”, **Medizinhist J** 21, s. 356-359.
- 1986b “Operationsräume in römischen Thermen. Zu einem chirurgischen Instrumentarium aus der Colonia Ulpia Traiana. Mit einem Auswahlkatalog römischen medizinischen Instrumente im Rheinischen Landesmuseum Bonn”, **BJb** 186, s. 491-509.
- 1992 “Spätantike und byzantinische medizinische Instrumente”, **From Epidaurus to Salerno. Symposium held at the European University Centre for Cultural Heritage**, Haz. A. Krug, **PACT** 34, s. 201-244.
- 1995 “Die Instrumente aus Ephesos und Kos”, **JbRGZM** 38, s. 519-540, Lev. 40-53.
- 1996 “Forschungsbericht zu den antiken medizinischen Instrumenten”, **ANRW II** 37.3, Berlin / New York, De Gruyter Yay., s. 2433-2639.
- 1998a “Instrumentenfunde und Arzhäuser in Pompeji: Die medizinische Versorgung einer römischen Stadt des 1. Jhs. n. Chr.”, **Sartonia** 11, s. 71-152.

- 1998b “Zur Typologie von Klammern und Pinzetten”, **SaalbJb** **49**, s. 76-82.
- 1999 “Lawrence J. Bliquez und die medizinischen Instrumente aus Pompeji: Die medizinische Versorgung einer römischen Stadt im 1. Jahrhundert n. Chr.”, **JRA** **12**, s. 575-592.
- 2002a “Eski Çağ’da Tıp”, **Öğleden Sonra Ölüm. Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., s. 49-52.
- 2002b **Medizin in der Antike**. Aus einer Welt ohne Narkose und Aspirin, Stuttgart, Thesis Yay.
- 2002c **Medizinische Instrumente der römischen Kaiserzeit im Römisch-Germanischen**, Mainz-Bonn, RGZM Yay.
- KÜNZL, E., ANKNER, “Eine Serie von Fälschungen römischer medizinischer D.:
1986 Instrumentarien”, **AKorrBl** **16**, s. 333-339.
- KÜNZL, E., “Römische Ärztinnen und Chirurgen. Beiträge zu
ENGELMANN, H.: 1997 einem antiken Frauenberufsbild”, **AW** **28**, s. 375-379.
- LAINE, J. de: 1988 “Recent Research on Roman Bath”, **JRA** **1**, s. 11-32.
1993 “Roman Baths and Bathing” **JRA** **6**, s. 348-358.
- LANG, M.: 1977 **Cure and Cult in Ancient Corinth. A Guide to the Asklepieion**, Corinth Notes 1, Princeton.
- LASCARATOS, J., “Surgical Confrontation of Urolithiasis in Byzantium”,
LASCARATOS, G., **Urology** **63**, s. 806-809.
KOSTAKOPOULOS, A.:
2004
- LASCARATOS, J., “Unknown Ancient Greek Ophthalmological Instruments
MARKETOS, S.: 1997 and Equipment”, **Doc Ophthalmol** **94**, s. 151-159.
- LASCARATOS, J. G., “Treatment of Nasal Polyposis in Byzantine Times”, **Ann**
SEGAS, J. V., **Otol Rhinol Laryngol** **109**, s. 871-876.
ASSIMAKOPOULOS,
D. A.: 2000
- LASCARATOS, J. G., “From the Roots of Rhinology: The Reconstruction of
SEGAS, J. V., Nasal Injuries by Hippocrates”, **Ann Otol Rhinol**
TROMPOUKIS, C. C. **Laryngol** **112**, s. 159-162.
ASSIMAKOPOULOS,
D. A.: 2003

- LEWIS, P.: 1998 **Tıp Tarihi**, Çev. N. Güdücü, İstanbul, Khalkedon Yay.
- LICHT, S. (Haz.): **Medical Hydrology**, Baltimor. 1963
- LICHTERMAN, B.: 2005 “Opening and Closing the Windows: Some Remarks on the Evolution of Instruments for Cranial Trepanation”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 129-138.
- LONGFIELD - JONES, G. M.: 1984 “A Set of Silver Dental Instruments from the New Milton Collection”, **Med Hist** **28**, s. 42-48.
- 1986 “A Graeco-Roman Speculum in the Wellcome Museum”, **Med Hist** **30**, s. 81-89.
- LONGRING, J.: 2001 **Greek Medicine from the Heroic to the Hellenistic Age. A Source Book**, Eastbourne, Duckworth Yay.
- LONIE, I. M.: 1981 “Hippocrates the Iatromechanist”, **Med Hist** **25**, s.113-150.
- MAJEWSKI, K.: 1969 “Medical (Surgical?) Instruments Found at Wadi Murabba’ât Caves”, **Archeologia Warsz XX**, Varşova, Zakład Narodowy Imienia Ossolinskiich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, s. 191-194.
- MAJNO, G.: 1991 **The Healing Hand, Man and Wound in the Ancient World**, Londra, Harvard Üniversitesi Yay.
- MALISSARD, A.: 1994 **Les Romains et L’Eau**, Paris, Les Belles Lettres.
- MARGANNE, H.: 2003 “Le Médecin, La Trousse et Le Livre dans Le Monde Gréco-Romain”, **Papyrologica Lupiensia** **12**, s. 115-130.
- MARTIN, G.: 2000 “Was Hippocrates a beginner at trepanning and where did he learn”, **J Clin Neurosci** **7**, s. 500-502.
- MASHOUF, M.: 2005 “The Edwin Smith Surgical Papyrus”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 25-32.
- MATTHÄUS, H.: 1989 **Der Arzt in römischer Zeit. Medizinische Instrumente und Arzneien. Archäologische Hinterlassenschaften in Siedlungen und Gräbern**, Stuttgart, Limes Müzesi Yay.
- MATTUSCH, C. C.: 1982 **Bronze Workers in the Athenian Agora**, Princeton, Athens Yay.
- MENIÈRE, P.: 1858 **Études Médicales sur Les Poètes Latins**, Paris, Baillière Yay.

- MEYER-STEINEG, T.: 1912 **Chirurgische Instrumente des Altertums. Ein Beitrag zur antiken Akiurgie, Jenaer medizin-historische Beiträge**, Jena, Gustav Fischer Yay.
- MEZ-MANGOLD, L.: 1971 **De L'Histoire du Médicament**, Bâle, F. Hoffmann / La Roche Yay.
- MICHAELIDES, D.: 1984 "A Roman Surgeon's Tomb from Nea Paphos Part I", **Report of the Department of Antiquities of Cyprus**, s. 315-332.
- MICHAELIDES, D., FOSTER, G. V., KANADA K.: 1988 "A Roman Surgeon's Tomb Part II", **Report of the Department of Antiquities of Cyprus**, s. 229-234.
- MILNE, S. J.: 1976 **Surgical Instruments in Greek and Roman Times**, Chicago, Ares Yay.
- MISSIOS, S.: 2007 "Hippocrates, Galen and the Uses of Trepanation in the Ancient Classical World", *Neurosurg. Focus* 23, s. 1-9.
- MOE, D.: 1994 "The Greek Herbal of Dioscurides Illustrated by a Byzantine A.D.512", **PACT 42**, Belçika, s. 37-43.
- MOOG, F., KARENBERG, A., MOLL, F.: 2005 "The Catheter and its Use from Hippocrates to Galen" **Journal of Urology** 174, s. 1196-1198.
- MUNTON, G.: 2001 "A Short History of Cataract Surgery", **Clin Exp Optom** 4, s. 45-88.
- MÜLLER, H.: 2004 "Allianoi. Zur Identifizierung eines antiken Kurbades im Hinterland von Pergamon", **IstMitt** 54, s. 215-225.
- NALBANTOĞLU, E.: 1998 "Bergama Müzesi 1996 Yortanlı Kurtarma Kazısı", **VIII. MKKS**, s. 13-24.
- NAQVI, N. H.: 2003 "Surgical Instruments in the Taxila Museum", **Med Hist** 47, s. 89-98.
- NEUBURGER, M., RIESMAN, D.: 1937 "The Early History of Urology", **Bulletin of the Medical Library Association** 25, s. 147-165.
- OKYAY, T.: 1975 **İzmir İli Termal Turizmi**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ONURKAN, S.: 1988 **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, Ankara, TTKY.
- ORANSAY, A.: 2000 **Arykanda Madenciligi ve Madeni Buluntuları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- ÖZBEK, M.: 1998 “Çayönü’nde Kafatası Delgi Operasyonu”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Özel Sayı**, s. 109-126.
- 2004 **Çayönü’nde İnsan**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay.
- ÖZÜNAL, A.: 1997 **Bergama Tarihinde Su Yolları ve Çeşmeler**, İzmir, Bergama Belediyesi Kültür Yay. Nu. 37.
- PANGAS, J. C., AGUERO, A.L., KOHNLCARICA, A.: 2005 “La Médicalisation du comportement deviant en Babylone et Assyrie”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 13-24.
- PAPANIKOLA - BAKIRTZI, D. (Haz.): 2002 **Everyday Life in Byzantium**, Atina, Kapon Yay.
- PARLAMA, L., STAMPOLIDIS, N. (Haz.): 2000 **The City beneath the City, Antiquities from the Metropolitan Railway Excavations**, Atina, Yunanistan Kültür Bakanlığı Yay.
- PASQUINUCCI, M., ALESSI, D. (Haz.): 1987 **Terme Romane e Vita Quotidiana**, Modena.
- PERK, H.: 2002 “Halûk Perk Koleksiyonundan Antik Dönem Tıp Aletleri”, **P Dergisi 27**, s. 22-33.
- 2005 “A Selection from the Halûk Perk Collection on the Medical Instruments”, **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, TTKY, s. 113-124.
- 2006 “Halûk Perk Müzesi Koleksiyonunda Bulunan Bir Kısım Roma Dönemi Tıp ve Ecza Aletleri Toplu Buluntuları”, **VIII. Türk Tıp Tarihi Kongresi (16-18 Haziran 2004 Sivas-Divriği)**, İstanbul, Türk Tıp Tarihi Kurumu Yay., s. 21-35.
- PETTIS, J. B.: 2006 “Earth, Dream and Healing: The Integration of Materia and Psyche in the Ancient World”, **Journal of Religion and Health 45**, s. 113-129.
- PHILIPP, H.: 1981 **Bronzeschmuck aus Olympia, Olympische Forschungen XIII**, Berlin.
- PINKWART, D., STAMMNITZ, W.: 1984 **Peristylhäuser westlich der Unteren Agora**, AvP XIV, Berlin, De Gruyter Yay.
- PORTER, R. (Haz.): 1990 **The Medical History of Waters and Spas**, Londra.

- POULTER, A. G.: 2007 **Nicopolis ad Istrum. A Late Roman and Early Byzantine City. The Finds and Biological Remains**, Londra, Oxbow Yay.
- RADT, W.: 2002 **Pergamon. Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, İstanbul, Yapı Kredi Yay.
- RAMOUTSAKI, I. A.,
DIMITRIOU, H.,
GALANAKIS, E.,
STIAKAKI, E.,
KALMANTI, M.: 2001 “Aspect of Childhood Cancer during the Byzantine Period”, **Pediatr Hematol Oncol** **18**, s. 163.
- RAMOUTSAKI, I.A.,
DIMITRIOU, H.,
MARKAKI, E.,
KALMANTI, M.: 2002 “Management of Childhood Diseases during the Byzantine Period: III - Respiratory Diseases of Childhood”, **Pediatr Int** **44**, s. 460-462.
- RAUBITSCHKEK, I., K.: **Isthmia VII, The Metal Objects (1952-1989)**, New Jersey, Athens Yay. 1998
- RENEHAN, R.: 1984 “Meletius’ Chapter on the Eyes: An Unidentified Source”, **DOP** **38**, Symposium on Byzantine Medicine, s. 159-168.
- 2000 “A Rare Surgical Procedure in Plutarch”, **CIQ** **50**, s. 223-229.
- RISPOLI, G.,
SERARCANGELI, C.,
ARMELLINO, M. F.: 2000 “Ancient Herniotomy Surgical Instruments: From Celsus to the Eighteenth Century”, **Hernia** **4**, s. 171-174.
- RITNER, R. K.: 2000 “Innovations and Adaptations in Ancient Egyptian Medicine”, **JNES** **59-2**, s. 107-117.
- ROBINSON, D. M.: 1941 **Olynthus X, Metal and Minor Miscellaneous Finds**, Londra, s. 345-365.
- ROCCA, J.: 2002 “The Treatment of War Wounds in Graeco-Roman Antiquity”, **Med Hist.** **46**, s. 134 -135.
- RUBIN, J. P.: 1980 “Celsus’s Decircumcision Operation”, **Urology** **XVI**, s. 121-124.
- SAVAGE-SMITH, E.: 1984 “Hellenistic and Byzantine Ophthalmology: Trachoma and Sequelae”, **DOP** **38**, Symposium on Byzantine Medicine, s. 169-186.

- SAYILI, A.: 1991 **Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp**, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yay. 47.
- SCARBOROUGH, J.: 1969 **Roman Medicine Aspects of Greek and Roman Life**, Londra.
- SCHUCHARDT, C.: 1912 “Historische Topographie der Landschaft”, **Stadt und Landschaft, AvP 1.1**, Haz. A. Conze, Berlin, s. 61-143.
- SCHUSTER, J.: 1996 “Ein augenmedizinisches Instrument von der Feddersen Wierde, LDKR. Cuxhaven (Niedersachsen)”, **AKorrBl 26**, s. 307-309.
- SCHÜTZE, O.: 1997 **Metzler Lexikon antiker Autoren**, J. B. Metzler Yay., Stuttgart.
- SERDAROĞLU, Ü.: 1996 **Eskiçağ’da Tıp**, İstanbul, TEBE Yay. Nu. 5.
- SEZGİN, F., NEUBAUER, E.: 2007 **İslam’da Bilim ve Teknik Arap - İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü Aletler Koleksiyonu Katalogu IV**, Çev. A. Aliy, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi; Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- SIMPSON, G.: 2000 **Roman Weapons, Tools, Bronze Equipment and Brooches from Neuss - Novaesium Excavations 1955-1972**, BARIntSer 862, Oxford.
- SJOQUIST, E.: 1960 “Morgantina: Hellenistic Medicine Bottles”, **AJA 64**, s. 78-83.
- SMITH, C.: 1908 **A Guide to the Exhibition Illustrating Greek and Roman Life**, Londra, Britanya Müzesi Yay.
- SOYAKER, S., NALBANTOĞLU, C., NALBANTOĞLU, E., KEKEÇ, T.: 1999 “1997 Yılı Yortanlı Kurtarma Kazısı”, **IX. MKKS**, s. 11-20.
- SPINK, M. S.: 1937 “Arabian Gynaecological, Obstetrical and Genito - Urinary Practice Illustrated from Albucasis”, **Proceedings of the Royal Society of Medicine XXX**, s. 653-670.
- SPRINGER, I.: 2003 “Eski Mısır’da Doktor Reçeteleri”, **Asklepios 3**, s. 13-17.
- STÜCKELBERGER, A.: 1994 **Bild und Wort, Das illustrierte Naturwissenschaft, Medizin und Technik**, Mainz.
- SULLIVAN, R.: 1995 “A Brief Journey into Medical Care and Disease in Ancient Egypt”, **J R Soc Med. 88**, s. 141-145.

- 1996 “The Identity and Work of the Ancient Egyptian Surgeon”, **J R Soc Med.** **89(8)**, s. 467-473.
- SWAN, H. T.: 1995 “An Ancient Record of Couching for Cataract”, **J R Soc Med** **88**, s. 208-211.
- ŞAHİN, I.: 1998 **Lydia’da Küçük Yerleşimler**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- ŞAHİNBAŞ ERGİNGÖZ, G.: 1999 **Hititlerde Anatomi ve Tıp**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. Nu. 4218.
- ŞEHSUVAROĞLU, B. N.: 1970 **Eczacılık Tarihi Dersleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yay. Nu. 1582.
- TALBERT, R. J. A. (Haz.): 2000 **Barrington Atlas of the Greek and Roman World**, Oxford, Princeton Üniversitesi Yay.
- TEMKİN, O.: 1956 **Soranus Gynaecology**, Baltimor, John Hopkins Yay.
- TENDERO, M., LARA, G.: 2003 “Materiales Higiénico - sanitarios de Ilici (La Alcudia, Elche, Alicante)”, **Bolskan** **20**, s. 201-214.
- TERZİOĞLU, A.: 1986 “Tıbbî Terminolojinin Tarihine ve Esaslarına Kısa Bir Bakış”, **Belleten** **198**, Ankara, s. 637-645.
- TEWARI, M., SHUKLA, H. S.: 2005 “Sushruta: ‘The Father of Indian Surgery’”, **Indian Journal of Surgery** **67**, s. 229-230.
- THOMAS, P. : 1963 “Greco - Roman Medical and Surgical Instruments with Special Reference to Wales and the Border”, **Journal of the College of General Practitioners and Research Newsletter** **3**, s. 495-502.
- THOMPSON, C. J. S.: 1929 **Guide to the Surgical Instruments and Objects in the Historical Series with their History and Development**, Londra, İngiltere Kraliyet Tıp Üniversitesi Müzesi Yay.
- TODD, T. W.: 1921 “Egyptian Medicine: A Critical Study of Recent Claims”, **American Anthropologist** **23**, s. 460-470.
- TOLDMAN, D.: 2007 “Childbirth in Ancient Rome: From Traditional Folklore to Obstetrics”, **Australian and New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology** **47**, s. 82-85.

- TOPARLI, R., v.d.: 2005 “Hekim”, **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2005, s. 874.
- TUĞLACI, P.: 1972 “Tıp”, **Okyanus Ansiklopedik Sözlük VI**, İstanbul, Pars Yay., s. 2858-2860.
- TÜRKMEN, B.: 2009 **Allianoi’da Bulunmuş Ezme ve Öğütme Taş Aletleri ile Taş Kaplar**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- UZEL, İ.: 1991 “İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Antik Tıp ve Cerrahlik Aletleri”, **VIII. AST**, Ankara, s. 25-34.
- 1993 “Anadolu’da Bulunan Kemik - Fildişi Tıp Aletleri”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi 60-61**, İstanbul, s. 25-31.
- 1996 “Anadolu’da Bulunan Kozmetik Tıp Aletleri”, **XI. ArST**, Ankara, s. 19-37.
- 2000 **Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Ankara, TTKY.
- 2006 “Anadolu’nun az bilinen zenginliği: Antik tıp aletleri”, **Toplumsal Tarih 154**, İstanbul, s. 50-54.
- 2008 **Anadolu Tıp Tarihi’ne Giriş**, İstanbul, TEBE Yay.
- Van der EIJK, P. J.: 2005 **Medicine and Philosophy in Classical Antiquity: Doctors and Philosophers on Nature, Soul, Health and Disease**, New York, Cambridge Üniversitesi Yay.
- VULPES, B.: 1846 “Gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano ed in Pompei raccolti nel Real Musea Borbonic di Napoli”, **Real Museo Borbonico di Napoli XIV**, s. 1-17.
- 1847 **Illustrazione di tutti gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano e in Pompeie che ora conservansi nel R. Museo Borbonico di Napoli**, Napoli.
- WATERMANN, R.: 1970 **Ärztliche Instrumente aus Novaesium**, Köln.
- WATSON, P. A.: 1982 “Martial's Fascination with Lusci”, **Greece & Rome 29**, s.71-76.
- WELLS, C.: 1967 “A Roman Surgical Instrument from Norfolk”, **Antiquity 41**, s. 139-141.

- WESTON-DAVIES, W. H.: 1989 “The Surgical Instruments Maker: An Historical Perspective”, **Journal of the Royal Society of Medicine** **82**, s. 40-43.
- WILBUR, K.: t.y. **Antique Medical Instruments**, Pennsylvania, Schiffer Yay.
- WILLERSON, J. T., TEAFF, R.: 1996 “Egyptian Contributions to Cardiovascular Medicine”, **Tex Heart Inst J** **23**, s. 191-200.
- WILSON, C. (Haz.): **Murray’s Handbook for Travelers in Asia Minor**, Londra. 1895
- YALAV, E.: 1980 **Anadolu Medeniyetlerinde Pensetin Gelişimi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay.
- 2008 **Tanrısal Gücün Elçileri: Antik Çağda Tıp Aletleri. Prof. Dr. Erdoğan Yalav Koleksiyonu / The Emissaries of Divine Power Medical Instruments in Ancient Medicine Prof. Erdoğan Yalav M. D. Collection**, İstanbul, Amerikan Hastanesi Yay. Nu. 2.
- YARAŞ, A.: 1999a “1998 Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı”, **Bergama Belleten** **9**, s. 44-49.
- 1999b “Bergama’da İkinci Antik Sağlık Merkezi: Allianoı”, **Yapı** **217**, s. 35-37.
- 2000a “Yortanlı (Bergama) Baraj Havzasındaki Tarihsel Miras”, **Zeugma Yalnız Değil! Türkiye’de Barajlar ve Kültürel Miras**, İstanbul, s. 109-115.
- 2000b Allianoı -Kazı Broşürü-, b.y., İstanbul.
- 2001a “1998-1999 Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı”, **XI. MKKS**, Ankara, s. 105-118.
- 2001b “Tanrıçanın Hüznü Allianoı”, **Atlas** **97**, s. 48-66.
- 2002a “2000 Yılı Allianoı Kazısı”, **23. KST I**, Ankara, s. 463-478.
- 2002b **Bakırçay Havzası’nda Asklepios Kültü ve Paşa Ilcası - Allianoı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- 2002c “İzmir’de Yeni bir Ören Yeri, Allianoı”, **İzmir Kent Kültürü Dergisi** **5**, s. 166.

- 2003a “2001 Allianoi Kazısı”, **24. KST II**, Ankara, s. 373-384.
- 2003b “Allianoi Geç Antik Çağ Seramik Fırınları”, **III. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Eskişehir.
- 2004a “2002 Yılı Allianoi Kazısı”, **25. KST II**, Ankara, s. 217-228.
- 2004b “Die Koca Kuru Tepe Nekropole - Nekropole bei Bergama”, **IstMitt. 54**, s. 227-235.
- 2004c “Allianoi Nymphesi”, **60. Yaşında Fahri Işık’a Armağan: Anadolu’da Doğdu. Festschrift für Fahri Işık zum 60. Geburtstag**, Haz. T. Korkut, İstanbul, Ege Yay., s. 803-815.
- 2005a “Allianoi: Chronique des Fouilles de 2004”, **Anatolia Antiqua XIII**, IFEA, s. 365-370.
- 2005b “Die Therme Allianoi”, **AA 2004**, s. 71-74.
- 2006a “2004 Yılı Allianoi Kazısı”, **27. KST II**, Ankara, s. 297-310.
- 2006b “Allianoi: Chronique des Fouilles de 2005”, **Anatolia Antiqua XIV**, IFEA, s. 363-367.
- 2006c “Wasser in der Heiltherme von Allianoi”, **Cura Aquarum in Ephesos XII**, 453-462.
- YARAŞ, A., BAYKAN, D.: “2003 Yılı Allianoi Kazısı”, **26. KST II**, Ankara, s. 51-62.
2005
- YARAŞ, A., BAYKAN, D., “2006 Yılı Allianoi Kazısı”, **29. KST II**, Ankara, s. 71-84.
KARACA, E.: 2008
- YARAŞ, A., ERTEN, E.: “Allianoi. Zwei neue Asklepios-Inschriften”, **Studien zum antiken Kleinasien VI**, AMS 55, s. 83-91.
2008
- YEGÜL, F.: 1992 **Baths and Bathing in Classical Antiquity**, New York, Mit Yay.
- 2006 **Antik Çağ’da Hamamlar ve Yıkanma**, Çev. E. Erten, İstanbul, Homer Yay.
- YEŞİLOVA, H.: 2007 **Allianoi Antik Ilcası Erken Bizans Dönemi Seramikleri (Kırmızı Astarlı Kaplar ve Günlük Kullanım Kapları, 1999-2005)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara.

- YURDAKÖK, M.: 2005 “Bizanslılarda Pediatri”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 48**, s. 93-99.
- 2006 “Sümerce’deki Türkçe Tıbbi Sözcükler”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 49**, s. 76-77.
- YÜĞRÜK, Ü.: 2002 “Yaralı Gladyatörlerin Tedavisinde Kullanılan Tıp Aletleri”, **Öğleden Sonra Ölüm. Efes Gladyatörleri**, Haz. S. Erdemgil, F. Krinzinger, Selçuk, Do-Gü Yay., s. 89-92.
- ZIEGENAUS, O., **Das Asklepieion, AvP XI 2**, Berlin, De Gruyter Yay.
DE LUCA, G.: 1975
- ZIMMER, G.: 1982 **Antike Werkstattbilder**, Berlin, Berlin Devlet Müzesi Yay.
- ZIMMERMANN, S., “Die Antiken der Sammlung Meyer-Steineg in Jena I”,
KÜNZL, E.: 1995 **JbRGZM 38**, s. 515-518.
- t.y. **Bahadır Genel Katalog**, Güven Ofset, Samsun.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı : Daniş BAYKAN

Doğum Tarihi / Yeri: 14.01.1973 / İzmir

Bildiği Yabancı Diller: Fransızca, İngilizce

Medeni Hali : Evli

E-posta : danisbaykan@gmail.com

Tel. : (İş) 0-212-455 57 00-15960 / 0-532-48 667 99

Öğrenimi:

1979 - 1984 İzmir Mustafa Reşit Paşa İlkokulu.

1984 - 1992 İzmir Saint Joseph Koleji.

1993 - 1997 Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü.

1997 - 2002 İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programında Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalında, Prof. Dr. Elif Tül Tulunay danışmanlığında “**Assos Athena Tapınağı Heykeltıraşlık Eserleri ve Bölgesel Mitoloji ile Bağlantıları**” konulu tez.

2002 - 2009 İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Programında Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalında, Prof. Dr. Elif Tül Tulunay danışmanlığında “**Allianoi Tıp Âletleri**” konulu tez.

Kazı ve Araştırmalar:

1994 **Çanakkale Arkeoloji Müzesi Kızöldün Tümülüsü Kurtarma Kazısı**

(Müze Müdürü Nurten Sevinç Başkanlığında)

1995 **Bergama Arkeoloji Müzesi Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı**

(Müze Müdürü Nihat Sümer Başkanlığında)

1996 -1997 **Assos Kazısı**

(Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu Başkanlığında)

- 1998 **Çanakkale ve Çevresi Araştırma Gezisi**
(Yrd. Doç. Dr. Süleyman Kırımtayf Başkanlığında)
- 1998 - 1999 **Zeugma Kurtarma Kazısı**
(Dr. Catherine Abady Reynal Başkanlığında)
- 1998 - 1999 **Urfa-Antep Roma Yolları Araştırması**
(Dr. Catherine Abady Reynal ve Anthony Comfort Başkanlığında)
- 1999 - 2001 **İzmir-Manisa Araştırma Gezisi**
(Prof. Dr. Elif Tül Tulunay Başkanlığında)
- 1999 - 2000 **Bergama Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı**
(Müze Müdürü Ahmet Yaraş Başkanlığında)
- 2002 - 2006 **Allianoi Kurtarma Kazısı**
(Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yaraş'ın Bilimsel Heyet Başkanlığında)
- 2006, 2008 **Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi**
(Prof. Dr. Elif Tül Tulunay Başkanlığında)

Müze, Sergi ve Organizasyon Çalışmaları:

- 1996 Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nin Prof. Dr. Sevim Buluç Anısına düzenlediği **I. Kolâj Sergisi**'ne Katılım
- 1997 Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nin Prof. Dr. Sevim Buluç Anısına düzenlediği "Çanakkale Dünyası" isimli **Fotoğraf Sergisi**'nde Mansiyon Ödülü
- 1999 Bergama Arkeoloji Müzesi **Sergi Yenileme/Taş eser Temizliği**
(Müze Müdürü Ahmet Yaraş Gözetiminde)
- 2001 - 2002 **Türk ve İslam Eserleri Müzesi**'nde (TİEM) sözleşmeli personel
- 2001 TİEM "**Camın Görkemi**" Sergisinin organizasyonu
- 2001 TİEM "**Orta Anadolu Halıları**" Sergisinin organizasyonu

2003 **Edirne Sağlık Müzesi**'nin "Avrupa Yılın Müzesi Ödülü" hazırlığında akademik danışmanlık (2004 **Avrupa Yılın Müzesi Ödülü**'nü Edirne Sağlık Müzesi kazanmıştır).

Yayınlar:

Baykan, D., (Haz.) **Türk ve İslam Eserleri Müzesi / Turkish and Islamic Art Museum**, Akbank Kültür Sanat Dizisi 70 / 71, İstanbul, 2002.

Baykan, D., "Allianoi Tıp Aletleri", **Bilim ve Ütopya Eylül**, 2002, s. 76.

Yaraş, A., Baykan, D., "2003 Allianoi Kazısı", **26. KST**, Ankara, 2005, s. 51-62.

Baykan, D., "Suyla Gelen Kültür, Suya Gömülen Allianoi" **Toplumsal Tarih 137**, 2005, s. 46-51.

Baykan, D., "Allianoi'da Bulunan Pişmiş Toprak Ecza Kapları", **III.Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri Bildiriler Kitabı**, Eskişehir, 2005, s. 447-452.

Baykan, D., "Assos Tapınağı'na ait bir metop üzerine gözlemler", **Sevim BULUÇ Anı Kitabı**, Çanakkale, 2006, s. 105-110.

Baykan, D., "Andron ve Symposion Olgusunun Sosyo-Kültürel Nedenleri, Sosyal Yaşama Yansımaları ve İşleyişi", **MASROP e-dergi - 1**, 2007, s. 1-4.

(Çevrimiçi) http://www.masrop.com/pdf/arkpdfler/Andron_ve_Symposion_MASROP.pdf.

Yaraş, A., Baykan, D., Karaca, E., "2006 Allianoi Kazısı", **29. KST**, Ankara, 2008, s. 71-84.

Baykan, D., "Assos Herakles-Kentauroslar Frizi ve Yeni Bir Tümleme Önerisi", Prof. Dr. **Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı Euergetes, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag**, Suna – İnan Kıracı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 139-144.

Konferans, Bildiri, Poster Sunum:

- 2001 Trakya Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde "Assos Athena Tapınağı
Plastiğı" konulu **Konferans**
- 2003 İstanbul Üniversitesi Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları Toplantısı-3'de
"Assos Athena Tapınağı Heykeltıraşlık Eserlerinin Bölgesel Mitoloji
ile Bağlantıları" konulu **Bildiri**
- 2003 İstanbul Üniversitesi Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları Toplantısı-3'de
"Assos Tapınağı Heykeltıraşlık Eserleri" konulu **Poster Sunum**
- 2005 Trakya Üniversitesi Tekirdağ Meslek Yüksek Okulu Konferans
Salonu'nda "Allianoi" konulu **Konferans**
- 2007 İstanbul Üniversitesi Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları Toplantısı-7'de
"Allianoi Tıp Âletleri" konulu **Poster Sunum**
- 2008 İstanbul Üniversitesi Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları Toplantısı-8'de
"Allianoi Tıp Âletleri" konulu **Bildiri**

Tablo 1**Kronoloji Tablosu**

M.S. 17	Tüm Aiolia'nın zarar gördüğü depreme Tiberius'un yardım etmesi
M.S. 32	Kuzeydoğu Marmara depremi
M.S. 1.yüzyıl	Celsus'un <i>De Medicina</i> ve Dioscorides'in <i>Materia Medica</i> eserleri
M.S. 103-104	Traianus'un yardımıyla, Smyrna-Pergamon yolunun ve su kemerlerinin onarılması
M.S. 105 / 106	Kyme, Myrina, Elaia ve Pitane'nin etkilendiği deprem
M.S. 113	Mysia'nın Roma Asya Eyaleti'ne katılması
M.S. 118	Aristeides'in doğumu
M.S. 121/123	Doğu Marmara'da büyük deprem
M.S. 123/124	Hadrianus'un Anadolu ziyaretinde Asya Eyaleti'nin yeniden inşası için 2,5 milyon drahmi yardım etmesi
M.S. 129	Galenos'un Pergamon'da doğuşu
M.S. 135	Antonius Pius'un Asya Eyaleti prokonsüllüğü
M.S. 138	Antonius Pius'un İmparator oluşu (M.S.161'e kadar)
M.S. 142	Aristeides'in İskenderiye'den Smyrna'ya dönüşü
M.S. 143	Asya Eyaleti Şenliği ve Ephesos, Pergamon, Smyrna uyum antlaşması
M.S. 144	(Kasım) Aristeides'e (Klaros'da) ilk sağlık kehaneti
M.S. 146	(Bahar) Aristeides'in Allianoi'u ilk ziyareti
M.S. 148	(Ağustos) Aristeides'in Allianoi'u ikinci ziyareti
M.S. 150	Galenos'un eğitim için Smyrna'ya gidişi
M.S. 151-160	Smyrna'da ağır tahribat yaratan depremler
M.S. 157-161	Galenos'un Pergamon'da (Allianoi'da ?) gladyatör cerrahlığı görevi
M.S. 162	Galenos'un Roma'ya gidişi
M.S. 165	Lucius Verus'un Doğu Seferinden dönüşü ve yıllarca süren veba salgını
M.S. 175/176	Marcus Aurelius ve oğlu Commodus'un Smyrna ziyaretleri sırasında Aristeides'le tanışmaları
M.S. 178	Pergamon Askepieionu, su kemerleri ve köprülerin zarar gördüğü deprem ve Aristeides'in Marcus Aurelius'a yardım çağrısı mektubu
M.S. 178-181	Marcus Aurelius'dan gelen yardımla Asya Eyaleti'nin yeniden inşası
M.S. 181	Aristides'in ölümü
M.S. 212	İstanbul depremi
M.S. 260	Ege'ye (özellikle Ephesos'a) Got saldırısı
M.S. 262	Büyük Ephesos depremi ve Pergamon Askepieionunun yıkılışı
M.S. 358,365/366, 368	Doğu Akdeniz'de depremler dizisi
M.S. 551	Smyrna depremi

Tablo 2**Kataloglanan Eserlerin Numara Uyum Listesi**

Kat. Nu.	K.Env.Nu.	K.Etüt.Nu.	M.Env.Nu.	AY.Kat.Nu.
1	M.00 - 467	-	47.17.00	426
2	M.99 - 1684	-	143.16.00	421
3	M.02 - 20	-	27.1.02	-
4	M.01 - 1525	-	143.10.01	-
5	M.06 - 3	-	41.7.06	-
6	M.02 - 146	-	52.1.02	-
7	M.05 - 3	-	-	-
8	M.04 - 15	-	-	-
9	M.01 - 2520	-	171.10.01	-
10	M.02 - 158	-	54.1.02	-
11	M.05 - 8	-	-	-
12	M.03 - 2	-	-	-
13	-	All.Mb.5	-	-
14	M.05 - 59	-	-	-
15	M.00 - 774	-	54.17.00	423
16	M.00 - 348	-	57.17.00	432
17	M.99 - 1622	-	144.16.00	422
18	M.00 - 73	-	49.17.00	428
19	M.99 - 683	-	-	-
20	M.99 - 939	-	136.16.00	414
21	M.02 - 26	-	29.1.02	-
22	M.02 - 29	-	30.1.02	-
23	M.00 - 773	-	56.17.00	425
24	M.01 - 2516	-	170.10.01	-
25	-	All.Md.1	-	-
26	M.01 - 1919	-	155.10.01	-
27	-	All.Mb.6	-	-
28	M.05 - 11	-	-	-
29	M.05 - 15	-	-	-
30	M.99 - 243	-	141.16.00	419
31	M.00 - 222	-	51.17.00	430
32	M.05 - 65	-	132.1.05	-
33	M.99 - 1152	-	137.16.00	415
34	M.02 - 24	-	28.1.02	-
35	M.01 - 592	-	141.10.01	-
36	M.00 - 350	-	60.17.00	433
37	M.04 - 36	-	-	-
38	M.02 - 86	-	-	-
39	M.02 - 7	-	26.1.02	-
40	M.02 - 138	-	50.1.02	-
41	M.01 - 124	-	135.10.01	-
42	M.04 - 48	-	01.01.04	-

43	M.98 - 704	-	-	-
44	M.99 - 1080	-	138.16.00	416
45	M.01 - 2505	-	169.10.01	-
46	M.03 - 17	-	07.3.03	-
47	M.00 - 425	-	48.17.00	427
48	M.99 - 320	-	134.16.00	412
49	M.99 - 855	-	135.16.00	413
50	M.04 - 49	-	02.01.04	-
51	M.01 - 2282	-	165.10.01	-
52	M.06 - 4	-	42.7.06	-
53	M.02 - 149	-	-	-
54	M.01 - 165	-	136.10.01	-
55	M.05 - 13	-	-	-
56	M.05 - 71	-	133.1.05	-
57	M.02 - 137	-	-	-
58	M.99 - 1360	-	139.16.00	417
59	M.02 - 84	-	-	-
60	M.01 - 2321	-	-	-
61	M.99 - 1504	-	-	-
62	M.02 - 111	-	-	-
63	M.04 - 1	-	-	-
64	M.01 - 1691	-	-	-
65	M.99 - 568	-	-	-
66	M.02 - 36	-	-	-
67	M.02 - 37	-	-	-
68	M.01 - 456	-	-	-
69	M.02 - 34	-	33.1.02	-
70	M.01 - 2144	-	-	-
71	M.05 - 47	-	-	-
72	M.02 - 157	-	53.1.02	-
73	M.06 - 22	-	-	-
74	M.99 - 840	-	156.16.00	389
75	M.01 - 1549	-	144.10.01	-
76	M.99 - 1064	-	155.16.00	388
77	M.00 - 529	-	65.17.00	391
78	M.99 - 954	-	154.16.00	387
79	M.04 - 35	-	-	-
80	M.01 - 2133	-	159.10.01	-
81	M.02 - 139	-	51.1.02	-
82	M.00 - 371	-	62.17.00	390
83	M.01 - 1594	-	146.10.01	-
84	M.00 - 68	-	61.17.00	392
85	M.01 - 727	-	-	-
86	M.01 - 731	-	142.10.01	-
87	-	All.Mb.636	-	-

88	-	All.Mb.20	-	-
89	M.01 - 1656	-	-	-
90	M.99 - 1188	-	-	-
91	M.04 - 20	-	-	-
92	M.05 - 38	-	-	-
93	M.99 - 520	-	153.16.00	386
94	M.02 - 100	-	-	-
95	M.99 - 1249	-	-	-
96	M.01 - 2087	-	158.10.01	-
97	M.02 - 45	-	-	-
98	M.01 - 1959	-	-	-
99	M.01 - 2445	-	-	-
100	-	All.Mb.16	-	-
101	-	All.Mb.224	-	-
102	-	All.Mb.543	-	-
103	M.00 - 77	-	63.17.00	393
104	-	All.Mb.34	-	-
105	M.05 - 45	-	-	-
106	M.01 - 1892	-	152.10.01	-
107	-	All.Mb.74	-	-
108	M.02 - 143	-	-	-
109	-	All.Mb.13	-	-
110	M.01 - 2254	-	-	-
111	M.01 - 2202	-	-	-
112	-	All.Mb.55	-	-
113	M.99 - 892	-	-	-
114	M.04 - 27	-	-	-
115	M.04 - 10	-	-	-
116	-	All.Mb.604	-	-
117	M.02 - 89	-	-	-
118	M.01 - 722	-	-	-
119	M.99 - 738	-	-	-
120	M.02 - 131	-	-	-
121	M.05 - 70	-	-	-
122	M.05 - 4	-	-	-
123	M.02 - 103	-	-	-
124	-	All.Mb.52	-	-
125	M.03 - 12	-	-	-
126	M.02 - 152	-	-	-
127	-	All.Mb.606	-	-
128	M.99 - 1536	-	-	-
129	-	All.Mb.53	-	-
130	M.02 - 141	-	-	-
131	M.01 - 1906	-	-	-
132	M.02 - 81	-	-	-

133	M.01 - 1837	-	-	-
134	-	All.Mb.488	-	-
135	M.98 - 363	-	-	-
136	-	All.Mb.51	-	-
137	-	All.Mb.56	-	-
138	M.01 - 375	-	-	-
139	-	All.Mb.311	-	-
140	M.02 - 66	-	-	-
141	M.01 - 396	-	-	-
142	M.01 - 1866	-	-	-
143	M.02 - 80	-	-	-
144	M.01 - 2375	-	-	-
145	M.99 - 1382	-	-	-
146	-	All.Mb.586	-	-
147	M.01 - 412	-	-	-
148	M.01 - 648	-	-	-
149	-	All.Mb.54	-	-
150	-	All.Md.690	-	-
151	-	All.Md.375a	-	-
152	M.01 - 1846	-	-	-
153	-	All.Md.4	-	-
154	-	All.Md.17a	-	-
155	-	All.Md.102	-	-
156	-	All.Md.15	-	-
157	-	All.Mb.57	-	-
158	-	All.Mb.403	-	-
159	-	All.Mb.614	-	-
160	-	All.Mb.376	-	-
161	-	All.Mb.82	-	-
162	M.02 - 47	-	-	-
163	-	All.Mb.191	-	-
164	-	All.Mb.629	-	-
165	-	All.Mb.342	-	-
166	-	All.Mb.605	-	-
167	M.99 - 1163	-	-	-
168	-	All.Mb.64	-	-
169	M.02 - 44	-	-	-
170	M.01 - 2383	-	-	-
171	M.99 - 1011	-	-	-
172	M.99 - 885	-	-	-
173	-	All.Mb.602	-	-
174	-	All.Mb.516	-	-
175	-	All.Mb.489	-	-
176	-	All.Mb.458	-	-
177	-	All.Mb.101	-	-

178	-	All.Mb.414	-	-
179	-	All.Mb.617	-	-
180	-	All.Mb.237	-	-
181	M.02 - 71	-	-	-
182	M.99 - 1737	-	157.16.00	394
183	M.01 - 112	-	134.10.01	-
184	M.05 - 34	-	129.1.05	-
185	-	All.Md.14	-	-
186	M.00 - 162	-	64.17.00	395
187	M.02 - 74	-	-	-
188	M.99 - 314	-	-	-
189	M.02 - 79	-	-	-
190	-	All.Mb.248	-	-
191	M.02 - 65	-	39.1.02	-
192	M.01 - 1958	-	-	-
193	-	All.Mb.632	-	-
194	M.01 - 2091	-	-	-
195	-	All.Md.622	-	-
196	M.01 - 2340	-	-	-
197	M.02 - 102	-	-	-
198	-	All.Md.13	-	-
199	M.05 - 36	-	-	-
200	M.01 - 2183	-	163.10.01	-
201	M.01 - 1954	-	156.10.01	-
202	-	All.Mb.30	-	-
203	M.05 - 30	-	-	-
204	M.02 - 51	-	-	-
205	-	All.Mb.9	-	-
206	M.05 - 31	-	-	-
207	M.01 - 2210	-	-	-
208	M.01 - 340	-	-	-
209	-	All.Mb.4	-	-
210	M.00 - 253	-	52.17.00	431
211	M.99 - 506	-	142.16.00	420
212	M.01 - 2136	-	160.10.01	-
213	M.06 - 26	-	-	-
214	M.99 - 1151	-	140.16.00	418
215	M.00 - 570	-	-	-
216	M.00 - 272	-	50.17.00	429
217	M.05 - 5	-	-	-
218	M.02 - 54	-	-	-
219	M.00 - 765	-	55.17.00	424
220	M.00 - 587	-	-	-
221	M.02 - 94	-	41.1.02	-
222	M.98 - 37	-	-	-

223	M.05 - 22	-	128.1.05	-
224	M.02 - 69	-	-	-
225	M.02 - 58	-	37.1.02	-
226	M.02 - 9	-	-	-
227	M.01 - 542	-	-	-
228	-	All.Mb.35	-	-
229	M.04 - 5	-	-	-
230	M.01 - 2138	-	161.10.01	-
231	-	All.Mb.48	-	-
232	M.04 - 38	-	-	-
233	-	All.Mb.633	-	-
234	-	All.Mb.49	-	-
235	-	All.Mb.33	-	-
236	-	All.Mb.527	-	-
237	M.01 - 2245	-	-	-
238	-	All.Mb.14	-	-
239	-	All.Mb.641	-	-
240	M.02 - 87	-	-	-
241	-	All.Md.506	-	-
242	-	All.Md.695	-	-
243	-	All.Md.702	-	-
244	-	All.Mb.608	-	-
245	-	All.Mb.621	-	-
246	-	All.Mb.7	-	-
247	-	All.Md.43	-	-
248	M.99 - 1714	-	-	-
249	-	All.Md.607	-	-
250	-	All.Md.337	-	-
251	M.04 - 9	-	-	-
252	-	All.Mb.619	-	-
253	-	All.Md.170	-	-
254	-	All.Md.501	-	-
255	-	All.Md.55	-	-
256	-	All.Md.644	-	-
257	-	All.Md.686	-	-
258	-	All.Mb.630	-	-
259	-	All.Mb.8	-	-
260	-	All.Mb.12	-	-
261	-	All.Mb.610	-	-
262	-	All.Mb.603	-	-
263	-	All.Mb.595	-	-
264	M.04 - 7	-	07.01.04	-
265	M.99 - 436	-	-	-
266	M.02 - 142	-	-	-
267	M.02 - 109	-	-	-

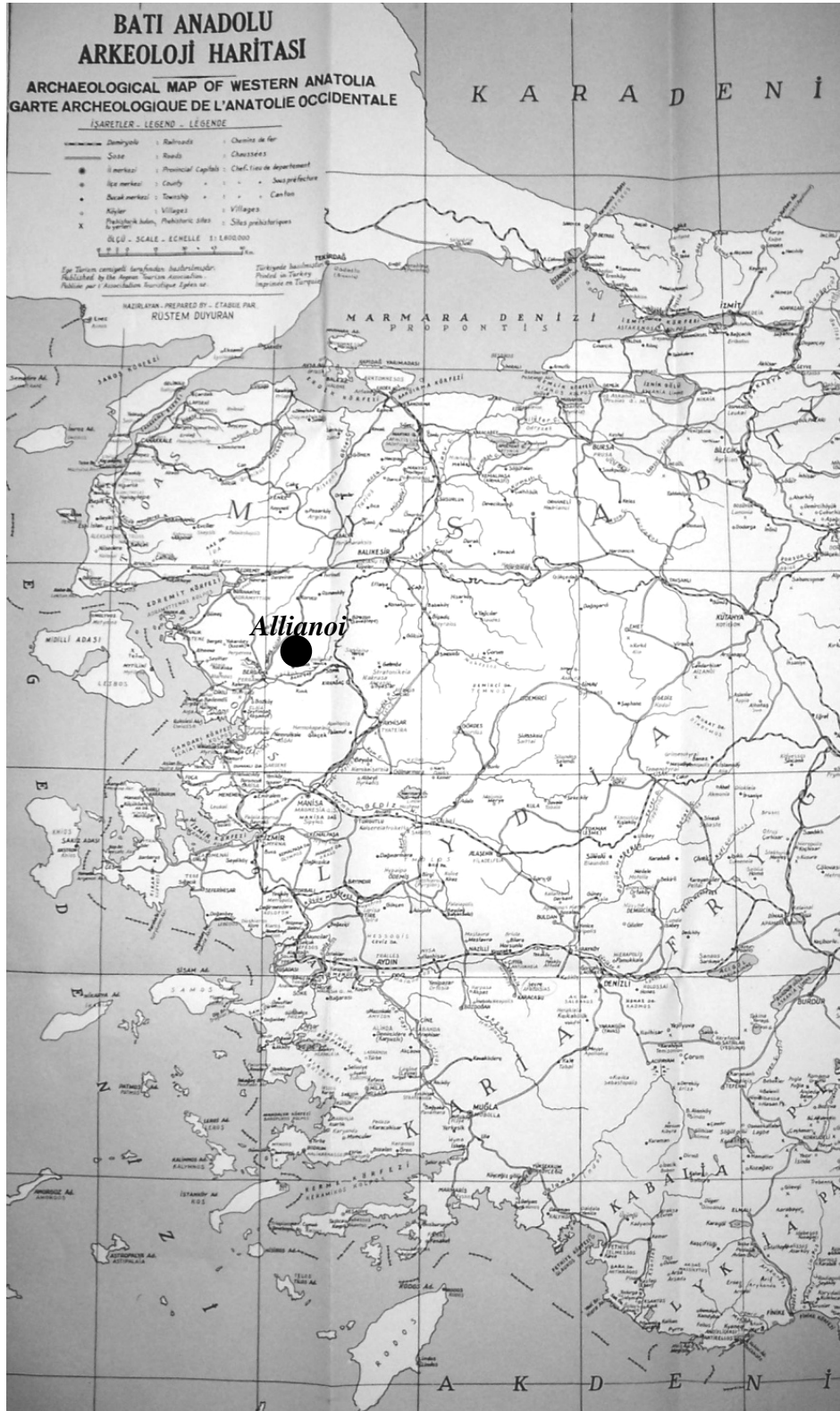
268	-	All.Mb.1	-	-
269	M.00 - 684	-	71.17.00	439
270	M.01 - 2214	-	-	-
271	M.02 - 61	-	-	-
272	M.02 - 32	-	-	-
273	M.01 - 47	-	-	-
274	M.02 - 27	-	-	-
275	M.02 - 108	-	-	-
276	M.99 - 671	-	130.16.00	403
277	-	All.Mb.60	-	-
278	M.02 - 72	-	-	-
279	M.02 - 52a	-	-	-
280	M.99 - 917	-	-	-
281	-	All.Mb.67	-	-
282	-	All.Mb.612	-	-
283	-	All.Mb.62	-	-
284	-	All.Mb.61	-	-
285	-	All.Mb.59	-	-
286	M.01 - 62	-	-	-
287	M.01 - 2488	-	-	-
288	M.99 - 1659	-	158.16.00	397
289	-	All.Mb.618	-	-
290	M.03 - 6	-	-	-
291	M.04 - 52	-	-	-
292	M.02 - 68	-	-	-
293	M.04 - 40	-	-	-
294	M.01 - 2436	-	-	-
295	M.01 - 2432	-	-	-
296	M.00 - 123	-	68.17.00	399
297	M.02 - 144	-	-	-
298	M.00 - 21	-	67.17.00	396
299	M.05 - 68	-	-	-
300	M.01 - 15	-	-	-
301	M.98 - 810	-	-	-
302	M.99 - 319	-	-	-
303	M.00 - 245	-	66.17.00	407
304	M.05 - 21	-	-	-
305	M.02 - 95	-	42.1.02	-
306	M.02 - 107	-	-	-
307	M.02 - 96	-	-	-
308	M.02 - 98	-	44.1.02	-
309	-	All.Md.26	-	-
310	M.02 - 97	-	43.1.02	-
311	M.00 - 126	-	73.17.00	400
312	M.05 - 39	-	-	-

313	M.01 - 2402	-	167.10.01	-
314	M.01 - 2139	-	162.10.01	-
315	M.03 - 28	-	-	-
316	M.99 - 788	-	128.16.00	385
317	-	All.Mb.3	-	-
318	M.04 - 47	-	-	-
319	M.98 - 649	-	-	-
320	-	All.Mb.2	-	-
321	-	All.Md.596	-	-
322	-	All.Md.64	-	-
323	-	All.Md.20	-	-
324	-	All.Md.578 (a) + 580 (b)	-	-
325	-	All.Md.151	-	-
326	-	All.Md.153	-	-
327	-	All.Md.333	-	-
328	-	All.Md.354	-	-
329	-	All.Md.674	-	-
330	-	All.Md.565	-	-
331	-	All.Md.306	-	-
332	-	All.Md.510	-	-
333	-	All.Md.520	-	-
334	-	All.Md.440	-	-
335	-	All.Md.525	-	-
336	-	All.Md.292	-	-
337	-	All.Mb.31	-	-
338	-	All.Md.707	-	-
339	-	All.Md.538	-	-
340	-	All.Md.48	-	-
341	-	All.Md.679	-	-
342	-	All.Md.522	-	-
343	-	All.Md.274	-	-
344	-	All.Md.9	-	-
345	-	All.Md.6	-	-
346	-	All.Md.169	-	-
347	-	All.Md.18	-	-
348	-	All.Md.599	-	-
349	-	All.Md.457	-	-
350	-	All.Md.556	-	-
351	-	All.Md.45	-	-
352	-	All.Mb.73	-	-
353	M.99 - 674	-	160.16.00	438
354	M.01 - 1053	-	-	-
355	-	All.Mb.492	-	-
356	-	All.Mb.616	-	-
357	-	All.Md.22	-	-

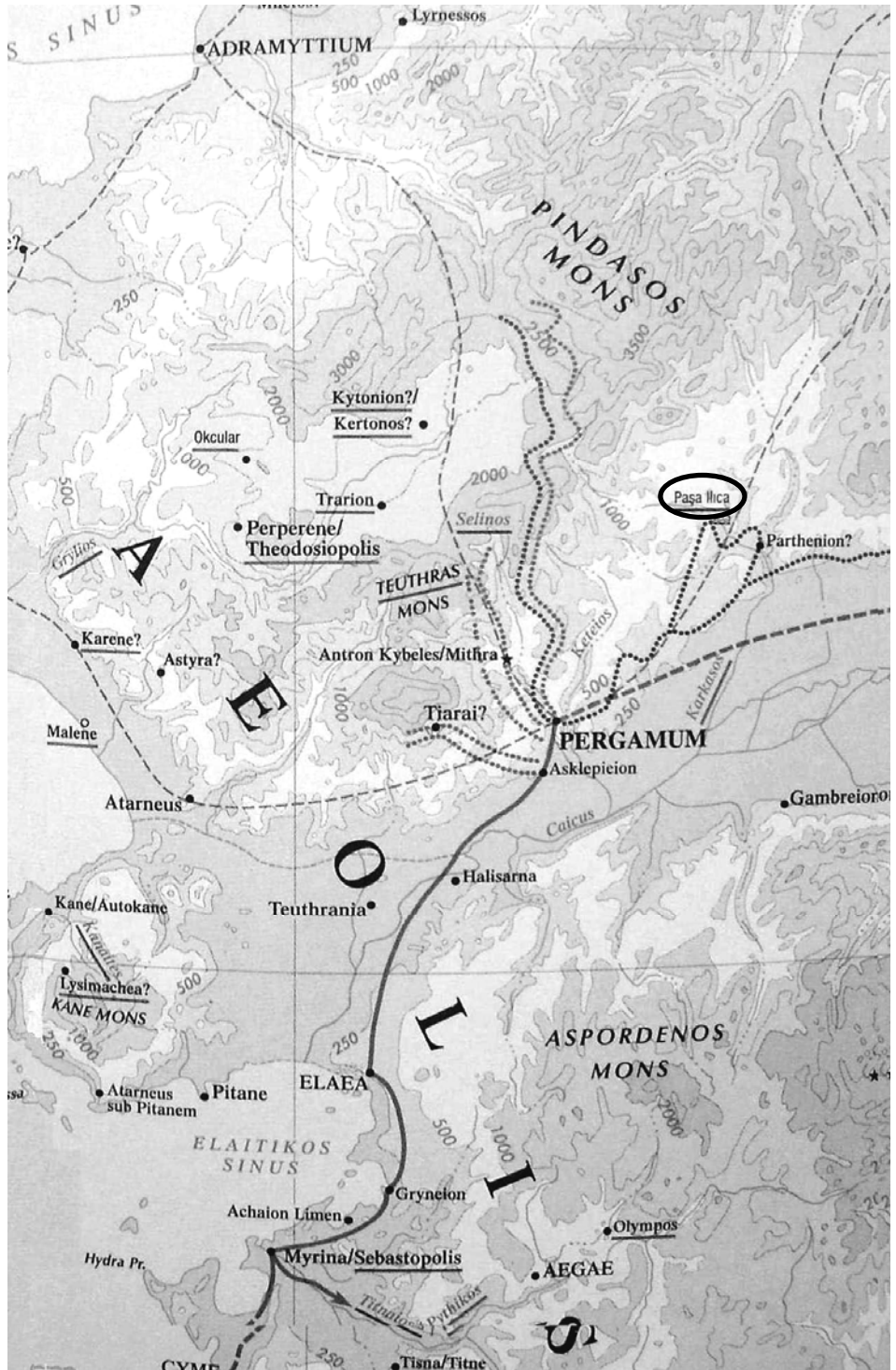
358	-	All.Mb.18	-	-
359	-	All.Mb.19	-	-
360	-	All.Mb.28	-	-
361	-	All.Mb.25	-	-
362	-	All.Mb.27	-	-
363	-	All.Mb.575	-	-
364	-	All.Mb.24	-	-
365	-	All.Mb.647	-	-

Türkçe	Grekçe	Latince	Arapça / Farsça	Tıbbî Terminoloji	İngilizce	Almanca	Fransızca
Sonda	ΜΗΛΗ / ΚΟΠΑΡΙΟΥ / ΥΠΑΛΕΙΠΤΡΟ	specillum	âle	prob	probe	sonde	sonde
Küçük dairesel kaşık sonda Küçük sondası KSö. Tip I	ΜΗΛΗΣ / ΜΗΛΗΔΟΣ / ΜΗΛΗΤΡΙΣ / ΡΤΟΓΛΥΦΥΣ ΜΗΛΗΝ ΕΞΩΤΙΔΑ	oricularium specillum / auriscalpium	-	kaşık küret	ear specillum / ear probe	ohrlöffelchen / ohrsonde	sonde d'oreille
Elipetik / oval kaşık sonda KSö. Tip II / III	ΚΥΑΘΟΣ	cyathus / specillum (yünlü kulburnu: cyathiscum eh)	-	kaşık	scoop	löffelsonde	cuillère sonde
(Sivri) çengel ucu sonda ÇSo.	ΑΛΚΙΣΤΡΟΥ / ΑΛΚΙΣΤΡΟΜΗΛΗ / ΑΓΚΥΤΡΟΜΗΛΗ	hamus / hamuli acinus / angistrum	şimşare	ekartör	sharp hook	scharfe wundhaken	pointu crochet
(Kör) çengel ucu sonda ÇSo. / YSo. Tip IV	ΤΥΦΛΑΓΚΙΣΤΡΟΥ / ΠΑΡΑΣΤΟΛΕΥΣ	hamus rebusus / parastoleus	şimşare (?)	ekartör	retractor / bhmthook	stumpfe wundhaken	émsoussé crochet
Kalem (styhus) ucu sonda YSo. Tip I	ΓΡΑΦΙΟΥ / ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΓΡΑΦΙΣ / ΓΡΑΜΜΙΣΤΗΡ	styhus / grammister	mirrad	osteotom / keski	bone chisel	stihus / schneidgriffe / (laochen)meissel	burin
Kazıncı sonda YSo. Tip I (?)	ΑΝΤΟΠΡΑ / ΔΙΟΠΤΡΑ / ΧΑΤΟΠΤΗΡ / ΔΙΑΣΤΟΛΕΥΣ	diastoleus	mısrat	küret	curette	kratzen	curette
Kemik temizleyici sonda YSo. Tip I (?)	ΡΙΝΑΡΙΟΥ / ΡΙΝΙΟΥ	lima / limula	mirrad	raspa / eçe / rujin	scaler / raspatory	feile	raspatoir
Dil baskısı YSo. Tip IIIA	ΓΛΩΣΣΟΚΑΤΟΧΟΣ / ΒΟΥΛΩΣΣΥ	boulossu	-	dil baskısı / dil kaşığı depressor	tongue depressor	zungenspatel	deprimeur de langue
İspatula ucu sonda YSo. Tip IIIB	ΥΠΑΛΕΙΠΤΡΟΝ / ΣΠΑΤΟΜΗΛΗ	spatromela	-	spatül	spatula probe	spatelsonde	sonde spatule
Göz iğne GSö.	ΒΕΛΩΝΗ	acus	-	iğne	needle	nadel	aiguille
Göz iğnesi (çengel) ÇSo. (kovanlı) (?)	ΚΕΝΤΕΤΕΡΙΟΥ	acus	mikdah / berid	-	-	-	-
Basit tüp / karül sonda TSö. Tip I	ΜΟΤΟΣ ΜΟΥΒΟΥΣ	phmba e fistula	zerrâka	karül	carumla	karüle	carule
Ürolojik sonda / kateter TSö. Tip IIA	ΚΑΘΗΤΗΡ	fistula	kasatir	fistül / kateter / sonda	catheter	katheter	cathéter
Şırınga TSö. Tip II (?)	ΠΥΟΥΛΚΟΣ ΕΝΕΤΗΡ	clyster	mihkan mirrâka	enjektör	syringe injector	spritze enjektor	seringue injecteur
Mesane istiman tüpü TSö. Tip III	ΕΥΘΥΤΡΗΤΟΣ ΚΑΘΗΤΗΡ	fistula	kasatir (?)	karül	carumla	karüle	carule
Çift zeytin ucu sonda ZSo. Tip I	ΔΙΠΥΡΗΝΟΣ ΜΗΛΗ ΑΜΦΙΣΜΙΛΟΣ	dipyrene	-	dilatör	dilator	doppelsonde	dilateur
Zeytin ucu sonda ZSo. Tip II	ΠΥΡΗΝΟΣ ΜΗΛΗ	pyrene	-	dilatör	dilator	-	dilateur
Yivli ucu sonda YiSo.	ΜΗΛΗ	specillum	-	pamuk aplikatörü	grooved director / cotton applicator	canalier tsonde	sonde cannelé
Delgi	-	terebra	-	perforatör trep an / matkap	bone perforator / trephān / drill	trepān	drille
Çatal ucu sonda (?) ÇaSo. (?)	ΜΗΛΗ ΔΙΚΡΥΣ	specillum	eş-su beteyn	-	bifurcated probe	gabelte sonde	fourchette sonde
Basit sonda	ΑΠΑΥΡΗΝΟΜΗΛΗ ΑΠΥΡΟΜΗΛΗ	specillum	âle	prob	probe	sonde	sonde
Beyin zarık onuyucu	ΜΗΝΙΝΓΟΦΥΛΛΟΣ	Membranae custos	-	-	-	-	-
Tepeli iğne	ΑΝΚΤΕΡΑΣ (?)	fibulae	-	-	boğdın	nadel	épingle
Düz tımcu DTu.	ΛΑΒΙΣ / ΜΥΔΙΟΝ ΤΡΙΧΟΛΑΒΙΣ ΕΝΕΠΟΛΟΓΟΣ	forceps vulsella / volsella	milkat cift	cmbruz, klemp forceps(?)	forceps tweezers / c clamp	(glatte) pinzette / klemppinzette	pincette / pince
Kopartıcı ÇTu. ÇTu. Tip I	ΣΤΑΦΥΛΑΓΡΑ	staphylagra	âle tuşbihu el-mkass	disseksiyon / hemoroid pensi	dissecting forceps haemorrhoidal forceps	zäpfchen pinzette	forceps de languette
Kosuk uygulayıcı ÇTu. ÇTu. Tip II	ΣΤΑΦΥΛΟΚΑΥΣΤΗΣ	staphylokaustes	-	ko stik forceps(?)	-	-	-
Rektal genşitici	ΕΔΡΟΔΙΑΣΤΟΛΕΥΣ / ΚΑΤΟΠΤΗΡ	katopter	el-evâ'il	rektal spekulum	rectal specula	rectalspekulum	rectal spéculum
Kemik ve diş iğni ÇTu. Çapraz tımcu	ΟΔΟΝΤΑΓΡΑ ΡΙΞΑΡΓΑ / ΟΣΤΑΝΑΛΑΒΕΥΣ	ostanalabeus	ke kalib	kemik pensi ronjur	bone forceps rongeur	knochenzangen	forceps d'os
Testere	ΠΡΙΩΝ ΜΑΧΑΙΡΩΤΟΣ ΤΡΙΩΝ	prion	mişâr	cerrahî testere	handsaw	knochen sägen säge	scie
Neşter / bisturi Ne. Tip I	ΣΜΙΑΗ	scalpellus	harbe /verde /mbda	neşter	scalpel	lanzette /messer / skalpellgriff	bistouri
Küçük göz neşteri Ne. Tip II / III	ΠΠΕΡΥΓΟΤΟΜΟΣ / ΑΝΑΡΡΑΦΙΟΝ ΣΜΙΑΙΩΝ / ΒΛΕΦΑΡΟΤΟΜΟΝ	b lefarotomon	mıncel	neşter	scalpel	skalpell	bistouri
Edemci neşteri	ΑΓΚΥΛΟΤΟΜΟΝ	ankylotomum	mbda	neşter	scalpel	skalpell	bistouri
Mesane neşteri	ΛΙΘΟΤΟΜΟΝ	litotomon	-	neşter	scalpel	skalpell	bistouri
Hacamat baltası Ne. Tip IV	ΦΛΕΒΟΤΟΜΟΝ ΦΛΕΒΟΤΟΜΟΣ / ΟΥΒΕΛΕΣ	phlebotomon	tab ar	hacamat baltası	lancet	phlebotom / lanzette	bistouri de scarification
Makas	ΦΑΛΙΣ	forfex	mıkkass	makas	scissors shears	schere	ciseaux
Dağlayıcı	ΚΑΥΤΗΡΙΟΝ / ΚΑΥΤΗΡ	ferrum candens	mıkvât	koter	cautery	kauter (izm)	cautére
Zeytin çekirdeği büyümlü ucu dağlayıcı	ΠΥΡΗΝΟΙΔΕΣ ΚΑΥΤΗΡΙΟΝ	ferrum candens	mıkvât	koter	cautery	kauter (izm)	cautére
Gama ucu dağlayıcı	ΓΑΜΜΟΙΔΩΝ ΚΑΥΤΗΡΙΟΝ	ferrum candens	mıkvât	koter	cautery	kauter (izm)	cautére
Kesici ucu dağlayıcı	ΣΥΡΑΦΙΟΝ ΑΝΑΒΟΛΕΥΣ / ΑΝΤΙΒΟΛΑΔΙΟΝ (ΕΝΤΕΡΟΦΥΛΛΟΣ)	elevatorium antiboladum	al tuşbihu ate le şağire	elevator / kemik ekartörü	elevator / bone retractor / lever	eleveur / knochenheber	elevateur
Sonda mahfazası	ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ	egcheiridion	-	mahfaza	cylindrical box	rundes étui	étui
Hacamat kabı	ΣΙΚΥΑ / ΚΝΑΦΟΣ	cucurbitula	-	hacamat kabı kupa	bleeding cup	schröppköpfe	ventouse

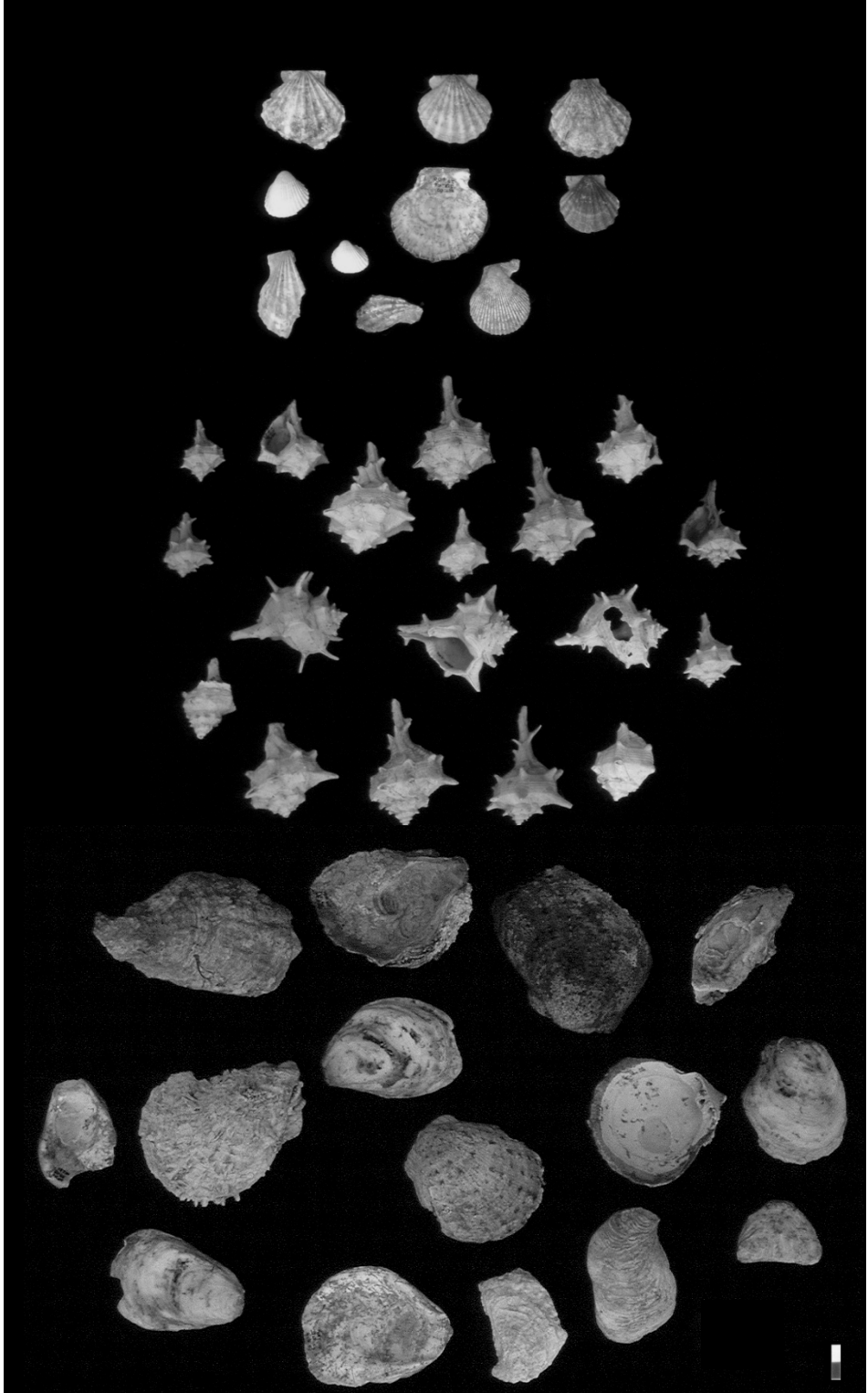
LEVHALAR

Batı Anadolu Arkeolojik Yerleşimleri.

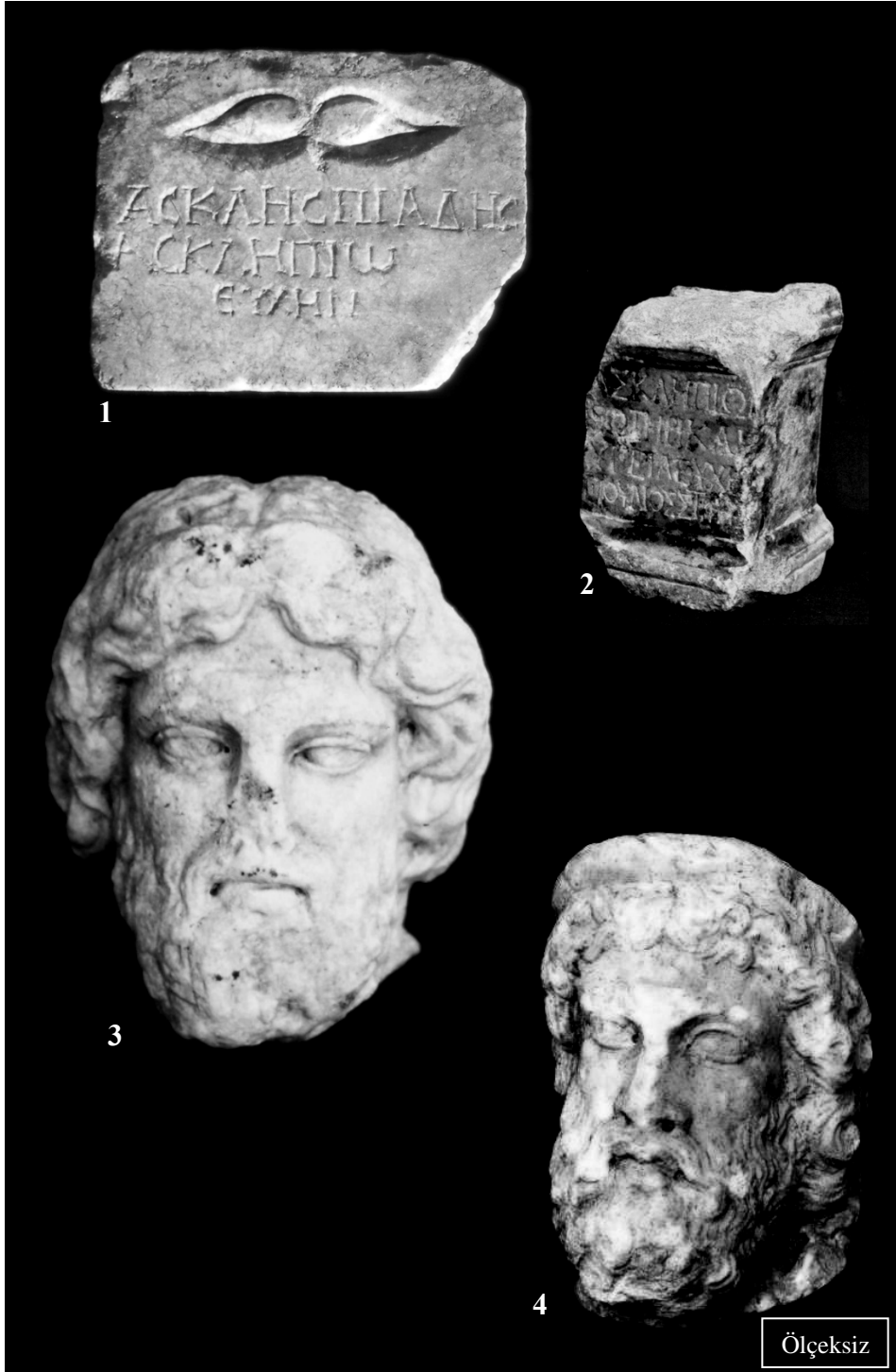
Pergamon ve Yakın Çevresi.

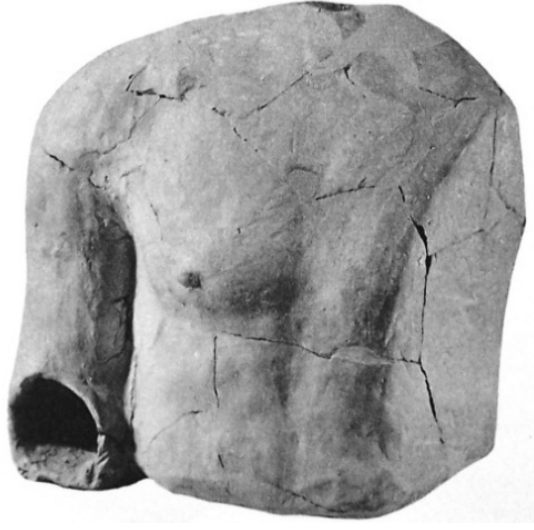
Allianoi'da Bulunan Deniz Kabukluları.

Allianoi'da Bulunan Havanelleri.

Sağlık Kültüne İlişkin Alliano Buluntuları.

1

2

3

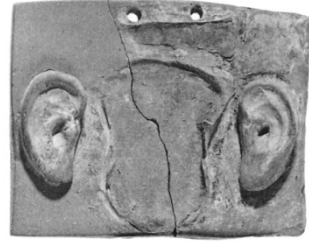
4

Ölçeksiz

Gövde, Ayak / Bacak ve El / Kol Adakları.

1

2

3

4

5

6

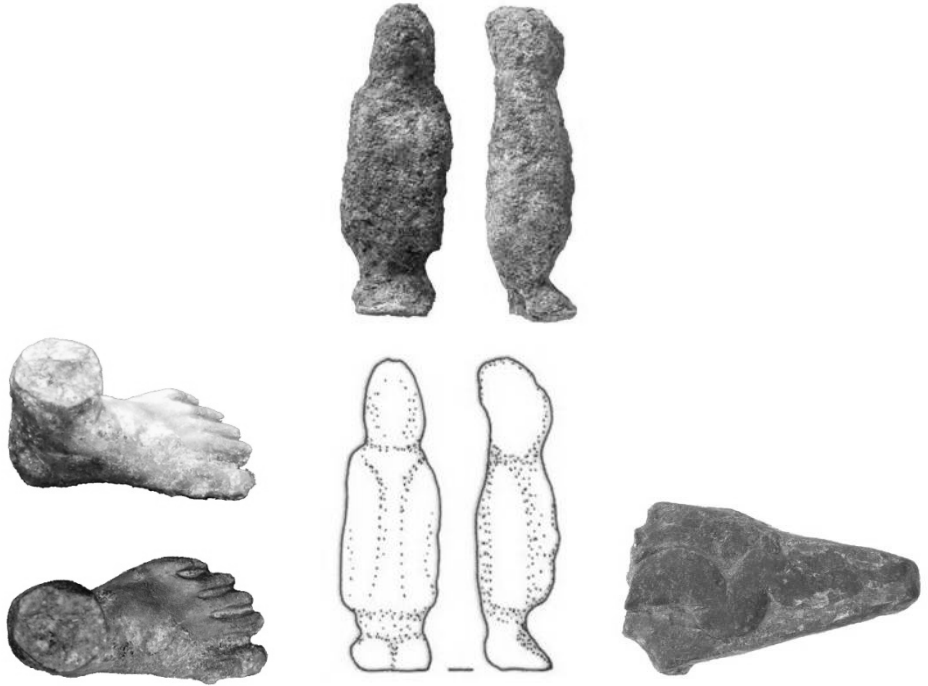

7

8

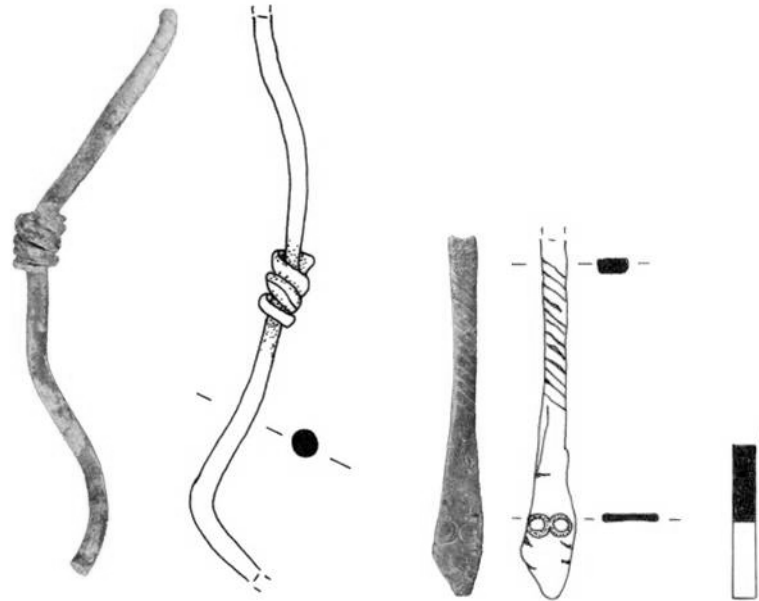
Ölçeksiz

1) M.02 - 115

2) M.02 - 10

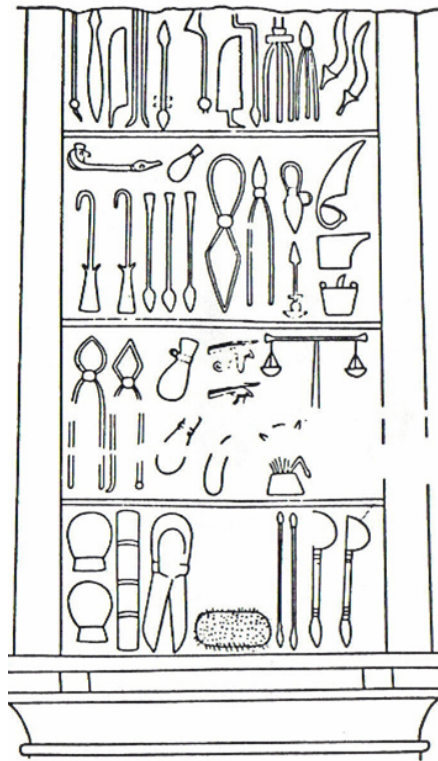
3) All.Mb.639

4) All.Mb.116

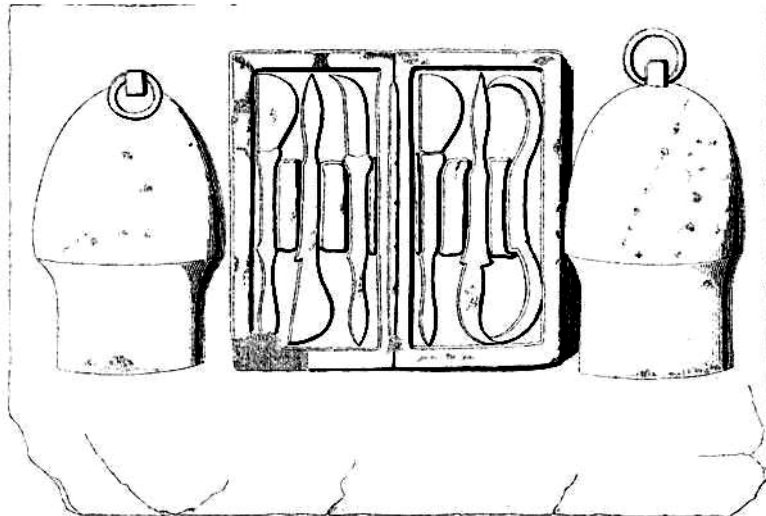
5) All.Mb.50

Allianoi'da Bulunan Sağlık Kültüne İlişkin Metal Eserler.

Ölçeksiz

Tıp Âleti Betimleri, Kom Ombo Tapınağı, M.S. 2. yüzyıl.

Lith. G. Köttemann, Athenae

Ölçeksiz

Cerrahî Âlet Kutusu ve Hacamat Kapları, Mezar Steli (Atina), M.S. 2. yüzyıl.

Ölçeksiz

Tıp Âleti Betimleri, Mezar Steli (Malta), M.S. 1-2. yüzyıl.

1) Savaş Anında Tıbbî Müdahale, Traianus Sütunu (Roma), M.S. 2. yüzyıl.

2) Doğum Sahnesi, Pişmiş Toprak Levha (Ostia), M.S. 2. yüzyıl.

Ölçeksiz

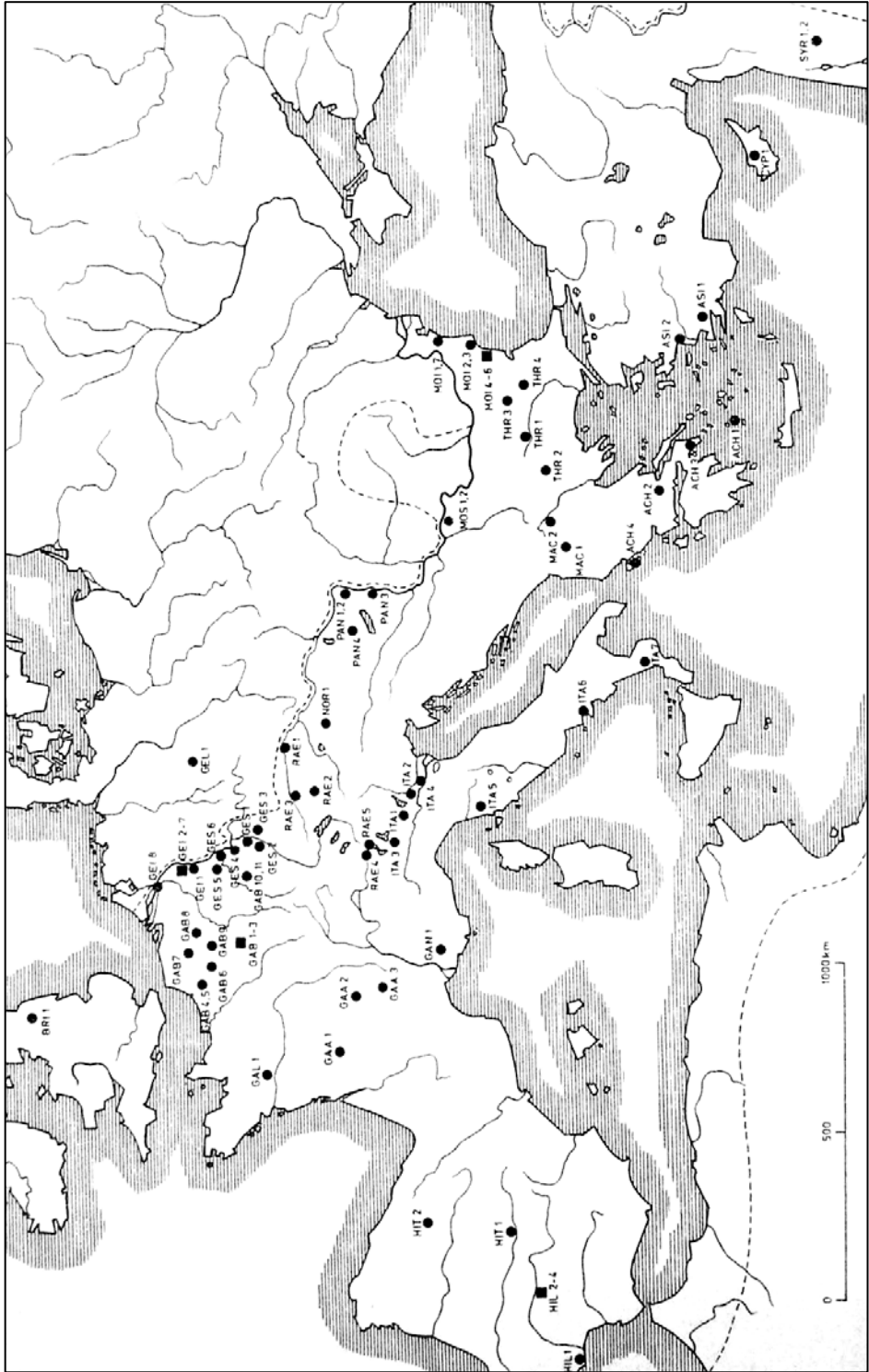
Çapraz Tutucu Kullanımı, Duvar Resmi (Pompei), M.S. 1. yüzyıl.

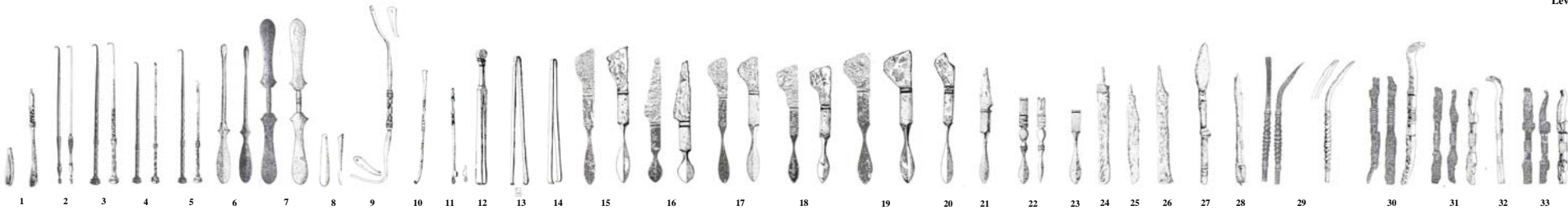
1) Muayenehane ve Hacamat İşlemi, Aryballos (Louvre Müzesi), M.Ö. 5. yüzyıl.

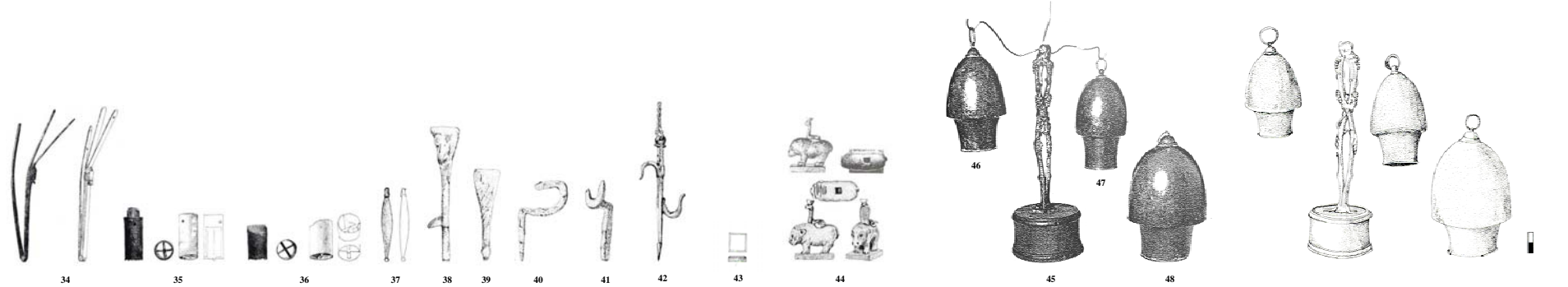
2) Akhilleus'un Patroklos'un Kolundaki Yarayı Sarması, Kyliks (Berlin Eski Müzesi Antik Derlemi / Altes Museum Antikensammlung), M.Ö. 5. yüzyıl.

Roma Dönemi'ne ait Hekim Mezarlarının Buluntu Yerleri.

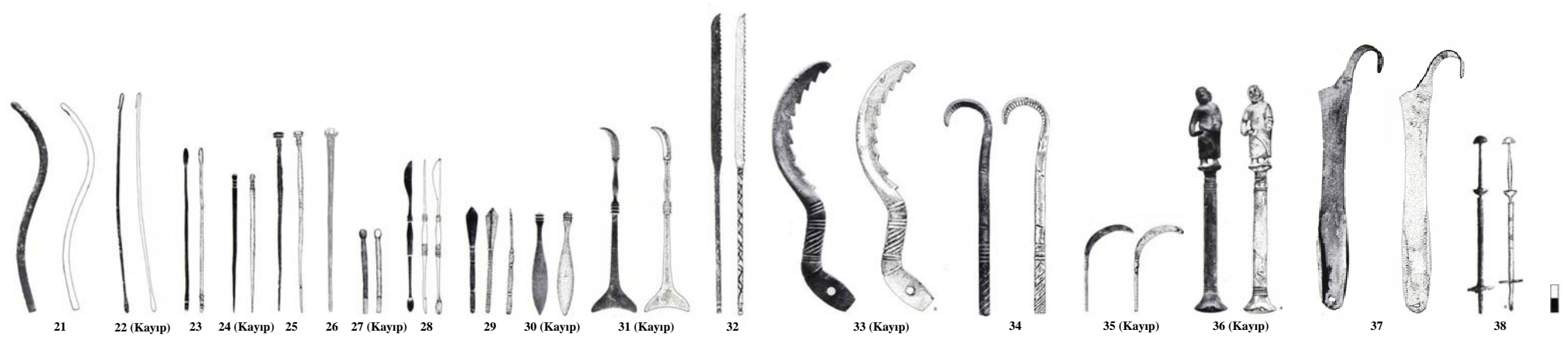
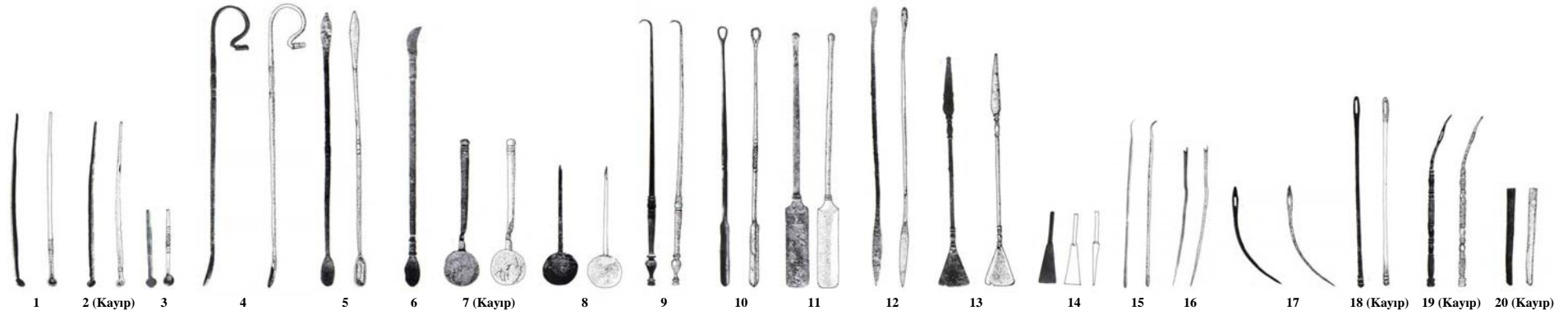

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33

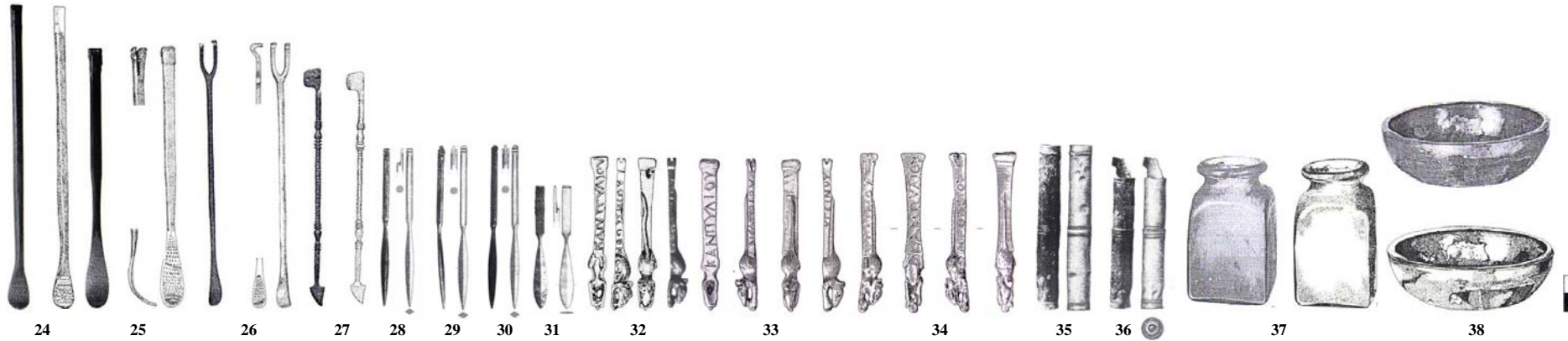
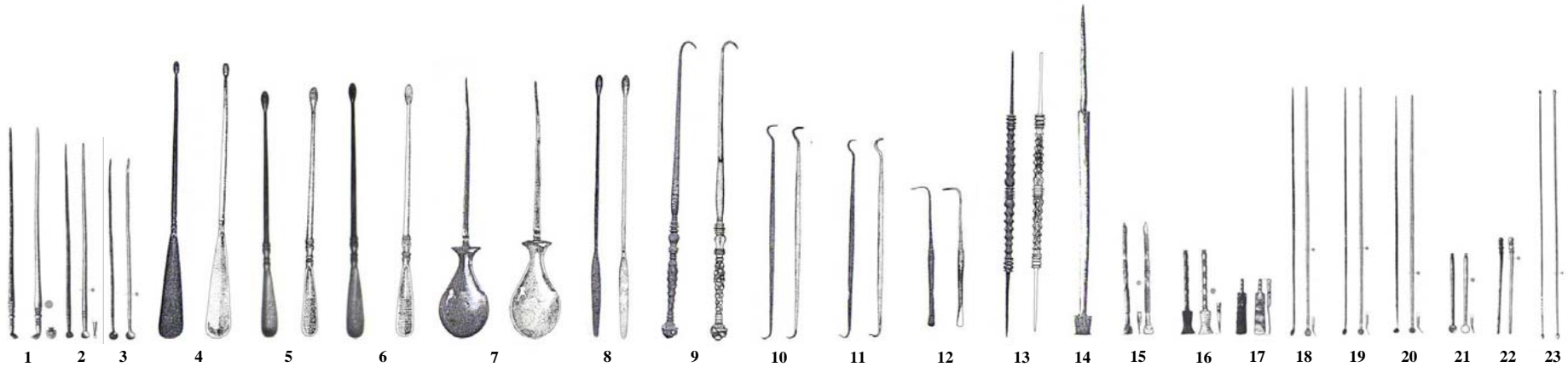

34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48

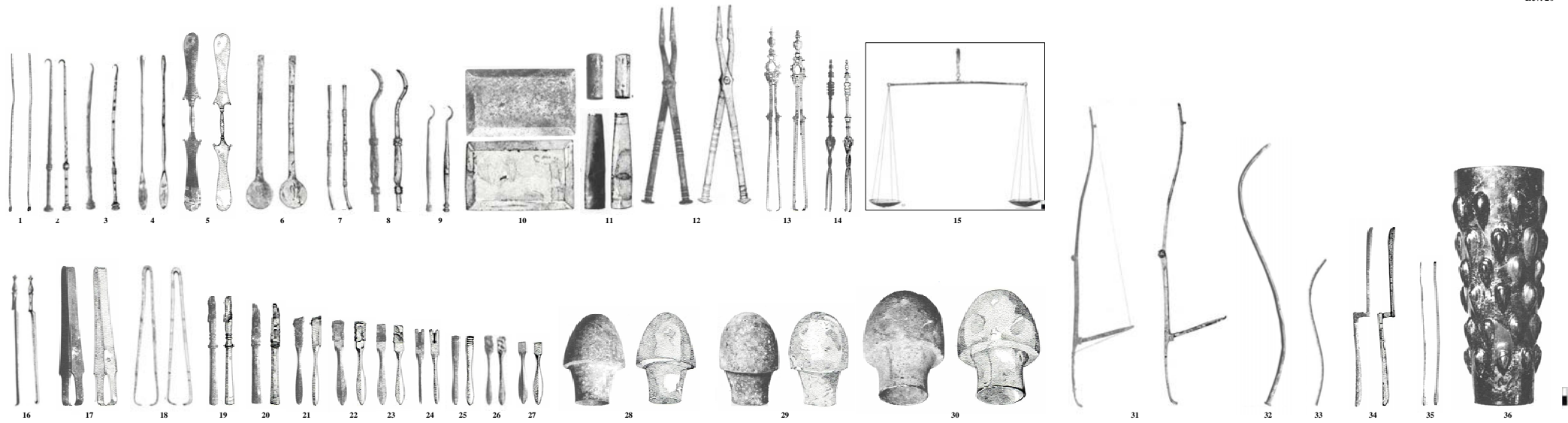
Bingen Hekim Mezarı Konteksti.

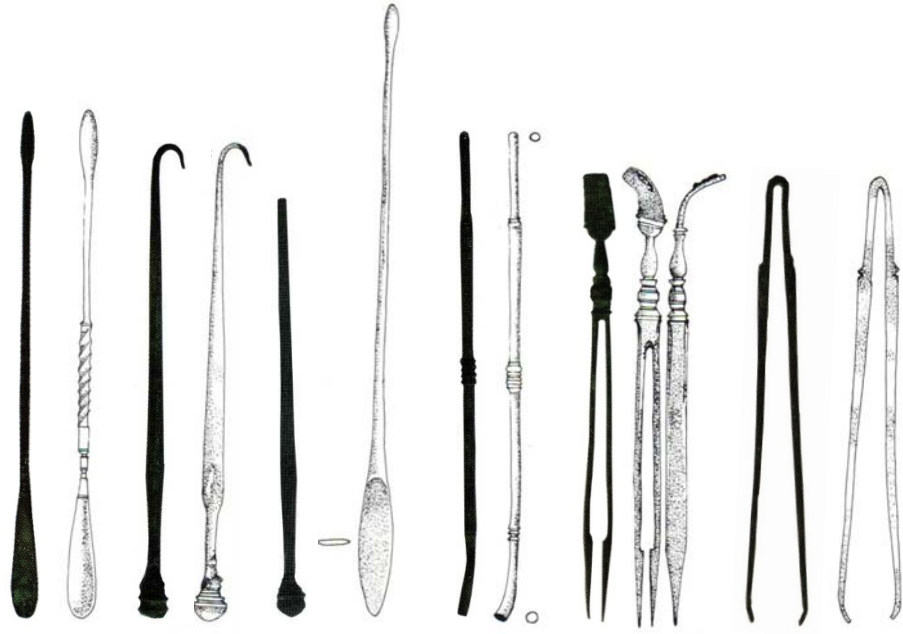
Ephesos St. Hekim Mezarı Konteksti.

Ephesos Hy. Hekim Mezarı Konteksti.

Kolophon Hekim Mezarı Konteksti.

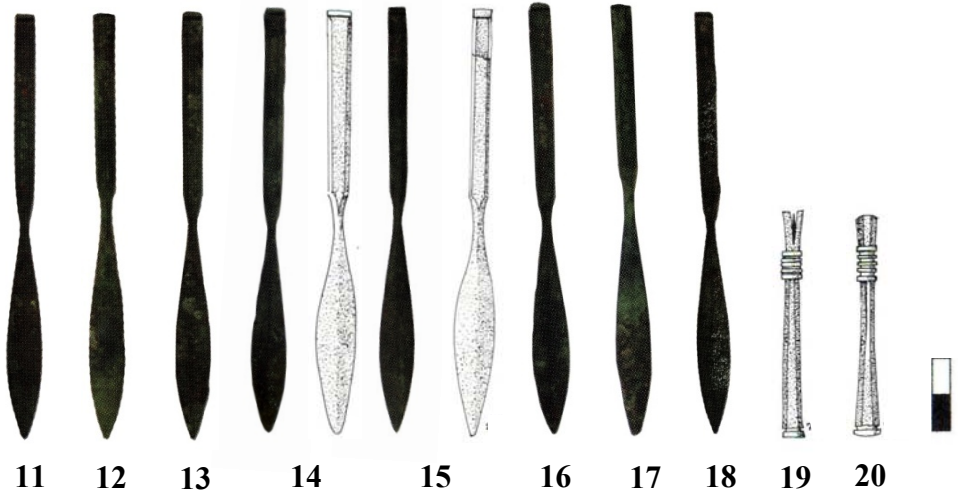

1 2 3 4 5 6 7

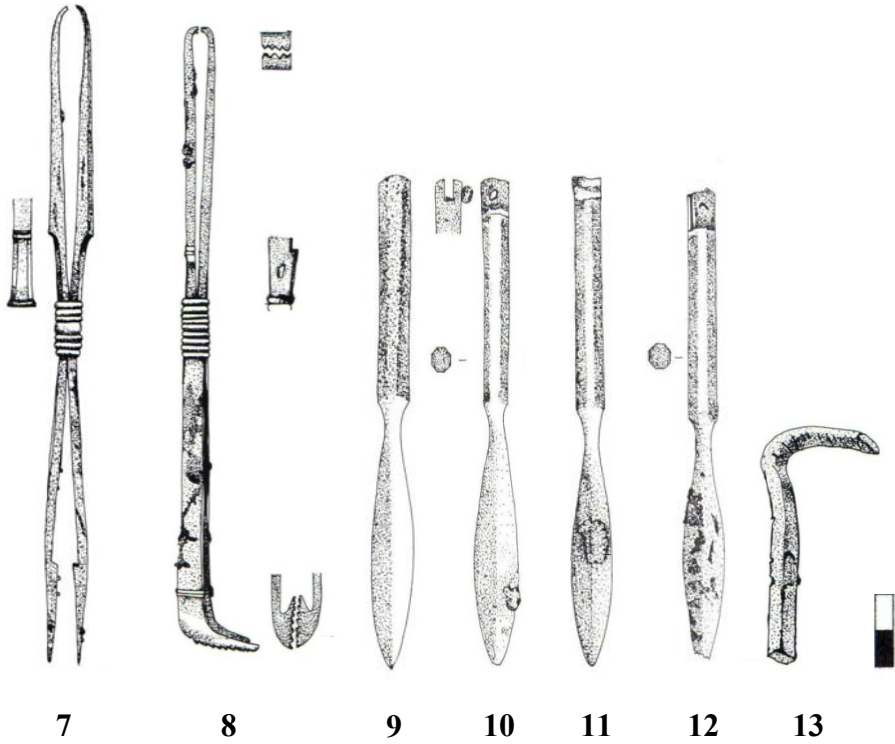
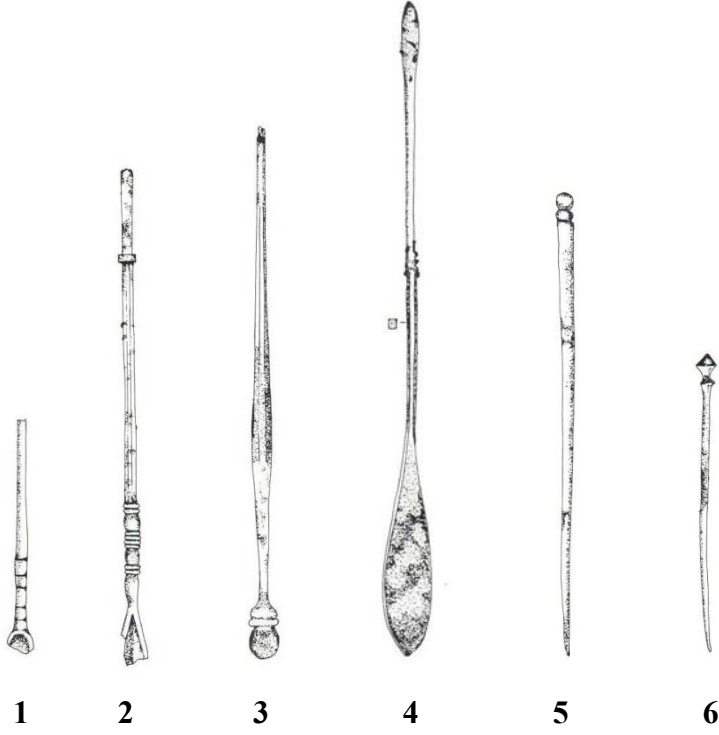

8 9 10 11

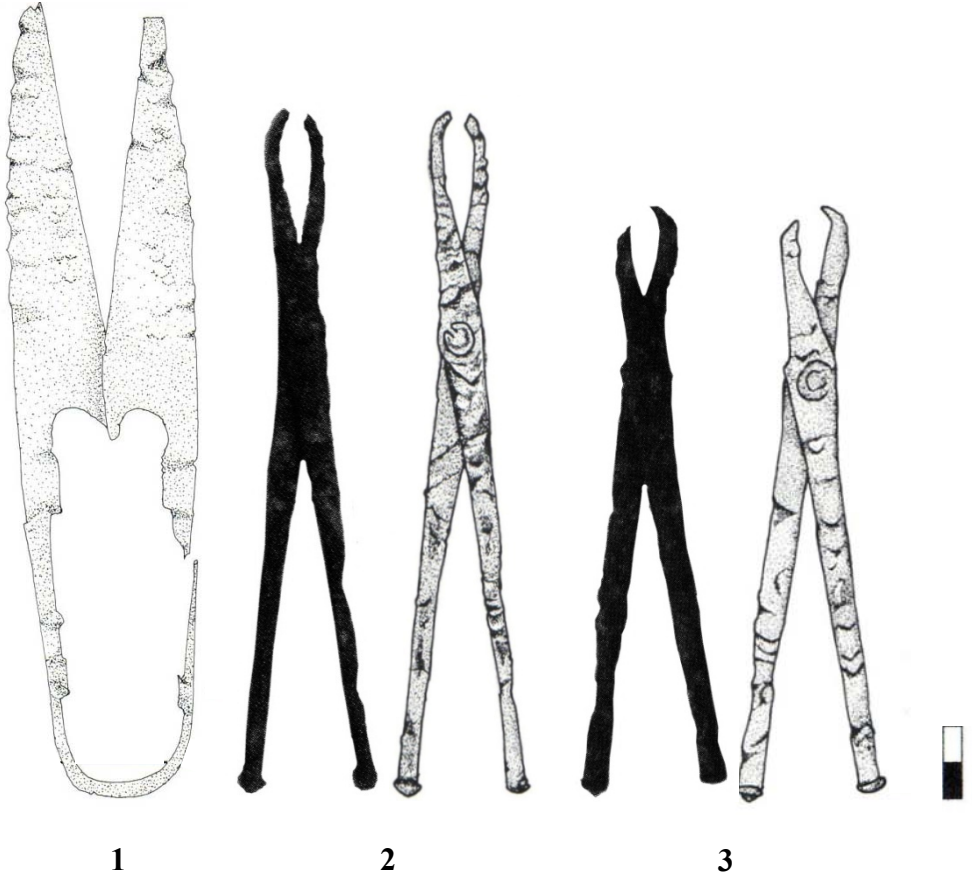
Çağış Hekim Mezarı Konteksti.

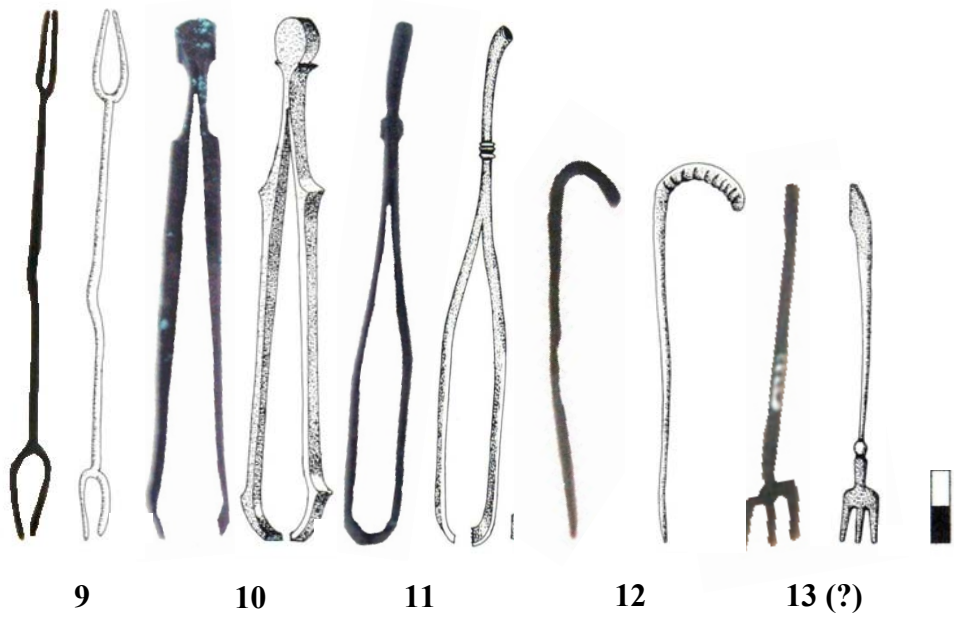
İstanbul S-Y Hekim Mezarı Konteksti.

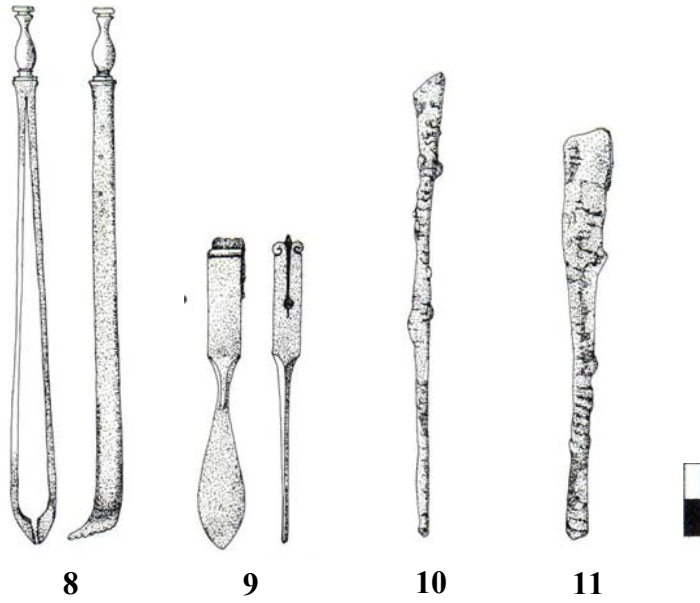
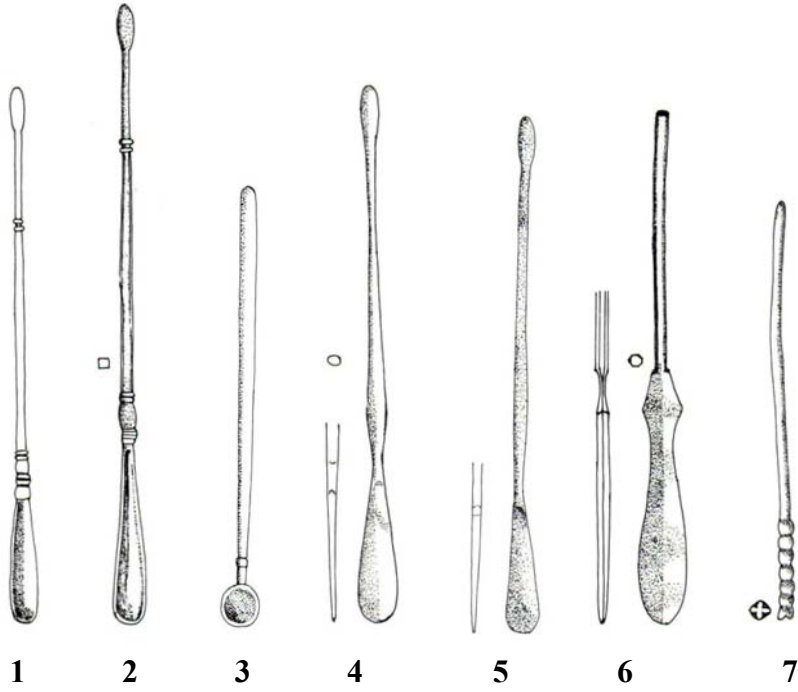
Cerrahpaşa Hekim Mezarı Konteksti.

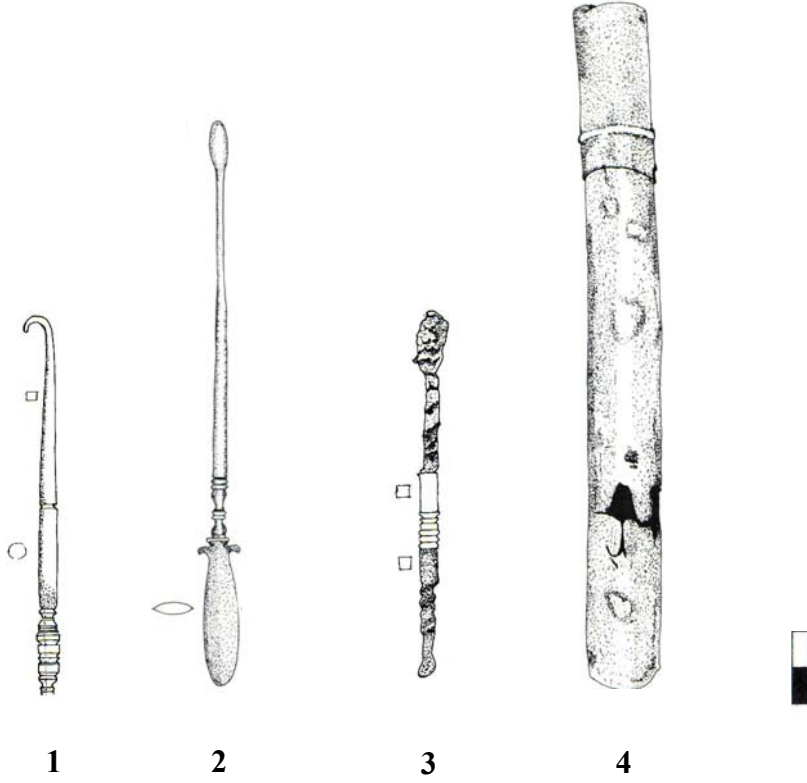
Kepsut Hekim Mezarı Konteksti.

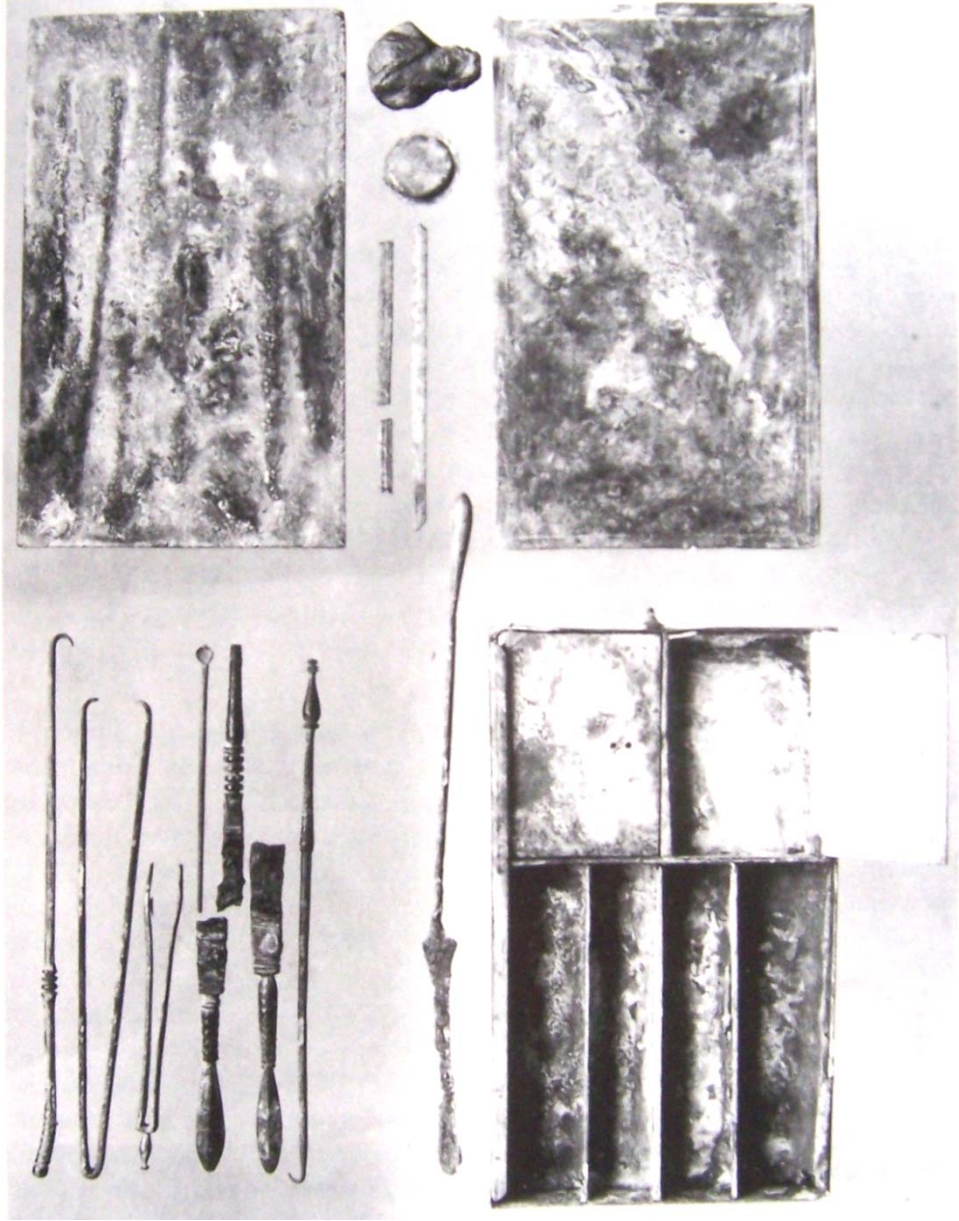
Calvert Hekim Mezarı Konteksti (?).

Adana VK Hekim Mezarı Konteksti.

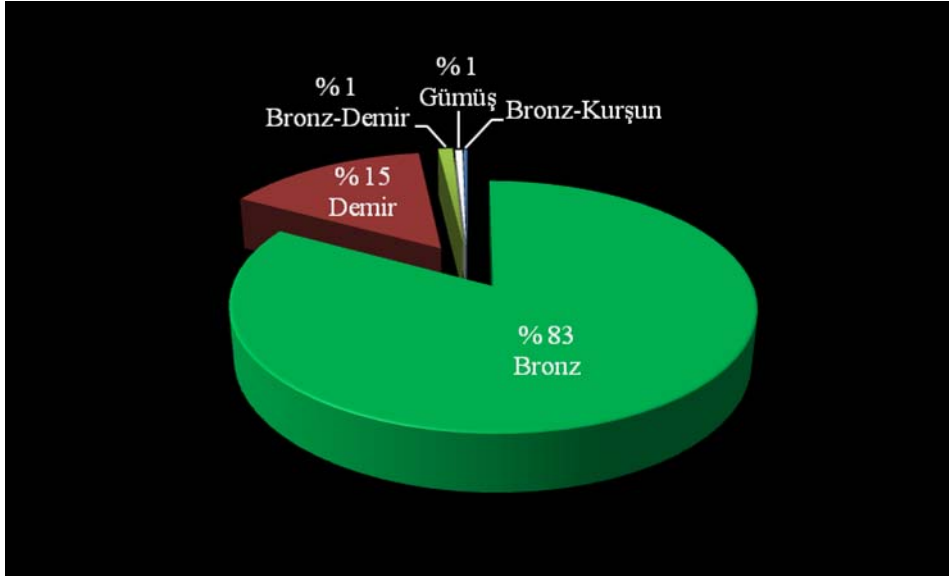
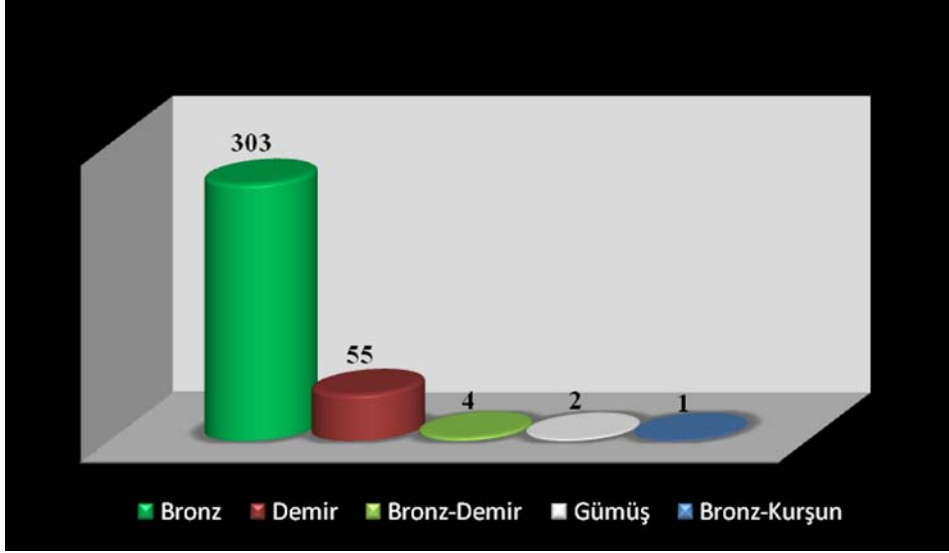

İzmit Hekim Mezarı Konteksti.

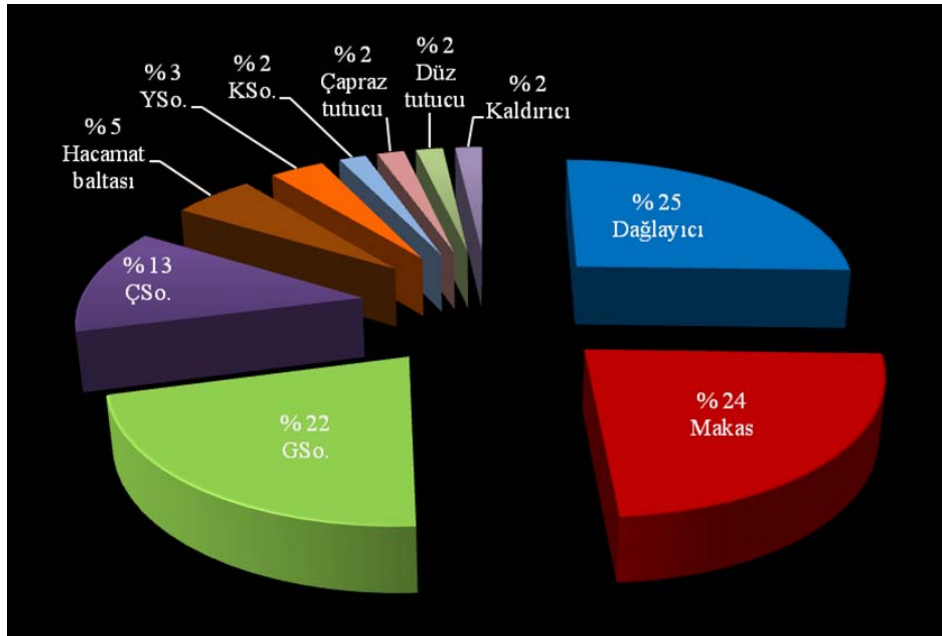
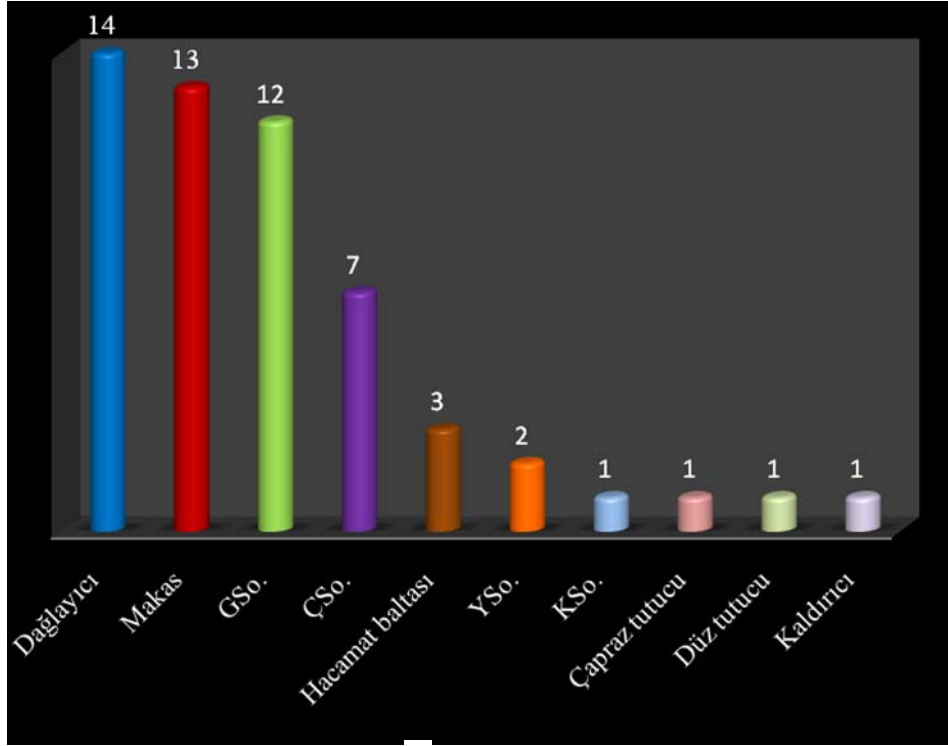

Ölçeksiz

Kyzikos Hekim Mezarı Konteksti.

Kataloglanan Tıp Âleti Malzemelerin Sayısal ve Yüzdeleri Dağılımları.

Kataloglanan Demir Tıp Âletlerinin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.

Alliano'da Bulunan Kemik Eserler Örnekleri.

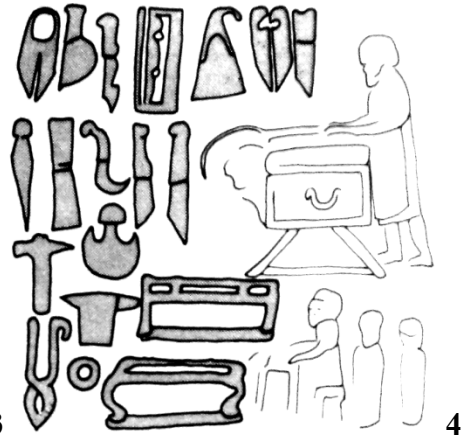
1

2

3

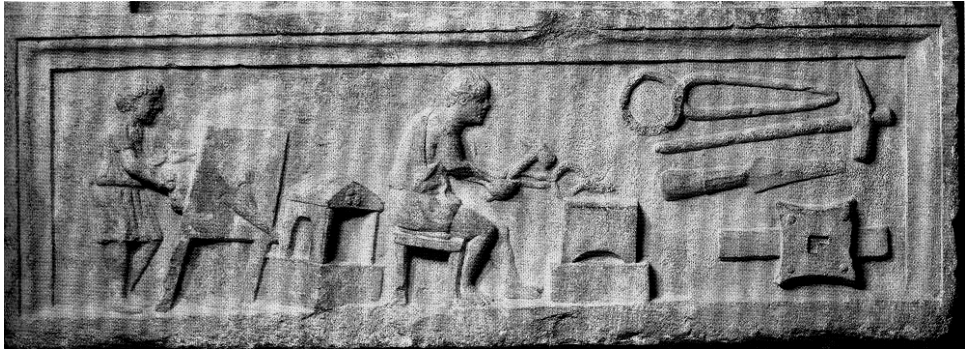
4

Ölçeksiz

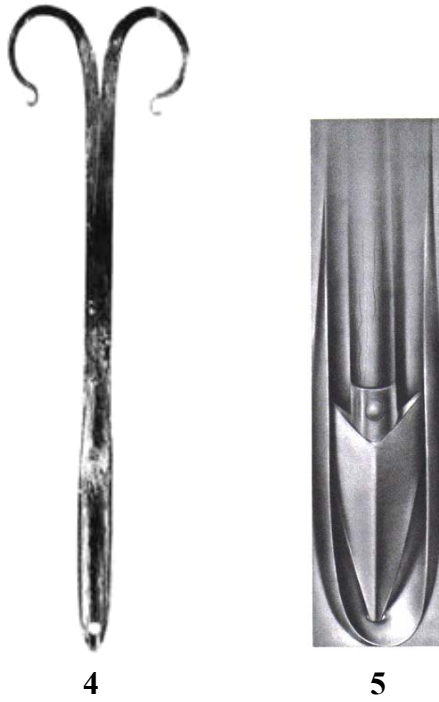
Metal Atölyesi Betimleri, Pişmiş Toprak Levhalar (Ostia Müzesi), M.S. 2. yüzyıl

1) Demirci İşliği, Gravür (Domitilla Katakompı), M.S. 4. yüzyıl.

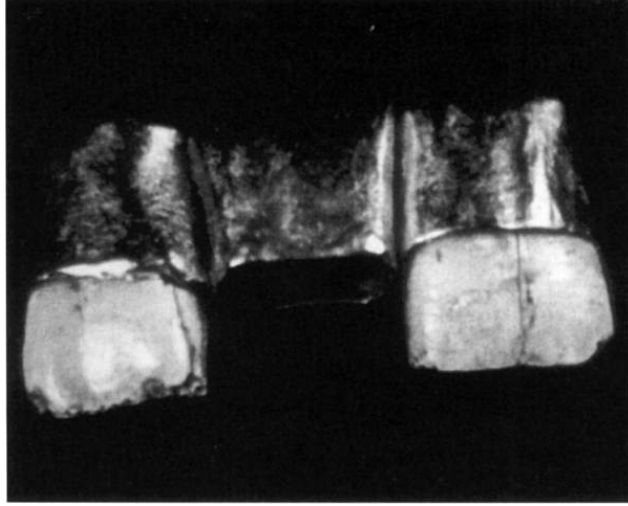

2) Çilingir İşliği, Stel (Aquileia Müzesi), M.S. 2. yüzyıl.

Ölçeksiz

Diokles Kaşığı

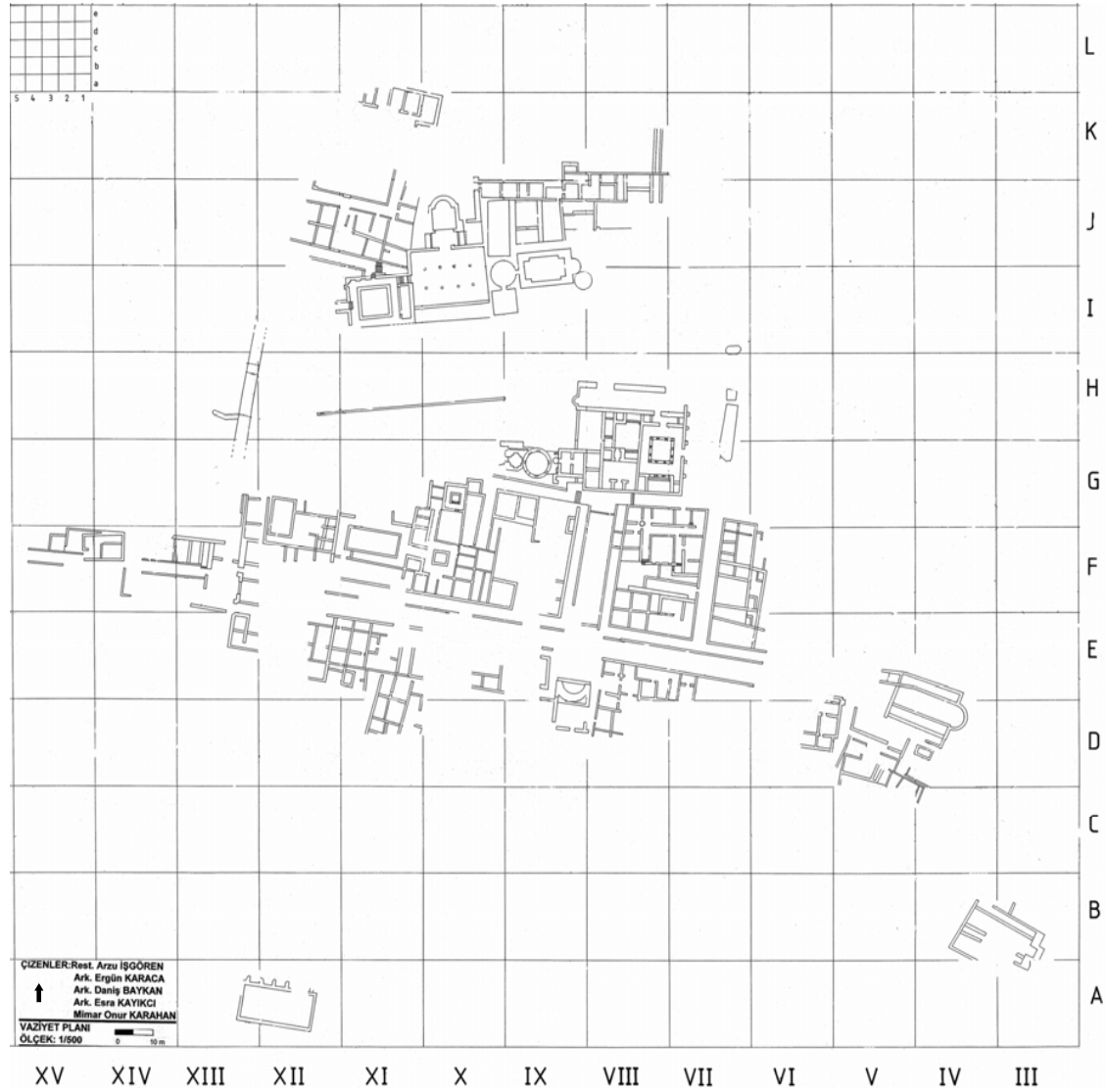
1

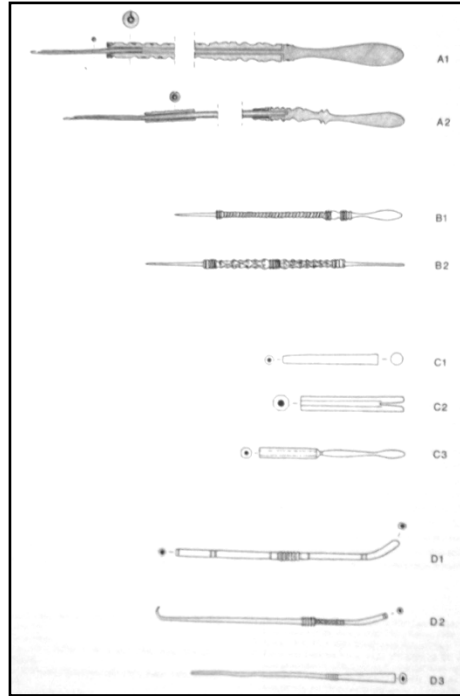
2

Ölçeksiz

Etrüsk Takma Dişleri, M.Ö. 6 - 3. yüzyıl.

Alliano Yerleşim Planı (Taraftmdan yalınlaştırılmıştır).

1) Ernst Künzl'in İğne Kabzası Tipolojisi

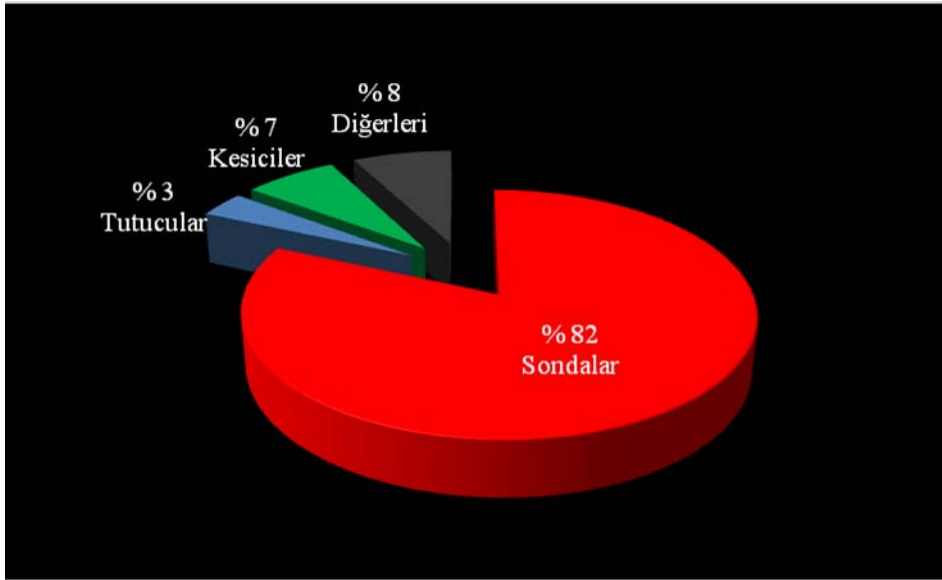
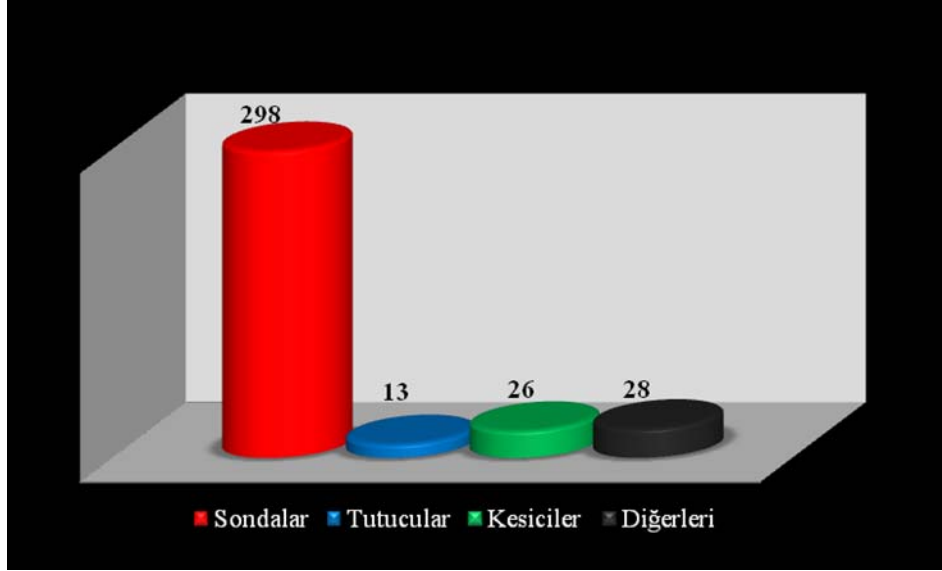
TABLE 1. — UVULA FORCEPS. COMPARATIVE DIMENSIONS (CM.)

Cat. nos.	Provenance	Context Date	Length	Jaw Size	Teeth per jaw	Length handle	Length arm + jaw	Length handle to pivot	Length pivot to jaw	Ratio of handle/pivot: pivot/jaw
STAPHYLAGRA, Type I										
1.	Cuerwent	—	19.2	1.5x1.8	c.25	10.0	9.2	13.3	5.9	2.3:1
2.	Cyrene	—	?	?	?	?	?	?	?	2.1:1
3.	Ostia	—	22.5	1.9x1.2	29	13.1	9.4	16.7	5.8	2.9:1
4.	Paris	c. A.D. 275	19.0	1.9x1.2	c.25	9.5	9.5	13.4	5.6	2.4:1
5.	Rome	—	18.7	1.7x1.2	14	9.9	8.8	14.4	4.3	3.5:1
6.	Tartüß	—	broken	broken	—	9.0	—	12.5	—	—
7.	Trier	—	broken	1.8x1.1	24	broken	9.5	—	5.9	—
8.	Italy	—	19.6	1.6x1.1	c.24	9.5	10.1	13.1	6.5	2.0:1
9.	Unprovenanced	—	18.8	1.6x1.1	21	9.6	9.2	12.4	6.4	1.9:1
10.	Unprovenanced	—	20.2	1.9x1.1	26	11.0	9.2	15.3	4.9	3.1:1
11.	Unprovenanced	—	20.2	1.8x1.0	24	10.0	10.2	13.9	6.3	2.2:1
12.	Unprovenanced	—	18.7	1.6x1.2	19	9.4	9.3	13.7	5.0	2.7:1
13.	Unprovenanced	—	broken	1.8x1.1	c.15	broken	8.4	—	4.9	—
14.	Unprovenanced	—	20.2	1.8x1.2	20	10.6	9.6	14.6	5.6	2.6:1
15.	Unprovenanced	—	broken	broken	—	9.4	—	13.0	—	—
STAPHYLAGRA, Type II										
16.	Ancaster	—	16.9	2.1x1.3	12	9.4	7.5	9.4	7.5	1.3:1
17.	Augst	—	20.3	1.9x1.0	c.30	9.6	10.7	13.5	6.9	2.0:1
18.	Avenches	—	19.4	1.8x?	c.25	9.9	9.5	13.3	6.6	2.2:1
STAPHYLAGRA, Uncertain										
19.	Marcianopolis	c. A.D. 400	?	?	?	?	?	?	?	?
STAPHYLAGRA, Hybrids										
20.	Colchester	—	19.8	2.8x1.2	31	Sprung,		not		hinged
21.	Italy	—	18.5	1.7x2	c.30	Sprung		not		hinged
22.	Unprovenanced	—	21.1	2.6x1.1	22	9.9	11.2	15.1	6.0	2.5:1
23.	Colchester	—	21.9	1.6x0.8	5	4.9	17.0	11.9	10.0	1.2:1
STAPHYLOCAUSTES										
24.	Italy	—	21.0	4.0x1.8	—	10.2	10.8	13.7	7.3	1.9:1
25.	Unprovenanced	—	broken	3.3x?	—	broken	9.7	—	6.6	—
STAPHYLOCAUSTES, Uncertain										
26.	Marcianopolis	c. A.D. 400	?	?	?	?	?	?	?	?

2) Ralph Jackson'in Staphylagra / Staphylocaustes Tipolojisi

İlyas(s) Çayı'nın Kuzeyinde Bulunan Tıp Âleti Konteksti.

Kataloglanan Tıp Âleti Gruplarının Sayısal ve Yüzelik Dağılımları.

Kat. Nu.: 312

Kesici
Kıvrımlı yuva ağızı
Kesici yuvası
Üst gövde
Alt gövde

Sivri uç

Sap / Gövde

Karın

Bel

Kaşık

Kat. Nu.: 44

Kat. Nu.: 200

Mahmuz

Kat. Nu.: 24

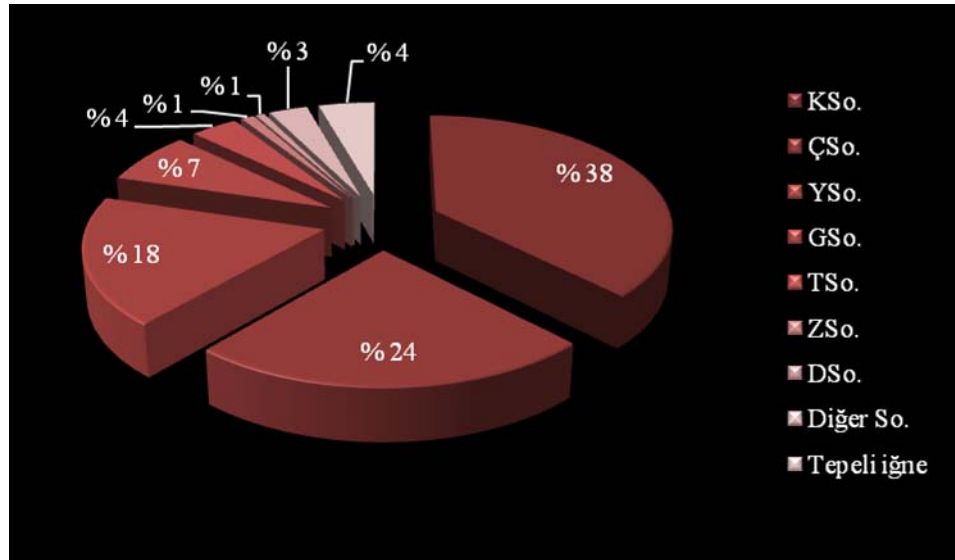
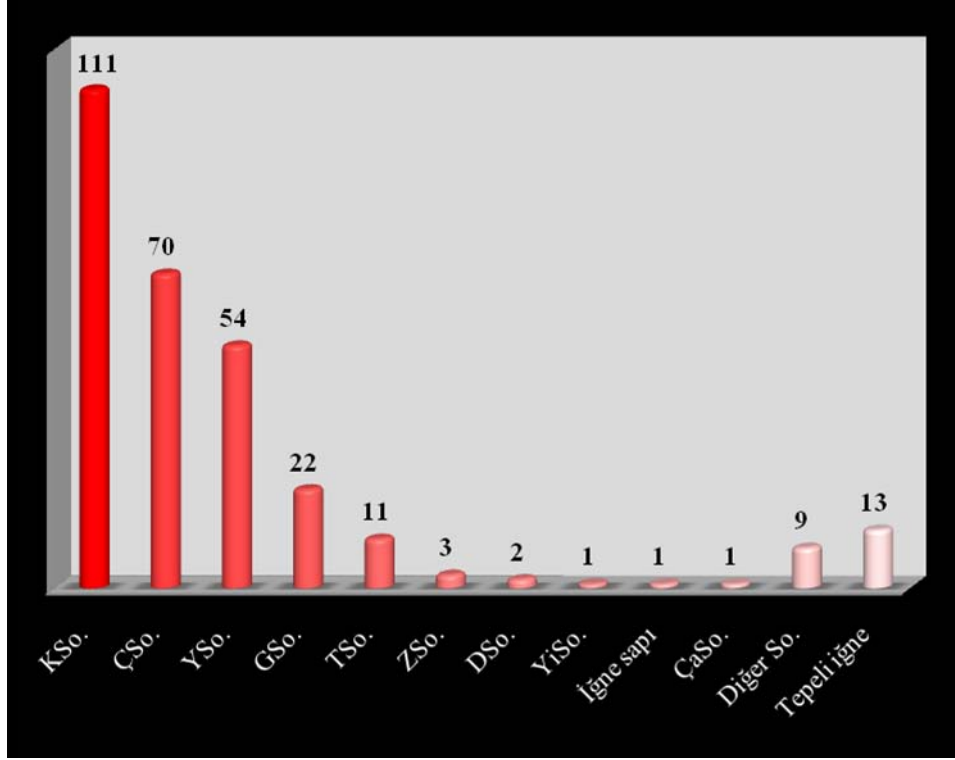

Çengel

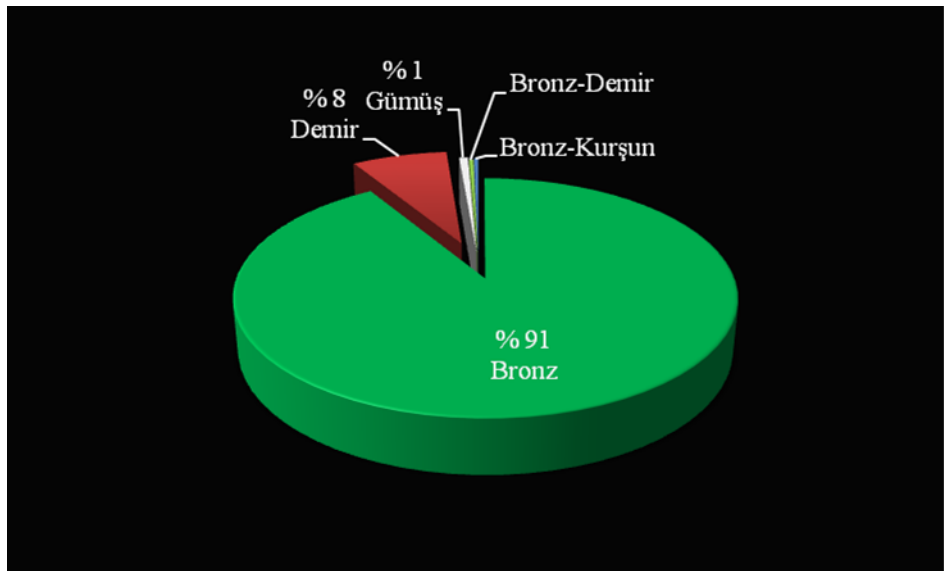
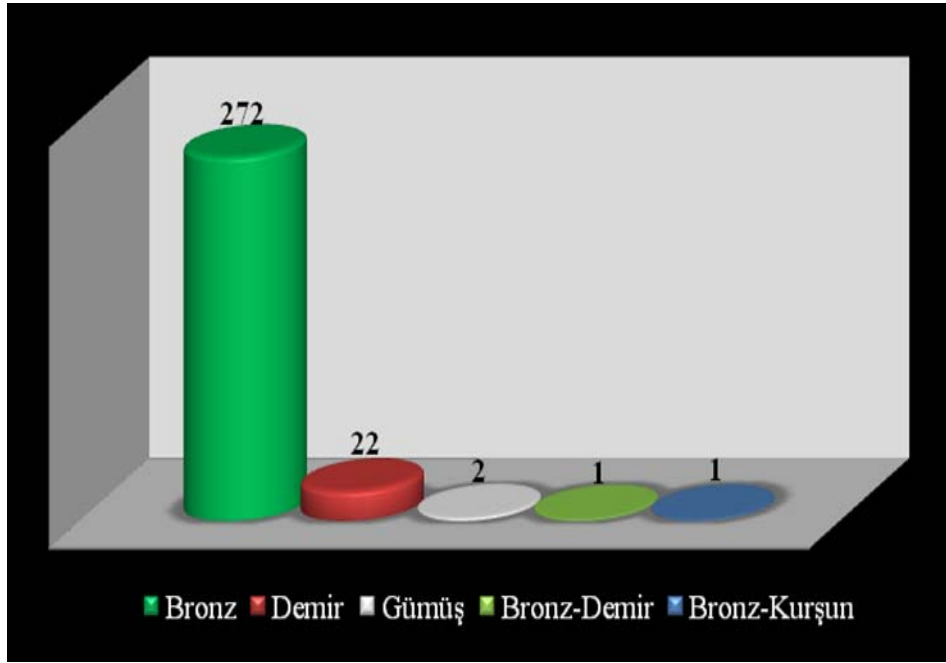
Kat. Nu.: 130

Kovan

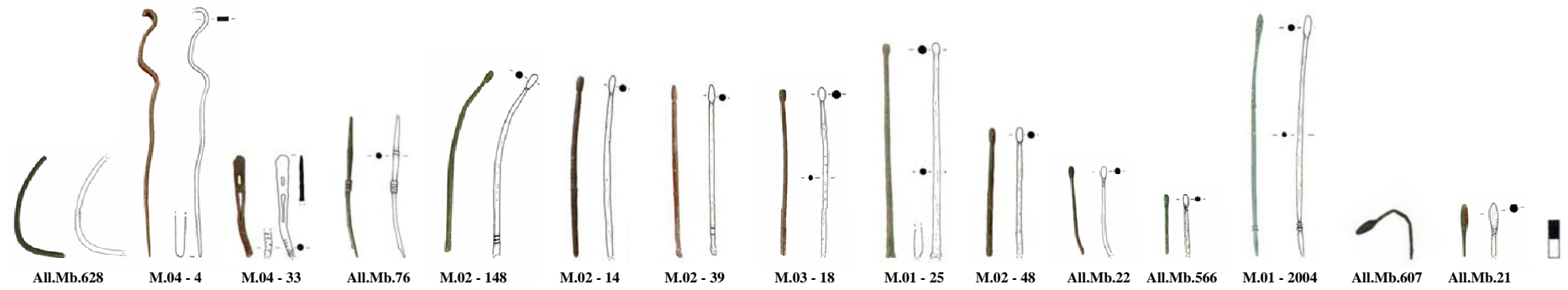
Ölçeksiz

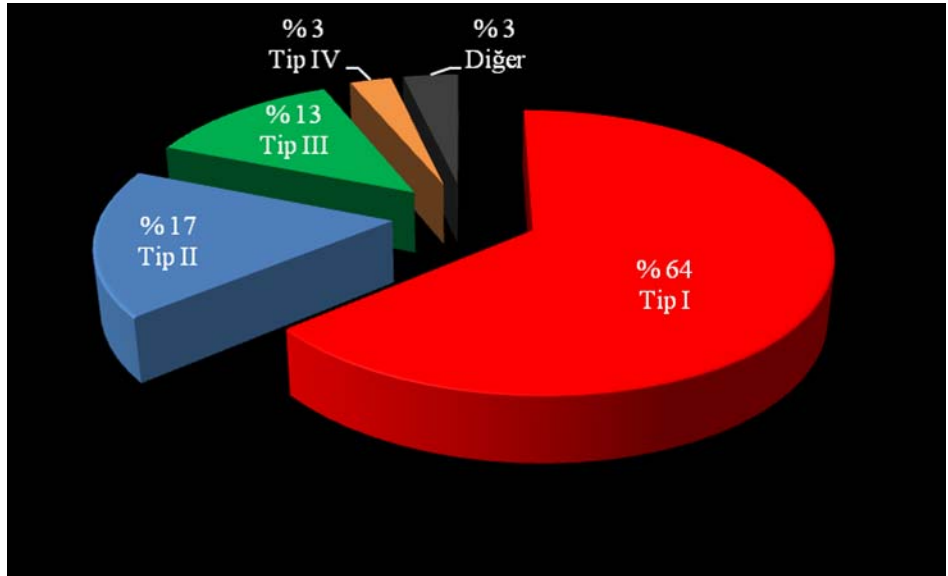
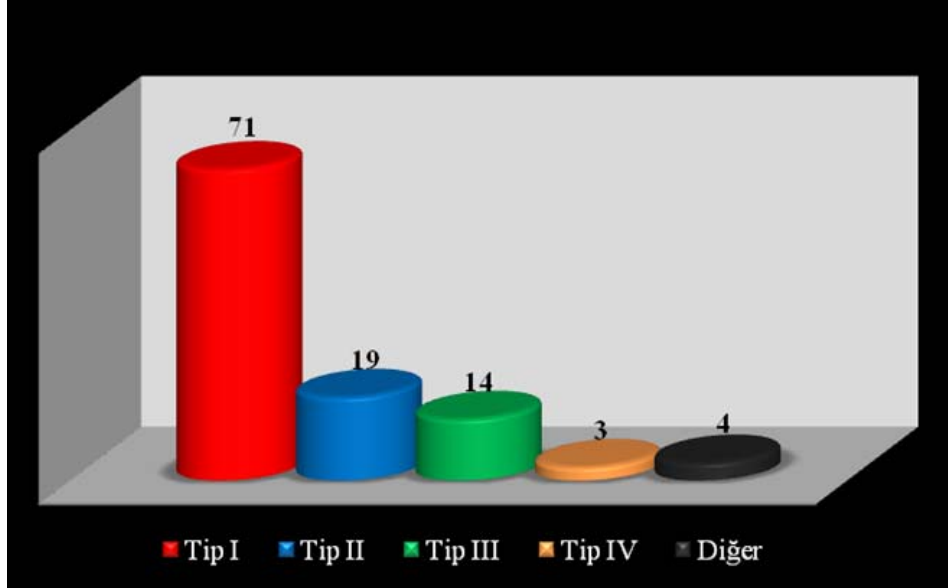
Kataloglanan Sonda Tiplerinin Sayısal ve Yüzdeleri Dağılımları.

Kataloglanan Sonda Malzemelerinin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.

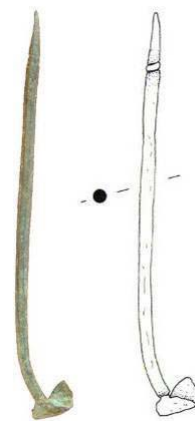
Kataloglanmayan Sonda ve Parçaları.

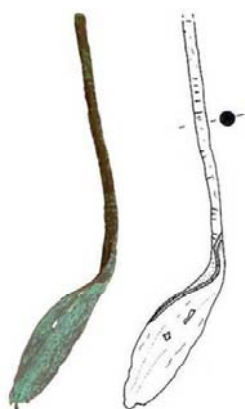
Kataloglanan KSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzelik Dağılımları.

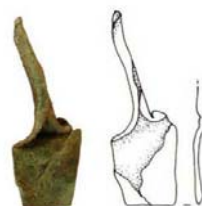
1) Kat. Nu.: 111

2) Kat. Nu.: 110

3) Kat. Nu.: 108

4) Kat. Nu.: 109

5) All.Mb.648

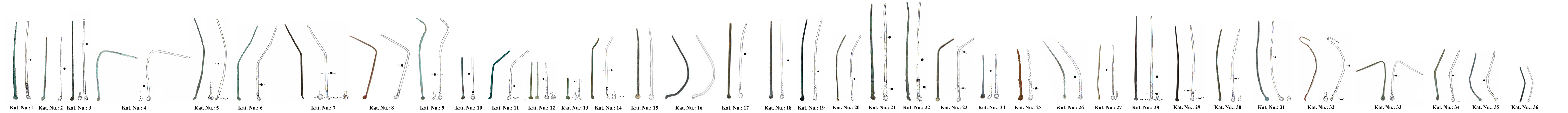

6) All.Mb.643

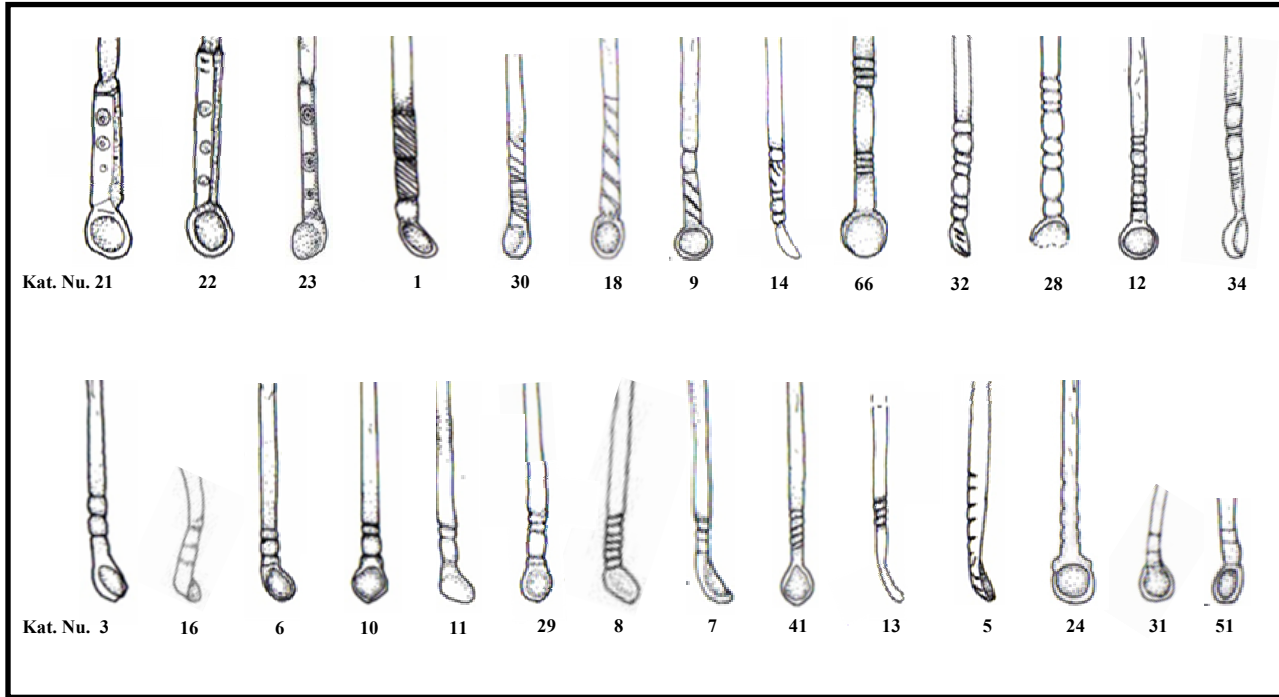

7) All.Mb.23

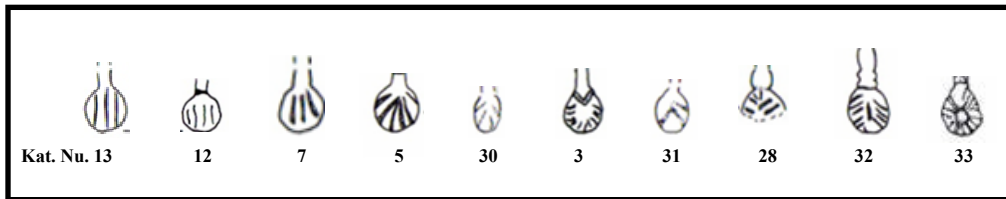

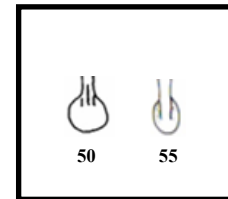
Kataloglanan Küçük Dairesel Kaşıklı (KSo. Tip I) Sondalar.

1

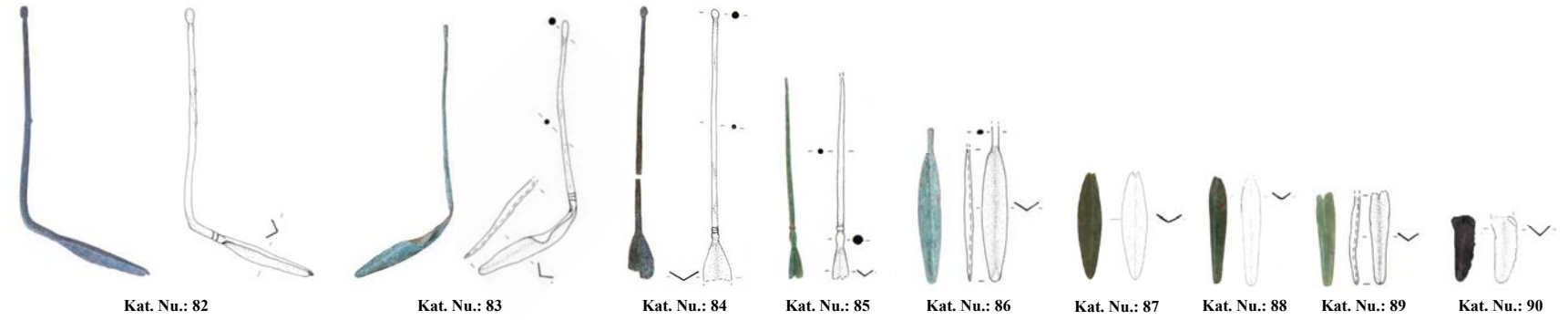
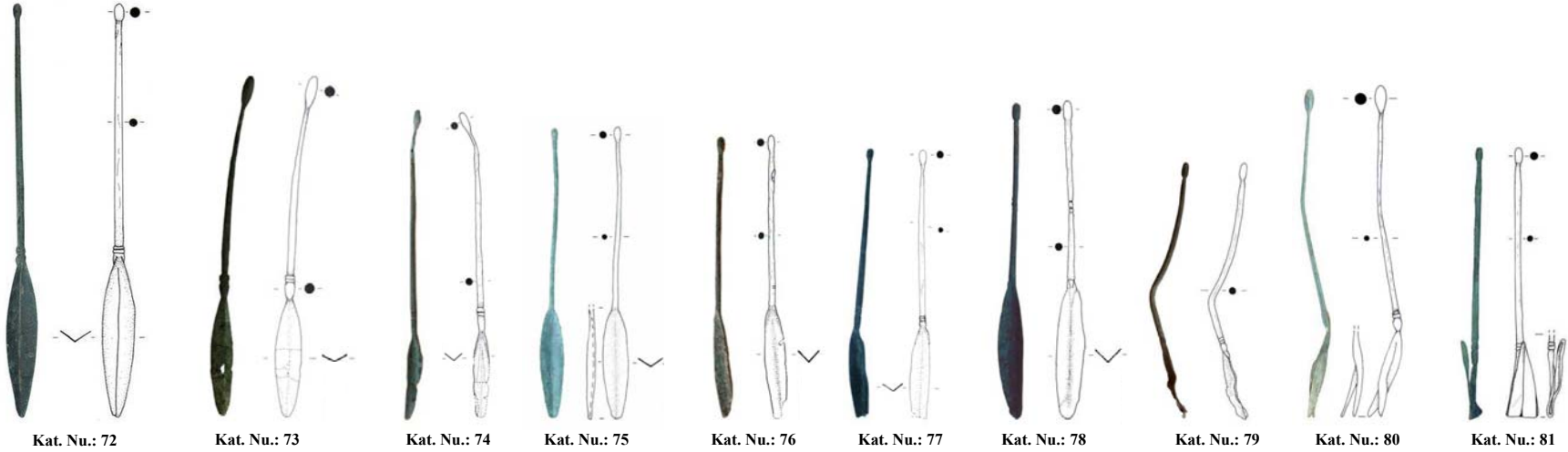

2

3

Kataloglanan Yaprak Biçimli Kaşıklı (KSo. Tip II) Sondalar.

Kat. Nu.: 91

Kat. Nu.: 92

Kat. Nu.: 93

Kat. Nu.: 94

Kat. Nu.: 95

Kat. Nu.: 96

Kat. Nu.: 97

Kat. Nu.: 98

Kat. Nu.: 99

Kat. Nu.: 100

Kat. Nu.: 101

Kat. Nu.: 102

Kat. Nu.: 103

Kat. Nu.: 104

Kataloglanan Oval Kaşıklı (KSo. Tip III) Sondalar.

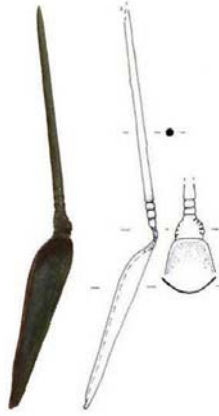
Kat. Nu.: 91 Kat. Nu.: 92 Kat. Nu.: 95 Kat. Nu.: 96 Kat. Nu.: 98 Kat. Nu.: 99

Kat. Nu.: 93 Kat. Nu.: 94 Kat. Nu.: 97

Kataloglanan Oval Kaşıklı Bazı Sondaların Karşılaştırılması.

Kat. Nu.: 105

Kat. Nu.: 106

Kat. Nu.: 107

Kataloglanan Büyük Armudî Kaşıklı (KSo. Tip IV) Sondalar.

Kat. Nu.: 112 Kat. Nu.: 113 Kat. Nu.: 114 Kat. Nu.: 115 Kat. Nu.: 116 Kat. Nu.: 117 Kat. Nu.: 118 Kat. Nu.: 119 Kat. Nu.: 120 Kat. Nu.: 121 Kat. Nu.: 122 Kat. Nu.: 123 Kat. Nu.: 124 Kat. Nu.: 125 Kat. Nu.: 126 Kat. Nu.: 127 Kat. Nu.: 128 Kat. Nu.: 129 Kat. Nu.: 130

Kat. Nu.: 131 Kat. Nu.: 132 Kat. Nu.: 133 Kat. Nu.: 134 Kat. Nu.: 135 Kat. Nu.: 136 Kat. Nu.: 137 Kat. Nu.: 138 Kat. Nu.: 139 Kat. Nu.: 140 Kat. Nu.: 141 Kat. Nu.: 142 Kat. Nu.: 143 Kat. Nu.: 144 Kat. Nu.: 145 Kat. Nu.: 146 Kat. Nu.: 147 Kat. Nu.: 148 Kat. Nu.: 149

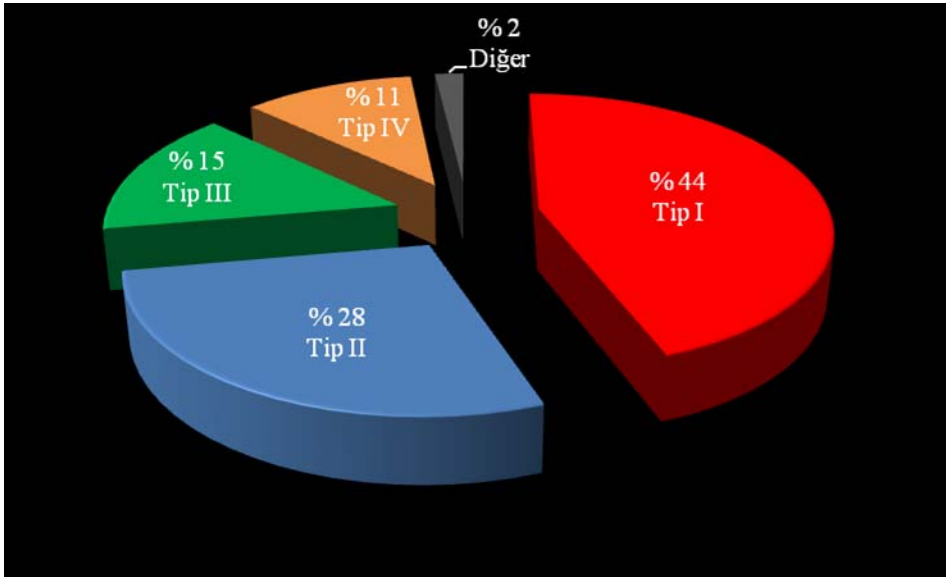
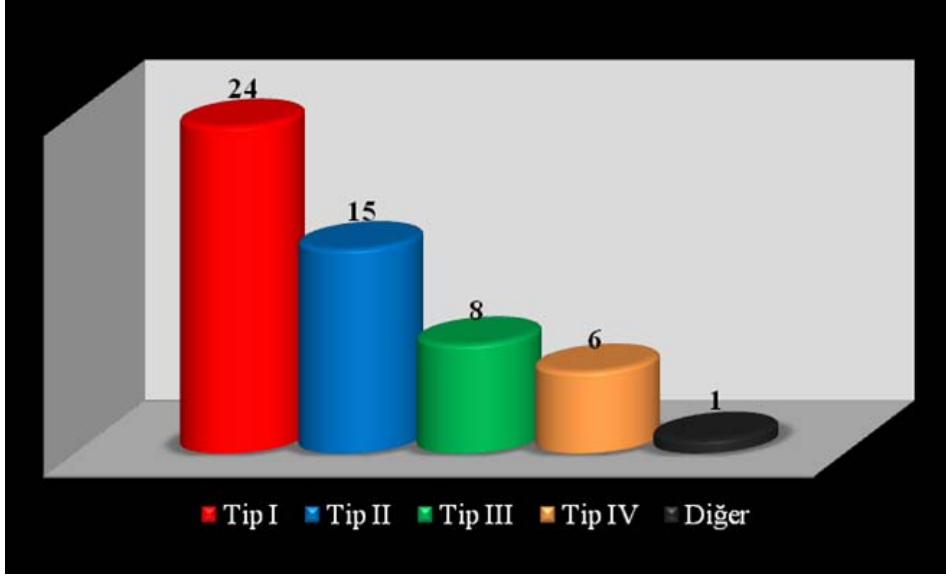

Kat. Nu.: 150 Kat. Nu.: 151 Kat. Nu.: 152 Kat. Nu.: 153 Kat. Nu.: 154 Kat. Nu.: 155 Kat. Nu.: 156 Kat. Nu.: 157 Kat. Nu.: 158 Kat. Nu.: 159 Kat. Nu.: 160 Kat. Nu.: 161 Kat. Nu.: 162 Kat. Nu.: 163 Kat. Nu.: 164 Kat. Nu.: 165 Kat. Nu.: 166 Kat. Nu.: 167

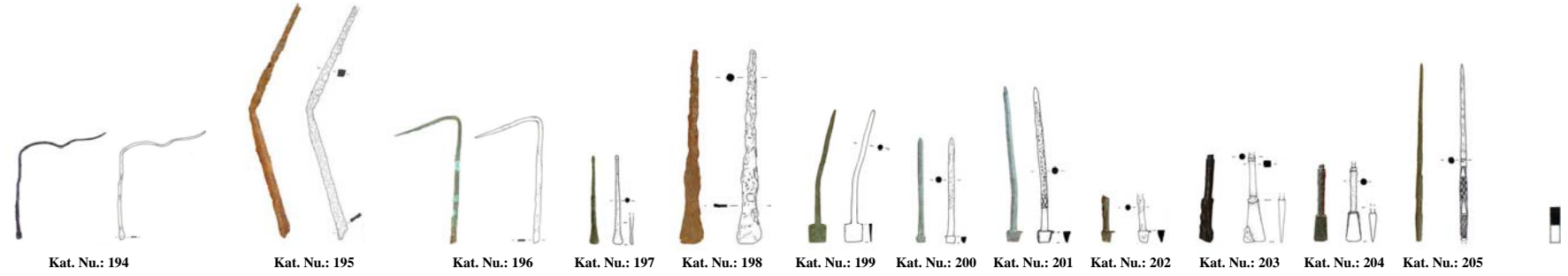
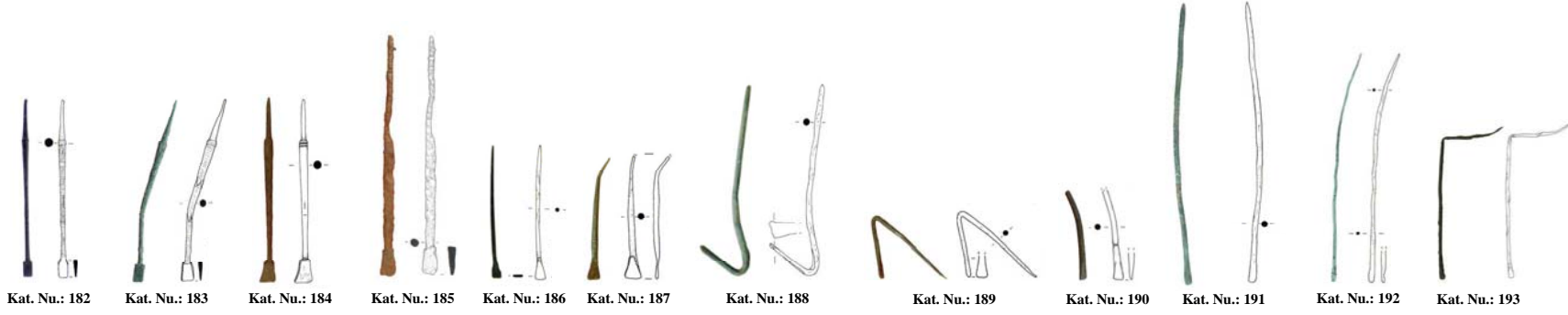

Kat. Nu.: 168 Kat. Nu.: 169 Kat. Nu.: 170 Kat. Nu.: 171 Kat. Nu.: 172 Kat. Nu.: 173 Kat. Nu.: 174 Kat. Nu.: 175 Kat. Nu.: 176 Kat. Nu.: 177 Kat. Nu.: 178 Kat. Nu.: 179 Kat. Nu.: 180

Kataloglanan *Kovanlı Çengel Uçlu (ÇSo.) Sondalar.*

Kataloglanan YSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.

Kataloglanan Kalem (*Stylus*) Uçlu (YSo. Tip I) Sondalar.

Kat. Nu.: 206

Kat. Nu.: 207

Kat. Nu.: 208

Kat. Nu.: 209

Kat. Nu.: 210

Kat. Nu.: 211

Kat. Nu.: 212

Kat. Nu.: 213

Kat. Nu.: 214

Kat. Nu.: 215

Kat. Nu.: 216

Kat. Nu.: 217

Kat. Nu.: 218

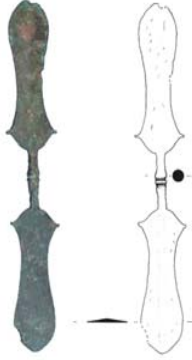
Kat. Nu.: 219

Kat. Nu.: 220

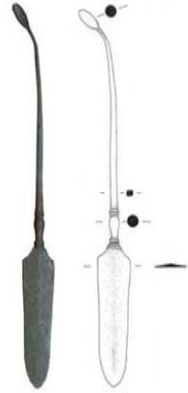
Kataloglanan Küçük Dairesel Uçlu (YSo. Tip II) Sondalar.

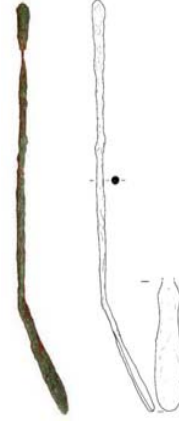
Kat. Nu.: 221

Kat. Nu.: 222

Kat. Nu.: 223

Kat. Nu.: 224

Kat. Nu.: 225

Kat. Nu.: 226

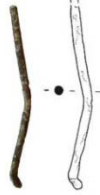

Kat. Nu.: 227

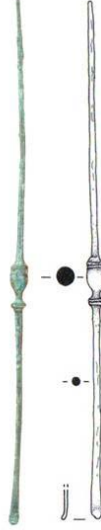

Kat. Nu.: 228

Kataloglanan Ispatula Uçlu (YSo. Tip III) Sondalar.

Kat. Nu.: 229

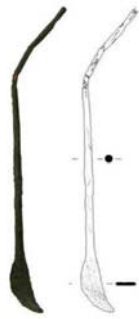
Kat. Nu.: 230

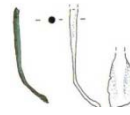
Kat. Nu.: 231

Kat. Nu.: 232

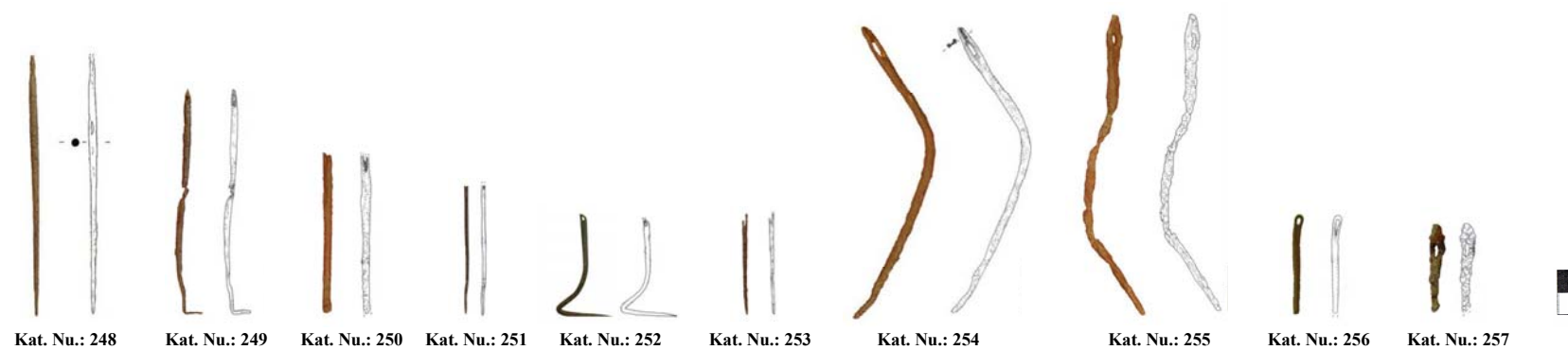
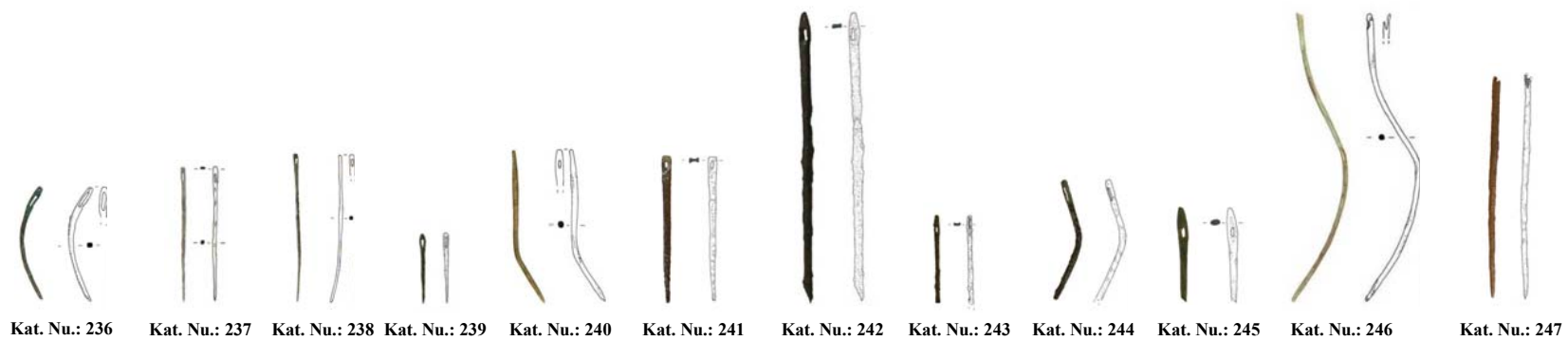
Kat. Nu.: 233

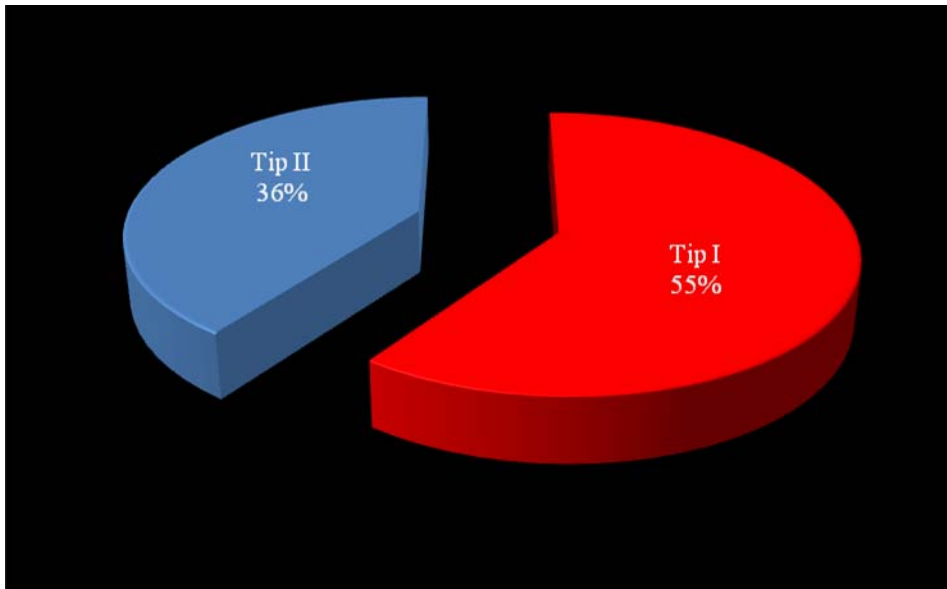
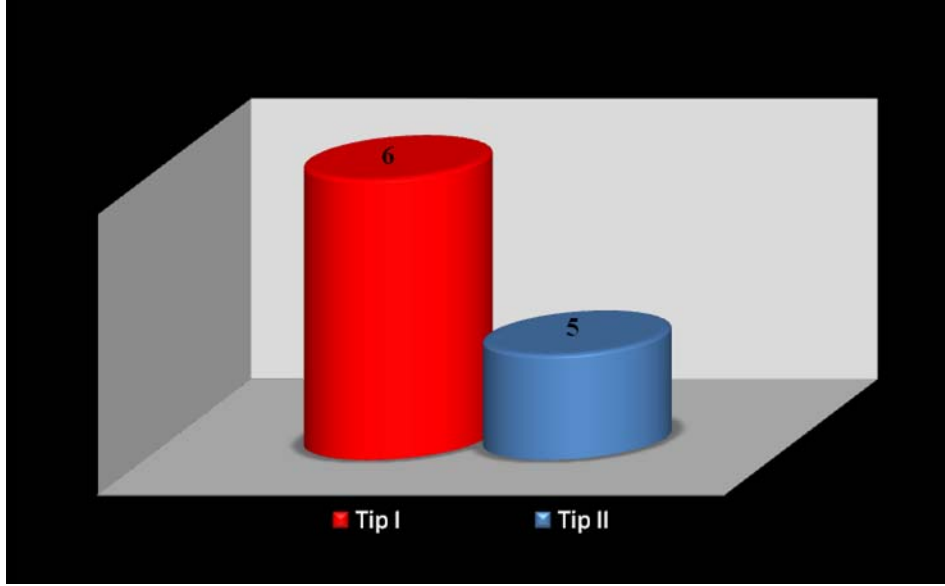
Kat. Nu.: 234

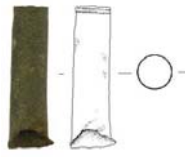
Kataloglanan Kıvrık Uçlu (YSo. Tip IV) Sondalar.

Kataloglanan Gözlü İğneler (GSo.).

Kataloglanan TSo. Tiplerinin Sayısal ve Yüzelik Dağılımları.

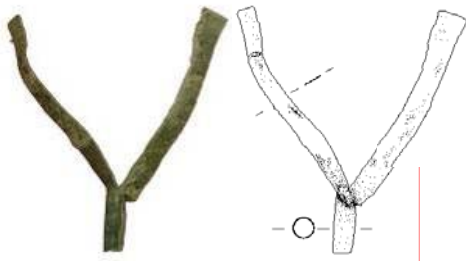
Kat. Nu.: 258

Kat. Nu.: 259

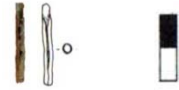
Kat. Nu.: 260

Kat. Nu.: 261

Kat. Nu.: 262

Kat. Nu.: 263

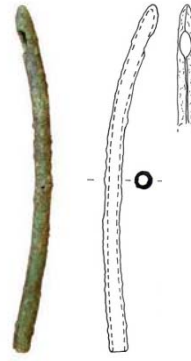
Kataloglanan Basit Tüp (TSo. Tip I) Sondalar.

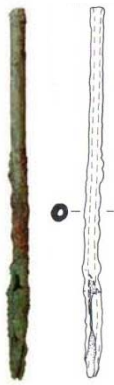
Kat. Nu.: 264

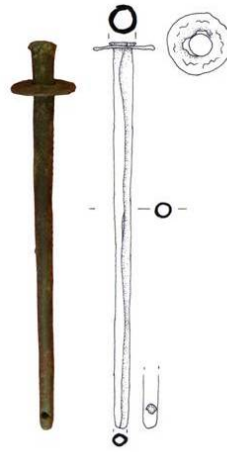
Kat. Nu.: 265

Kat. Nu.: 266

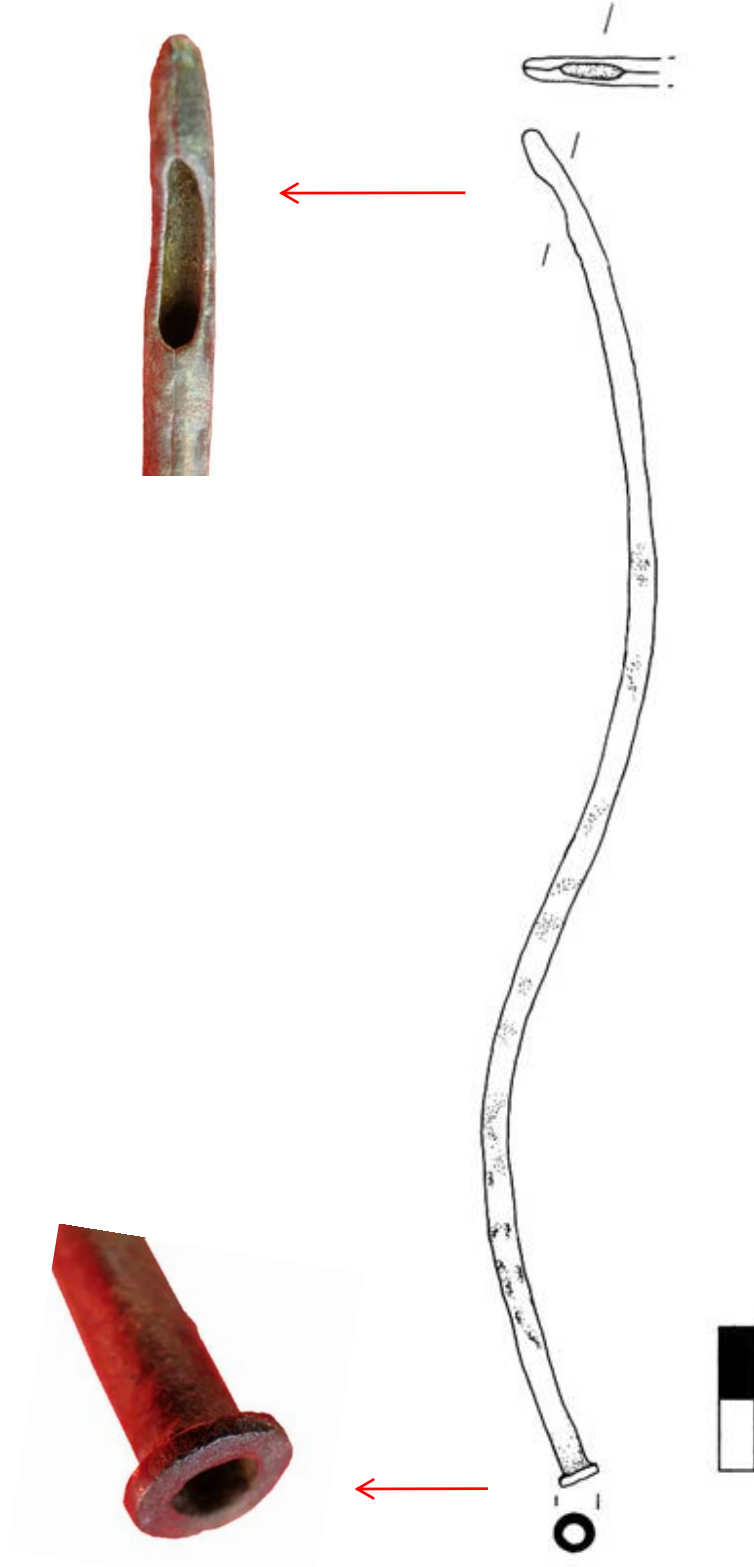

Kat. Nu.: 267

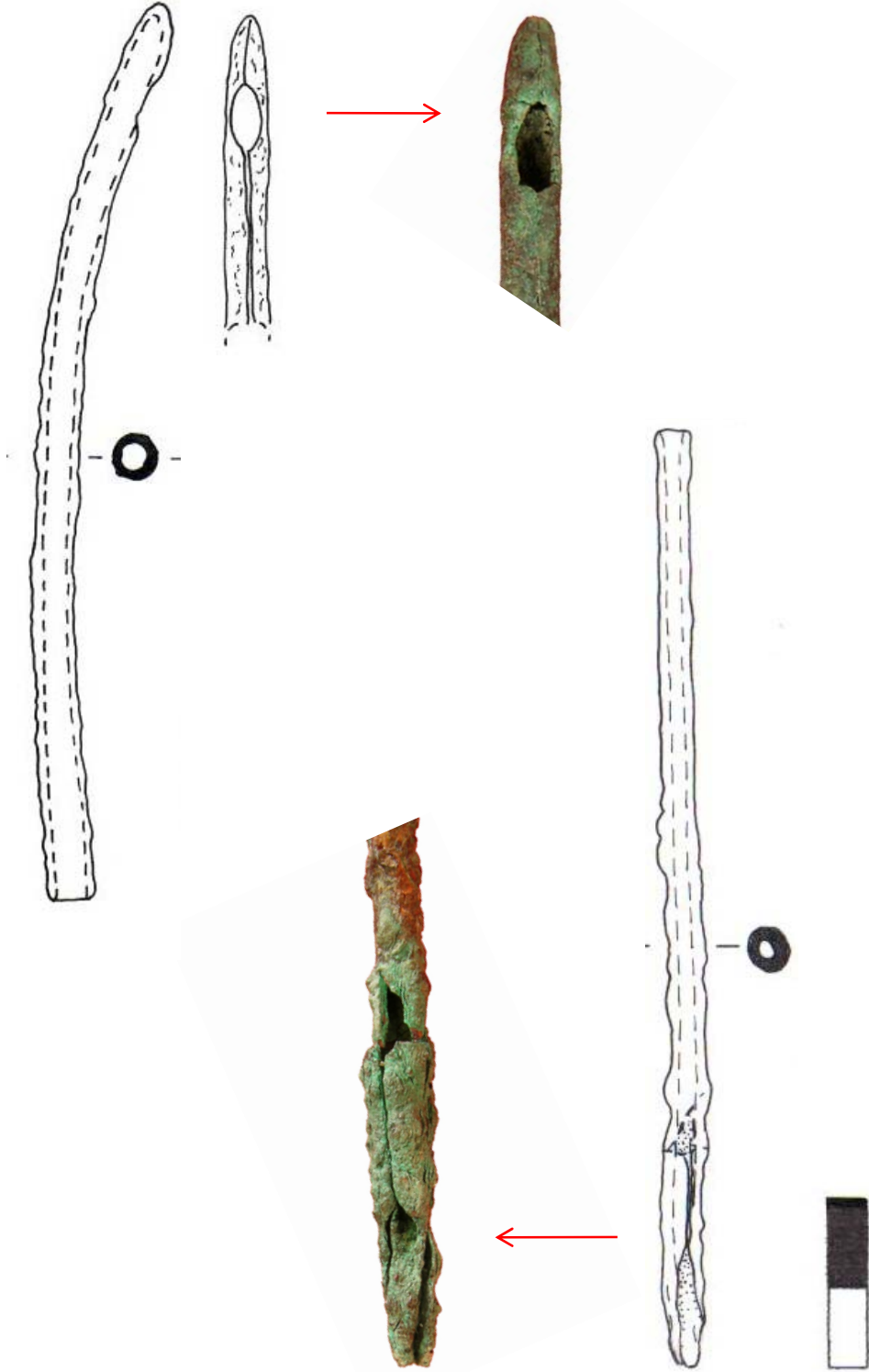

Kat. Nu.: 268

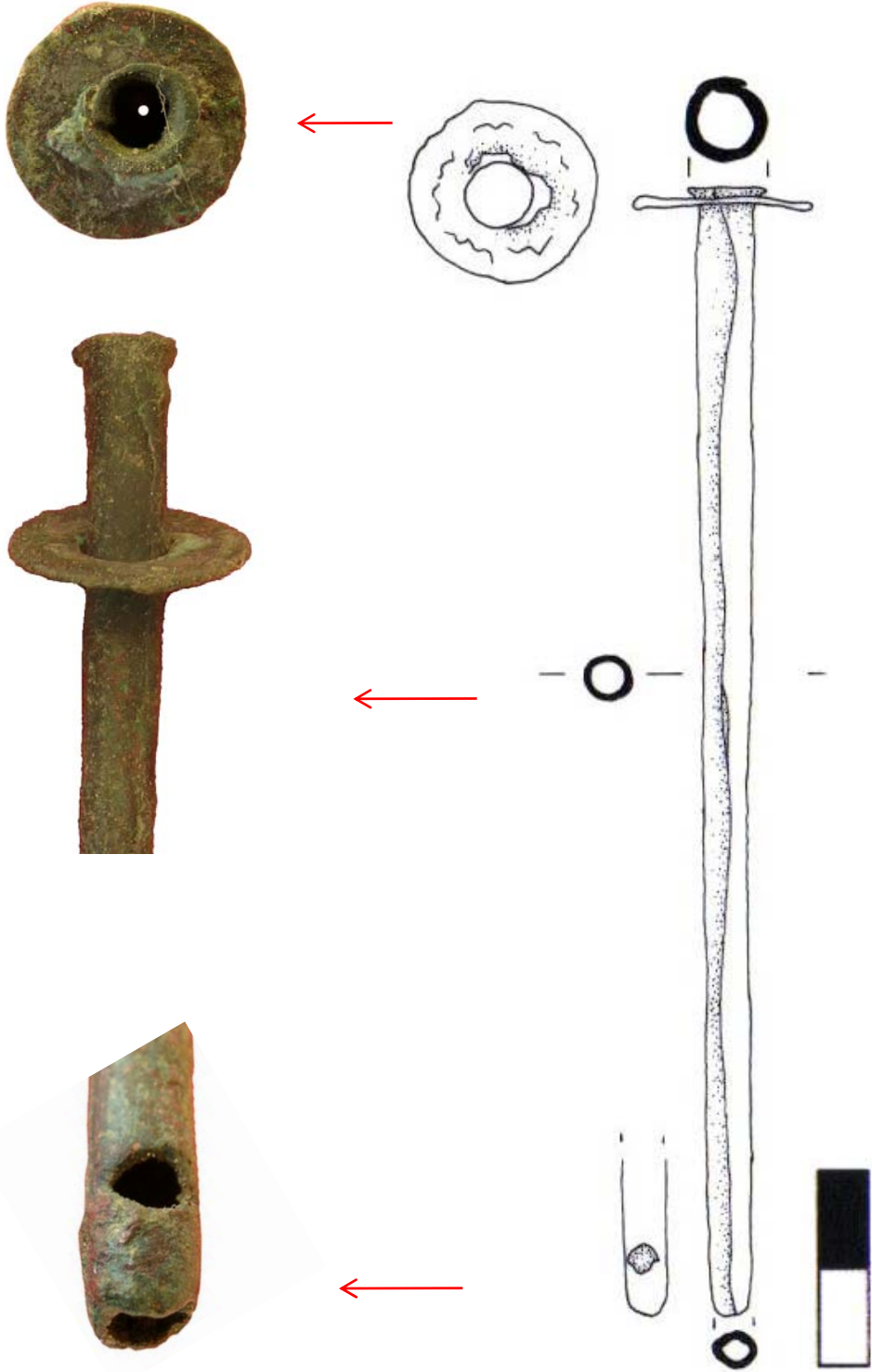
Kataloglanan Delikli Tüp (TSo. Tip II) Sondalar.

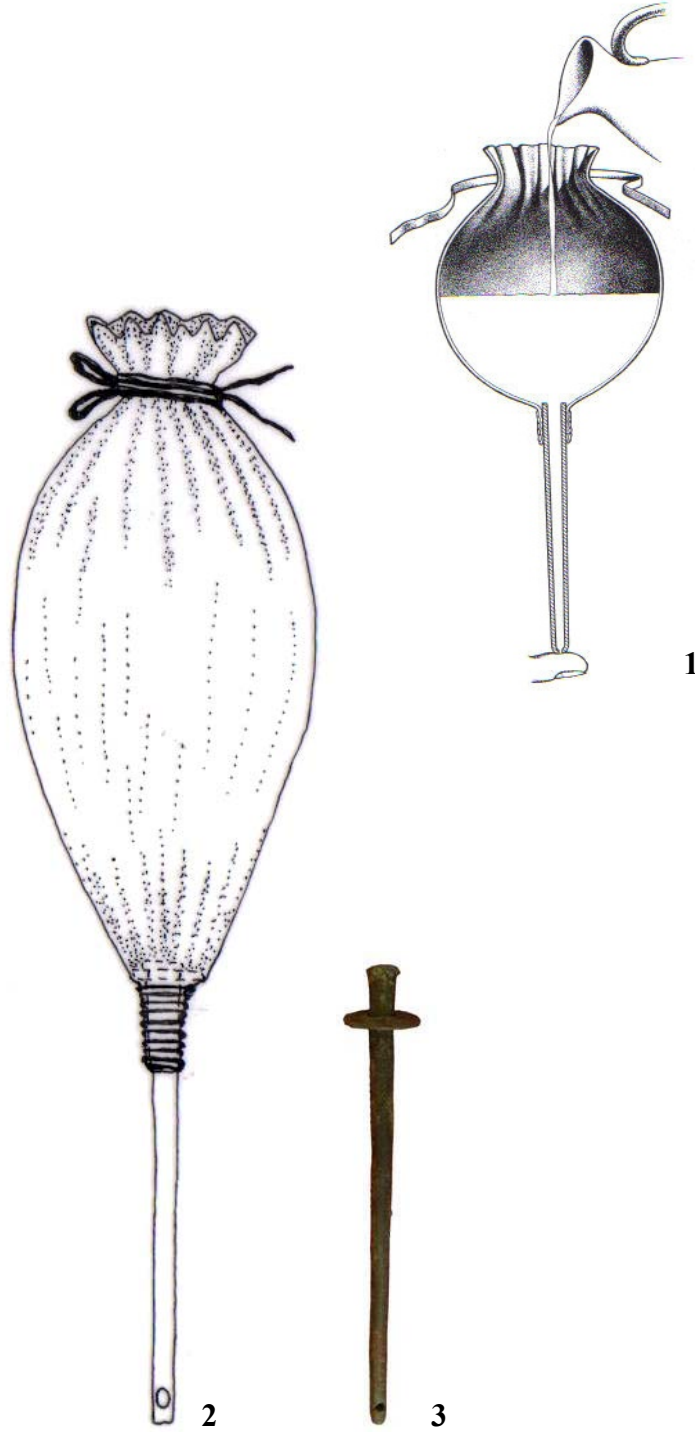
264 Katalog Numaralı Ürolojik Sondanın Ayrıntıları.

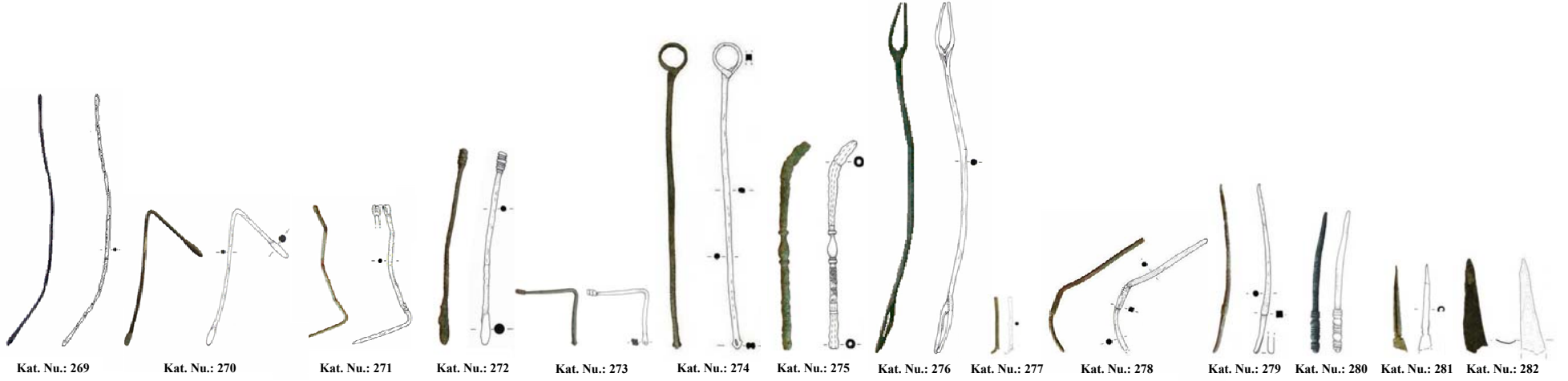
266 ve 267 Katalog Numaralı Eserlerin Ayrıntıları.

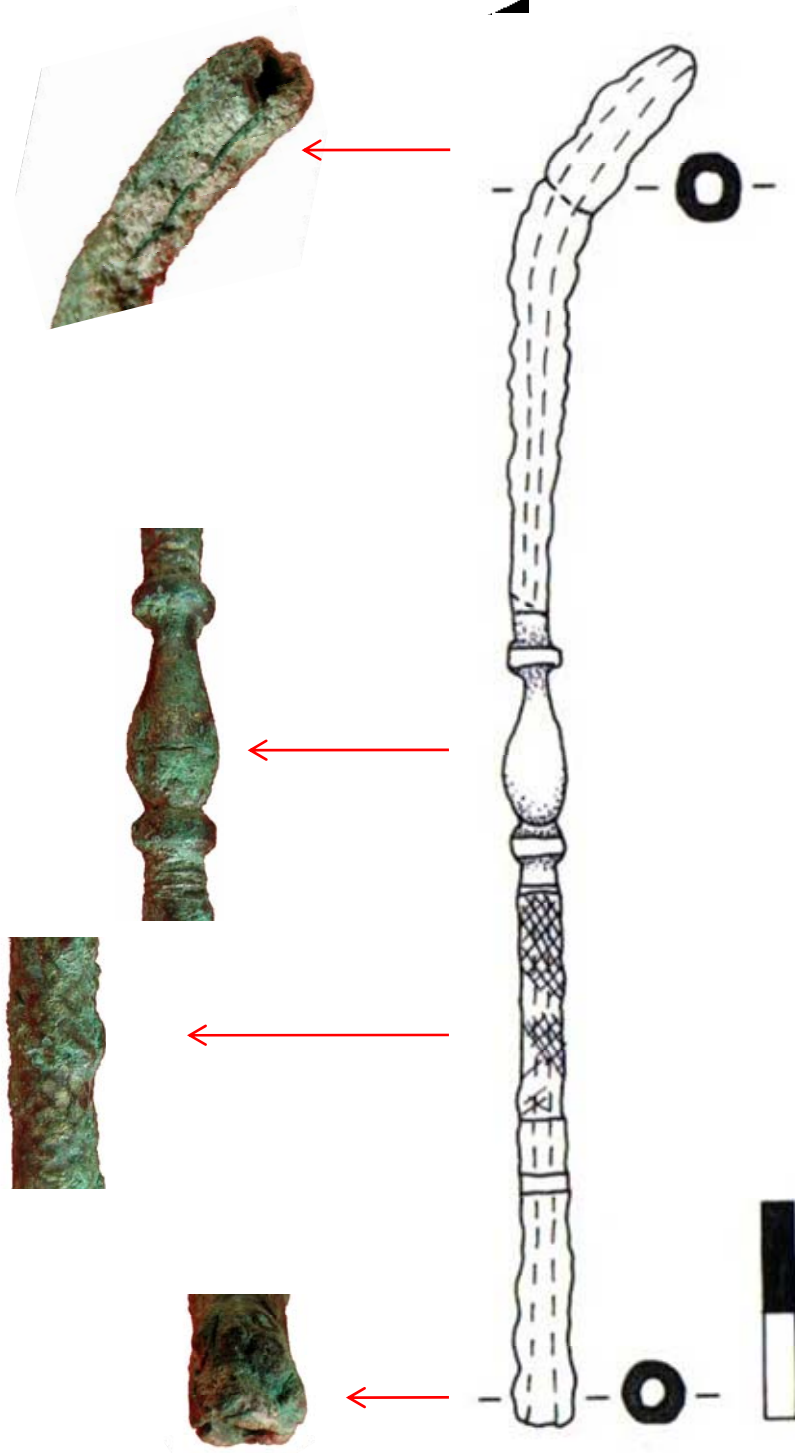
268 Katalog Numaralı Tüp Sondanın Ayrıntıları.

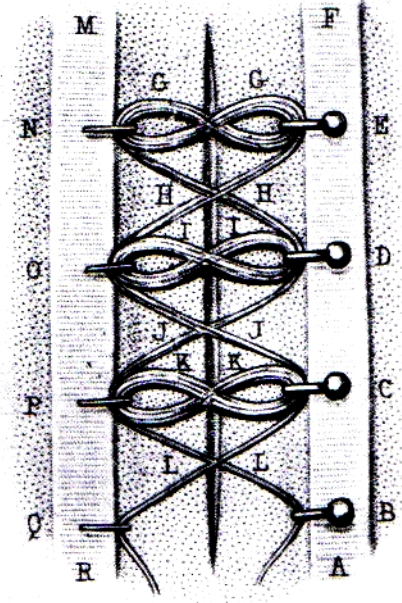
268 Katalog Numaralı Tüp Sondanın Restitüsyonu.

Kataloglanan Diğer Sonda ve Parçaları ile Tepeli İğne Örnekleri.

275 Katalog Numaralı İğne Kabzasının Ayrıntıları.

1) Tepeli İğnelerin Cerrahî Dikiş / Sütürde Kullanılışı.

2) Ambroise Paré'nin Tepeli İğne Yerine Kullandığı Gözlü İğne Betimi.

Kat. Nu.: 299

Kat. Nu.: 300

Kat. Nu.: 301

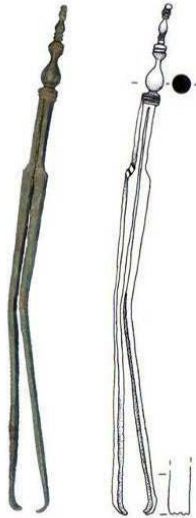
Kat. Nu.: 302

Kat. Nu.: 303

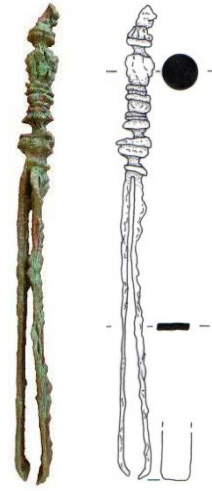
Kat. Nu.: 304

Kat. Nu.: 305

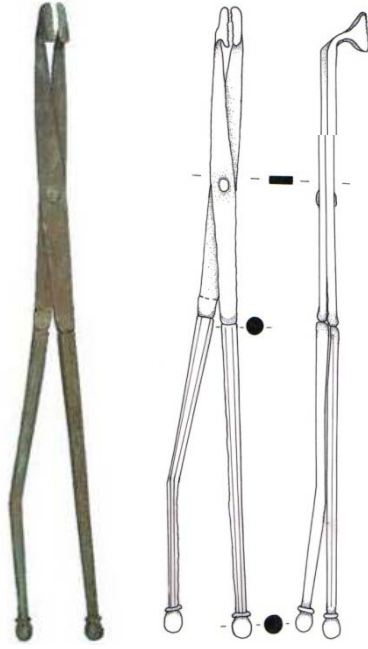

Kat. Nu.: 306

Kat. Nu.: 307

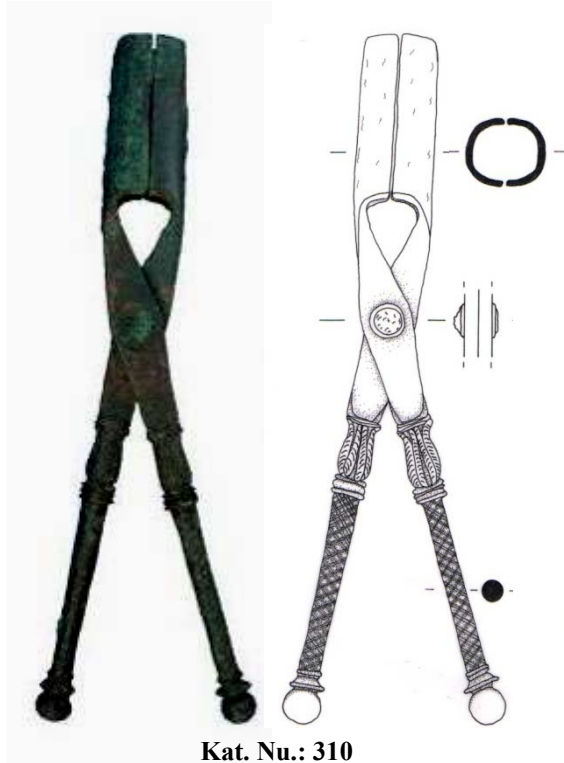
Kataloglanan Düz Tutucular (DTu.).

Kat. Nu.: 308

Kat. Nu.: 309

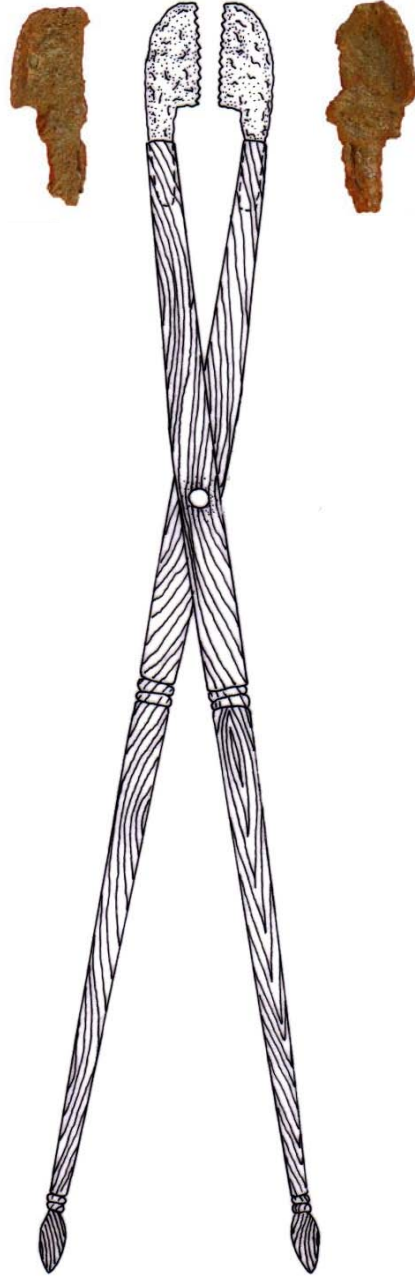

Kat. Nu.: 310

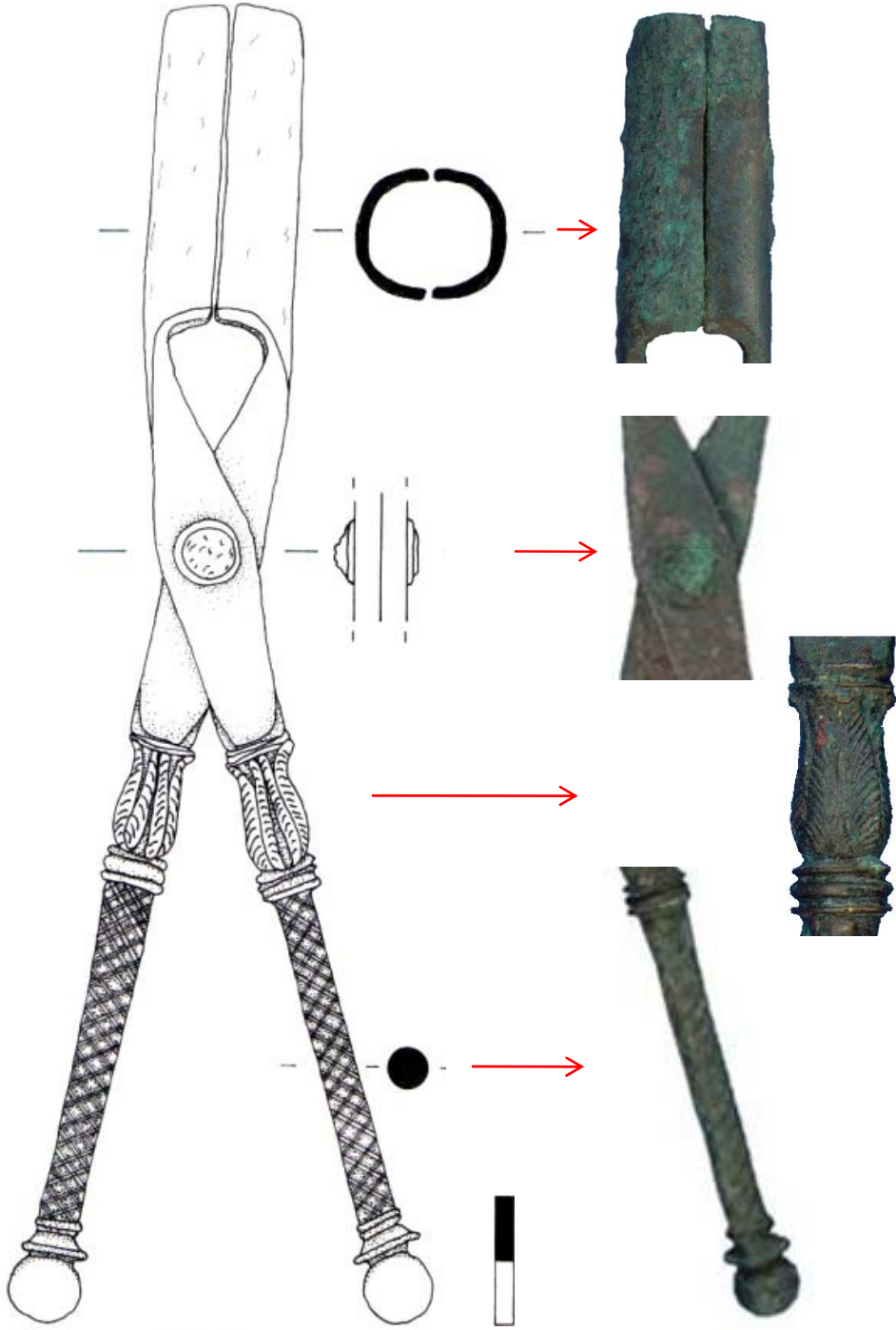

Kat. Nu.: 311

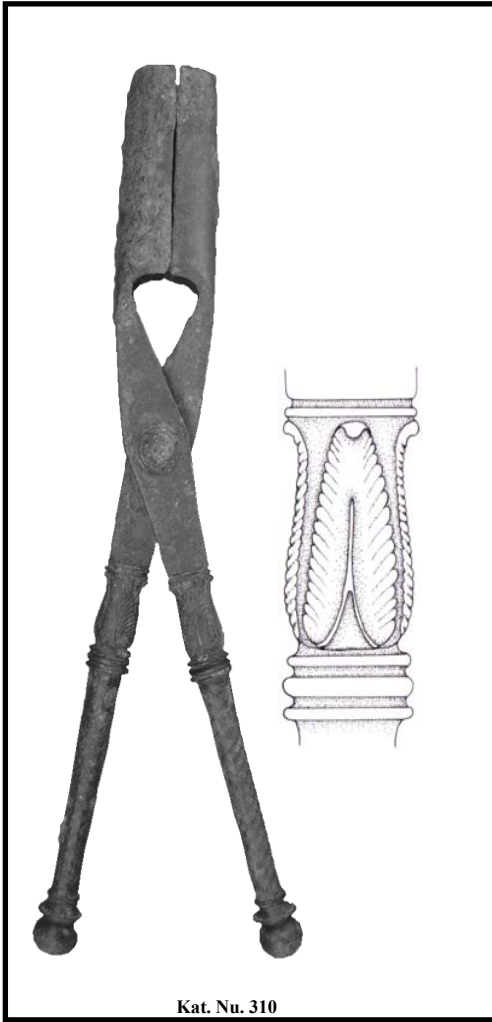
Kataloglanan Çapraz Tutucular (ÇTu.).

Ahşap Saplı (?) Kat. Nu. 309'un Restitüsyonu.

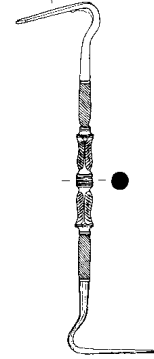
Kat. Nu. 310'un Ayrıntıları.

1

2

3

4

5

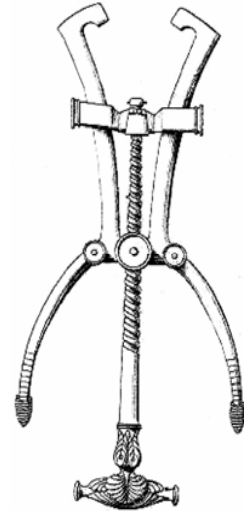
6

7

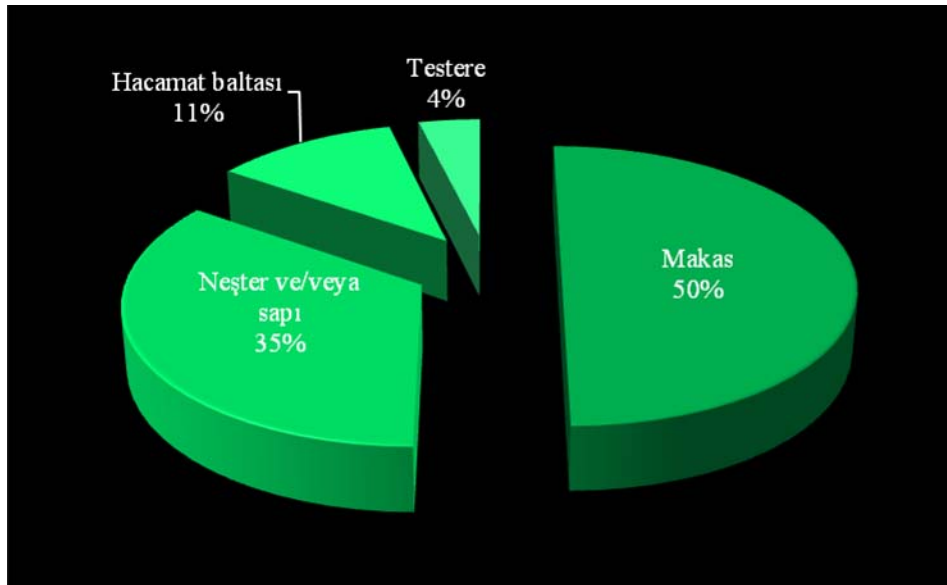
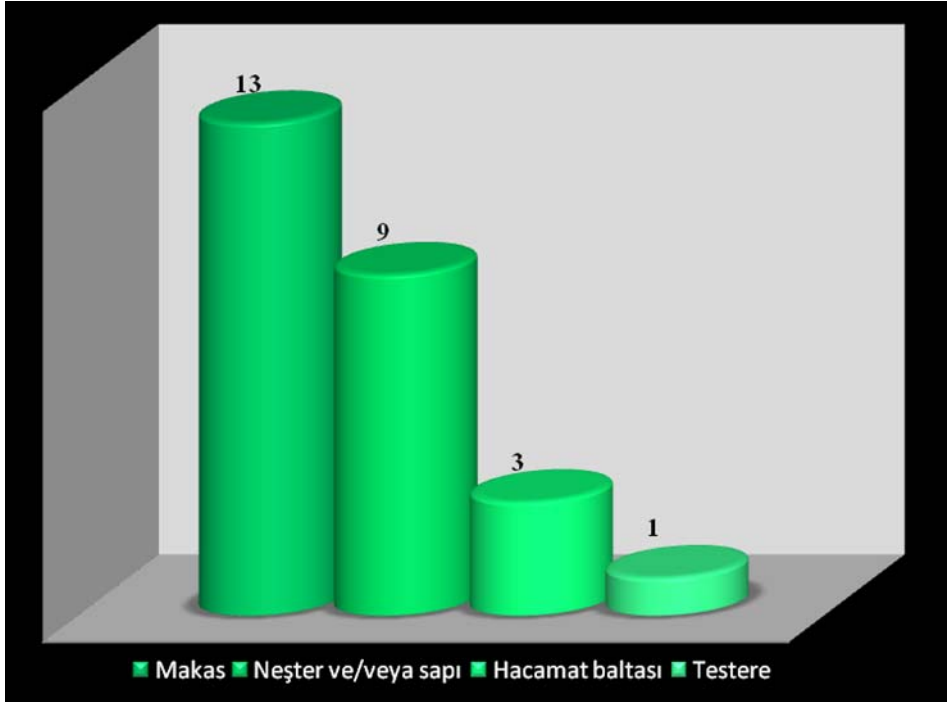
8

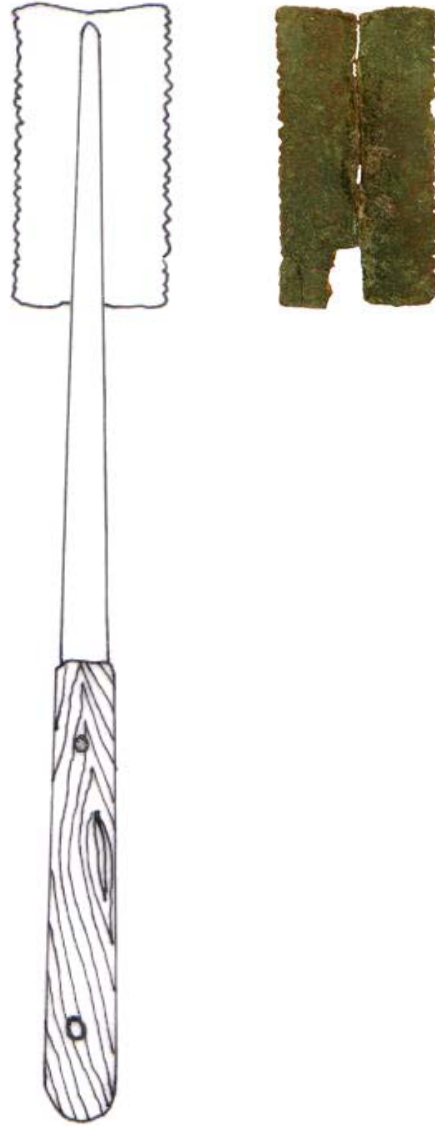
9

Ölçeksiz

Kat. Nu. 310'un Bezeme Açısından Diğer Tıp Âletleriyle Karşılaştırılması.

Kataloglanan Kesicilerin Sayısal ve Yüzdeleri Dağılımları.

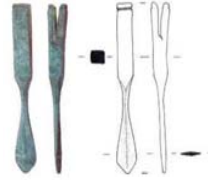
337 Katalog Numaralı Küçük Cerrahî Testerenin Restitüsyonu.

Kat. Nu.: 312

Kat. Nu.: 313

Kat. Nu.: 314

Kat. Nu.: 315

Kat. Nu.: 316

Kat. Nu.: 317

Kat. Nu.: 318

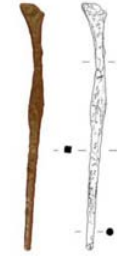
Kat. Nu.: 319

Kat. Nu.: 320

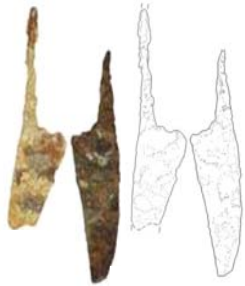
Kat. Nu.: 321

Kat. Nu.: 322

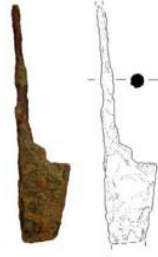
Kat. Nu.: 323

Kat. Nu.: 324

Kat. Nu.: 325

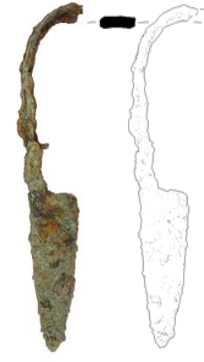
Kat. Nu.: 326

Kat. Nu.: 327

Kat. Nu.: 328

Kat. Nu.: 329

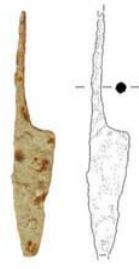
Kat. Nu.: 330

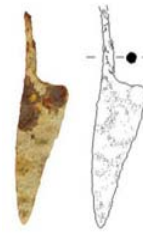
Kat. Nu.: 331

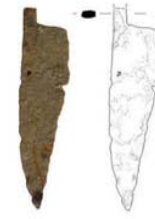
Kat. Nu.: 332

Kat. Nu.: 333

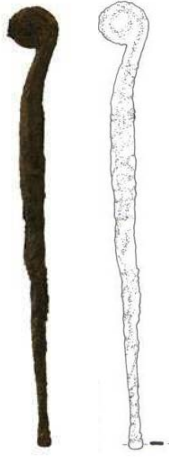
Kat. Nu.: 334

Kat. Nu.: 335

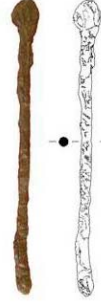
Kat. Nu.: 336

Kat. Nu.: 338

Kat. Nu.: 339

Kat. Nu.: 340

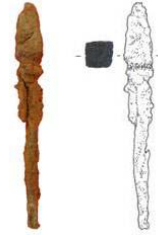
Kat. Nu.: 341

Kat. Nu.: 342

Kat. Nu.: 343

Kat. Nu.: 344

Kat. Nu.: 345

Kat. Nu.: 346

Kat. Nu.: 347

Kat. Nu.: 348

Kat. Nu.: 349

Kat. Nu.: 350

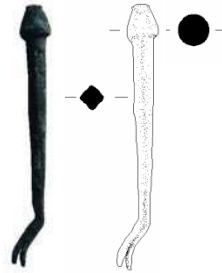
Kat. Nu.: 351

Kataloglanan Dağlayıcılar.

Kat. Nu.: 352

Kat. Nu.: 353

Kat. Nu.: 354

Kat. Nu.: 355

Kat. Nu.: 356

Kat. Nu.: 357

Kat. Nu.: 358

Kat. Nu.: 359

Kataloglanan Kaldırıcılar.

Kat. Nu.: 360

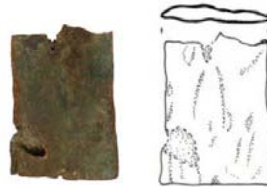
Kat. Nu.: 361

Kat. Nu.: 362

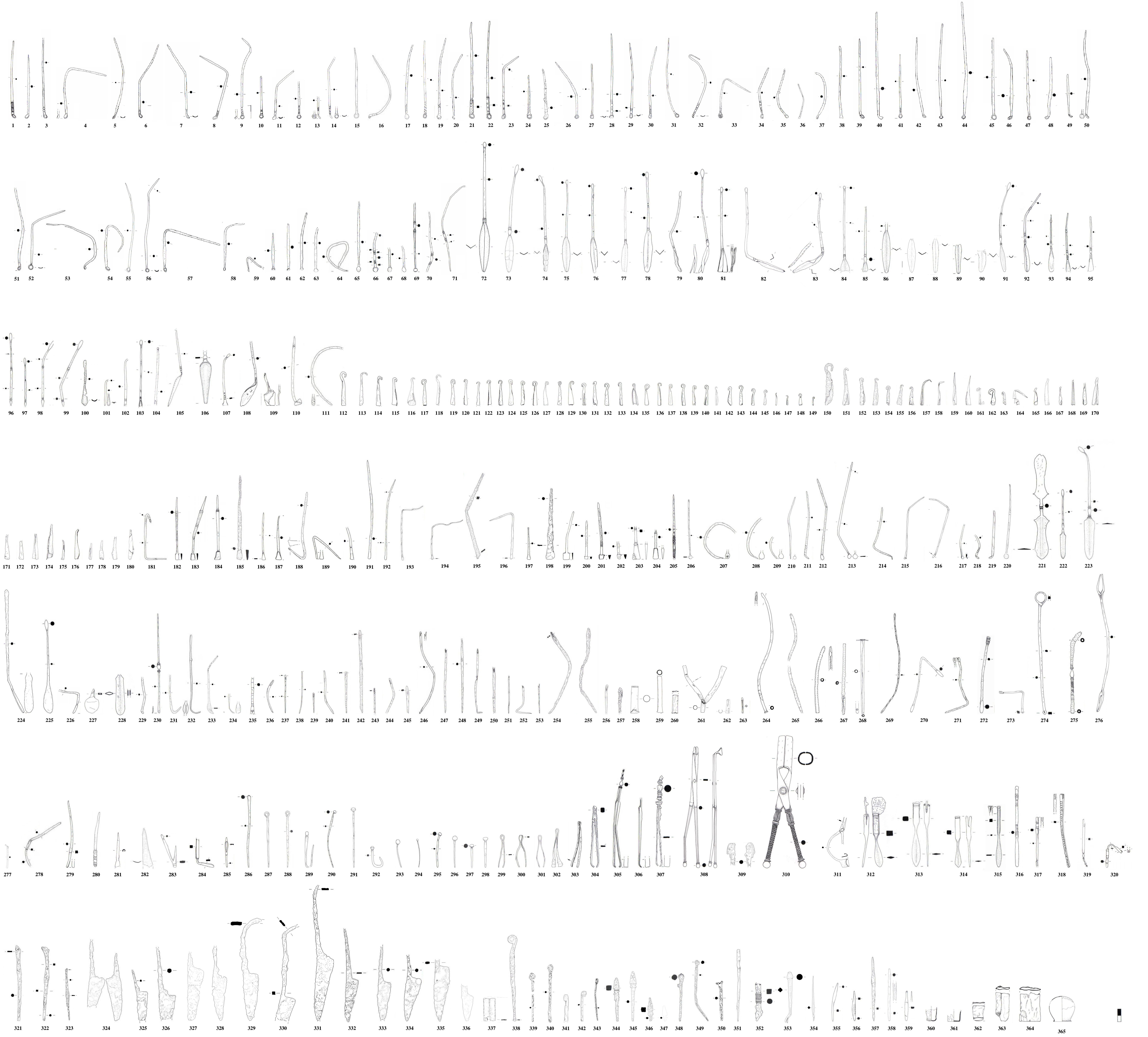
Kat. Nu.: 363

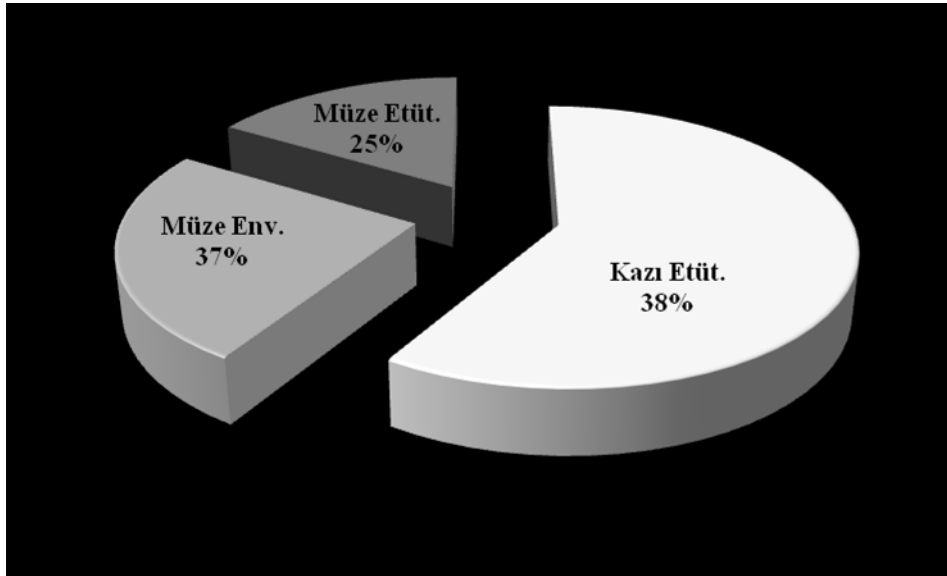
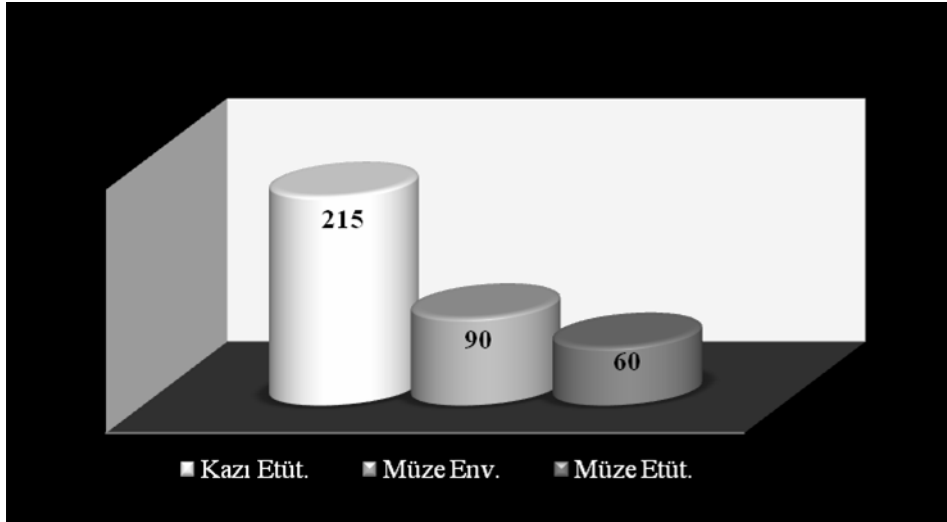
Kat. Nu.: 364

Kataloglanan Sonda Mahfazası Parçaları.

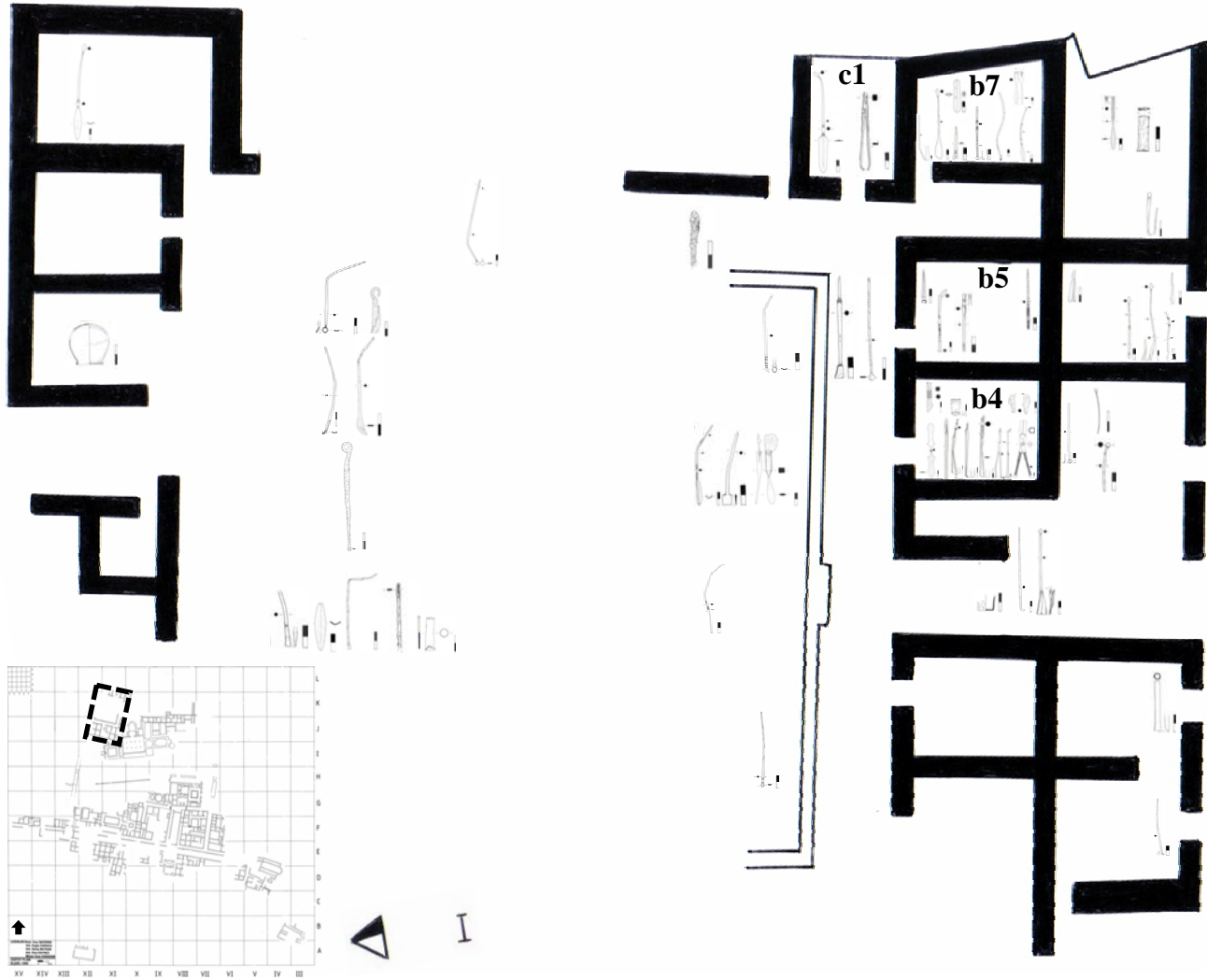

Kataloglanan Tıp Aletlerinin Çizimleri (Kat. Nu. Sırasına Göre).

Kataloglanan Etütlük ve Envanterlik Tıp Âletlerinin Sayısal ve Yüzdelik Dağılımları.

J / K XI-XII Plan Karelerindeki Hastane Yapısında (?) Bulunan Tıp Âleti Kontekstleri.